

ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ
ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ
ΒΙΒΛΙΩΝ
ΑΘΗΝΑ 1981

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

19895

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΗ
ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Μέ απόφαση τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως τὰ διδακτικά βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ, Γυμνασίου καὶ Λυκείου τυπώνονται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμό Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων καὶ μοιράζονται ΔΩΡΕΑΝ.

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΤΗΧΗΣΗ
ΣΤ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Με απόφαση της Ελληνικής Κυβερνήσεως τό δύν-
εταί βιβλίον τοσ Διηγητικος Τονιστου και Λοκισου
τοσκατονται με τον Οργανισμο Εκδοτικος Διδακτι-
κων Βιβλιων και μορφοτονται ΔΕΜΕΛΗ

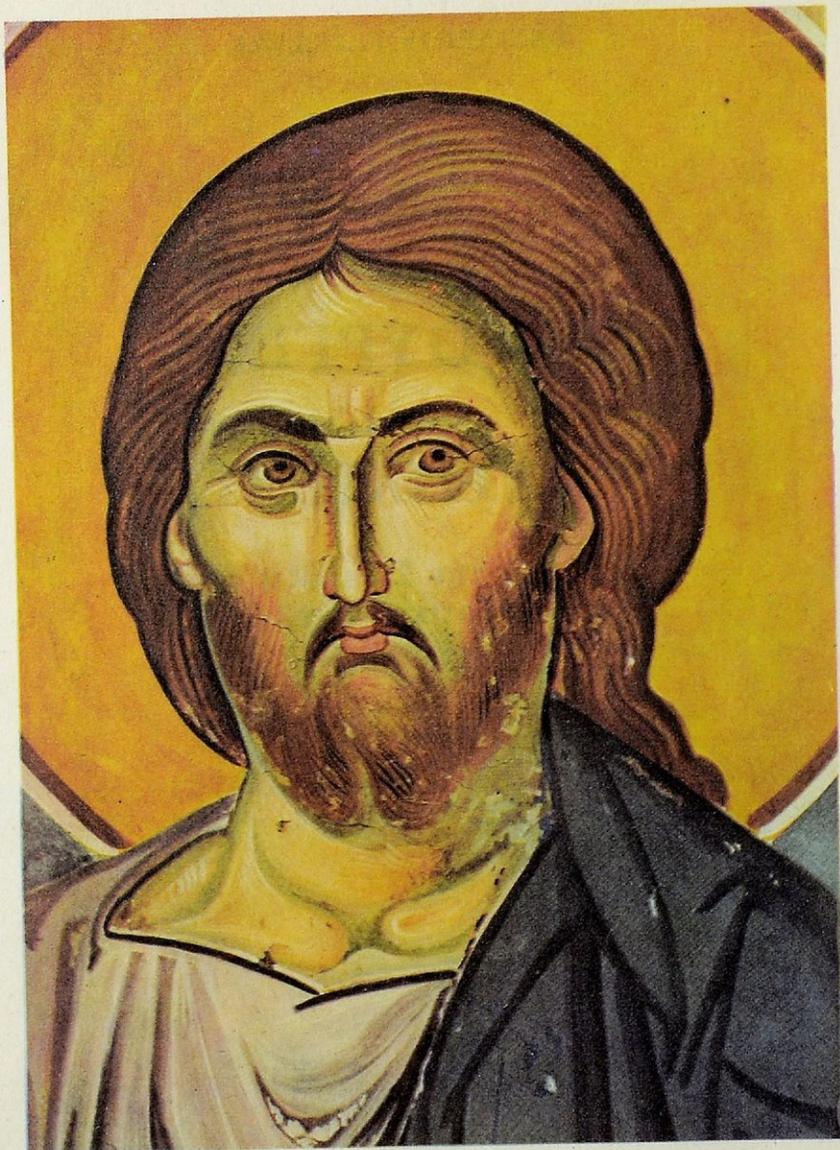
ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. ΣΚΙΑΔΑ

**ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ
ΚΑΙ
ΚΑΤΗΧΗΣΗ**

Γιά τήν ΣΤ' τάξη
τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1981

Ὁ Παντοκράτορας Χριστός. Ἔργο τοῦ Μανουήλ Πανσέληνου. 14ος αἰώνας.
Πρωτάτο Ἁγίου Ὁρους.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Έννοια τής Θείας Λατρείας.

Ο άνθρωπος έχει τό προνόμιο καί τήν τιμή νά ἐκδηλώνει τό σεβασμό του στό Θεό μέ τήν προσευχή. Μπορεί νά ἐξωτερικεύει τήν εὐλάβεια πού πλημμυρίζει τήν ψυχή του ἄτομικῶς μέ τήν ἀτομική προσευχή ἢ μαζί μέ ἄλλους μέ τήν κοινή προσευχή καί μάλιστα μέ τή λατρεία.

Λατρεία λέμε τή δημόσια προσευχή τῆς Ἐκκλησίας μας, στήν ὁποία ἐκδηλώνουμε τήν εὐλάβειά μας στό Θεό μέ λόγια καί ἔργα καί παίρνουμε τή Θεία Χάρη.

Ἄμα συμμετέχουμε στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας μέ εὐλάβεια καί προσοχή δυναμώνει ἡ πίστη μας καί προσελκύνουμε τή Θεία Χάρη. Ζοῦμε μέσα σέ μιὰ γιορταστική ἀτμόσφαιρα, συνδεόμαστε μεταξύ μας καί πάνω ἀπ' ὅλα γινόμαστε ἓνα σῶμα καί ἓνα πνεῦμα μέ τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό.

Περιεχόμενο καί χρησιμότητα τῆς Λειτουργικῆς.

α) Περιεχόμενο. Λειτουργική λέμε τό μάθημα, πού ἀσχολεῖται μέ τίς λατρευτικές ἐκδηλώσεις τῆς Ἐκκλησίας μας. Καί ἐπειδή ἡ λατρεία γίνεται σέ ὀρισμένο τόπο καί χρόνο καί μέ καθορισμένο τρόπο γι' αὐτό ἡ Λειτουργική χωρίζεται σέ τρία τμήματα πού ἀναφέρονται:

1) Στόν τόπο τῆς λατρείας. Στό μέρος αὐτό γίνεται λόγος γιά τούς ναούς, τά ἱερά σκεύη, τά ἄμφια, τίς εἰκόνες καί γιά ὅσα ἄλλα ὑπάρχουν ἐκεῖ.

2) Στο χρόνο τῆς λατρείας. Σ' αὐτό γίνεται λόγος γιά τίς χριστιανικές γιορτές καί

3) Στόν τρόπο τῆς λατρείας. Στό μέρος αὐτό διδάσκονται ὅσα ἀναφέρονται στίς ἱερές ἀκολουθίες ἢ τελετές τῆς Ἐκκλησίας μας.

β) Χρησιμότητα. Τό σπουδαιότατο μάθημα τῆς λειτουργικῆς θά μᾶς δώσει τήν εὐκαιρία νά μποῦμε στόν ἱερό ναό καί νά παρακολουθήσουμε μέ εὐλάβεια ὅσα γίνονται ἐκεῖ. Νά παρακολουθήσουμε τίς ἱερές Ἀκολουθίες καί μάλιστα τή Θεία Λειτουργία μέ τό μεγάλο Μυστήριό τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἔτσι θά μπορούμε νά ἱκανοποιοῦμε τή δίψα πού ἔχει ἡ ψυχή μας, νά λατρεύει τό μόνο ἀληθινό Θεό. Καί αὐτός ὁ θησαυρός τῆς Θείας λατρείας θά μᾶς φέρνει πάντα σέ ζωντανή ἐπικοινωνία μέ τόν Ἀρχηγό τῆς Ἐκκλησίας, τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό, τό Σωτήρα καί Λυτρωτή μας.

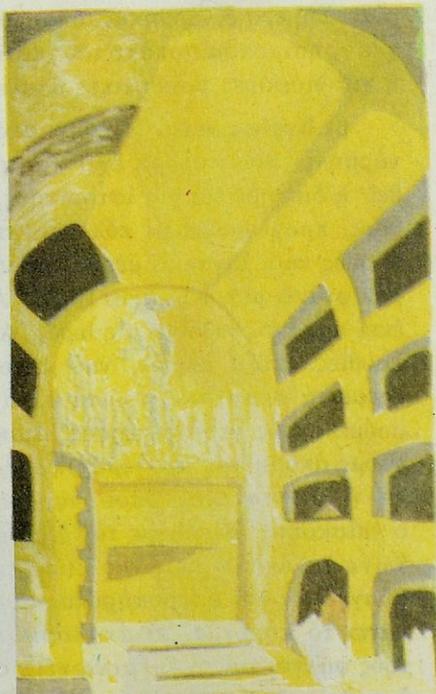

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. Ὁ Χριστιανικός ναός καί τά μέρη του.

Ἐξέλιξη τοῦ ναοῦ.

Ὁ Θεός ὡς Πνεῦμα πού εἶναι, βρίσκεται παντοῦ. Ἐπομένως παντοῦ μπορούμε νά Τόν λατρεύουμε. Γιά μεγαλύτερη ὄμως ὠφέλειά μας Τόν λατρεύουμε σέ ὀρισμένο τόπο, στό ναό, τόν ὁποῖο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος ὀνόμασε «*Οἶκον τοῦ πατρὸς του*». (Ἰωάν. Β' 16). Στό ναό μᾶς βοηθάει ὁ ἱερός του διάκοσμος καί ὅλα ὅσα γίνονται ἐκεῖ. Οἱ πρῶτοι πιστοί ὕστερα ἀπό τό ναό τοῦ Σολομώντα χρησιμοποίησαν γιά τή λατρεία ἰδιωτικά σπίτια, «*τούς εὐκτήριους Οἴκους*». Ἀργότερα ἐξαιτίας τῶν διωγμῶν ἀναγκάζονταν ν' ἀναζητοῦν κρυφούς τόπους γιά νά λατρεύουν τό Θεό, τίς κατακόμβες. Αὐτές ἦταν ὑπόγεια χριστιανικά κοιμητήρια, πού χρησίμευαν καί σάν καταφύγια τῶν διωκομένων χριστιανῶν. Οἱ κατακόμβες ἀποτελοῦνταν ἀπό ὑπόγειους διαδρόμους μέ πολλές διακλαδώσεις, οἱ ὁποῖες κατέληγαν συνήθως σέ κάποιο θάλαμο. Τούς ὑπόγειους αὐτούς θαλάμους συχνά οἱ χριστιανοί τοῦς μετέτρεπαν σέ παρεκκλήσια, ὅπου μαζεύονταν γιά νά λατρεύουν τό Θεό καί νά τιμοῦν τή μνήμη τῶν μαρτύρων. Ἀπό τόν 3ο αἰῶνα ἄρχισαν νά κτίζουν τοῦς πρῶτους κανονικούς ναούς. Καί ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου μπορούσαν πιά νά χαίρονται τοῦς πολλούς ναούς, πού κτίζονταν ἐλεύθερα στά Ἱεροσόλυμα, στήν Κωνσταντινούπολη κ.ἄ.

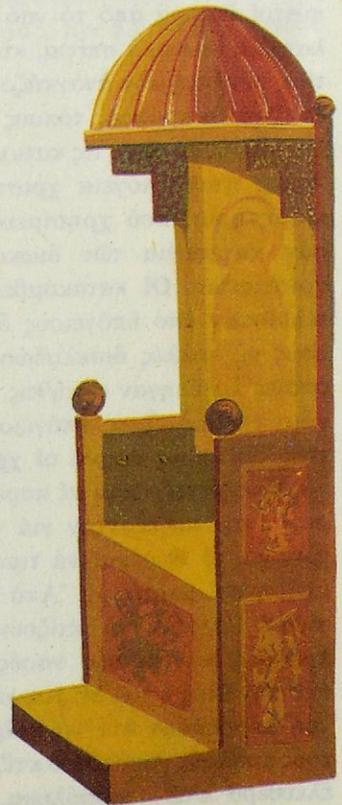
Εἰκόνα κατακόμβης.

Τά μέρη τοῦ Χριστιανικοῦ ναοῦ.

Οἱ χριστιανικοὶ ναοὶ κτίζονταν ἔτσι, ὥστε νά διαιροῦνται σέ τρία μέρη: στό νάρθηκα, στόν κυρίως ναό καί στό Ἅγιο Βῆμα. Κτίζονταν μέ τό ἅγιο Βῆμα ἀνατολικά. Ἡ ἀνατολή συμβόλιζε τό πνευματικό φῶς τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Ἥλιου τῆς δικαιοσύνης.

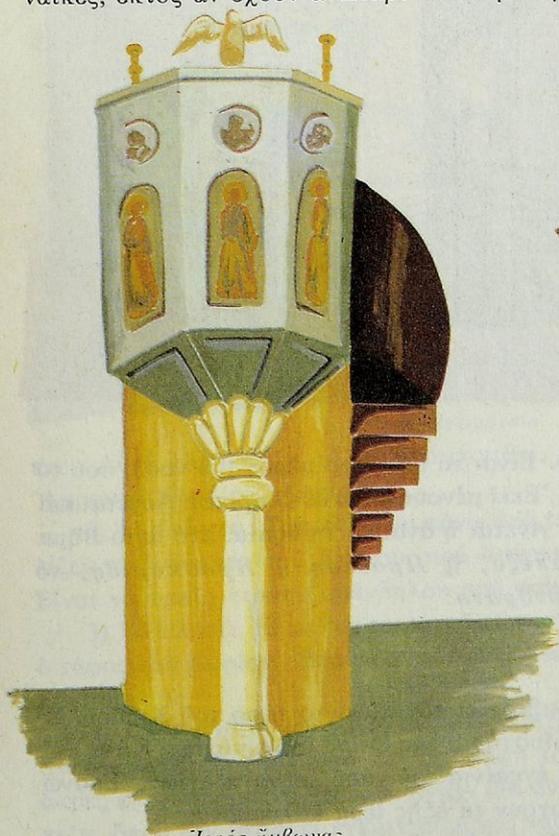
α) Νάρθηκας ἢ πρόναος. Ὁ νάρθηκας ἦταν τό μπροστινό μέρος τοῦ ναοῦ. Ἀπό ἐκεῖ παρακολουθοῦσαν τό πρῶτο μέρος τῆς Θείας Λειτουργίας οἱ κατηχούμενοι. Οἱ ἀβάπτιστοι δηλαδή, πού προετοιμάζονταν γιά τό ἅγιο Βάπτισμα. Μαζί τους ἔμεναν καί ὅσοι εἶχαν ἐξομολογηθεῖ βαριά ἁμαρτήματα. Στά μαῦρα χρόνια τῆς τουρκοκρατίας ὁ νάρθηκας στέγασε τό κρυφὸ σχολεῖο, πού καλλιέργησε τό ἐθνικό φρόνημα καί γιγάντωσε τόν πόθο τῆς ἐλευθερίας. Σήμερα ὁ νάρθηκας, ὅπου ὑπάρχει, χρησιμοποιεῖται ἀπό τοὺς πιστοὺς ἢ γιά διάφορες βοηθητικές δουλειές.

β) Κυρίως ναός. Ὑστερα ἀπό τό νάρθηκα, πού σήμερα ἔχει καταργηθεῖ ἢ διατηρεῖται γιά ἱστορικούς λόγους, προχωροῦμε μέ εὐλάβεια στόν κυρίως ναό. Εἶναι τό μέρος τοῦ ναοῦ πού φτάνει μέχρι τό ἅγιο Βῆμα. Ἀπό ἐκεῖ παρακολουθοῦμε τίς ἱερές Ἀκολουθίες. Στόν κυρίως ναό ξεχωρίζουμε τά *στασίδια*, πού τά παραχωροῦμε στοὺς γεροντότερους. Διακρίνουμε ἀκόμη τόν *ἀρχιερατικό θρόνο* ἢ *δεσποτικό*, ὅπου παραμένει ὁ ἐπίσκοπος. Βλέπουμε τόν ἱερό *ἄμβωνα* ἀπ' ὅπου ὁ διάκονος διαβάζει τό Εὐαγγέλιο, καί ὁ ἱεροκέρυκας συχνά κάνει τό κήρυγμα, τά *ἀναλόγια* γιά τοὺς ψάλτες καί τό *γυναικωνίτη* στό ὑπερῶο γιά τίς γυναῖκες. Τέλος διακρίνουμε τό *σολέα*, πού μεσολαβεῖ

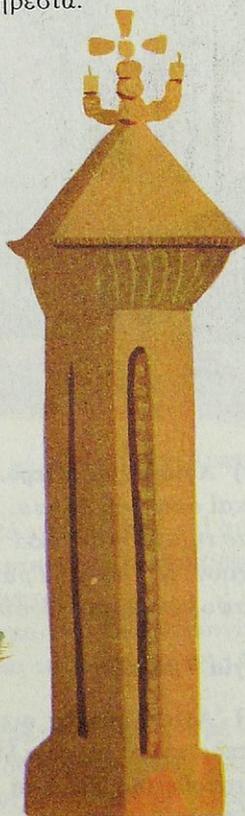

Ἀρχιερατικός Θρόνος.

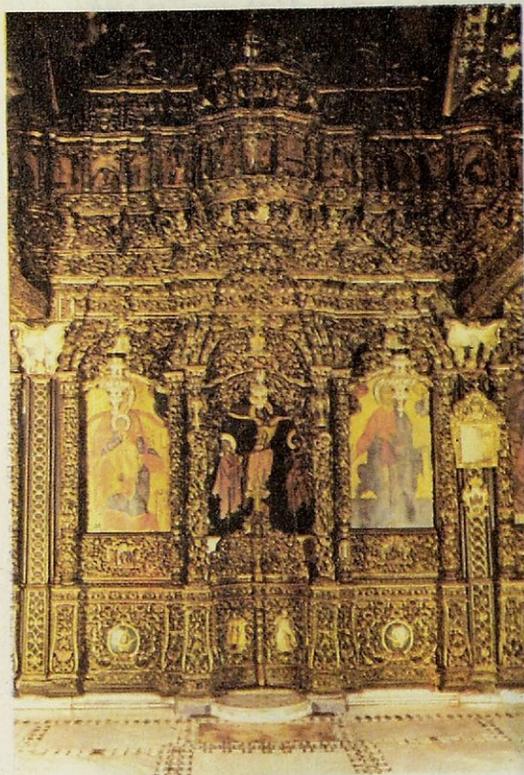
ἀπό τόν Ἄμβωνα μέχρι τό εἰκονοστάσι ἢ τέμπλο. Αὐτό χωρίζει τόν κυρίως ναό ἀπό τό ἅγιο Βῆμα, ἔχει τρεῖς πύλες καί στολιζεται μέ πολλές εἰκόνες. Ἡ μεσαία πύλη λέγεται «Ὠραία Πύλη» καί οἱ ἄλλες δύο «Παραπόρτια». Δεξιὰ τῆς Ὠραίας Πύλης, καθὼς βλέπουμε στό ἱερό, βρίσκεται ἡ εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί μετὰ ἀπ' αὐτή ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου. Ἀριστερά τῆς Ὠραίας πύλης εἶναι ἡ εἰκόνα τῆς Παναγίας, τῆς Πανάχραντης Μητέρας τοῦ Κυρίου. Καί μετὰ ἀπ' αὐτή ἡ εἰκόνα τοῦ ἁγίου, τοῦ ὁποῖου τό ὄνομα φέρνει ὁ ναός. Στά δύο παραπόρτια οἱ ἀρχάγγελοι Μιχαήλ καί Γαβριήλ μᾶς θυμίζουν ὅτι ἀπαγορεύεται νά μπαίνουν στά ἅγιο Βῆμα οἱ λαϊκοὶ ἄνδρες ἢ γυναῖκες, ἐκτός ἂν ἔχουν ἀναλάβει εἰδική ὑπηρεσία.

Ἴερὸς ἄμβωνας.

Ἐπιπλο ἀναλογίου.

Θαυμάσιο ξυλόγλυπτο Τέμπλο, ἀριστούργημα τέχνης καί κομψότητας.
Τ. Μονῆς ἁγίου Ἰωάννη Θεολόγου.
Πάτμος.

Ἁγία Τράπεζα.

γ) Ἅγιο Βῆμα ἢ ἱερό. Εἶναι τό ἱερότερο μέρος τοῦ ναοῦ, πού τό λέμε καί ἄβατο ἢ ἄδυτο. Ἐκεῖ μένουν μόνο οἱ κληρικοί. Λέγεται καί *θυσιαστήριο*, γιατί ἐκεῖ γίνεται ἡ ἀναίμακτη θυσία. Στό ἅγιο Βῆμα ὑπάρχουν ἡ Ἁγία Τράπεζα, ἡ Πρόθεση ἢ Προσκομιδή, τό σκενοφυλάκιο καί τό σύνθρονο.

Ἡ Ἁγία Τράπεζα

Ἡ Ἁγία Τράπεζα συμβολίζει τόν πανάγιο τάφο τοῦ Κυρίου. Σ' αὐτή τελεῖται τό μεγάλο Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Κάτω ἀπ' αὐτή τοποθετοῦν κατά τά ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ λείψανα ἁγίων. Ἐπάνω στήν Ἁγία Τράπεζα ὑπάρχουν τά ἐξῆς ἱερά καλύμματα:

1) Τό Κατασάρκιο. Ἔτσι λέμε τό λευκό ὕφασμα πού τήν καλύ-

Ἅγιο ἀντιμῆνσιο.

πει. Αὐτό μᾶς θυμίζει τὸ καθαρὸ σεντόνι, μὲ τὸ ὁποῖο κάλυψαν τὸ Ἄχραντο Σῶμα τοῦ Κυρίου.

2) Ἡ Ἐνδυτή. Τοποθετεῖται πάνω ἀπὸ τὸ κατασάρκιο καὶ συμβολίζει τὰ ἐνδύματα τοῦ Κυρίου, πού ἄστραψαν στὴ Μεταμόρφωση. Εἶναι τὸ ὄραιο «τραπεζομάνδηλο» πού φαίνεται.

3) Τὸ Εἰλητό. Εἶναι ἓνα τετράγωνο ὕφασμα, στό ὁποῖο εἰκονίζεται ὁ τάφος τοῦ Κυρίου. Ἐπάνω σ' αὐτό τελεῖται τὸ μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

4) Τὸ Ἀντιμῆνσιο. Εἶναι ἓνα ἄλλο τετράγωνο ὕφασμα μὲ παραστάσεις ἀπὸ τὴ σταύρωση καὶ τὴν ταφή τοῦ Κυρίου. Στὶς τέσσερις ἄκρες φέρνει ραμμένα λείψανα ἁγίων καὶ ἀντικαθιστᾷ τὴν Ἁγία Τράπεζα, ὅπου δέν ὑπάρχει ἐγκαινισμένος ναός.

5) Ὁ Ἄερας. Εἶναι ἓνα ἄλλο τετράγωνο ὕφασμα, πού χρησιμοποιεῖται γιά προστασία τῶν τιμίων Δώρων. Μαζί μέ τόν Ἄερα ὑπάρχουν καί δύο ἄλλα σταυροειδή καλύμματα, πού σκεπάζουν τό ἅγιο Ποτήριο καί τό Δισκάριο. Ὁ Ἄερας καί τά καλύμματα βρίσκονται στήν Ἁγία Τράπεζα μόνο κατά τήν ὥρα τῆς Θ. Λειτουργίας. Τόν ὑπόλοιπο καιρό βρίσκονται στήν Πρόθεση.

6) Ὁ Ἐπιτάφιος. Εἰκονίζει τό Χριστό νεκρό καί προσκυνεῖται ἀπό τούς πιστούς τῆ Μεγάλῃ Παρασκευῇ. Στήν Ἁγία Τράπεζα βρῖσκεται ἀπό τό Μ. Σάββατο ὡς τήν ἑορτή τῆς Ἀναλήψεως.

Πρόθεση ἢ Προσκομιδή.

Ἀριστερά ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα καί μέσα σέ κοίλωμα τοῦ τοίχου βλέπουμε τήν Ἁγία Πρόθεση ἢ Προσκομιδή. Ἐκεῖ ὁ ἱερέας προετοιμάζει τά Τίμια Δῶρα, τόν «ἄρτο» καί τόν «Οἶνο». Αὐτά κατά τόν καθαγιασμό θά γίνουν Σῶμα καί Αἷμα Κυρίου.

Σκευοφυλάκιο.

Μέσα στό ἅγιο Βῆμα διακρίνουμε ἀκόμη τό *σκευοφυλάκιο*. Εἶναι τό μέρος ὅπου φυλάγονται τά ἱερά ἄμφια, τά ἱερά σκευή καί μερικά λειτουργικά βιβλία.

Σύνθρονο.

Τέλος μέσα στό ἅγιο Βῆμα ἄλλοτε ὑπῆρχε καί τό *σύνθρονο*. Ἦταν μιά σειρά ἀπό θρόνους ἢ στασίδια γιά τούς ἐπισκόπους. Σήμερα ὑπάρχει σέ λίγες μόνο ἐκκλησίες.

Πίσω ἀπό τήν Ἁγία Τράπεζα μέ τό πρόσωπο πρὸς τά μᾶς ὑψώνεται καί μᾶς βλέπει ὁ Ἐσταυρωμένος.

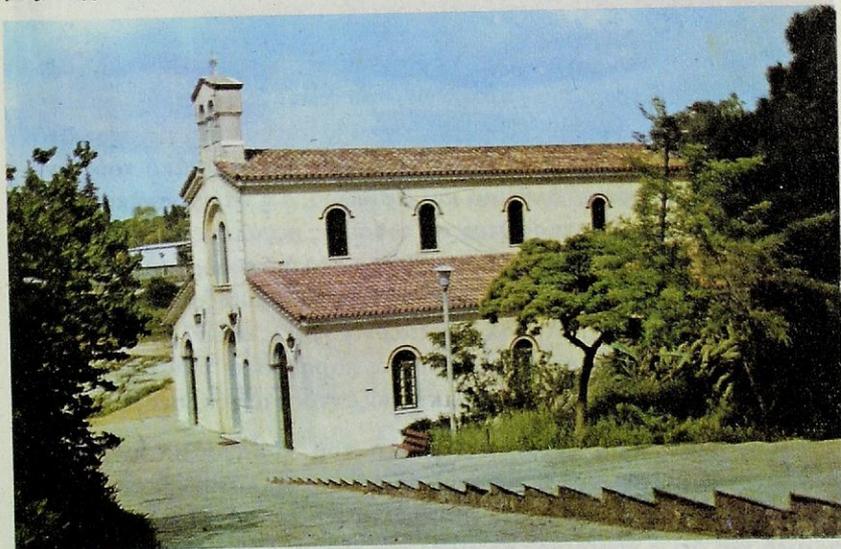
Ἔργασίες – Ἐρωτήσεις:

1. Μπορεῖτε στό μάθημα τῆς χειροτεχνίας σας οἱ μαθητές νά φτιάξετε σταυρούς ἢ πλαίσια εἰκόνων καί οἱ μαθήτριες νά κεντήσετε ἱερά καλύμματα. Ἔτσι θά ἐτοιμάσετε «Ἐκθεση Λειτουργικῆς» γιά τό τέλος τοῦ σχολικοῦ ἔτους.
2. Περιγράψτε τόν ἐνοριακό σας ἱερό ναό.
3. Πῶς θά ξεχωρίσουμε τήν ὀνομασία ἑνός ναοῦ;
4. Πῶς θά δείχνουμε τήν εὐλάβειά μας στόν ἱερό ναό;

2. Οί ρυθμοί τῶν ναῶν.

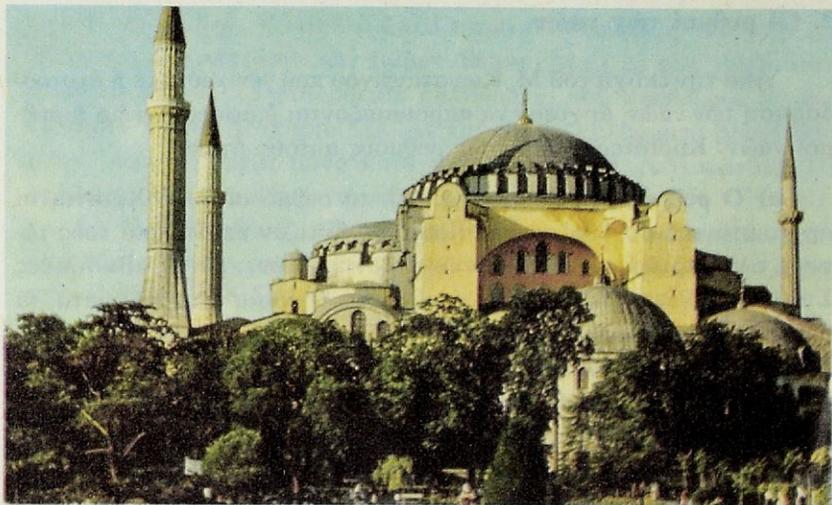
Ἀπό τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου πού γενικεύτηκε ἡ ἀνοικοδόμηση τῶν ναῶν, ἄρχισαν νά παρουσιάζονται διάφορα σχέδια ἢ ρυθμοί ναῶν. Κυριότεροι ἀπό τούς ρυθμούς αὐτούς ἦταν:

α) Ὁ ρυθμός τῆς **Βασιλικῆς**. Μέ τόν ρυθμό αὐτό οἱ Χριστιανοί ἀρχιτεκτονικά συνδύαζαν τά κτίρια πού ἐκτιζαν ἐπάνω ἀπό τούς τάφους τῶν μαρτύρων γιά νά τιμοῦν τή μνήμη τους, μέ τίς «Βασιλικές Στοές» τῶν Ρωμαίων. Δηλαδή τά ρωμαϊκά δημόσια οἰκοδομήματα, τά ὁποῖα χρησιμοποιοῦνταν συνήθως ὡς δικαστήρια. Οἱ ναοί αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ ἦταν ὀρθογώνια οἰκοδομήματα μέ σμαραωτή ξύλινη στέγη. Μέσα χωρίζονταν μέ σειρές ἀπό κολόνες σέ τρεῖς ἢ περισσότερους εὐρύχωρους διαδρόμους, πού λέγονταν κλίτη. Τό μεσαῖο κλίτος ἦταν πάντα πιά πλατύ. Περίφημος ναός σέ ρυθμό Βασιλικῆς εἶναι ὁ ναός τοῦ ἁγίου Δημητρίου Θεσσαλονίκης, τῶν ἁγίων Θεοδώρων στίς Σέρρες, τῆς ἁγίας Φωτεινῆς στόν Ἰλισσό τῆς Ἀθήνας κ.ἄ.

Ναός ἁγίας Φωτεινῆς Ἰλισσοῦ στήν Ἀθήνα.

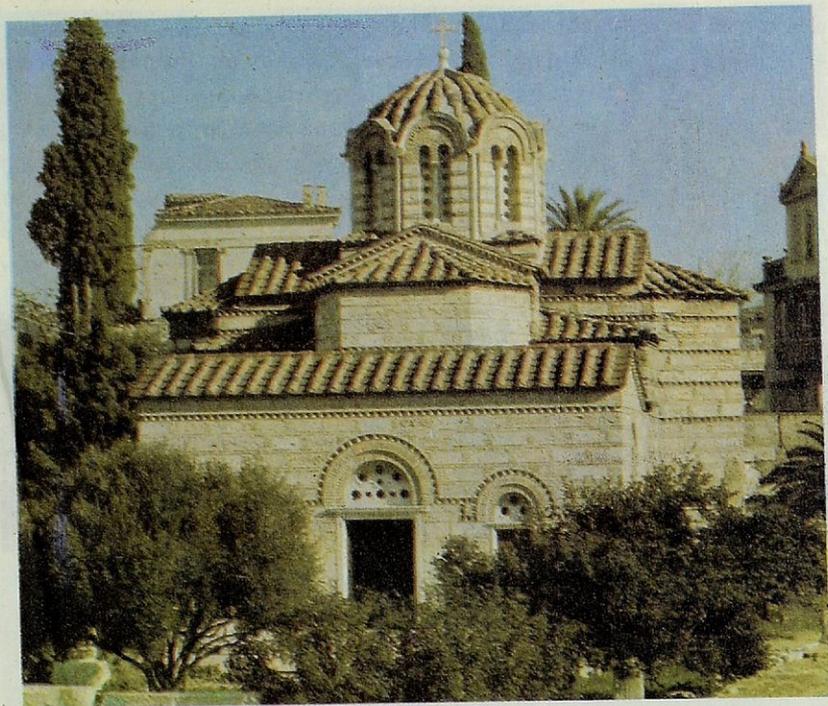
β) Ὁ ρυθμός **Βασιλικῆς μέ τρούλο**. Ἀποτελεῖ ἐξέλιξη τοῦ προηγούμενου. Μ' αὐτό τόν ρυθμό ἐξοικονομεῖται περισσότερος ἐλεύθερος

Ἡ ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως. Προσφορά στό Θεό Λόγο, πού ἔγινε ἄνθρωπος γιά τή σωτηρία μας.

χῶρος καί πλούσιος φωτισμός. Ὑπόδειγμα αὐτοῦ τοῦ ρυθμοῦ ἀποτελεῖ ἡ Ἁγία Σοφία Κωνσταντινουπόλεως, πού ἀφιερώθηκε στή Σοφία τοῦ Θεοῦ, δηλαδή τό Χριστό. Ὁ μεγαλοπρεπής αὐτός ναός κτίστηκε τόν 6ο αἰώνα, τήν ἐποχή τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ, ἀπό τοὺς ὀνομαστούς ἀρχιτέκτονες Ἀνθέμιο καί Ἰσίδωρο. Τή στέγη σκέπασαν μέ μεγάλο Τροῦλο, πού στηριζόταν σέ τέσσερις μεγάλους κτιστούς στύλους. Ἡ ἄρμονία καί ἡ χάρη παιγνιδίζουν στό ἀριστούργημα αὐτό τῆς Χριστιανοσύνης. Θαυμασμός καί κατάνυξη πλημμυρίζουν καί σήμερα τόν ἐπισκέπτη τοῦ Χριστιανικοῦ καί ἐθνικοῦ μας αὐτοῦ μνημείου. Ὁ ναός αὐτός συγκέντρωσε τίς ὀραιότερες παραδόσεις τοῦ Ἔθνους μας καί συνδέθηκε στενά μέ τή θρυλική Βυζαντινὴ αὐτοκρατορία.

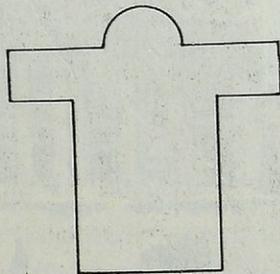
γ) Ὁ **βυζαντινός ρυθμός**. Ἐξέλιξη τοῦ προηγούμενου ρυθμοῦ αποτέλεσε ὁ βυζαντινός ἢ «σταυροειδής μετά τροῦλου». Χαρακτηριστικό του γνώρισμα εἶναι ὅτι τά θεμέλια καί οἱ τοῖχοι σχηματίζουν σταυρό καί ὅτι ὁ κεντρικός τροῦλος τῆς στέγης στηρίζεται σέ τέσσερις καμάρες. Αὐτές τίς ἀκολουθοῦν μικρότεροι θόλοι, σχηματίζοντας ἔτσι ἓνα νοητό Σταυρό. Ὁλόκληρη ἡ πατρίδα μας εἶναι σαρμμένη μέ βυζαντινοὺς ναοὺς. Ἀληθινὰ κομψοτεχνήματα, πού ἀναδείχθηκαν ὡς

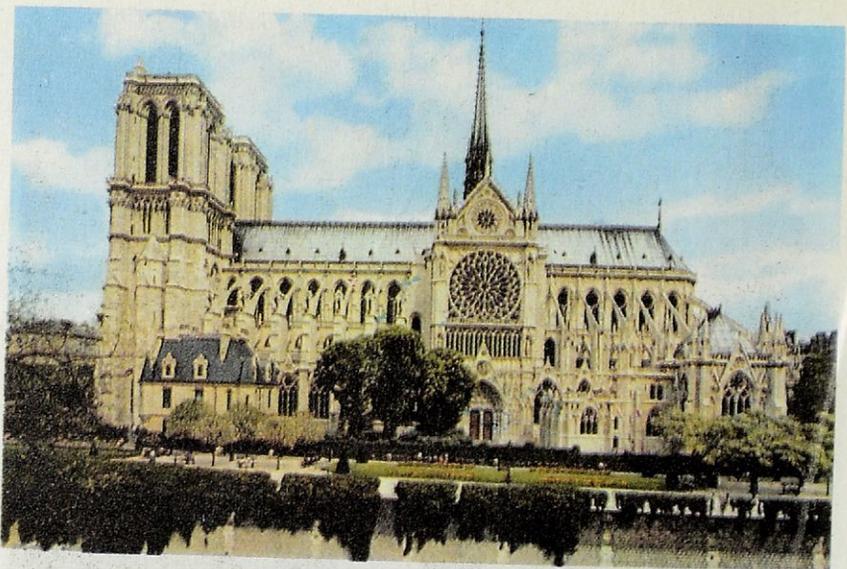

Ὁ ναός τῶν ἁγίων Ἀποστόλων. Ἐνα κομψότατο καλλιτέχνημα βυζαντινοῦ ρυθμοῦ. Ἀρχαία Ἀγορά Ἀθηνῶν.

τόποι λατρείας καί ἀγάπης, ὡς ἱεραποστολικά καί ἔθνικά ὄρητῆρια στά δύσκολα χρόνια. Μερικοί ἀπό τοὺς πιό χαρακτηριστικούς εἶναι τῆς Καπνικαρῆας στήν Ἀθήνα, τῆς Μονῆς Δαφνίου, τοῦ Ὁσίου Λουκά Βοιωτίας καί πολλοί ἄλλοι.

δ) Ὁ Ρωμανικός ρυθμός. Ὁ ρυθμός αὐτός ἀποτελεῖ παραλλαγή τοῦ ρυθμοῦ Βασιλικῆς καί ἀναπτύχθηκε στή Δύση. Οἱ ναοί τοῦ ρωμανικοῦ ρυθμοῦ εἶναι χαμηλόστεγα κτίρια μέ λίγο φωτισμό. Τό ἀνατολικό μέρος διαπλατύνεται σέ δύο πτερύγια, ἔτσι ὥστε ἡ κάτωγῆ του νά μοιάζει μέ ἀνοιχτό «πατρόν».

Ἡ Παναγία τῶν Παρισίων.

Ο ναός τοῦ ἁγίου Πέτρου στή Ρώμη.

ε) **Ο Γοτθικός ρυθμός.** Ο ρυθμός αυτός διαδέχθηκε τό ρωμανικό καί επικράτησε στή Δύση. Πρωτοπαρουσιάστηκε τό 13ο αιώνα στή Γαλλία. Έχει ψηλούς τοίχους μέ μεγάλα παράθυρα. Στό Γοτθικό ρυθμό πόρτες, παράθυρα, έσωτερικές καί έξωτερικές γραμμές καταλήγουν σέ όξειεις γωνίες. Νομίζει κανείς ότι σάν χέρια σηκωμένα πρós τά πάνω προσπαθοῦν νά φτάσουν στόν οὐρανό. Γοτθικού ρυθμοῦ εἶναι ὁ ὄνομαστός ναός τῆς Παναγίας τῶν Παρισίων, ὁ ναός τῶν Ἀγγλικανῶν στήν Ἀθήνα κ.ἄ.

ε) **Ο ρυθμός τῆς Ἀναγεννήσεως.** Εἶναι ὁ νεώτερος ἀπ' ὅλους τοῦς ρυθμούς. Παρουσιάστηκε στή Δύση τήν ἐποχή, πού ἄρχισε ἡ ἀναγέννηση ἢ πρόοδος στίς τέχνες καί στίς Ἐπιστήμες. Βασίστηκε ἐπάνω στοῦς προηγούμενους ρυθμούς καί κυρίως στοῦς ρυθμούς Βασιλικῆς καί Βυζαντινῆ. Εἶναι ναός ὀγκώδης καί καταλήγει σέ ψηλούς θόλους. Χαρακτηριστικό δείγμα ρυθμοῦ Ἀναγεννήσεως εἶναι ὁ μεγαλοπρεπής ναός τοῦ Ἁγίου Πέτρου στή Ρώμη.

Ἐρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. *Γιατί οἱ ναοί πρέπει νά διατηροῦνται εὐπρεπεῖς καί καθαροί; Πῶς μποροῦμε νά βοηθήσουμε ὅλοι σ' αὐτό;*
2. *Πῶς μποροῦμε νά συμβάλλουμε στή διαφύλαξη τῶν ἱστορικῶν ναῶν, πού κοσμοῦν τήν πατρίδα μας;*
3. *Ἀνοίξτε λεῦκωμα μέ ναοῦς διαφόρων ρυθμῶν.*

3. Τά ἱερά Σκεύη

Ἱερά σκεύη λέγονται τά ἀντικείμενα πού χρησιμοποιοῦνται στή Θεία λατρεία. Σύμφωνα μέ τοῦς κανόνες τῆς Ἐκκλησίας μας ἱερά σκεύη πού χρησιμοποιήθηκαν καί μία φορά ἀκόμη στή Θεία λατρεία, δέν ἐπιτρέπεται νά χρησιμοποιοῦνται γιά ἄλλες ἀνάγκες. Τά ἱερά σκεύη τά χωρίζουμε σέ δύο κατηγορίες.

Α) Ἱερά σκεύη ἀναγκαῖα γιά τήν τέλεση τῆς Θείας Εὐχαριστίας

α) Τό Ἅγιο Ποτήριο. Πρέπει νά τό ξεχωρίζουμε ἀπό τ' ἄλλα ἱερά σκεύη, γιατί σ' αὐτό τοποθετεῖται τό ἅγιο Σῶμα καί τό τίμιο Αἷμα τοῦ

Ἅγιο Ποτήριο, Ἅγιος Δίσκος με Ἀστερίσκο Ἅγία Λόγχη, Λαβίδα

Κυρίου. Ἀπ' αὐτό κοινωνοῦν οἱ πιστοί. Συμβολίζει τό ποτήριο, πού χρησιμοποίησε ὁ Κύριος στό Μυστικό Δεῖπνο.

β) Ὁ Ἅγιος Δίσκος. Ἐπάνω σ' αὐτόν τοποθετεῖται ὁ ἅγιος ἄρτος κατά τήν προετοιμασία τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Συμβολίζει τήν ἅγια Φάτνη, ὅπου ἔβαλαν τό θεῖο Βρέφος.

γ) Ἡ λόγχη. Εἶναι μιά μικρή λόγχη σάν μαχαιράκι. Μᾶς θυμίζει τή λόγχη, μέ τήν ὁποία κέντησαν τήν ἅγια πλευρά τοῦ Κυρίου πάνω στό σταυρό. Τή χρησιμοποιοῦν οἱ ἱερεῖς γιά νά ἀφαιροῦν τόν «ἀμνόν» καί τίς ἄλλες μερίδες ἀπό τήν προσφορά.

δ) Ὁ ἀστερίσκος. Ἀποτελεῖται ἀπό δύο κυρτά στηρίγματα, πού ἀνοίγουν σταυρωτά σάν ἀστέρι. Τοποθετεῖται ἐπάνω στόν ἅγιο Δίσκο, γιά νά προστατεύει τόν ἅγιο Ἄρτο ἀπό τό ἱερά καλύμματα. Ὁ ἀστερίσκος μᾶς θυμίζει τό ἀστέρι τῆς Βηθλεέμ.

ε) Ἡ λαβίδα. Ἔτσι λέγεται τώρα τό κουταλάκι μέ τό ὁποῖο κοινωνοῦν τοὺς πιστούς. Στήν παλιά ἐποχή ἦταν πραγματική λαβίδα, δηλαδή τσιμπίδα.

στ) Ὁ σπόγγος καί ἡ μούσα. Εἶναι δύο σφουγγαράκια. Ὁ σπόγγος χρησιμεύει γιά νά καθαρίζεται τό Ἅγιο Ποτήριο καί ἡ μούσα

Ἄρτοφόριο.

γιά τή συγκέντρωση τῶν μαργαριτῶν. Συμβολίζουν τό σφουγγάρι, μέ τό ὁποῖο πότισαν τόν Κύριο ξίδι καί χολή ἐπάνω στό Σταυρό.

ζ) **Τό ζέο.** Εἶναι ἓνα μικρό δοχεῖο, μέ τό ὁποῖο ζεσταινουν τό νερό πού ρίχνουν στό Ἅγιο Ποτήριο. Μᾶς θυμίζει τή θερμότητα, πού πρέπει νά ἔχει ἡ πίστη μας. Ζέο λέγεται καί τό βραστό νερό πού ἔχει μέσα.

η) **Τό Ἄρτοφόριο.** Εἶναι ἓνα μετάλλιο σκευός συνήθως σέ σχῆμα μικρῆς Ἐκκλησίας. Βρίσκεται πάνω στήν Ἁγία Τράπεζα καί φυλάγεται σ' αὐτό τό ἄχραντο σῶμα τοῦ Κυρίου ποτισμένο στό Τίμιο Αἷμα. Εἶναι γιά ἐπείγουσες ἀνάγκες (Μετάληψη βαριά ἀρρώστων κτλ). Ἐκτός ἀπό τό μεγάλο, ὑπάρχει καί τό μικρό ἄρτοφόριο, γιά τή μεταφορά τῆς θείας Κοινωνίας στούς ἀσθενεῖς.

Β) Ἄλλα ἱερά σκευή καί ἀντικείμενα

Ἄλλα ἱερά σκευή καί ἀντικείμενα πού χρησιμοποιοῦνται γενικά στή Θεία λατρεία εἶναι:

α) **Τό θυμιατήρι.** Σ' αὐτό καίγεται τό θυμίαμα, πού μᾶς θυμίζει τήν προσευχή.

β) **Τά καντήλια.** Καῖνε συνήθως μέ λάδι μπροστά στήν «Ὡραία Πύλη» καί στίς ἅγιες Εἰκόνας. Τό λάδι τους μᾶς θυμίζει τήν εὐσπλαχνία τοῦ Θεοῦ καί τό φῶς τους τή ζωή μας, πού πρέπει νά εἶναι φωτεινή καί ἅγια.

γ) **Τά κηροπήγια ἢ μανουάλια.** Εἶναι γιά νά τοποθετοῦμε σ' αὐτά τά κεριά καί τίς λαμπάδες. Τά κεριά μᾶς θυμίζουν ὅτι σάν καί αὐτά πρέπει νά

Θυμιατήριο.

Καντήλα.

κηροπήγιο,

έξαπτέρυγο,

κολυμπήθρα.

είναι εϋπλαστες οί καρδιές μας, νά ἐπηρεάζονται ἀπό τό Λόγο τοῦ Θεοῦ καί νά λιώνουν ἀπό τή θεία Ἀγάπη.

δ) **Τά έξαπτέρυγα.** Συνήθως εἶναι μετάλλινοι δίσκοι ἐπάνω σέ κοντάρια. Παριστάνουν Ἀγγέλους μέ ἕξι φτερά, γιά νά δείξουν πόσο γρήγορα ἐκτελοῦν τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Χρησιμοποιοῦνται στίς Ἐκκλησιαστικές λιτανεῖες καί τελετές.

ε) **Ἡ κολυμπήθρα.** Σ' αὐτή γίνεται τό ἅγιο Βάπτισμα. Συμβολίζει τόν Ἰορδάνη Ποταμό.

στ) Τό μυροδοχεῖο. Εἶναι ἓνα μετάλλινο σκεῦος, ὅπου φυλάγεται τό ἅγιο Μύρο γιά τό μυστήριο τοῦ Χρίσματος.

ζ) Οἱ καμπάνες. Τά μετάλλινα αὐτά κωνικά σώματα μέ τό γλυκό τους ἦχο μᾶς καλοῦν στό ναό. Ἐπίσης μᾶς ἀναγγέλλουν διάφορα χαρμόσινα ἢ πένθιμα γεγονότα.

Ἑρωτήσεις:

1. Ὅλα ὅσα βρίσκονται στό ναό εἰκονίζουν καί συμβολίζουν τήν ἐπουράνια Ἐκκλησία, μᾶς λέει ἡ Ἁγία Γραφή. Βρίσκονται ἐκεῖ «ὕποδείγματι καί σκιᾷ τῶν ἐπουρανίων» (Ἑβρ. Η', 5). Πῶς τό ἐννοεῖς αὐτό;
2. Ποιός εἶναι ὁ συμβολισμός τῶν ἱερῶν σκευῶν.
3. Πῶς πρέπει νά μπαίνομε στό ναό καί μάλιστα στό ἱερό γιά ὑπηρεσία;

4. Ὁ ἱερός διάκοσμος τοῦ ναοῦ

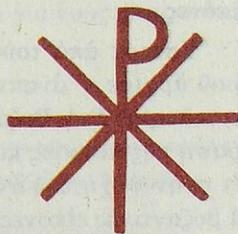
Συμβολικές παραστάσεις

Οἱ πρῶτοι χριστιανοί δέ χρησιμοποιοῦσαν εἰκόνες. Φοβόνταν μήπως συγχύσουν τό Χριστιανισμό μέ τήν εἰδωλολατρία. Μέ τόν καιρό ὁμως ὁ φόβος αὐτός παραμερίστηκε. Ἔτσι ἄρχισαν νά μιλοῦν στίς ψυχές τῶν πιστῶν πρῶτα οἱ διάφορες συμβολικές παραστάσεις. Μ' αὐτές ἔδειχναν τό βαθύτερο νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ. Μερικές ἀπό τίς πιό χαρακτηριστικές συμβολικές παραστάσεις εἶναι:

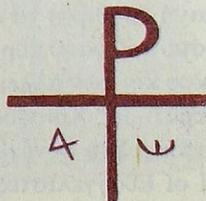
Ὁ Τίμιος Σταυρός. Εἶναι πάντα τό ἱερότερο σύμβολο τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιατί τό καθαγίασε ὁ Κύριος μέ τή σταυρική του θυσία.

Α καί Ω. Τά γράμματα αὐτά μᾶς θυμίζουν τό Χριστό, πού ἀποτελεῖ τήν ἀρχή καί τό τέλος τοῦ κόσμου.

ΙΧΘΥΣ. Τά γράμματα τῆς λέξεως αὐτῆς σημαίνουν «Ἰησοῦς, Χριστός, Θεοῦ, Υἱός,

τό Μονόγραμμα
τοῦ Χριστοῦ.

ὁ Ἀμνός.

τό Πλοῖο.

Σωτήρ». Ἡ λέξη αὐτή ἢ τό σχῆμα ἑνός ψαριοῦ ἦταν προσφιλή χριστιανικά σύμβολα στήν ἐποχή τῶν διωγμῶν, γιατί στήν οὐσία εἶναι μία περίληψη τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ὁ καλός ποιμένας καί ὁ Ἀμνός συμβολίζουν τόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό.

Τό Περιστερί εἶναι σύμβολο τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.

Ἡ ἄγκυρα θυμίζει τήν ἐπλίδα τῆς ψυχῆς μας στό Θεό.

Ἡ ἄμπελος μᾶς θυμίζει τήν Ἐκκλησία, ἀλλά καί τή θεία Μετάληψη.

Ἡ ἐλιά. Τό αἰωνόβιο αὐτό καί ἀειθαλές δέντρο ἦταν πάντα σύμβολο ἀθανασίας καί εἰρήνης.

Τό πλοῖο πού ταξιδεύει, συμβολίζει τήν Ἐκκλησία.

Τό Ἐλάφι πού ξεδιψᾷ στίς καθάρεις πηγές, θυμίζει τόν πόθο τῆς ψυχῆς μας γιά τήν πίστη τοῦ Χριστοῦ.

Εἰκόνες.

Ὑστερα ἀπό τούς διωγμούς μέ τήν ἐπικράτηση τοῦ Χριστιανισμοῦ ἄρχισε ν' ἀναπτύσσεται ἡ χριστιανική ζωγραφική καί ἡ τέχνη γενικότερα. Στό Βυζάντιο ἡ θρησκευτική τέχνη ἀπέβλεπε στήν ἐκφραση τῆς πίστεως καί τοῦ δόγματος. Ἦθελε νά διδάξει καί νά μιλήσει στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου. Καί τό πετύχαινε μέ θαυμαστό τρόπο. Οἱ βυζαντινές εἰκόνες μᾶς φανερώνουν ἕναν ἄλλο κόσμο, ἕναν κόσμο πνευματικό, στόν ὁποῖο μᾶς μεταφέρουν μέ ζωντανό τρόπο. Οἱ ἅγιες εἰκόνες ἄλλοτε εἶναι φορητές ἢ κινητές καί ἄλλοτε κατέχουν μόνιμη θέση μέσα στό ναό. Θέματα καί σκηνές ἀπό τήν Παλαιά καί τήν Καινή Διαθήκη τά αἰσθητοποιοῦν εὐσεβεῖς ζωγράφοι. Στόν ἱερό διάκοσμο τοῦ ναοῦ κυριαρχοῦν οἱ εἰκόνες τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ, τῆς Θεοτόκου καί τῶν ἄλλων ἁγίων. Κάτω ἀπό τόν τροῦλο εἰκονίζεται ὁ Παντοκράτορας Χριστός, νά κρατεῖ τό ἱερό Εὐαγγέλιο καί νά εὐλογεῖ τούς πιστούς. Στή συνέχεια τοῦ τροῦλου εἰκονίζονται Ἄγγελοι, Προφῆτες καί οἱ Εὐαγγελιστές. Στήν κόγχη τοῦ Ἱεροῦ εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος

νά βαστάζει τό Θεῖο Βρέφος, εἶναι ἡ «Πλατυτέρα τῶν Οὐρανῶν». Στίς εἰκόνες γύρω ἀπό τά πρόσωπα τῶν ἁγίων ζωγραφίζεται ἕνα φώτεινό στεφάνι. Συμβολίζει «τόν ἀμάραντον τῆς δόξης Στέφανον», (Α' Πέτρ. Ε' 4,) πού πῆραν ἀπό τό Θεό. Προσκυνώντας τίς ἅγιες εἰκόνες, τιμᾶμε τά πρόσωπα πού εἰκονίζου, μᾶς δίδαξε ἡ 7η Οἰκουμενική Σύνοδος.

Ρητό: «Κύριε, ἡγάπησα εὐπρέπειαν Οἴκου σου καί τόπον σκηνώματος δόξης σου» (Ψαλμ. 25, 8). Δηλαδή Κύριε πόθησα νά εὐπρεπίσω τόν Οἶκο Σου καί τόν τόπο, ὅπου κατασκηνώνει ἡ δόξα Σου.

Ἑρωτήσεις:

1. Πῶς μπορούμε νά ἐφαρμόζουμε τό Ρητό;
2. Τί μᾶς θυμίζουν οἱ συμβολικές παραστάσεις;
3. «Ἡ βυζαντινῆ τέχνη ἔλαμψε μέ μιᾶ ἀσύγκριτη λάμψη καί ἀκτινοβόλησε σ' ὁλόκληρο τόν κόσμον» εἶπε ὁ Γάλλος ἀκαδημαϊκός Κάρολος Ντήλ. Τί ὑποχρεώσεις μᾶς δημιουργεῖ αὐτό;

5. Τά Ἱερά Ἴμφια

Ἱερά ἄμφια λέμε τίς στολές πού φοροῦν οἱ κληρικοί, ὅταν παίρουν μέρος στίς ἱερές Ἀκολουθίες. Τά ἱερά ἄμφια γιά τοὺς κληρικούς κάθε βαθμοῦ εἶναι τά ἑξῆς:

Α) Ἱερά ἄμφια τοῦ διακόνου:

α) τό στιχάριο. Εἶναι ἕνας λευκός, συνήθως, χιτώνας πού φτάνει μέχρι τά πόδια. Τό φοροῦν καί οἱ κληρικοί τῶν ἄλλων βαθμῶν.

Στιχάριο,

Ἐπιμανίκιο.

β) Τό Ὁράριο. Εἶναι τό διακριτικό ἄμφιο τοῦ διακόνου. Ἀποτελεῖται ἀπό μία μακριά καί λευκή λουρίδα πού τυλίγει τό σῶμα του καί θυμίζει στό διάκονο τήν ἱερή ἀποστολή του.

γ) Τά ἐπιμανίκια. Εἶναι μικρά κεντημένα ὑφάσματα. Μέ αὐτά οἱ κληρικοί ὄλων τῶν βαθμῶν περιτυλίγουν τά χέρια τους ἀπό τόν καρπό μέχρι τόν ἀγκώνα περίπου. Μᾶς θυμίζουν τίς χειροπέδες, μέ τίς ὁποῖες ἔδεσαν τά ἄχραντα χέρια τοῦ Κυρίου.

Ἐπιτραχήλιο.

Β) Ἱερά ἄμφια τοῦ Πρεσβυτέρου.

Ἐκτός ἀπό τό στιχάριο καί τά ἐπιμανίκια, πού εἶναι κοινά γιά ὄλους τοὺς βαθμούς, οἱ Πρεσβύτεροι φέρνουν ἀκόμη καί τά ἐξῆς ἱερά ἄμφια:

α) Τό Ἐπιτραχήλιο. Χαρακτηρίζει τό βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου καί κρέμεται μπροστά ἀπό τό λαιμό τοῦ ἱερέα.

β) Ἡ ζώνη. Εἶναι μία πλατιά ζώνη ἀπό ὑφασμα καί τή φέρνει ὁ ἱερέας στή μέση. Ὑπενθυμίζει στοὺς ἱερεῖς ὅτι πρέπει νά εἶναι διαρκῶς ἔτοιμοι ν' ἀντιμετωπίζουν τό κακό.

Ἐπιγονάτιο.

γ) **Τό Φαιλόνιο.** Είναι ένας μακρύς χιτώνας, τόν όποιο φορεϊ ό ιερέας πάνω άπό τό στιχάριο και τό επιτραχήλιο. Τό φαιλόνιο είναι πίο κοντό άπό τό μπροστινό του μέρος.

δ) **Τό Έπιγονάτιο.** Είναι ένα ρομβοειδές κεντημένο ύφασμα. Κρέμεται άπό τή ζώνη του ιερέα, πάνω άπό τό δεξί του πόδι. Τό φέρνουν μόνο όσοι έχουν κάποιο ξεχωριστό εκκλησιαστικό τίτλο π.χ. άρχιμανδρίτες, πρωτοπρεσβύτεροι κτλ.

Φαιλόνιο,

Γ) Ίερά άμφια του επισκόπου

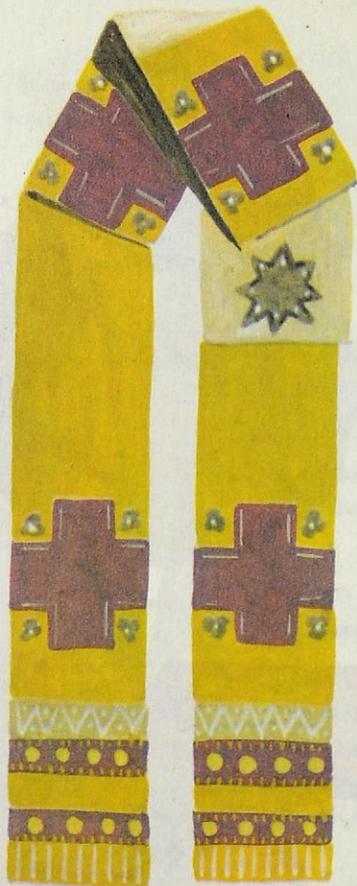
Τά ιερά άμφια του επισκόπου εκτός άπό τό στιχάριο, τά επιμανίκια, τή ζώνη και τό επιγονάτιο είναι τά εξής:

α) **Ό σάκκος.** Είναι ένας κοντός χιτώνας μέ κοντά μανίκια. Στίς ραφές φέρνει κουδουνάκια ή ταινίες.

Σάκκος,

β) **Τό όμοφόριο.** Είναι ή φαρδιά ταινία, τήν όποία φέρνουν στους ώμους τους οι άρχιερείς. Θυμίζει τό χαμένο πρόβατο, πού άναζήτησε και έφερε επάνω στους ώμους Του ό Κύριος, σαν καλός ποιμένας. Τό ίδιο πρέπει νά κάνουν και οι άρχιερείς. Ν' άναζητούν τους άμαρτωλούς και νά τους φέρνουν στη λογική ποιμήνη, στην Έκκλησία.

Όμοφόριο

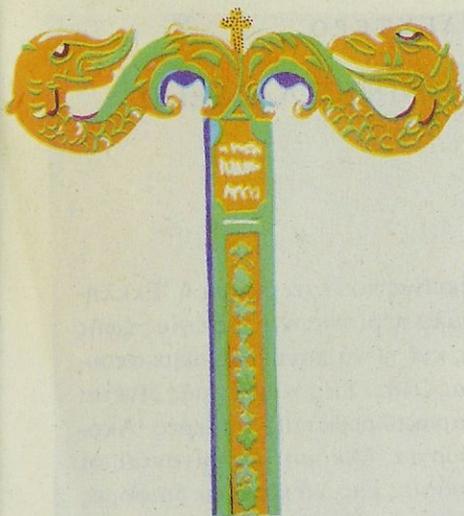
Μίτρα,

γ) **Ό μανδύας.** Είναι μακρύ ἔγχρωμο ἔνδυμα μέ διάφορες συμβολικές παραστάσεις. Δένεται ἀπό τό λαιμό καί κρατιέται ἡ ἄκρη του ἀπό τό διάκονο ἢ ἓνα παιδί. Τό φορεῖ ὁ ἀρχιερέας στίς ἄλλες ἱερές Ἀκολουθίες, ἐκτός τῆς Θείας Λειτουργίας.

δ) **Ἡ μίτρα.** Εἶναι ἐπίσημο κάλυμμα τοῦ κεφαλοῦ. Μοιάζει μέ αὐτοκρατορικό στέμμα καί χαρακτηρίζει τόν ἀρχιερέα. Στήν κορυφή φέρνει μικρό σταυρό.

ε) **Τό ἐγκόλλιο.** Προέρχεται ἀπό παλιά συνήθεια τῶν χριστιανῶν νά φέρνουν στό στήθος τους μικρό σταυρό. Τό ἐγκόλλιο εἶναι μιᾶ μικρή εἰκόνα τῆς Θεοτόκου σέ σχῆμα ὀβάλ καί κρέμεται ἀπό τό λαιμό μέ ἄλυσίδα. Μπορεῖ νά τό φέρνει ὁ ἀρχιερέας καί ὅταν δέν παίρνει μέρος στίς ἱερές Ἀκολουθίες.

στ) **Ἡ ποιμαντορική ράβδος ἢ πατερίτσα.** Φέρνει στήν κορυφή μικρό σταυρό ἀνάμεσα σέ δύο φίδια. Συμβολίζουν τούς ὄρατους

Ποιμαντορική ράβδος.

ἀρχιερείς, τούς ιερομόναχους καί τούς μοναχούς καί συμβολίζει τήν ἀπάρνηση τῶν ἐγκοσμίων.

καί ἀόρατους ἐχθρούς τῆς Ἐκκλησίας, τούς ὁποίους νικά ὁ τίμιος Σταυρός. Ἡ Ποιμαντορική ράβδος θυμίζει στούς ἀρχιερεῖς ὅτι ἔχουν ὑποχρέωση νά ποιμαίνουν τό λαό τοῦ Κυρίου καί νά ἐλέγχουν ὅσους παρεκτρέπονται.

ζ) Ὁ Σταυρός. Εἶναι σύμβολο αὐταπαρνήσεως καί αὐτοθυσίας καί κρέμεται ἀπό τό λαιμό τοῦ ἀρχιερέα. Τόν φέρνουν καί ἀξιωματοῦχοι ἱερεῖς, ἀρχιμανδρίτες κ.ἄ.

η) Ἐπιρριπτάριο ἢ Ἐπανωκάλυμμαυχο. Ἔτσι λέγεται τό μαῦρο ὕφασμα πού ρίχνεται πίσω ἀπό τό καλυμμαῦχι. Εἶναι ἴδιο γιά τούς

Κείμενα.

1. «Ἐν ὅλῃ ψυχῇ σου εὐλαβοῦ τόν Κύριον καί τούς ἱερεῖς αὐτοῦ θαύμαζε» Σοφ. Σειρ. 7,29. (Μέ ὅλη τήν καρδιά σου νά εὐλαβεῖσαι τόν Κύριο καί νά τιμᾷς τούς λειτουργούς του).

2. «Ὅταν βλέπουμε τήν εἰκόνα τῆς σταυρώσεως τοῦ Κυρίου θυμόμαστε τό σωτήριο πάθος Του καί προσκυνοῦμε ὄχι τήν ὄλη ἀλλ' αὐτό πού εἰκονίζεται. Τό ἴδιο συμβαίνει καί μέ τίς εἰκόνας τῆς Θεοτόκου καί τῶν Ἁγίων. Ἡ τιμῆ λοιπόν τῶν εἰκόνων μεταβαίνει στό πρωτότυπο». Ἁγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός.

Ἐρωτήσεις

1. Πῶς θά ξεχωρίζουμε τό διάκονο, τόν ἱερέα καί τόν ἀρχιερέα, ὅταν ἱεουργοῦν;
2. Ποιά κοινά ἄμφια φοροῦν ὅλοι οἱ κληρικοί;
3. Πῶς πρέπει νά ἐκδηλώνουμε τό σεβασμό μας καί τήν τιμῆ πού ἀρμόζει στούς λειτουργούς τοῦ Ὑψίστου;

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

6. Οί Χριστιανικές Γιορτές

Γενικά για τις γιορτές

Γιορτές ονομάζουμε τις ημέρες εκείνες πού ἔχει ὀρίσει ἡ Ἐκκλησία μας: α) γιά νά θυμόμαστε τά μεγάλα περιστατικά τῆς ἀγίας ζωῆς τοῦ Κυρίου, β) νά τιμᾶμε τούς ἀγίους καί γ) νά πανηγυρίζουμε σπουδαῖα γεγονότα τῆς ἐκκλησιαστικῆς μας ζωῆς. Στίς γιορτές μᾶς δίνεται ἡ εὐκαιρία νά λατρεύουμε τό Θεό, παρακολουθώντας τίς ἱερές Ἀκολουθίες καί μάλιστα τή Θεία Λειτουργία. Ἀκόμη μᾶς δίνονται οἱ εὐκαιρίες ν' ἀναπαυόμαστε ἀπό τίς ἐργασίες μας, νά κάνουμε διάφορες φιλανθρωπικές πράξεις, νά διαβάζουμε τήν Ἁγία Γραφή καί ἄλλα θρησκευτικά βιβλία καί νά ζοῦμε μέσα σέ μιᾶ χαρούμενη ἀτμόσφαιρα. Τή χαρά πού μᾶς φέρνουν οἱ γιορτές τή νοιώθουμε ἰδίως, ἅμα συμμετέχουμε ἄξια στό μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας.

Οἱ γιορταστικοί μας κύκλοι

Ἡ Ἐκκλησία μας νωρίς καθόρισε δύο γιορταστικούς κύκλους:

α) **τόν ἑβδομαδιαῖο.** Σ' αὐτό τό γιορταστικό κύκλο τήν πρώτη θέση ἀνάμεσα στίς ἡμέρες τῆς ἑβδομάδος τήν πῆρε ἡ Κυριακή, γιατί τότε ἀναστήθηκε ὁ Κύριος. Ἡ Κυριακή εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Κυρίου, ἡ ἡμέρα τῆς θείας Λατρείας καί τῶν καλῶν ἔργων. Ἐπίσης ξεχωρίστηκαν ἡ Τετάρτη καί ἡ Παρασκευή, σάν ἡμέρες νηστείας γιά τήν προδοσία καί τά πάθη τοῦ Κυρίου.

β) **τόν ἐτήσιο.** Σ' αὐτό τό γιορταστικό κύκλο ἀνήκουν οἱ γιορτές πού γίνονται μιᾶ φορά τό χρόνο. Τίς γιορτές αὐτές τίς χωρίζουμε σέ *Δεσποτικές*, *Θεομητορικές* καί *γιορτές τῶν Ἀγίων*.

Δεσποτικές λέμε τίς γιορτές, πού ἀναφέρονται στό Δεσπότη Χριστό. Τίς χωρίζουμε σέ *ἀκίνητες* καί *κινητές*. Ἀκίνητες λέμε ὅσες γιορτάζονται κάθε φορά τήν ἴδια ἡμερομηνία μέ κέντρο τά Χριστούγεννα. Κινητές ονομάζουμε ὅσες δέν πέφτουν πάντα τήν ἴδια ἡμερομηνία καί ἔχουν κέντρο τό Πάσχα.

Ὁ Ἀρχάγγελος Γαβριήλ. Ἔργο 16ου αἰώνα (Ἱ. Μονή Σταυρονικήτα, Ἁγίου Ὁρους).

Θεομητορικές λέμε τίς γιορτές πού ἀφιερώνονται στό Πρόσωπο τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Γιορτές τῶν Ἁγίων λέμε τίς γιορτές, κατά τίς ὁποῖες τιμᾶμε τοὺς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος λέει

ὅτι γιὰ μᾶς τούς Χριστιανούς «ἀεί ἑορτή ἐστί», δηλαδή ὅτι πάντα εἶναι γιορτή. Γι' αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία μας καλεῖ τούς πιστούς πάντοτε νά προσεύχονται καί νά ζοῦν χριστιανικά, ἰδιαίτερα κατά τίς ἐπίσημες γιορτές.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίες.

1. Πῶς πρέπει νά προετοιμαζόμαστε γιὰ νά συμμετέχουμε καλύτερα στίς γιορτές τῆς Ἐκκλησίας μας;
2. Πότε πανηγυρίζει ὁ ναός τῆς ἐνορίας σας; Περιγράψτε σάν Ἐκθεση τήν πανήγυρη αὐτή.
3. Μαζέψτε σέ λεύκωμα μικρές καλλιτεχνικές εἰκόνες τοῦ Κυρίου, τῆς Θεοτόκου καί διαφόρων ἁγίων.

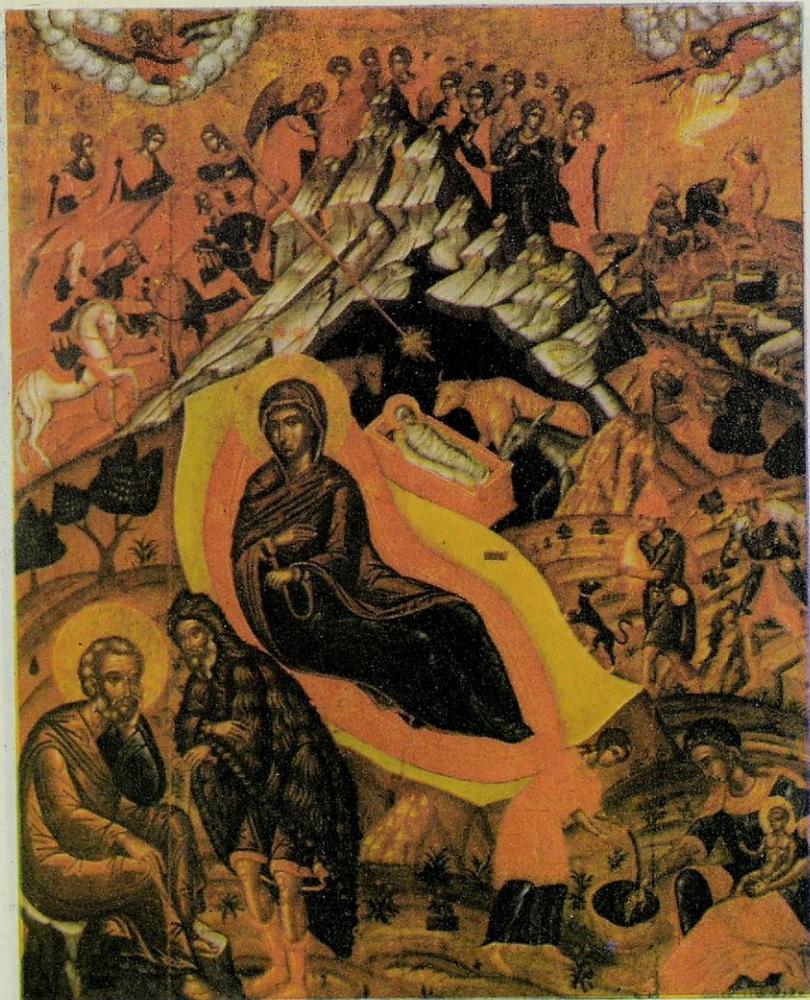
7. Ἀκίνητες Δεσποτικές Γιορτές

Σέ κάθε μας προσευχή τιμᾶμε καί δοξολογοῦμε τόν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό μαζί μέ τόν Πατέρα καί τό Ἅγιο Πνεῦμα. Τά μεγάλα ὁμως περιστατικά τῆς ἁγίας ζωῆς τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ τά τιμᾶμε σέ ξεχωριστές ἡμέρες. Εἶναι οἱ ἀκίνητες καί κινητές Δεσποτικές γιορτές. Οἱ ἀκίνητες Δεσποτικές γιορτές εἶναι:

α) Τά Χριστούγεννα. Στίς 25 Δεκεμβρίου γιορτάζουμε τή Γέννηση ὡς ἀνθρώπου τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ καί Σωτήρα Χριστοῦ. Γιορτάζουμε τή Θεία Γέννηση, τό πῖο μεγάλο γεγονός στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία γιόρταζε τά Χριστούγεννα μαζί μέ τά Θεοφάνια. Ἡ ἁγία μας Ἐκκλησία γιὰ νά βοηθήσει τούς πιστούς νά συμμετέχουν καλύτερα στή μεγάλη αὐτή γιορτή τῆς Χριστιανοσύνης, καθιέρωσε πρὶν ἀπό τά Χριστούγεννα 40 ἡμέρες νηστεία.

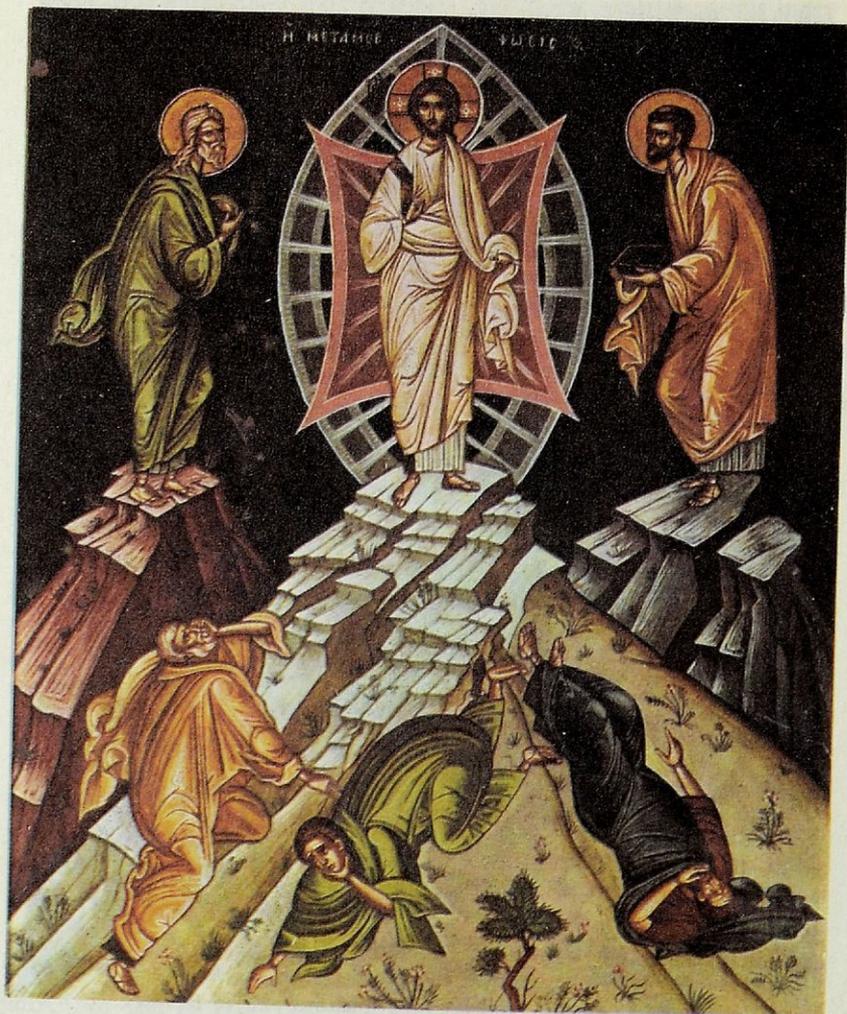
β) Ἡ Περιτομή τοῦ Κυρίου. Τήν 1η Ἰανουαρίου, ὀκτώ ἡμέρες ὕστερα ἀπό τά Χριστούγεννα, γιορτάζουμε τήν περιτομή καί τά ὀνομαστήρια τοῦ Κυρίου. Μέ τήν περιτομή ἐφαρμόστηκε ὁ μωσαϊκός νόμος στό Θεῖο Βρέφος. Τήν ἴδια ἡμέρα γιορτάζουμε καί τή μνήμη τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Οἱ γιορτές αὐτές ἀποτράβηξαν τούς Χριστιανούς ἀπό τά τυχερά παιγνίδια καί ἀπό τ' ἄλλα εἰδωλολατρικά ἔθιμα τῆς Πρωτοχρονιάς.

γ) Τά Ἅγια Θεοφάνια ἢ Φῶτα. Στίς 6 Ἰανουαρίου τιμᾶμε τή Βάπτισμα τοῦ Κυρίου, πού ἔγινε στόν Ἰορδάνη ποταμό ἀπό τόν ἅγιο

Ἡ Θεία Γέννηση. Ἀρχαία φορητή εἰκόνα ἀπό τῆ Βηθλεέμ.

Ἰωάννη τόν Πρόδρομο. Λέγονται «Θεοφάνια», γιατί τότε φανερώθηκε τόσο καθαρά ἡ Ἁγία Τριάδα. Ὁ Πατέρας ἀκούστηκε νά λέει: «Αὐτός εἶναι ὁ Υἱός μου ὁ ἀγαπητός, στόν ὁποῖο ἀναπαύεται τό Πνεῦμα μου». Ὁ Υἱός καί Λόγος τοῦ Θεοῦ βαπτίζόταν καί τό Πνεῦμα τό Ἅγιο φανερωνόταν σάν περιστέρι. Τότε παίρνομε τό Μεγάλο Ἅγιασμό καί

Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου. (Φ. Κόντογλου).

γι' αὐτό νηστεύουμε τὴν προηγούμενη ἡμέρα. Τὰ παλιὰ χρόνια συνηθίζοταν νὰ βαπτίζονται πολλοὶ κατηχούμενοι τὴν ἡμέρα τῶν Θεοφανίων. Ἐπειδὴ τότε δέχονταν τὸ ἅγιο Βάπτισμα ἢ φῶτισμα, ἡ γιορτὴ λέγεται καὶ «Φῶτα».

δ) Ἡ Ὑπαπαντή τοῦ Κυρίου. Στίς 2 Φεβρουαρίου 40 ἡμέρες ὕστερα ἀπό τή Θεία Γέννηση, τιμάμε τήν ὑποδοχή (ὕπαπαντή), πού ἔκανε ὁ γέροντας Συμεών στό Θεῖο Βρέφος στό Ναό τοῦ Σολομώντα.

ε) Ἡ Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου. Στίς 6 Αὐγούστου τιμάμε τή Μεταμόρφωση τοῦ Κυρίου, τήν ὁποία μᾶς διηγεῖται τό ἱερό Εὐαγγέλιο: «Ἔλαμψε τό πρόσωπο αὐτοῦ ὡς ὁ ἥλιος, τά δέ ἱμάτια αὐτοῦ ἐγένετο λευκά ὡς τό φῶς». (Ματθ. ΙΖ΄ 2). Ἡ Μεταμόρφωση αὐτή τοῦ Κυρίου ἔγινε γιά νά ἐνισχυθεῖ ἡ πίστη τῶν μαθητῶν, βλέποντας μιά ἀκτίνα τῆς θείας Του δόξας. Καί εἶχαν πράγματι τόση ἀνάγκη ἰσχυρῆς πίστεως, ἀφοῦ σέ λίγο θά ἔβλεπαν τόν Κύριο ἐπάνω στό Σταυρό.

στ) Ἡ ὕψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Στίς 14 Σεπτεμβρίου τιμάμε τή διπλή ὕψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ. Ἀρχικά ἡ ἁγία Ἑλένη εἶχε ὕψώσει τόν τίμιο Σταυρό ἐπάνω σέ ψηλή ἐξέδρα στό ναό τῆς Ἀναστάσεως. Τό ἴδιο ἐπαναλήφθηκε ἀργότερα. Ὁ αὐτοκράτορας Ἡράκλειος ὕστερα ἀπό νικηφόρους ἀγῶνες ξαναπῆρε τόν τίμιο Σταυρό ἀπό τά βέβηλα χέρια τῶν Περσῶν, πού τόν εἶχαν ἀρπάξει. Καί στίς 14 Σεπτεμβρίου τοῦ 629 στήν ἴδια θέση ὕψωσε καί πάλι τόν τίμιο Σταυρό. Τήν ἡμέρα αὐτή νηστεύουμε καί προσκυνοῦμε εὐλαβικά τόν Τίμιο Σταυρό, τό Σύμβολο αὐτό τῆς σωτηρίας μας. Ἡ Ἐκκλησία σάν εὐλογία μᾶς δίνει τόν εὐῶδη βασιλικό. Μᾶς θυμίζει ἀκόμη τίς θυσίες, πού πρέπει νά κάνουμε γιά ν' ἀκολουθήσουμε τό Χριστό.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιές εἶναι οἱ ἀκίνητες Δεσποτικές γιορτές; γιατί τίς λέμε ἔτσι;
2. Πῶς ὀνομάζουμε τή γιορτή τῆς Βαπτίσεως τοῦ Κυρίου καί γιατί;
3. «... Σταυρός, πιστῶν τό στήριγμα, ἀγγέλων ἡ δόξα καί δαιμόνων τό τραῦμα...» ψάλλει ἡ Ἐκκλησία μας. Γιατί χαρακτηρίζεται ἔτσι ὁ Τίμιος Σταυρός τοῦ Κυρίου;

8. Οἱ πρό τοῦ Πάσχα Κινητές Δεσποτικές Γιορτές

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου

Ἡ περίοδος τοῦ Τριωδίου ἀρχίζει ἀπό τήν Κυριακή τοῦ Τελῶν καί τοῦ Φαρισαίου καί διαρκεῖ μέχρι τό Μεγάλο Σάββατο. Ἡ ὀνομα-

σία «Τριώδιο» προέρχεται από το λειτουργικό βιβλίο της Ἐκκλησίας μας, πού περιέχει τίς Ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς Περιόδου. Τό λέμε καί «κατανυκτικό» τριώδιο, γιατί μέ τούς ὑπέροχους ὕμνους του μᾶς φέρνει ἱερές συγκινήσεις καί μᾶς παρακινεῖ σέ ἅγια ζωή. Οἱ κινητές Δεσποτικές γιορτές, πού ἀρχίζουν μέ τό τριώδιο καί τελειώνουν τό Πάσχα εἶναι οἱ ἐξῆς:

α) Ἡ Κυριακή τοῦ Τελώνη καί τοῦ Φαρισαίου. Μέ τήν παραβολή τοῦ Τελώνη καί τοῦ Φαρισαίου (Λουκ. ΙΗ΄ 10-14) πού ἀκοῦμε αὐτήν τήν Κυριακή, διδασκόμαστε τή μεγάλη σημασία τῆς ταπεινοφροσύνης καί τήν ἀξία τῆς προσευχῆς.

β) Ἡ Κυριακή τοῦ ἁσώτου. Μέ τήν παραβολή τοῦ ἁσώτου (Λουκ. ΙΕ΄ 11-32) βλέπουμε τό κατάντημα τοῦ ἁμαρτωλοῦ καί τό μέγεθος τῆς θεϊκῆς ἀγάπης.

γ) Ἡ Κυριακή τῶν Ἀπόκρεω. Εἶναι ἡ τελευταία ἡμέρα τῆς κρεοφαγίας. Ἡ εὐαγγελική Περικοπή (Ματθ. ΚΕ΄ 31-46) γιά τή μεταθανάτια κρίση μᾶς καλεῖ σέ μετάνοια καί ἀνάμνηση τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου.

δ) Ἡ Κυριακή τῆς Τυροφάγου. Τότε τελειώνει ἡ ἐλαφριά νηστεία μέ τά γαλακτερά. Ἡ σχετική εὐαγγελική Περικοπή (Ματθ. ΣΤ΄ 14-21) μᾶς διδάσκει τήν ἀληθινή νηστεία. Ἀπό τήν ἄλλη ἡμέρα, τήν «Καθαρά Δευτέρα», ἀρχίζει ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστή. Μᾶς θυμίζει τή σαρανταήμερη νηστεία τοῦ Κυρίου. Ἀπ’ αὐτή τήν ἐβδομάδα κάθε Παρασκευή βράδυ καί ἐπί τέσσερις ἐβδομάδες ψάλλονται οἱ «Χαιρετισμοί τῆς Θεοτόκου». Τήν πέμπτη ἐβδομάδα ψάλλεται πανηγυρικά δόλοκληρος ὁ «Ἀκάθιστος Ὑμνος».

ε) Ἡ πρώτη Κυριακή τῶν νηστειῶν, τῆς ὀρθοδοξίας. Ἀφιερώνεται στήν ἀναστήλωση τῶν εἰκόνων, πού ἔγινε τό 843 ἀπό τήν αὐτοκράτειρα Θεοδώρα. Τό θρίαμβο τῆς ὀρθῆς πίστεως συμβολίζει καί ἡ περιφορά τῶν ἁγίων εἰκόνων, πού γίνεται στους ναούς. Ἡ εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Α΄ 44-52) ἀναφέρεται στήν ὁμολογία τῆς πίστεως.

στ) Ἡ Δεύτερη Κυριακή τῶν νηστειῶν. Τήν ἡμέρα αὐτή ἀκοῦμε τήν εὐαγγελική Περικοπή (Μάρκ. Β΄ 1-12) γιά τή θεραπεία τοῦ παρα-

λυτικοῦ καί γιορτάζουμε τή μνήμη τοῦ μεγάλου ἀγωνιστῆ τῆς Ὁρθο-
δοξίας ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ.

ζ) **Ἡ τρίτη Κυριακή τῶν νηστειῶν ἢ τῆς Σταυροπροσκυνήσεως.**
Βρισκόμαστε στή μέση περίπου τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Ἡ
Ἐκκλησία, γιά νά μᾶς ἐνισχύσει στό μακρὺ δρόμο τῆς νηστείας, μᾶς
καλεῖ νά προσκυνήσουμε τόν τίμιο Σταυρὸ τοῦ Κυρίου. Τό πνεῦμα τῆς
θυσίας μᾶς διδάσκει καί ἡ σχετικὴ εὐαγγελικὴ Περικοπὴ (Μάρκ. Η'
34-Θ', 1).

η) **Ἡ τέταρτη Κυριακή τῶν νηστειῶν.** Τὴν Κυριακὴ αὐτὴ γιορτά-
ζουμε τὸν ἅγιο Ἰωάννη, τὸ συγγραφέα τῆς «Κλίμακας». Ὀνομάζεται
ἔτσι γιά τὸ θαυμάσιο ἔργο του, πού ὀμιλεῖ γιά τὴν κλίμακα τῶν ἀρετῶν
ἀπὸ τὴ μικρότερη ὡς τὴ μεγαλύτερη. Τό ἀπόγευμα τῆς Τετάρτης πού
ἀκολουθεῖ, ψάλλεται ὁ «Μεγάλος Κανόνας», δηλαδή ἕνας ἐξαίρετος
ὕμνος τοῦ Ἀνδρέα Ἐπισκόπου Κρήτης.

θ) **Ἡ Πέμπτη Κυριακή τῶν νηστειῶν.** Μ' αὐτὴ τὴν Κυριακὴ ἀρ-
χίζει ἡ τελευταία ἐβδομάδα πρὶν ἀπὸ τὴ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Ἡ Ἐκ-
κλησία γιά νά μᾶς ἐτοιμάσει καλύτερα, μᾶς προβάλλει τὴ μετάνοια
τῆς δούσας Μαρίας τῆς Αἰγυπτίας. Ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ (Μάρκ. Γ'
32-45) μᾶς διηγεῖται ὅσα ἀνέμεναν τὸν Κύριο στὰ Ἱεροσόλυμα.

ι) **Κυριακὴ τῶν Βαΐων.** Μᾶς προετοιμάζει γιά τὴ Μεγάλη Ἑβδο-
μάδα. Ἡ σχετικὴ εὐαγγελικὴ Περικοπὴ (Ἰωάν. ΙΒ' 1-18) μᾶς διηγεῖται
τὴ θριαμβευτικὴ εἴσοδο τοῦ Κυρίου στὰ Ἱεροσόλυμα. Αὐτὸ μᾶς θυμί-
ζουν καί τὰ βᾶγια πού μοιράζονται στοὺς ναοὺς. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ
τρῶμε ψάρια, σταματώντας γιά λίγο τὴ νηστεία. Ἡ Μ. Τεσσαρακο-
στή, τελειώνει τὴν προηγούμενη ἡμέρα.

Ἑρωτήσεις:

1. *Τί εἶναι τὸ Τριώδιο καί τί σκοπὸ ἔχει;*
2. *Πότε ἀρχίζει ἡ Μεγάλη Τεσσαρακοστὴ καί πότε τελειώνει; Ποιὸς εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς;*
3. *Μέ ποιά μέσα μᾶς ἐνισχύει ἡ Ἐκκλησία στὸν ἀγὼνα τῆς ἀρετῆς κατὰ τὴν περίοδο τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς;*

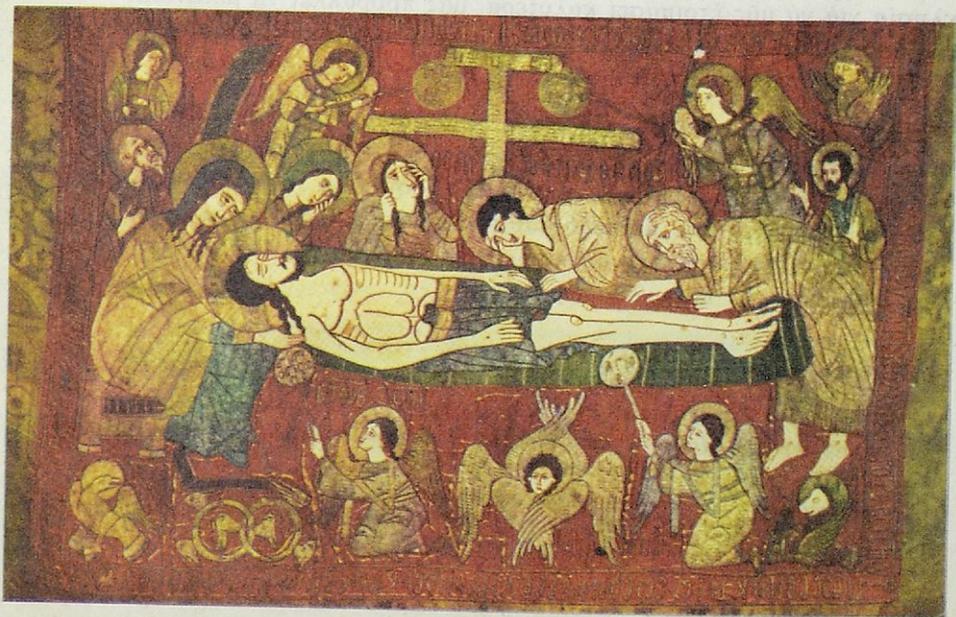
9. Ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα

Ἀπὸ τὸ βράδυ τῆς Κυριακῆς τῶν Βαΐων ἀρχίζει ἡ Ἁγία καὶ Μεγάλη Ἑβδομάδα. Τὴ λέμε ἔτσι γιατί μᾶς παρουσιάζει τὰ μεγάλα καὶ πάνσεπτα πάθη τοῦ Κυρίου. Στὶς βραδινές Ἀκολουθίες κάθε ἡμέρας τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδας ψάλλεται ὁ ὄρθρος τῆς ἄλλης ἡμέρας, πού εἶναι γνωστός ὡς «Ἀκολουθία τοῦ Νυμφίου». Ὀνομάστηκε ἔτσι ἀπὸ τὸ τροπᾶριο «Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται...».

Μεγάλη Δευτέρα. Τὴν ἁγία καὶ Μεγάλη Δευτέρα θυμόμαστε τὸν Πάγκαλο Ἰωσήφ. Σάν καὶ αὐτόν, πού πουλήθηκε ἀπὸ τὰ ἀδελφία του καὶ δοξάστηκε ὕστερα, ὁ Κύριος πουλήθηκε ἀπὸ τὸν Ἰούδα, ὑπόμεινε τὰ φρικτὰ πάθη καὶ δοξάστηκε μὲ τὴν Ἀνάστασή Του.

Μεγάλη Τρίτη. Στὸν ὄρθρο τῆς ἡμέρας αὐτῆς, πού ψάλλεται τὸ βράδυ τῆς προηγούμενης μέρας, ἀκοῦμε τὴν παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.

Ἐπιτάφιος Θρήνος. Ἔργο κεντημένο μὲ τὸ χέρι.

Μεγάλη Τετάρτη. Τό ἴδιο καί ὁ ὄρθρος τῆς Μ. Τετάρτης ψάλλεται τό προηγούμενο βράδυ. Σ' αὐτόν ἀκοῦμε γιά τή μετάνοια τῆς ἀμαρτωλῆς γυναικας, πού ἄλειψε τά πόδια τοῦ Κυρίου, μέ μύρα καί δάκρυα. Τή μεγαλειώδη αὐτή μετάνοια μᾶς περιγράφει τό λαμπρό τροπάριο τῆς Κασσιανῆς: «Κύριε, ἡ ἐν πολλαῖς ἀμαρτίαις περιπεσοῦσα γυνή...». Τό ἀπόγευμα τῆς Μ. Τετάρτης γίνεται τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου.

Μεγάλη Πέμπτη. Εἶναι ἡ ἡμέρα τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Τότε ὁ Κύριος παρέδωσε τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Τό βράδυ διαβάζονται τά δώδεκα Εὐαγγέλια, δηλαδή ἰσάριθμες περικοπές ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια. Σ' αὐτές ἐξιστοροῦνται τά ἅγια πάθη τοῦ Κυρίου. Ὑστερα ἀπό τό Πέμπτο Εὐαγγέλιο τοποθετεῖται στή μέση τοῦ ναοῦ ὁ Ἐσταυρωμένος καί Τόν προσκυνοῦμε μέ πολύ σεβασμό καί ἀπέραντη εὐγνωμοσύνη.

Μεγάλη Παρασκευή. Τήν ἡμέρα αὐτή συγκλονίζεται ἡ ψυχὴ μας μέ τά φρικτά πάθη τοῦ Κυρίου. Ὁ Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός συλλαμβάνεται, καταδικάζεται ἀπό τοὺς ἄνομους κριτές καί σταυρώνεται γιά νά μᾶς σώσει ἀπό τίς ἀμαρτίες. Τό βράδυ τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς ψάλλονται τά ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταφίου θρήνου σέ τρεῖς στάσεις: «Ἡ ζωὴ ἐν τάφω...», «Ἄξιόν ἐστι μεγαλύνειν Σέ...» καί «Αἱ γενεαὶ πᾶσαι ...». Οἱ χριστιανοὶ μέ ὀδύνη πολλή παρακολουθοῦμε τήν περιφορά τοῦ Ἐπιταφίου.

Μεγάλο Σάββατο. Τήν ἡμέρα αὐτή τιμᾶμε τήν ταφή καί τήν κάθοδο τοῦ Κυρίου στόν Ἄδη. Στή Θεία Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Σαββάτου γίνονται τά προεόρτια τῆς Ἀναστάσεως πού ἐγγίζει.

Κείμενα: Ἐπίκαιροι ὕμνοι:

1. «Κύριε τῶν δυνάμεων, μεθ' ἡμῶν γενοῦ ἄλλον γάρ ἐκτός Σου βοηθόν ἐν θλίψεσιν οὐκ ἔχομεν, Κύριε τῶν δυνάμεων, ἐλέησον ἡμᾶς». (Ὑμνος ἀπό τό Μεγάλο Ἀπόδειπνο).
2. «Τόν νυμφῶνα Σου βλέπω, Σωτήρ μου, κεκοσμημένον, καί ἔνδυμα οὐκ ἔχω ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ: λάμπρυνόν μου τήν στολήν τῆς ψυχῆς, φωτόδοτα, καί σώσόν με». Ὑμνος Μεγάλης Δευτέρας.

Ἐρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. Τί ἀκοῦμε κάθε βράδυ τῆς Μ. Ἑβδομάδας στοὺς ναοὺς;

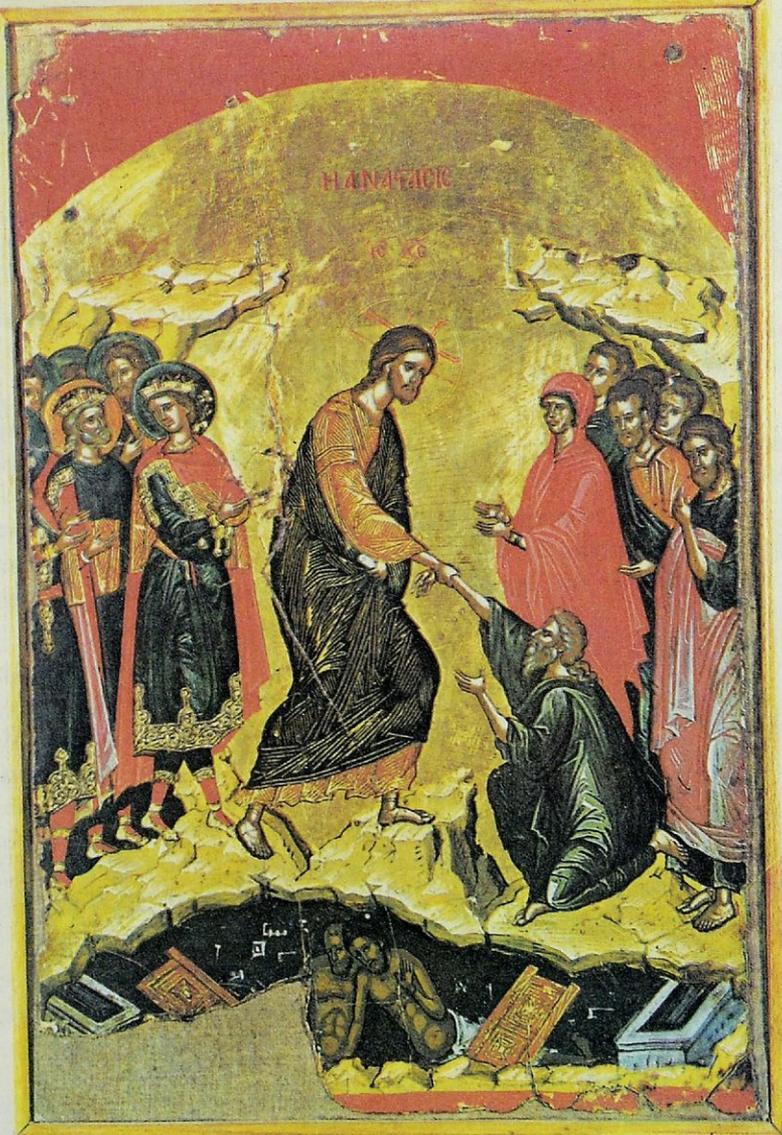
2. Περιγράψτε την περιφορά του επιταφίου. Τί πρέπει να νοιώθουμε τότε;
3. Τί σκοπό έχουν οι σχολικές διακοπές του Πάσχα;
4. Συλλέξτε μικρές εικόνες από τα σεπτά πάθη του Κυρίου.

10. Τό Πάσχα καί οι μετά απ' αυτό Κινητές Δεσποτικές Γιορτές

α) Κυριακή του Πάσχα. Ἡ μεγάλη γιορτή τῆς Χριστιανοσύνης, τό Πάσχα, σύμφωνα μέ ἀπόφαση τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, γιορτάζεται τήν πρώτη Κυριακή μετά τήν πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἰσημερίας. Ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πάντων διαρκεῖ τό χαρμόσυνο Πεντηκοστάριο, δηλαδή τό βιβλίο πού περιέχει τίς Ἀκολουθίες αὐτῆς τῆς περιόδου. Τά μεσάνυχτα τοῦ Σαββάτου πρὸς τήν Κυριακή οἱ Χριστιανοί πλημμυρίζουν τοὺς ἱερούς ναοὺς γιά νά γιορτάσουν μέ ἰδιαίτερη λαμπρότητα τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Οἱ πιστοί μέ ἀναμμένες λαμπάδες καί μέ ζωγραφισμένη τή χαρά στά πρόσωπα βγαίνουν στό προαύλιο τοῦ ναοῦ. Ἐπικεφαλῆς τῆς πομπῆς εἶναι οἱ ἱερεῖς καί οἱ ψάλτες. Ἡ πομπή αὐτή μᾶς θυμίζει τήν πορεία τῶν μυροφόρων τή νύχτα τῆς Ἀναστάσεως στό κενό μνήμα τοῦ Κυρίου. Ἐκεῖ διαβάζεται ἀναστάσιμη περικοπή ἀπό τό ἱερό Εὐαγγέλιο καί ἀντηχεῖ μέ χαρά καί εὐφροσύνη τό «Χριστός Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας καί τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζῶν ἡμεῖς» Ὑστερα μέσα στό ναό ἀκολουθεῖ ὁ ὀρθρος καί ἡ Θεία Λειτουργία. Τό πρωί ἢ τό ἀπόγευμα τοῦ Πάσχα γίνεται ὁ ἑσπερινός τῆς ἀγάπης, στή διάρκεια τοῦ ὁποῖου οἱ πιστοί ἀπό ἀγάπη ἀσπάζονταν ἄλλοτε μεταξὺ τους. Ἡ ἑβδομάδα πού ἀκολουθεῖ λέγεται «Διακαινίσιμη», γιατί μᾶς καλεῖ σέ νέα καί ἅγια ζωή. Τήν Παρασκευή τῆς «Διακαινίσιμου» εἶναι ἡ γιορτή τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς, δηλαδή τῆς Θεοτόκου.

β) Κυριακή τοῦ Θωμᾶ. Τήν Κυριακή αὐτή ἔγινε νέα ἐμφάνιση τοῦ Κυρίου καί ἡ ψηλάφηση τοῦ Θωμᾶ. (Ἰωάν. Κ' 19-31). Γιά ν' ἀναφωνήσει καί αὐτός αὐθόρμητα: «ὁ Κύριος μου καί ὁ Θεός μου».

γ) Κυριακή τῶν Μυροφόρων. Τήν ἡμέρα αὐτή τιμᾶμε τίς μυροφόρες, δηλαδή τίς ἄξιες ἐκεῖνες γυναῖκες πού ἤρθαν στό Γολγοθᾶ τή νύχτα τῆς Ἀναστάσεως, γιά ν' ἀλείψουν μέ μύρα τόν Κύριο. Γι' αὐτό καί πρῶτες αὐτές εἶδαν τόν ἀναστημένο Κύριο. Τιμᾶμε ἐπίσης τόν Ἰωσήφ καί τό Νικόδημο, πού εἶχαν τήν τιμή νά φροντίσουν γιά τήν ταφή τοῦ Κυρίου.

Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Ἔργο 16ου αἰώνα. Ἰ. Μ. Σταυρονικήτα.

δ) Κυριακή τοῦ Παραλύτου. Τὴν Κυριακὴ αὐτὴ ἀκοῦμε τὴν Εὐαγγελικὴ Περικοπὴ (Ἰωάν. Ε' 1-15), πού μᾶς διηγεῖται τὴ θεραπεία τοῦ

παραλυτικοῦ. Καί αὐτό τό θαῦμα μᾶς παρουσιάζει τή Θεότητα τοῦ Κυρίου.

ε) Κυριακή τῆς Σαμαρείτισσας. Ἀκοῦμε τήν Εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Δ' 5-42), πού μᾶς διηγεῖται τή συνομιλία τοῦ Κυρίου μέ τή Σαμαρείτισσα. Καί πάλι διδασκόμαστε τή Θεότητα τοῦ Κυρίου καί πολλές ἄλλες ἀλήθειες.

στ) Κυριακή τοῦ τυφλοῦ. Ἡ Εὐαγγελική Περικοπή (Ἰωάν. Θ' 1-38) μᾶς διηγεῖται τή θεραπεία τοῦ «ἐκ γενετῆς τυφλοῦ». Θέλει νά μᾶς διδάξει ὅτι καί οἱ ψυχικά τυφλωμένοι ἀπό τίς ἁμαρτίες σώζονται μέ τό φωτισμό τοῦ Θεοῦ καί τή δική τους θέληση.

ζ) Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Γιορτάζεται σαράντα ἡμέρες ὕστερα ἀπό τό Πάσχα. Τότε τιμᾶμε τήν Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου στούς οὐρανοῦς.

η) Κυριακή τῶν ἁγίων Πατέρων. Τότε τιμᾶμε τούς 318 Πατέρες τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Αὐτούς πού ἔσωσαν τήν Ἐκκλησία μας ἀπό τόν κίνδυνο τοῦ ἀρειανισμοῦ καί διακήρυξαν τή θεότητα τοῦ Κυρίου.

θ) Κυριακή τῆς Πεντηκοστῆς. Ἡ γιορτή τῆς Πεντηκοστῆς ὀλοκληρώνει τή χαρά τοῦ Πάσχα μέ τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ Πεντηκοστή εἶναι ἡ γενέθλια ἡμέρα τῆς Ἐκκλησίας μας. Μέ τό κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων, τήν ἡμέρα αὐτή, πίστεψαν καί βαπτίστηκαν τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι καί ἀποτέλεσαν τήν πρώτη Χριστιανική Ἐκκλησία. Τήν Πεντηκοστή ὕστερα ἀπό τή Θεία Λειτουργία ἀκολουθεῖ ὁ ἔσπερινός τῆς Δευτέρας, τῆς γιορτῆς τοῦ Ἁγ. Πνεύματος. Ἔτσι ἡ Ἐκκλησία μᾶς διδάσκει τή θεότητά Του καί μᾶς καλεῖ νά προσκυνήσουμε τήν Ἁγία Τριάδα.

ι) Κυριακή τῶν Ἁγίων Πάντων. Μέ τή γιορτή αὐτή τιμᾶμε ὅλους τούς ἁγίους τῆς Ἐκκλησίας μας. Θυμόμαστε ὅλους αὐτούς γνωστούς καί ἄγνωστους, πού δόξασαν τό Θεό καί ἔγιναν παραδείγματα γιά μᾶς.

Ἀναστάσιμοι ὕμνοι:

1. «Ἀναστάς ὁ Ἰησοῦς ἀπό τοῦ τάφου, καθὼς προεῖπεν, ἔδωκεν ἡμῖν τήν αἰώνιον ζωὴν καί μέγα ἔλεος».
2. Μεγάλυνον, ψυχή μου, τόν ἐθελουσίως παθόντα καί ταφέντα καί ἐξανάσταντα τριήμερον ἐκ τάφου.

Ἑρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. Τί πρέπει νά αἰσθανόμαστε στήν ἀναστάσιμη Περίοδο τοῦ Πεντηκοσταρίου;
2. Ἀναπτύξτε σέ ἐκθεση τή σημασία τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου.
3. Γιατί οἱ ξένοι ὀνόμασαν τήν Ἐκκλησία μας «Ἐκκλησία τῆς Ἀναστάσεως»;

11. Οἱ Θεομητορικές Γιορτές

Μέ τίς Θεομητορικές γιορτές τιμᾶμε τήν Παναγία Μητέρα τοῦ Κυρίου. Τιμᾶμε τήν ὑπεραγία Θεοτόκο, γιατί μέ τή Γέννηση τοῦ Κυρίου ἔγινε ἡ γέφυρα πού μᾶς ἔνωσε μέ τόν Οὐρανό. Ἀκόμη τήν παρακαλοῦμε νά μεσιτεῦει «εἰς τόν Υἱόν» τῆς καί Θεό μας γιά τή σωτηρία μας. Οἱ Θεομητορικές γιορτές εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Τό Γενέθλιο τῆς Θεοτόκου. Στίς 8 Σεπτεμβρίου γιορτάζουμε τό Γενέθλιο, δηλαδή τή γέννηση τῆς Θεοτόκου. Ἡ γέννηση τῆς Θεοτόκου, καθώς ἀναφέρει ἀρχαία Ἐκκλησιαστική Παράδοση, ἦταν ἀπάντηση τοῦ Θεοῦ στίς θερμές προσευχές τῶν ἄτεκνων γονέων τῆς, Ἰωακείμ καί Ἄννας.

β) Τά Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου. Στίς 21 Νοεμβρίου. Οἱ γονεῖς τῆς Θεοτόκου, κατά τήν παράδοση, ἀπό εὐγνωμοσύνη στό Θεό τήν παρέδωσαν στό ναό τοῦ Σολομώντα, ὅπου ἔμεινε ὡσότου μνηστεύθηκε τό δίκαιο Ἰωσήφ.

γ) Ἡ Σύναξη τῆς Θεοτόκου. Στίς 26 Δεκεμβρίου. Τήν ἄλλη ἡμέρα τῶν Χριστουγέννων γιορτάζουμε τή σύναξη, δηλαδή τή συγκέντρωση, τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴ τῆς Θεοτόκου πού γέννησε τό Σωτήρα Χριστό.

δ) Ὁ Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου στίς 25 Μαρτίου. Μέ τό χαρμόσυνο μήνυμα τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ ἐξαγγέλθηκε ἡ ἐνσάρκωση τοῦ Λυτρωτῆ καί ἡ ἀρχή τῆς σωτηρίας μας. Ἡ χαρά τῆς γιορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ συνδυάζεται μέ τή λαμπρότητα τῆς ἔθνικῆς μας γιορτῆς. Τήν ἡμέρα αὐτή πανηγυρίζουμε «τὴν τρανὴ διπλὴ γιορτὴ, τὴ γιορτὴ τῆς πίστεως καί τῆς λευτεριάς» κατά τόν ποιητὴ Γ. Βερίτη.

Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα Ἁγ. Ὁρος Ἰβος αἰώνας.

ε) **Ἡ Κοίμησις τῆς Θεοτόκου** στίς 15 Αὐγούστου. Ὑστερα ἀπό νηστεία 15 ἡμερῶν τιμᾶμε τὴν κοίμησις, δηλαδή τὸ θάνατο, τῆς Παναγίας. Στὴ Γεθσημανὴ ὄπου, κατὰ τὴν παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας, ἔθαψαν τὴ Θεοτόκο ἀργότερα κτίσθηκε σπουδαῖος ναὸς πρὸς τιμὴ τῆς. Γενικὰ δλόκληρος ὁ Χριστιανικὸς κόσμος τιμᾶει μὲ ξεχωριστὸ τρόπο τὴ Θεοτόκο. Τὴν τιμᾶει εὐλαβικὰ μὲ τοὺς ἀναρίθμητους Χριστιανικοὺς ναοὺς καὶ τὰ προσκυνητάρια. Ἀκόμη μὲ τὰ πολλὰ κοσμητικὰ ἐπιθετὰ καὶ τοὺς ὑπέροχους ὕμνους τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπονέμει τιμὴ καὶ σεβασμὸ στὴν πολυσέβαστη Μητέρα τοῦ Κυρίου, τὴ Θεοτόκο.

Ἑρωτήσεις:

1. *Γιατί τιμᾶμε τόσο πολὺ τὴ Θεοτόκο;*
2. *Ποιῆς ἦταν οἱ κυριότερες ἀρετὲς τῆς Παναγίας;*
3. *Ἀναφέρετε μερικές ὀνομασίες τῆς Θεοτόκου. Τί μᾶς δείχνουν οἱ ὀνομασίες αὐτές;*

12. Γιορτὲς τῶν Ἁγίων

«**Ἅγιοι γίνεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός εἰμι**» (Α΄ Πέτρ. Α΄ 16).

Πρέπει νὰ γίνεσθε ἅγιοι, γιατί Ἅγιος εἶναι ὁ Θεός, μᾶς λέει ἡ Ἅγια Γραφή. Αὐτὸ ἐφάρμοσαν τὰ ἐκλεκτὰ ἀδέλφια μας οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας, πού δόξασαν τὸ Θεὸ μὲ τὴ ζωὴ τους. Γι' αὐτὸ καὶ ἐμεῖς τοὺς τιμᾶμε μὲ ἰδιαίτερες γιορτὲς καὶ ζητᾶμε νὰ παρακαλοῦν τὸ Θεὸ γιὰ μᾶς. Τὸ πλῆθος τῶν ἁγίων μονάχα ὁ Θεός τὸ γνωρίζει. Ὅλοι τους εἶναι τὸ καύχημα τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ὁμως φυσικὸ ὕστερα ἀπὸ τὴν ὑπεραγία Θεοτόκο, νὰ τιμᾶμε ξεχωριστὰ τὸν Πρόδρομο καὶ τοὺς Προφῆτες, τοὺς Ἀποστόλους καὶ Εὐαγγελιστὲς, τοὺς Πατέρες καὶ ἱεράρχες καὶ τοὺς Μάρτυρες (Παλαιούς καὶ νέους).

Α) Γιορτὲς Προφητῶν

Ἀπὸ τίς γιορτὲς τῶν προφητῶν ἡ Ἐκκλησία μας ξεχωρίζει τίς γιορτὲς:

α) **Τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου.** Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Πρόδρομος, σύμφωνα μὲ τὰ λόγια τοῦ Κυρίου ἦταν ὁ μεγαλύτερος ἀπὸ τοὺς προφῆτες. Αὐτὸς εἶχε τὴν τιμὴ νὰ βαπτίσει τὸν Κύριο Ἰησοῦ

Χριστό. Ἡ Ἐκκλησία μας τιμᾶει τὸν ἅγιο Ἰωάννη τὸν Πρόδρομο πολλές φορές τὸ χρόνο. Ἰδιαίτερα ὅμως τιμᾶει τὴ *Γέννηση τοῦ Προδρόμου* στίς 24 Ἰουνίου, *τὴ σύναξη* δηλαδή τὴ συγκέντρωση τῶν πιστῶν πρὸς τιμὴ του στίς 7 Ἰανουαρίου καὶ τὴν *ἀποτομή* τῆς τίμιας κεφαλῆς του στίς 29 Αὐγούστου.

β) Τοῦ Προφήτη Ἠλίας στίς 20 Ἰουλίου. Ὁ Προφήτης Ἠλίας ἐργάστηκε μέ ἄφταστο ζῆλο γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, γι' αὐτὸ ὀνομάστηκε «ἔνσαρκος ἄγγελος καὶ τῶν προφητῶν ἢ κρηπίς», δηλαδή ἡ βάση.

Β) Γιορτές Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν

Οἱ γιορτές τῶν Ἀποστόλων καὶ τῶν Εὐαγγελιστῶν, κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους πού ἀρχίζει τὴν 1η Σεπτεμβρίου, εἶναι οἱ ἑξῆς:

α) Λουκά τοῦ Εὐαγγελιστῆ στίς 18 Ὀκτωβρίου. Ἐγραψε τὸ τρίτο Ἱερό Εὐαγγέλιο καὶ τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων.

β) Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου στίς 23 Ὀκτωβρίου.

γ) Φιλίππου τοῦ Ἀποστόλου στίς 14 Νοεμβρίου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡμέρα ἀρχίζει ἡ νηστεία τῶν Χριστουγέννων.

δ) Ματθαίου τοῦ Εὐαγγελιστῆ στίς 16 Νοεμβρίου.

ε) Ἀνδρέα τοῦ Πρωτόκλητου στίς 30 Νοεμβρίου. Ὁ ἀπόστολος Ἀνδρέας κλήθηκε πρῶτος στό ἀποστολικό ἀξίωμα. Εἶναι ὁ πολιούχος τῶν Πατρῶν.

στ) Μάρκου τοῦ Εὐαγγελιστῆ στίς 25 Ἀπριλίου.

ζ) Ἰωάννη τοῦ Εὐαγγελιστῆ στίς 8 Μαΐου. Εἶναι ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης καὶ ὁ πρῶτος, τὸν ὁποῖο ἡ Ἐκκλησία ὀνόμασε «*Θεολόγο*».

η) Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης, τῶν «ἰσαποστόλων» στίς 21 Μαΐου.

θ) Πέτρου καὶ Παύλου στίς 29 Ἰουνίου. Τοὺς κορυφαίους αὐτοῦς Ἀποστόλους τοὺς γιορτάζουμε ὕστερα ἀπὸ νηστεία.

ι) Σύναξη τῶν δώδεκα Ἀποστόλων στίς 30 Ἰουνίου.

Οί τρεις Ίεράρχες, οί προστάτες τής παιδείας μας.
Έργο τοῦ ἀγιογράφου Πέτρου Βαμπούλη.

Γ) Γιορτές Πατέρων καί ιεραρχῶν

Κατά τή διάρκεια τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ ἔτους γιορτάζουμε πολλούς πατέρες καί ιεράρχες. Γιορτάζουμε αὐτούς πού διακρίθηκαν γιά τήν ἀγιότητά τους, τή βοήθεια πού πρόσφεραν στήν Ἐκκλησία καί οἱ πío πολλοί γιά τή σοφία τους. Οἱ γιορτές τῶν κυριότερων ἀπό αὐτούς εἶναι:

α) **Του ἁγίου Διονυσίου του Ἀρεοπαγίτη** στίς 3 Ὀκτωβρίου. Εἶναι ὁ πολιοῦχος τῶν Ἀθηνῶν.

β) **Του Ἰωάννη του Χρυσοστόμου** στίς 13 Νοεμβρίου. Ὁ μέγας αὐτός ἱεράρχης διακρίθηκε γιά τήν ἀγιότητα καί τοὺς ἀγῶνες του ὑπέρ τῆς Ἐκκλησίας. Μέ τά ἔργα του «*τήν Οἰκουμένην ἐφώτισε*».

γ) **Του ἁγίου Νικολάου** στίς 6 Δεκεμβρίου. Ὁλος ὁ Χριστιανικός κόσμος τόν ἐπικαλεῖται μέ ἐμπιστοσύνη, ἰδίως οἱ θαλασσινοί.

δ) **Του ἁγίου Σπυρίδωνα** στίς 12 Δεκεμβρίου. Εἶναι προστάτης τῆς Κέρκυρας.

ε) **Βασιλείου του Μεγάλου**. Τήν 1η Ἰανουαρίου. Ἡ Ἐκκλησία τόν χαρακτηρίζει «*Οἰκουμενικό καί μέγα διδάσκαλο*».

στ) **Ἀθανασίου του Μεγάλου** στίς 18 Ἰανουαρίου. Γιά τίς πολλές του ἀρετές καί τοὺς ἥρωικούς του ἀγῶνες ἡ Ἐκκλησία τόν ὀνόμασε «*στύλο τῆς Ὀρθοδοξίας*».

ζ) **Γρηγορίου του Θεολόγου** στίς 25 Ἰανουαρίου. Ὀνομάστηκε «*Θεολόγος*» γιά τοὺς ἀγῶνες του «ὑπέρ τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ».

η) **Τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν** στίς 30 Ἰανουαρίου. Εἶναι ἡ γιορτή τῶν τριῶν μαζί μεγάλων Ἱεραρχῶν καί διδασκάλων: Βασιλείου του μεγάλου, Γρηγορίου του Θεολόγου καί Ἰωάννη του Χρυσοστόμου. Εἶναι ἡ γιορτή τῶν γραμμάτων καί τῶν σχολείων, τῶν διδασκάλων καί ἰδίως τῶν μαθητῶν.

Ρητό:

Θαυμαστός ὁ Θεός ἐν τοῖς Ἁγίοις Αὐτοῦ (Ψαλμ. 67,36).

Ἐρωτήσεις – Ἐργασίες:

1. Μέ ποιόν τρόπο πρέπει νά τιμᾶμε τοὺς ἁγίους;
2. Γράψε ὅσα γνωρίζεις γιά τό βίο τοῦ ἁγίου, τοῦ ὁποῖου τό ὄνομα ἔχεις ἐσὺ ἢ κάποιο μέλος τῆς πατρικῆς σου οικογένειας. Φρόντισε νά μάθεις τό ἀπολυτικό του.
3. Ποιός εἶναι ὁ πολιοῦχος τῆς ἰδιαίτερας σου πατρίδας; Τί γνωρίζεις γι' αὐτόν;

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ: ΙΕΡΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

13. Οί Ἱερές Ἀκολουθίες (Τακτικές – Ἐκτακτες)

Α) Ἐννοια καί διαίρεση τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν

Ἱερές Ἀκολουθίες λέγονται οἱ τελετές ἢ προσευχές τῆς Ἐκκλησίας μας, πού γίνονται γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τή δική μας ὠφέλεια. Λέγονται Ἀκολουθίες γιατί ὅσα γίνονται σ' αὐτές δέν εἶναι τυχαία, ἀλλ' ἀκολουθοῦν ἕναν ὀρισμένο τρόπο καί γίνονται σέ ὀρισμένο χρόνο ἢ σέ ἄλλες εἰδικές περιστάσεις. Μέ τίς ἱερές Ἀκολουθίες ὕμνοῦμε τό Θεό καί δεχόμαστε τή Θεία Χάρη. Γι' αὐτό πρέπει νά συμμετέχουμε σ' αὐτές μέ εὐλάβεια καί προσοχή. Τίς ἱερές Ἀκολουθίες τίς διαιροῦμε σέ δύο κατηγορίες; α) Τίς τακτικές καί β) τίς ἔκτακτες.

Τακτικές λέγονται οἱ Ἀκολουθίες, πού γίνονται σέ ὀρισμένο χρόνο καί ἀποβλέπουν συνήθως στό νά προετοιμάσουν τοὺς πιστοὺς γιά τή θεία Λειτουργία. Αὐτές εἶναι ὁ Ἐσπερινός, τό Ἀπόδειπνο, τό Μεσονυκτικό, οἱ Ὦρες καί ὁ Ὅρθρος. Τακτική Ἀκολουθία εἶναι καί ἡ Θεία Λειτουργία.

Ἐκτακτες ὀνομάζονται οἱ Ἀκολουθίες, πού γίνονται σέ εἰδικές περιστάσεις ἢ ἅμα τό ζητοῦν οἱ χριστιανοί. Αὐτές εἶναι τά ἱερά Μυστήρια, ὅταν τά ἐξετάζουμε ἀπό τήν τελετουργική τους πλευρά, ἐκτός ἀπό τή Θεία Εὐχαριστία, τά ἐγκαίνια τῶν ναῶν, οἱ παρακλητικοί κανόνες, ὁ ἅγιασμός, ἡ νεκρώσιμη ἀκολουθία καί ἕνα πλῆθος περιστατικῶν ἀκολουθιῶν.

Β) Τακτικές ἱερές Ἀκολουθίες (Ἐκτός τῆς Θείας Λειτουργίας)

α) **Ὁ Ἐσπερινός.** Εἶναι μικρός καί μέγας, ἀνάλογα μέ τή γιορτή πού ἀκολουθεῖ. Λέγεται Ἐσπερινός, γιατί γίνεται τό «ἐσπέρας» δηλαδή τό βράδυ. Ἡ δύση τοῦ ἡλίου ἀποτελοῦσε τή λήξη τῆς

ήμερας καί τήν ἀρχή τῆς ἐπόμενης. Ὁ Ἑσπερινός ἄλλοτε συνδεόταν μέ τή Θεία Λειτουργία, γιατί οἱ πρῶτοι Χριστιανοί μεταλάβαιναν τό βράδυ. Αὐτό τό βλέπουμε καί σήμερα καθαρά στή Θ. Λειτουργία τῶν «Προηγιασμένων» πού συνδέεται μέ τήν ἀκολουθία τοῦ Ἑσπερινοῦ κι ἄς τελεῖται τό πρωί. Ὁ Ἑσπερινός ἀρχίζει μέ τό «Εὐλογητός ὁ Θεός ἡμῶν πάντοτε...» καί συνεχίζεται μέ τόν προοιμιακό 103ο Ψαλμό «Εὐλόγει ἡ ψυχὴ μου τόν Κύριο...». Ἐπειτα ἀκολουθοῦν ἄλλα τροπάρια, ψαλμοί καί «αἰτήσεις» ἀπό τόν ἱερέα. Τέλος ψάλλεται ὁ ἐπιλύχνιος ὕμνος «Φῶς ἱλαρόν...», πού ἀφιερώνεται στό Σωτήρα Χριστό. Ὁ Ἑσπερινός τελειώνει μέ τήν εὐχή τοῦ Συμεῶν «Νῦν ἀπολύεις τόν δοῦλον Σου Δέσποτα...», τό ἀπολυτίκιο καί τήν ἀπόλυση.

β) Τό Ἀπόδειπνο. Λέγεται ἔτσι, γιατί ψάλλεται ὕστερα ἀπό τό δεῖπνο, δηλαδή τό βραδυνό φαγητό. Τό «μεγάλο Ἀπόδειπνο» μέ πῖο πολλούς ὕμνους καί «ἀναγνώσματα» γίνεται τή μεγάλη Τεσσαρακοστή καί τό «μικρό» τόν ἄλλο καιρό. Τό Ἀπόδειπνο εἶναι προσευχή μετάνοιας γιά τά ἁμαρτήματα τῆς ἡμέρας καί δέηση γιά τή νύχτα.

γ) Τό Μεσονυκτικό. Εἶναι ἡ Ἀκολουθία τοῦ μεσονυκτίου. Συνήθως ὁμως γίνεται τήν αὐγή, πρὶν ἀπό τόν ὄρθρο.

δ) Οἱ Ὁρες. Εἶναι σύντομες Ἀκολουθίες, πού διαβάζονται σέ διάφορες ὥρες τῆς ἡμέρας. Οἱ «μεγάλες Ὁρες» μέ πῖο πολλά Τροπάρια ψάλλονται τήν παραμονή τῶν Χριστουγέννων καί τῶν Θεοφανίων καθώς καί τή Μεγάλη Παρασκευή.

ε) Ὁ Ὁρθρος. Εἶναι ἡ πρωινή προσευχή τῆς Ἐκκλησίας. Μᾶς θυμίζει τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου, πού ἔγινε «Ὁρθρου βαθεός» (Λουκ. ΚΔ' 1), δηλαδή πολύ πρωί. Ὁ ὄρθρος ἀρχίζει μέ τόν ἐξάψαλμο καί συνεχίζεται μέ ἄλλους ψαλμούς καί ὕμνους. Ἀκολουθεῖ τό πρωινό ἱερό Εὐαγγέλιο, πού ἐξιστορεῖ πάντα τήν Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου. Κατόπιν διαβάζεται ὁ Ψαλμός τῆς μετάνοιας (50ός) καί ψάλλονται ὁ κανόνας καί οἱ Αἵνοι. Ὁ ὄρθρος τελειώνει μέ τή Δοξολογία καί τήν ἀπόλυση.

Κείμενα:

1. *Λατρεύσατε Κυρίῳ τῷ Θεῷ ὑμῶν* (Ἐξόδ. 10,8).
2. *Φῶς ἱλαρόν ἁγίας δόξης ἀθανάτου Πατρός, οὐρανόυ, ἁγίου μάκαρος, Ἰησοῦ Χριστέ, ἐλθόντες ἐπὶ τήν ἡλίου δύσιν, ἰδόντες φῶς ἐσπερινόν,*

ὁμοῦμεν Πατέρα, Υἷόν καί Ἅγιον Πνεῦμα, Θεόν. Ἄξιόν Σε ἐν πᾶσι καιροῖς ὑμνεῖσθαι φωναῖς αἰσίασι, Υἱέ Θεοῦ, ζωὴν ὁ διδούς· διό ὁ κόσμος Σε δοξάζει. (Επιλύχνια εὐχαριστία ἀπὸ τὸν Ἑσπερινό).

Ἑρωτήσεις :

1. Τί εἶναι οἱ ἱερές Ἀκολουθίες καὶ πῶς διαιροῦνται;
2. Γιατί πρέπει νά συμμετέχουμε στίς ἱερές Ἀκολουθίες;
3. Πῶς πρέπει νά τίς παρακολουθοῦμε;

14. Ἑκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες. Ἱερά μυστήρια (Ἐκτός τῆς Θ. Εὐχαριστίας)

Τά μυστήρια θά τά γνωρίσουμε ἐδῶ μόνο ἀπὸ τὴν τελετουργική τους ὄψη, ἐνῶ γιὰ τὴ δογματική τους πλευρά θά μιλήσουμε στὴν ἰ. κατήχηση.

α) Βάπτισμα καὶ Χρίσμα. Μὲ τὸ Βάπτισμα γινόμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος περιλαμβάνει:

1. Τὴν ὁμολογία τῆς πίστεως. Ἀρχικά γίνονται οἱ ἔξορκισμοὶ τῶν πονηρῶν πνευμάτων. Ὑστερα στίς σχετικές ἐρωτήσεις τοῦ ἱερέα ὁ ἀνάδοχος ἢ νουνός τοῦ ἀνθρώπου ποῦ θά βαπτισθεῖ ἀπαντάει ὅτι ἀποστρέφεται τὸ σατανᾶ καὶ ὅτι ἐπιθυμεῖ νά ζήσει μὲ τὸ Χριστό. Σέ ἐνδειξη μάλιστα αὐτοῦ ἀπαγγέλλει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως, «τὸ πιστεύω». Τότε δίνεται καὶ τὸ ὄνομα.

2. Τὴν κύρια τελετὴ τοῦ Βαπτίσματος. Μετά ἀπὸ τὸν ἁγιασμό τοῦ νεροῦ τῆς κολυμπήθρας ὁ ἱερέας ἀλείφει τὸ βρέφος μὲ λάδι, γιὰ νά γίνει ἄξιος ἀγωνιστῆς κατὰ τῆς ἁμαρτίας. Ὑστερα τὸ βυθίζει στὸ νερό τρεῖς φορές, δεῖγμα τῆς τριήμερης ταφῆς τοῦ Κυρίου, λέγοντας: «Βαπτίζεται ὁ δοῦλος (ἢ δούλη) τοῦ Θεοῦ... εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς, Ἀμὴν καὶ τοῦ Υἱοῦ, Ἀμὴν καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Ἀμὴν». Μετά ντύνουν τὸ νεοφώτιστο μὲ λευκά φορέματα «τά βαπτιστικά», σύμβολο ἀγνότητας τῆς ψυχῆς. Συνέχεια γίνεται τὸ μυστήριον τοῦ Χρίσματος. Μὲ τὸ ἅγιον Μύρο Χρίει, ὁ ἱερέας, τὸ βρέφος στὰ κέντρα τῶν αἰσθήσεων λέγοντας «Σφραγίς δωρεᾶς Πνεύματος Ἁγίου Ἀμὴν». Ἐτσι ὁ νεοφώτιστος δέχεται τὰ Χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τέλος σέ ἐνδειξη χαρᾶς

γίνεται πνευματικός χορός γύρω από τήν κολυμπήθρα. Ένας νέος Χριστιανός μπήκε όριστικά στήν Έκκλησία.

β) Ἡ Ἐξομολόγηση ἢ Μετάνοια. Ὁ Χριστιανός ὕστερά ἀπό αὐστηρό αὐτοέλεγχο πηγαίνει στόν «Πνευματικό» καί ἐξομολογεῖται μέ εἰλικρίνεια τίς ἁμαρτίες του. Ὁ ἱερέας τοῦ δίνει χρήσιμες συμβουλές. Τέλος τόν καλύπτει μέ τό ἐπιτραχήλιο, δεῖγμα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, καί τοῦ διαβάζει τή συγχωρητική εὐχή. Ὁ πιστός τότε παίρνει τήν ἄφεση τῶν ἁμαρτιῶν του «ἐξ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ» καί φεύγει μέ ἀνάλαφρη τήν ψυχή καί μέ ἀπόφαση νά μήν πέσει ξανά στήν ἁμαρτία.

γ) Ἡ Ἱεροσύνη. Ἡ χειροτονία γίνεται κατά τή διάρκεια τῆς Θείας Λειτουργίας καί γιά τούς τρεῖς βαθμούς τῆς ἱεροσύνης. Μετά τόν πνευματικό χορό πού γίνεται στό Ἅγιο Βῆμα, ὁ ἀρχιερέας ἐπικαλεῖται τή Θεία Χάρη, νά ἔρθει στό χειροτονοῦμενο. Ὁ λαός πού παρακολουθεῖ, προσεύχεται γι' αὐτόν καί ἀναφωνεῖ τό «ἄξιος», ὅταν τοῦ δίνονται τά διακριτικά ἄμφια τοῦ βαθμοῦ του.

δ) Ὁ Γάμος. Περιλαμβάνει τόν ἀρραβώνα καί τό στεφάνωμα. Στόν ἀρραβώνα ὁ ἱερέας φοράει στούς νεόνυμφους τά δαχτυλίδια, πού τά ἀνταλλάσσει ὁ κουμπάρος. Κατόπιν γίνεται ἡ Ἀκολουθία τοῦ στεφανώματος. Ὁ ἱερέας ἀπευθύνει στούς νεόνυμφους χαρούμενες καί κατανυκτικές εὐχές τῆς Ἐκκλησίας μας. Μετά γίνεται ἡ στέψη μέ τά στέφανα, πρῶτα ἀπό τόν ἱερέα καί ὕστερα ἀπό τόν κουμπάρο. Ἐπακολουθοῦν κατάλληλες ἀγιογραφικές περικοπές γιά τήν ἱερότητα τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου καί προσφέρεται στούς νεόνυμφους «κοινό ποτήριο οἴνου», δεῖγμα τῆς ὁμόνοιας πού πρέπει νά ἔχουν. Ἡ Ἀκολουθία τελειώνει μέ πνευματικό χορό. Ὅσοι παραβρίσκονται πρέπει νά προσεύχονται γιά τή στερέωση τῆς νέας χριστιανικῆς οἰκογένειας, τῆς «κατ' οἶκον Ἐκκλησίας» (Κολασ. Δ' 15), καθώς τή χαρακτηρίζει ὁ ἀπόστολος Παῦλος.

ε) Τό Εὐχέλαιο. Ἡ Ἐκκλησία ὡς στοργική μητέρα τελεῖ τό μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου συνήθως γιά κάποιο ἄρρωστο ἢ θλιβόμενο. Μπορεῖ ὅμως νά γίνει καί γιά ὅποιονδήποτε τό ζητήσῃ. Ἡ Ἀκολουθία περιέχει ἑφτά ἀποστολικές, ἑφτά εὐαγγελικές περικοπές καί ἄλλες τόσες παρακλητικές εὐχές. Μέ ἁγιασμένο λάδι χριεταί ὁ ἄρρωστος καί ὅσοι ἄλλοι παραβρίσκονται. Τέλος διαβάζεται εἰδική συγχωρητική εὐχή καί ψάλλεται τό «Κύριε ἐλέησον».

Ἐρωτήσεις:

1. Σέ ποιές Ἀκολουθίες ἱερῶν Μυστηρίων γίνεται «πνευματικός χορός» καί γιατί;
2. Τί συμβολίζουν τά λευκά φορέματα ἢ βαπτιστικά, μέ τά ὁποῖα ντύνουν ὄσους βαπτίζονται;
3. Πῶς πρέπει νά διαφυλάξουν τό «χιτώνα τῆς ψυχῆς»;
4. Μέ ποῖο μέσο μπορεῖ ὁ χριστιανός ν' ἀποκτήσει καί πάλι τήν καθαρότητα τῆς ψυχῆς του;

15. Ἄλλες ἔκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες

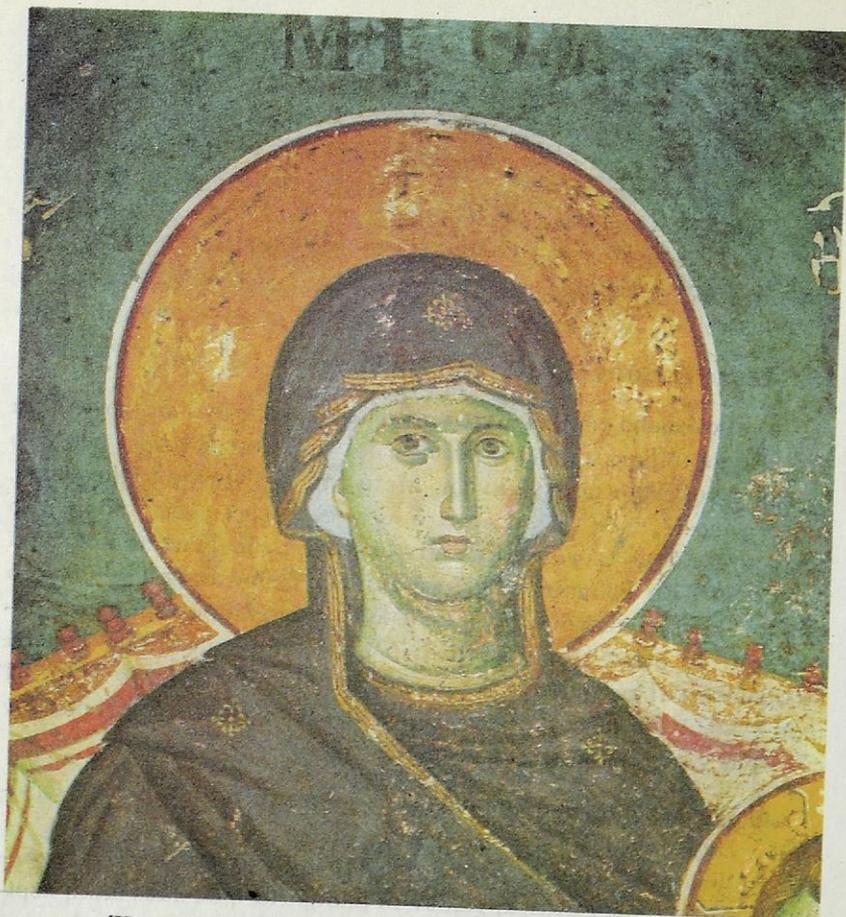
α) Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων. Καθώς οἱ χριστιανοί ἀφιερώνονται στό Θεό μέ τό βάπτισμα ἔτσι καί οἱ ἱεροί ναοί ἀφιερώνονται στό Θεό μέ τήν Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων. Μετά ἀπό τόν Ὅρθρο ὁ ἐπίσκοπος, μέ τούς ἱερεῖς, τούς ψάλτες καί τό λαό, περιφέρει γύρω ἀπό τό ναό τρεῖς φορές ἅγια λείψανα. Κατόπιν μέ πολλή εὐλάβεια τά τοποθετεῖ μέσα στήν ἅγια Τράπεζα, σέ εἰδική ὀπή πού ἔχουν ἀφήσει γι' αὐτό τό σκοπό. Ὑστερα πλένουν τήν ἅγια Τράπεζα μέ χλιαρό νερό καί κερμαστίχα, τή σφραγίζουν μέ τό ἅγιο μύρο, τήν ντύνουν μέ τά ἱερά καλύμματα καί τήν καθαγιαίνουν μέ πανηγυρική Θεία Λειτουργία. Ἡ ἱερή Ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων θά μᾶς μείνει ἀξέχαστη, ἂν ἔχουμε τήν εὐκαιρία νά τήν παρακολουθήσουμε.

β) Ἀκολουθία τοῦ ἁγιασμοῦ. Ὁ ἁγιασμός εἶναι μικρός καί μέγανος.

Ὁ μικρός ἁγιασμός γίνεται στό ναό καί στά σπίτια κάθε πρωτομηνιά, στά σχολεῖα ὅταν ἀρχίζουν τά μαθήματα ἢ σέ κάθε ἄλλη περίσταση. Εἶναι μιά εὐκαιρία νά δεχτοῦμε τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας μας.

Ὁ μέγανος ἁγιασμός γίνεται τήν ἡμέρα τῶν Θεοφανίων καί τήν παραμονή τῆς ἑορτῆς. Μέ τήν ἱερή αὐτή τελετή θυμόμαστε τή βάπτιση τοῦ Κυρίου καί ἀγιάζουμε τά νερά. Ἀκόμη δεχόμαστε πλούσιες τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀρκεῖ νά συμμετέχουμε μέ πίστη καί εὐλάβεια.

γ) Παρακλητικός Κανόνας ἢ Παράκληση. Ἡ Ἐκκλησία μας μέ πολλά μέσα παρηγορεῖ καί ἡσυχάζει τίς ψυχές μας στίς δύσκολες

Υπεραγία Θεοτόκος 14^ο αιώνας. Πρωτότυπο Αγίου Όρους.

περιστάσεις τῆς ζωῆς. Ἐνα ἀπ' αὐτά εἶναι καί ὁ Παρακλητικός κανόνας ἢ Παράκληση. Ἡ Παράκληση εἶναι μικρή καί μεγάλη καί ἀπευθύνεται στήν Ὑπεραγία Θεοτόκο.

Ἡ μικρή Παράκληση. Ψάλλεται σέ κάθε δύσκολη περίσταση. Μ' αὐτή παρακαλοῦμε τή Θεοτόκο καί ὅλους τοὺς ἁγίους νά μεσιτεύουν στό Θεό γιά τή σωτηρία μας.

Ἡ μεγάλη Παράκληση ψάλλεται τό Δεκαπενταῦγουστο ἐναλλάξ μέ τή μικρή. Λέγεται μεγάλη, γιατί ἔχει σχέση μέ τή μεγάλη γιορτή

της Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Ἡ Παράκληση –μικρή καί μεγάλη– χύνει βάλσαμο στήν ψυχή μας, ἀρκεῖ νά προσευχόμαστε μέ πίστη καί εὐλάβεια.

δ) Νεκρώσιμη Ἀκολουθία ἢ κηδεῖα. Ἡ Ἐκκλησία μας, πού παρακολουθεῖ τόν πιστό σ' ὀλόκληρη τή ζωή του, μέ τή νεκρώσιμη Ἀκολουθία τόν κατευοδώνει γιά τήν αἰωνιότητα. Ἡ νεκρώσιμη Ἀκολουθία ἀποτελεῖ προσευχή γιά τήν ψυχή τοῦ νεκροῦ καί διδασκαλία γιά ὅσους βρίσκονται ἀκόμη στή ζωή. Ἀποτελεῖται ἀπό χαρακτηριστικά τροπάρια τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Δαμασκηνοῦ, τούς μακαρισμούς, τόν Ἀπόστολο καί τό Εὐαγγέλιο. Ἡ Ἐκκλησία μας πάντοτε μᾶς θυμίζει ὅτι θ' ἀναστηθοῦμε καί ὅτι θά ζήσουμε αἰώνια μαζί μέ τούς προσφιλεῖς μας νεκρούς καί τόν ἀναστημένο Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό.

Κείμενο:

« Ἀπό τῶν πολλῶν μου ἁμαρτιῶν, ἀσθενεῖ τό σῶμα, ἀσθενεῖ μου καί ἡ ψυχή πρὸς σέ καταφεύγω τήν κεχαριτωμένην ἐλπίς ἀηλιτισμένων, σύ μοι βοήθησον» (Μεγαλυνάριο ἀπό τό μικρό Παρακλητικό Κανόνα).

Ἐρωτήσεις:

1. Σέ τί διαφέρει ὁ μικρός ἁγιασμός ἀπό τό μεγάλο;
2. Πῶς ἡ Ἐκκλησία μας παρηγορεῖ τά μέλη της στίς δύσκολες περιστάσεις τῆς ζωῆς τους;
3. Πῶς θά γίνουμε φιλακόλουθοι χριστιανοί;

16. Ἡ Δοξολογία (εἰσαγωγή – Κείμενο)

Εἰσαγωγή

«Ἐνέγκατε τῷ Κυρίῳ δόξαν καί τιμήν...» (Ψαλμ. 95,7). Πρέπει νά δοξάζετε καί νά τιμᾶτε τό Θεό, μᾶς λέει ὁ ψαλμωδός Δαβίδ. Αὐτό κάνουμε μέ τίς διάφορες προσευχές μας, μιά ἀπό τίς ὁποῖες εἶναι καί ἡ Δοξολογία. Τή Δοξολογία τήν ἀκοῦμε στούς ἱερούς ναούς, ὅταν τελειώνει ὁ ὄρθρος καί χτυπᾶνε οἱ καμπάνες. Ἐπίσης μέ τή Δοξολογία εὐχαριστοῦμε τό Θεό γιά κάποιο χαρμόσυνο περιστατικό, ἐκκλησιαστικό ἢ ἐθνικό.

Ἡ Δοξολογία περιέχει θεμελιώδεις δογματικές ἀλήθειες τῆς Ὁρθοσκείας μας καί ὠραίες αἰτήσεις ἀπό τούς ψαλμούς. Γι' αὐτό ἀποτελεῖ λαμπρή εἰσαγωγή στή Θεία Λειτουργία. Μέ τά μεγάλα της λοιπόν νοήματα καί τό χαρούμενο τόνο της μᾶς δημιουργεῖ ἱερές συγκινήσεις καί μᾶς παρακινεῖ σέ ἅγια ζωή.

Κείμενο τῆς Δοξολογίας

1. Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τό φῶς. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνῃ, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.
2. Ὑμνοῦμέν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμέν Σε, δοξολογοῦμέν Σε, εὐχαριστοῦμέν Σοι, διὰ τήν μεγάλην Σου δόξαν.
3. Κύριε Βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, πάτερ Παντοκράτορ· Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ, καί Ἅγιον Πνεῦμα.
4. Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ υἱός τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τās ἁμαρτίας τοῦ κόσμου.
5. Πρόσδεξαι τήν δέησιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρός καί ἐλέησον ἡμᾶς.
6. Ὅτι Σύ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, Σύ εἶ ὁ μόνος Κύριος Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρός. Ἄμην.
7. Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογήσω Σε καί αἰνέσω τό ὄνομά Σου εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος.
8. Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς.
9. Εὐλογητός εἶ, Κύριε, ὁ Θεός τῶν πατέρων ἡμῶν, καί αἰνετόν καί δεδοξασμένον τό ὄνομά σου εἰς τούς αἰῶνας. Ἄμην.
10. Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπί Σέ.
11. Εὐλογητός εἶ, Κύριε, δίδαξόν με τά δικαιώματά Σου (τρεις φορές).
12. Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καί γενεᾷ. Ἐγώ εἶπα· Κύριε, ἐλέησόν με· ἴασαι τήν ψυχήν μου, ὅτι ἥμαρτον Σοι.
13. Κύριε, πρὸς Σέ κατέφυγον· δίδαξόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά Σου, ὅτι Σύ εἶ ὁ Θεός μου.
14. Ὅτι παρά Σοί πηγὴ ζωῆς· ἐν τῷ φωτί Σου ὀψόμεθα φῶς.
15. Παράτεινον τό ἔλεός Σου τοῖς γινώσκουσί Σε.
Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος Ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς.

Ἑρωτήσεις - Ἀσκήσεις:

1. Τί περιέχει ἡ Δοξολογία;
2. Πότε ψάλλεται κατά τή διάρκεια τῆς θείας λατρείας;
3. Σέ ποιές ἄλλες περιστάσεις τήν ψάλλουμε καί γιατί;
4. Ἀποστήθισε τή Δοξολογία καί μάθε νά τήν ψάλλεις μέ τή βοήθεια τοῦ διδασκάλου σου.

17. Σύντομη ἔρμηνεία τῆς Δοξολογίας

1) «Δόξα Σοι τῷ δεῖξαντι τό φῶς. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία...».

Ὁ ὕμνος αὐτός ψάλλεται συνήθως τό πρωί. Γι' αὐτό ἀρχίζει μέ δοξολογία τοῦ ἁγίου ὀνόματος τοῦ Θεοῦ, πού μᾶς ἔδωσε καί πάλι τό φῶς τῆς ἡμέρας. Μᾶς χάρισε ὁμως ὁ Θεός καί τό λαμπρό φῶς τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας μέ τήν ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ Του. Ἀξίζει λοιπόν νά Τοῦ προσφέρουμε καί ἐμεῖς μέ χαρά τόν ὕμνο, τόν ὁποῖο ἔψαλλαν οἱ Ἄγγελοι κατά τή Θεία Γέννηση.

2) «Ἵμνουμέν Σε, εὐλογοῦμέν Σε, προσκυνοῦμέν Σε, δοξολογοῦμέν Σε, εὐχαριστοῦμέν Σοι, διά τήν μεγάλην Σου δόξαν...».

Μετά ἀπό τίς τόσες θεῖες δωρεές ὁ πιστός αἰσθάνεται τήν ἀνάγκη, νά δείξει τήν εὐγνωμοσύνη του στό Θεό. Νά εὐλογήσει καί νά προσκυνήσει τό μεγαλεῖο του. Νά δοξολογήσει καί νά εὐχαριστήσει τό μεγάλο Πατέρα καί Εὐεργέτη.

3) «Κύριε Βασιλεῦ, ἐπουράνιε Θεέ, Πάτερ Παντοκράτορ· Κύριε Υἱέ μονογενές, Ἰησοῦ Χριστέ, καί Ἅγιον Πνεῦμα...».

Μέ τό στίχο αὐτό λατρεύουμε τόν Τριαδικό Θεό. Δοξάζουμε τόν ἐπουράνιο Θεό, τόν πατέρα ὄλων μας καί ἐξουσιαστή τοῦ σύμπαντος. Προσφέρουμε ἀκόμη τή δοξολογία μας στόν Κύριο Ἰησοῦ Χριστό καί ὕμνοῦμε τό Πανάγιο Πνεῦμα.

4) «Κύριε ὁ Θεός, ὁ ἀμνός τοῦ Θεοῦ, ὁ Υἱός τοῦ Πατρός, ὁ αἴρων τήν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ αἴρων τάς ἁμαρτίας τοῦ κόσμου...».

Μέ τό στίχο αὐτό ἀπευθυνόμαστε στόν Κύριο μας Ἰησοῦ Χριστό,

τόν Υιό του Θεού. Όμολογούμε ότι θυσιάστηκε για μας και Τόν παρακαλούμε να μας έλεήσει και να μας συγχωρήσει.

5) *«Πρόσδεξαι τήν δέησιν ἡμῶν, ὁ καθήμενος ἐν δεξιᾷ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐλέησον ἡμᾶς...».*

Συνεχίζουμε παρακαλώντας τόν Κύριο να μας ἐλεήσει. Εἶναι Αὐτός πού κάθεται τιμητικά στή δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ-Πατέρα. Εἶναι ὁ αἰώνιος μεσίτης μας. Αὐτό μας γεμίζει μέ ἐλπίδα καί θάρρος.

6) *«Ὅτι Σύ εἶ ὁ μόνος Ἅγιος, Σύ εἶ ὁ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστός, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς. Ἀμήν...».*

Ἐδῶ ζητᾶμε ἀπό τόν Κύριο νά δεχτεῖ τή δέησή μας, γιατί εἶναι ὁ μόνος Ἅγιος σ' ἀπόλυτο βαθμό. Εἶναι ὁ σωτήρας μας, πού ἔγινε αἰτία νά δοξάζεται τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ-Πατέρα ἀπό τούς ἀνθρώπους.

7) *«Καθ' ἐκάστην ἡμέραν εὐλογῆσω Σε καί αἰνέσω τό ὄνομά Σου εἰς τόν αἰῶνα καί εἰς τόν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος...».*

Ἀποτέλεσμα τῶν τόσων ἀγαθῶν πού μας δίνει ὁ Θεός, εἶναι ἡ ὑπόσχεση ὅτι θά εὐλογοῦμε διαρκῶς τό ἅγιο ὄνομά Του. Ἐκφράζοντας τήν πίστη μας στή μεταθανάτια ζωή, ὑποσχόμαστε νά ὑμνοῦμε τόν Κύριο σ' αὐτήν ἐδῶ τή ζωή καί στήν αἰωνιότητα.

8) *«Καταξίωσον, Κύριε, ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ ἀναμαρτήτους φυλαχθῆναι ἡμᾶς...».*

Σάν ἄνθρωποι πού εἴμαστε διατρέχουμε τόν κίνδυνο τῆς ἁμαρτίας, πού μας ἀπειλεῖ. Γι' αὐτό ἀφοῦ δοξολογήσαμε τό Θεό, τώρα Τοῦ ζητᾶμε νά μας προφυλάξει ἀπό κάθε ἁμαρτία αὐτήν τήν ἡμέρα.

9) *«Εὐλογητός εἶ, Κύριε, ὁ Θεός τῶν Πατέρων ἡμῶν, καί αἰνετόν καί δεδοξασμένον τό ὄνομά Σου εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν...».*

Μέ τόν ὕμνον πού ἀνέπεμψαν οἱ «τρεῖς παῖδες» μέσα ἀπό τό καμίνι τῆς φωτιάς, εὐλογοῦμε καί πάλι τόν ἀληθινό Θεό. Αὐτό πρέπει πάντοτε νά κάνουμε μέ ἔργα καί λόγια.

10) *«Γένοιτο, Κύριε, τό ἔλεός Σου ἐφ' ἡμᾶς, καθάπερ ἠλπίσαμεν ἐπί Σέ...».*

Μ' αὐτόν τόν ψαλμικό στίχο ἐκφράζουμε τήν ἐλπίδα μας στό ἀνεξάντλητο ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἐλπίδα μας στό Θεό εἶναι γιά μας ὅ,τι εἶναι ἡ ἄγκυρα καί ἡ πυξίδα γιά τό πλοῖο.

«Τί σοί προσενέγκωμεν (τί νά σοῦ προσφέρουμε) Χριστέ...» Τοιχογραφία Ἱ. Μονῆς Δοχειαρίου ἀγ. Ὁρους. 16ος αἰώνας.

11) «Εὐλογητός εἶ, Κύριε, διδάζόν με τά δικαιώματά σου...».

Δοξάζουμε ξανά τό Θεό καί Τόν παρακαλοῦμε νά μᾶς διδάξει τό νόμο Του. Σάν τή μάνα πού στολίζει τό παιδί της μέ ὄραϊα κοσμητικά ἐπίθετα, τό ἴδιο καί ὁ Ψαλμωδός ὀνομάζει τό Θεῖο νόμο «δικαιώματα».

12) «Κύριε, καταφυγή ἐγενήθης ἡμῖν ἐν γενεᾷ καί γενεᾷ. Ἐγώ εἶπα Κύριε, ἐλέησον με· ἴασαι τήν ψυχήν μου, ὅτι ἡμαρτόν Σοι...».

Ἐδῶ ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός ἦταν πάντα καί εἶναι γιά ὅλους μας καταφύγιο ἐλπίδας καί ἄσυλο προστασίας. Ζητᾶμε ἀκόμη ἀπό τόν Κύριο νά μᾶς ἐλεήσει καί νά θεραπεύσει τήν ψυχή μας ἀπό τήν ἀρρώστια τῆς ἁμαρτίας.

13) «Κύριε, πρὸς Σέ κατέφυγον· διδάζόν με τοῦ ποιεῖν τό θέλημά Σου, ὅτι Σὺ εἶ ὁ Θεός μου...».

Καθώς ὁ ὀργανισμός μας ὕστερα ἀπό μιά βαριά ἀρρώστια χρειάζεται τόνωση καί ἐνίσχυση, τό ἴδιο καί ἡ ψυχή μας. Ὑστερα ἀπό τή

μετάνοια πρέπει να σταθεροποιηθεί στο αγαθό. Γι' αυτό ζητάμε από το Θεό, να μᾶς μάθει να εκτελοῦμε τό θέλημά του.

14) «Ὅτι παρά Σοί πηγὴ ζωῆς ἐν τῷ φωτί Σου ὀψόμεθα φῶς...».

Ἐδῶ παρουσιάζεται ὁ Θεός ὡς πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἀληθινοῦ φωτός. Τοῦ ἄσβεστου φωτός τῆς ἀγιότητας πού ὀδηγεῖ τόν ἄνθρωπο στήν ἀλήθεια.

15) «Παράτεινον τό ἔλεός Σου τοῖς γινώσκουσί Σε. Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος Ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς...».

Ὁ στίχος αὐτός ἀποτελεῖ κάτι σάν ἐπίλογο ὅλης τῆς Δοξολογίας. Μ' αὐτόν ζητάμε τήν παράταση τοῦ θείου ἐλέους, σ' ὅσους προσπαθοῦν νά γνωρίσουν τό Θεό. Ἡ μεγαλειώδης αὐτή προσευχή, ἡ Δοξολογία, καθώς ἄρχισε μέ τόν ἀγγελικό ὕμνο: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῶ...», τό ἴδιο τελειώνει μέ τόν ἀγγελικό ὕμνο: «ἅγιος ὁ Θεός...». Ὁ Τριαδικός Θεός χαρακτηρίζεται ὡς πηγὴ ἠθικῆς τελειότητας καὶ ἀγαθότητας, πηγὴ παντοδυναμίας καὶ ἀθανασίας. «Ἐλέησον ἡμᾶς» εἶναι τό τέλος καί ἡ ἐπιθυμία κάθε πιστοῦ.

Ἐρωτήσεις - Ἀσκήσεις:

1. Πῶς ἀρχίζει καί πῶς τελειώνει ἡ Δοξολογία;
2. Τί μᾶς θυμίζουν ἡ ἀρχή καί τό τέλος της;
3. Γράψετε μερικές ἀπό τίς θεμελιώδεις ἀλήθειες, πού περιέχει ἡ Δοξολογία.

18. Ἡ Θεία Λειτουργία Γενικά

Α) Ἐννοια τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἡ Θεία Λειτουργία κατέχει τό κέντρο τῆς Λατρείας, γιατί κατά τή διάρκεια αὐτῆς γίνεται ἡ ἀναίμακτη θυσία τοῦ Κυρίου, ἡ Θεία Εὐχαριστία. Γι' αὐτό εἶναι ἀνάγκη νά πηγαίνομε τακτικά στήν Ἐκκλησία καί νά παρακολουθοῦμε μέ εὐλάβεια τή Θεία Λειτουργία. Μάλιστα νά συμμετέχομε ἄξια στό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας. Ἡ Θεία Λειτουργία στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια ἦταν ἀπλή. Ἀργότερα προστέθηκαν διάφοροι ὕμνοι, δεήσεις, εὐχές, ἀναγνώσματα ἀπό τήν Ἁγία Γραφή κτλ. Ἔτσι δημιουργήθηκαν διάφορα σχέδια ἢ τύποι Λειτουργιῶν.

α) Ἡ Λειτουργία Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου, πρώτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων. Εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀπ' ὅλες τίς ἄλλες. Συνήθως γίνεται μόνο στίς 23 Ὀκτωβρίου, πού γιορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ ἁγίου Ἰακώβου.

β) Ἡ Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου γίνεται δέκα φορές τό χρόνο. Στή μνήμη τοῦ Ἁγίου τήν 1η Ἰανουαρίου, τήν Παραμονή τῶν Χριστουγέννων καί τῶν Θεοφανίων, τίς πέντε πρῶτες Κυριακές τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, τή Μεγάλη Πέμπτη καί τό μεγάλο Σάββατο.

γ) Ἡ Λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰωάννη τοῦ Χρυσοστόμου. Εἶναι πιό σύντομη ἀπό τή Λειτουργία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου. Ἐπικράτησε στήν Ἐκκλησία μας καί γίνεται ὄλο τόν ἄλλο καιρό.

δ) Ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων Δώρων. Ἐγινε στά χρόνια τῶν διωγμῶν ἀπό ἄγνωστο συγγραφέα. Σήμερα μπορεῖ νά γίνεται τή Μεγάλη Τεσσαρακοστή, ἐκτός ἀπό τό Σάββατο καί τήν Κυριακή, καθώς καί τίς τρεῖς πρῶτες ἡμέρες τῆς Μ. Ἑβδομάδας. Στήν κατασκευτική αὐτή Θ. Λειτουργία τά «Τίμια Δῶρα» εἶναι προηγιασμένα ἀπό τή λειτουργία τοῦ Σαββάτου ἢ τῆς Κυριακῆς. Καί περιφέρονται μέ σιωπή μέσα στό ναό κατά τή «Μεγάλη Εἴσοδο». Οἱ πιστοί γονατίζουν καί προσεύχονται εὐλαβικά, γιατί «*θυσία μυστική τετελειωμένη δορυφορεῖται*» κατά τό σχετικό ὕμνο.

Β) Τά μέρη τῆς Θείας Λειτουργίας

Ἡ Θεία Λειτουργία καθὼς τελικά διαμορφώθηκε περιλαμβάνει τρία μέρη:

α) **Τὴν Προσκομιδὴν**, ἡ ὁποία συμπίπτει χρονικά μὲ τὸν ὄρθρο καὶ ἀποτελεῖ εἰσαγωγή στὴ Θε. Λειτουργία. Στὴ διάρκεια τῆς Προσκομιδῆς προετοιμάζονται τὰ «Τίμια Δῶρα» ὁ ἄρτος καὶ ὁ Οἶνος.

β) **Τὴ Λειτουργία τῶν κατηχουμένων**, πού διαρκεῖ ἀφότου ἀρχίζει ἡ Θεία Λειτουργία μὲ τὸ «*Εὐλόγημένη ἡ Βασιλεία τοῦ Πατρὸς...*», μέχρι λίγο μετὰ τὰ ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα. Ὀνομάζεται ἔτσι, γιατί ἄλλοτε τὴν παρακολουθοῦσαν ἀπὸ τὸ Νάρθηκα καὶ οἱ κατηχούμενοι, δηλαδή οἱ ἀβάπτιστοι πού διδάσκονταν ἀκόμη τίς χριστιανικὲς ἀλήθειες.

γ) **Τὴ Λειτουργία τῶν Πιστῶν**. Ὑστερα ἀπὸ τὴ λειτουργία τῶν κατηχουμένων καὶ μέχρι τὸ τέλος διαρκεῖ ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. Τὴν παρακολουθοῦν μόνο οἱ πιστοί, δηλαδή οἱ βαπτισμένοι. Αὐτοὶ ἔχουν προπαρασκευαστεῖ πιά μὲ τίς προσευχὲς, τοὺς ὕμνους καὶ τὰ ἱερά ἀναγνώσματα πού προηγήθηκαν. Αὐτοὶ μποροῦν νὰ παραβρεθοῦν στὸ Μυστήριό τῆς Θε. Εὐχαριστίας καὶ ὅσοι εἶναι ἔτοιμοι νὰ κοινωνήσουν τὰ Ἄχραντα Μυστήρια.

Ἑρωτήσεις – Ἔργασίες.

1. Γιατί ἡ Λειτουργία τῶν Προηγιασμένων μᾶς θυμίζει πῶς πολὺ τὴν ἀγιότητα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας; γιατί ὀνομάζεται ἔτσι;
2. Πῶς πρέπει νὰ προπαρασκευάζομαστε ψυχικά, προτοῦ παρακολουθήσουμε τὴ Θεία Λειτουργία;
3. Ποιὲς ὠφέλειες ἀποκομίζουμε ἀπὸ τὴν εὐλαβικὴ παρακολούθηση τῆς Θείας Λειτουργίας;
4. Περιγράψτε τὸν Ἐκκλησιασμό μὲ τὴν οἰκογένειά σας ἢ τὸ σχολεῖό σας.

19. Ἡ Προσκομιδὴ

Ἀναγκαῖες Προετοιμασίες

Ἡ Θεία Λειτουργία μπορεῖ νὰ γίνεи καὶ ἔξω ἀπὸ τὸ ναὸ σὲ κατασκηνώσεις, πλοῖα κ.ἄ. Ἀρκεῖ νὰ χρησιμοποιηθεῖ ἀντὶ γιὰ Ἁγία Τρά-

πέζα τό ἅγιο ἀντιμήνσιο. Ἀπαραιτήτως ὁμως πρέπει νά ὑπάρχουν ὁ ἱερέας μέ τ' ἄμφιά του καί τά ἱερά σκεύη καί οἱ Χριστιανοί. Ἀκόμη πρέπει νά ὑπάρχουν καί μερικά ὕλικά: λάδι γιά τά καντήλια, κεριά, θυμίαμα, λίγο νερό, μιά τοῦλάχιστο προσφορά καί λίγο κόκκινο κρασί ἢ νάμα. Ἡ προσφορά εἶναι ἔνζυμο στρογγυλό ψωμί μέ εἰδική σφραγίδα στήν ἐπιφάνεια καί ζυμώνεται μέ ξεχωριστή εὐλάβεια. Οἱ πιστοί συνήθως προσφέρουν τήν «προσφορά καί τό νάμα» μέ τά ὀνόματα τῶν δικῶν τους, πού θά τά μνημονεύσει ὁ ἱερέας στήν Προσκομιδή. Ἡ πράξη αὐτή ἀποτελεῖ γιά τούς πιστούς ὑποχρέωση καί τιμή. Τά δῶρα τους θά χρειαστοῦν γιά τό Μεγάλο Μυστήριό τῆς Θ. Εὐχαριστίας. Ὑστερα ἀπ' αὐτές τίς ἀναγκαῖες προετοιμασίες γίνεται στή διάρκεια τοῦ Ὁρθρου ἡ Προσκομιδή.

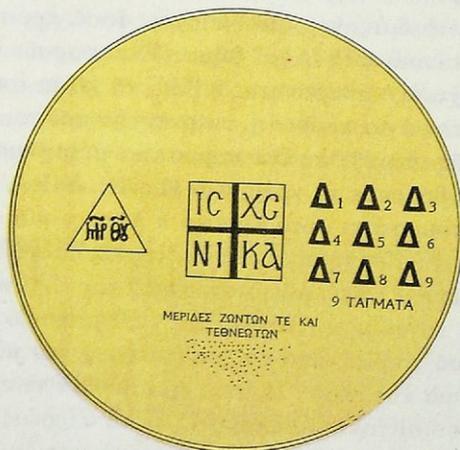
Ἡ τέλεση τῆς Προσκομιδῆς

Ὁ ἱερέας καί ὁ διάκονος, ἄν ὑπάρχει, ἀφοῦ προσκυνήσουν τίς ἅγιες εἰκόνες, μπαίνουν στό Ἅγιο Βῆμα. Ἐκεῖ φοροῦν τά ἱερά ἄμφια καί σέ δεῖγμα ψυχικῆς καθαρότητος νίβουν τά χέρια τους. Κατόπιν ὁ ἱερέας ἔρχεται στήν ἅγια πρόθεση, παίρνει τήν προσφορά καί βγάζει ἀπό τό κέντρο τῆς σφραγίδας ἕνα κομματάκι σέ σχῆμα κύβου. Στήν ἐπιφάνειά του διαβάζουμε τά γράμματα ΙΣ. ΧΣ. ΝΙΚΑ (Ἰησοῦς Χριστός Νικᾷ). Τό κομματάκι αὐτό λέγεται «Ἀμνός» καί συμβολίζει τό Σωτήρα Χριστό, πού ὀδηγήθηκε στή θυσία τοῦ Γολγοθᾶ σάν ἄκακος ἄμνός. Ὑστερα μέ πολλή εὐλάβεια τοποθετεῖ τόν «Ἀμνό» στό Δισκάριο. Καί ἐνῶ τόν κεντᾷ μέ τή λόγχη, γιά νά θυμίσει τό λογισμό τῆς ἁγίας πλευρᾶς τοῦ Κυρίου ἀπό τό στρατιώτη, χύνει μέσα στό Ἅγιο Ποτήριό λίγο νάμα καί νερό. Ἡ Θεῖα Λειτουργία γίνεται γιά ὄλους, ἀφοῦ ὁ Κύριος θυσιάστηκε γιά ὄλους. Γι' αὐτό ὁ ἱερέας βγάζει ἀπό τή σφραγίδα τῆς προσφορᾶς τή μικρή τριγωνική μερίδα τῆς Θεοτόκου καί τήν τοποθετεῖ ἐπάνω στό Δισκάριο δεξιᾷ τοῦ «Ἀμνοῦ», δηλαδή πρὸς τό ἄριστερό δικό του χέρι. Γιά τόν ἴδιο λόγο βγάζει καί τοποθετεῖ στή ἄριστερά τοῦ «Ἀμνοῦ», δηλαδή στό δεξιό δικό του χέρι, ἐννιά μικρότερες τριγωνικές μερίδες. Αὐτές προσφέρονται τιμητικά γιά τούς Ἀγγέλους, τούς Ἀποστόλους, τούς Μάρτυρες καί πολλές ἄλλες κατηγορίες ἁγίων. Στή συνέχεια βγάζει ἀπό τήν προσφορά καί τοποθετεῖ κάτω ἀπό τόν «Ἀμνό» μερίδες γιά τούς ζῶντες καί τούς νεκρούς, γιά τούς ὁποίους γίνεται ἡ Θεῖα Λειτουργία. Τότε μνημονεύει καί

ὄσους ἄλλους ἐπιθυμεῖ. Τό Δισκάριο καί τό Ἅγιο Ποτήριο τά καλύπτει τό καθένα χωριστά μ' ἓνα μικρό σταυροειδές κάλυμμα. Καί τά δύο μαζί τά καλύπτει μ' ἓνα τρίτο κάλυμμα, τόν ἀέρα. Τέλος τά θυμιάτίζει καί τελειώνει τήν τελετή τῆς Προσκομιδῆς μέ μιὰ κατάλληλη εὐχή.

Ἑρωτήσεις - Ἔργασίες.

1. Τί πρέπει νά κάνουν οἱ Χριστιανοί καί ἰδίως οἱ γυναῖκες, γιά νά προετοιμάσουν μιὰ Θεία Λειτουργία;
2. Πότε μνημονεύονται τά ὀνόματα τῶν πιστῶν; τί δείχνει αὐτό;
3. Στό μάθημα τῆς χειροτεχνίας προσπαθήστε οἱ μαθητές νά φτιάξετε τή σφραγίδα τῆς προσφορᾶς καί οἱ μαθήτριες τά μικρά σταυροειδή κάλυμματα τῶν Τιμίων Δώρων.

Διατάξη τῶν ἁγίων μερίδων στό Δισκάριο

20. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχομένων

Ἡ Θεία Λειτουργία ἀποτελεῖ ἀναπαράσταση ὁλόκληρης τῆς ζωῆς τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ἀρχίζει ἀπό τήν ἐνανθρώπηση καί τελειώνει μέ τήν Ἀνάσταση καί τήν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχομένων ἀρχίζει μέ τήν ἐκφώνηση τοῦ ἱερέα: «Εὐλογημένη ἡ βασιλεία τοῦ Πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου

Πνεύματος νῶν καί αἰεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων...». Ἄρχίζει δηλαδὴ μὲ τὴν προσκύνηση τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ, γιατί ὁ Κύριος μὲ τὴν ἐνανθρώπησή Του μᾶς φανέρωσε σαφέστερα τὸ μυστήριον τῆς Ἁγίας Τριάδας. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων περιλαμβάνει:

α) Τὰ Εἰρηνικά: Τὰ «Εἰρηνικά» εἶναι σύντομες προτροπές, μὲ τίς ὁποῖες ζητᾶμε ἀπὸ τοῦ Θεοῦ νὰ μᾶς δώσει διάφορα ἀγαθὰ. Ἄνάμεσα σ' αὐτὰ εἶναι ἡ εἰρήνη τῆς καρδιάς μας, ἡ εἰρήνη ὁλόκληρου τοῦ κόσμου, ἡ προστασία τῆς χώρας μας κ.ἄ. Τὰ «Εἰρηνικά» τέλος μᾶς προτρέπουν νὰ θυμηθοῦμε τὴν Ὑπεραγία Θεοτόκον καὶ ὅλους τοὺς ἁγίους καὶ ν' ἀναθέσουμε τὴ ζωὴ μας στὸ Σωτήρα Χριστό. Ὁ λαὸς μὲ τὸ «Ἀμήν» εὐχεται νὰ πραγματοποιηθοῦν ὅλα αὐτὰ.

β) Τὰ ἀντίφωνα. Ἀντίφωνα λέμε τοὺς ψαλμικούς στίχους, πού ψάλλουν «κατ' ἀντιφωνία», δηλαδή διαδοχικὰ οἱ δύο ψάλτες δεξιὸς καὶ ἀριστερός. Τὸ πρῶτον «ἀντίφωνον» ἔχει σάν ἐπίλογον τὸν ὕμνον «*Ταῖς Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Σῶτερ, σῶσον ἡμᾶς*». Τὸ δεῦτερον τὸν ὕμνον «*Σῶσον ἡμᾶς, Υἱέ Θεοῦ...*» καὶ τὴ θέση τοῦ τρίτου ἀντιφώνου σήμερον παίρνει συνήθως τὸ ἀπολυτικίον τῆς ἡμέρας. Δηλαδή τὸ τροπάριον πού ἀναφέρεται στὴν ὑπόθεσιν τῆς γιορτῆς ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

γ) Τὴ μικρὴ Εἴσοδος. «Μικρὴ εἴσοδος» λέμε τὴν περιφορὰ τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου μέσα στὸ ναὸ. Συμβολίζει τὴν ἐμφάνισιν τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμον καὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ Θεοῦ κηρύγματος. Οἱ λειτουργοὶ μὲ τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιον βγαίνουν ἀπὸ τὴ βόρεια πύλη τοῦ ἱεροῦ. Τῆς πομπῆς προηγοῦνται λαμπάδες, πού συμβολίζουν τὸ φῶς τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τὸν Πρόδρομον. Ὁ διάκονος μᾶς καλεῖ σὲ στάση εὐλαβείας λέγοντας «*Σοφία ὀρθοί*». Ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ, τὸ ἱερὸ Εὐαγγέλιον, πού θ' ἀκούσουμε σὲ λίγο, περνáει μπροστὰ μας. Ἡ πομπὴ καταλήγει στὸ ἱερό, ἐνῶ ψάλλεται ὁ εἰσοδικὸς ὕμνος: «*Δεῦτε, προσκυνήσωμεν καὶ προσπέσωμεν Χριστῷ....*».

δ) Τὸν Τρισάγιον Ὑμνον. Βέβαιοι γιὰ τὴν ἀπόλυτην ἁγιότητα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ ψάλλομε τὸν τρισάγιον ὕμνον: «*Ἅγιος ὁ Θεός, Ἅγιος ἰσχυρός, Ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς*». Τὸν ἀγγελικὸν αὐτὸν ὕμνον ἄκουσε ὁ προφήτης Ἡσαΐας νὰ ψάλλουν στὸν οὐρανὸν τὰ Σεραφεῖμ. Στὶς μεγάλας γιορτὲς Χριστοῦγεννα, Θεοφάνια, Πάσχα καὶ Πεντηκοστή, πού συνήθως βαπτίζονταν οἱ κατηχούμενοι, ἀντὶ γιὰ τὸν τρισάγιον

ὕμνο ψάλλουμε τὸ «Ὅσοι εἰς Χριστὸν ἐβαπτίσθητε Χριστὸν ἐνεδύσασθε, ἀλληλούια». (Ἀλληλούια = αἰνεῖτε τὸ Θεό).

ε) **Τὰ ἱερά ἀναγνώσματα καὶ τὸ κήρυγμα.** Ἡ Θεία Λειτουργία προχωρεῖ ἀπὸ τὰ λόγια τῶν ἀνθρώπων τοὺς ὕμνους καὶ τίς δεήσεις, στὰ λόγια τοῦ Θεοῦ τὸν Ἀπόστολο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο. Γι' αὐτὸ ὁ διάκονος μᾶς προειδοποιεῖ «*Πρόσχωμεν! Σοφία: Πρόσχωμεν!*». Δηλαδή ἄς προσέξουμε στὴ σοφία τοῦ Θεοῦ. Πρῶτα διαβάζεται ἡ περικοπή ἀπὸ τίς Πράξεις ἢ τίς Ἐπιστολές τῶν Ἀποστόλων. Ὑστερα μᾶς καλεῖ καὶ πάλι ὁ λειτουργός: «*Σοφία! ὀρθοὶ ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου! Εἰρήνη πᾶσι*». Μᾶς καλεῖ δηλαδή ν' ἀκούσουμε ὀρθιοὶ καὶ με εὐλάβεια τὸ ἅγιο Εὐαγγέλιο. Κατόπιν ἀκολουθεῖ τὸ θεῖο κήρυγμα, στὸ ὁποῖο συνήθως ἀναπτύσσονται οἱ ἔννοιες τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου ἢ τοῦ Ἀποστόλου. Ὑστερα μὲ τὴν «*ἐκτενὴ ἰκεσία*», δηλαδή τὴ μεγάλη δέηση πού ἀκολουθεῖ, παρακαλοῦμε καὶ πάλι τὸν Κύριο νά ἱκανοποιήσῃ διάφορες ἀνάγκες μας. Τέλος στὰ παλιὰ χρόνια, πού ὑπῆρχαν κατηχούμενοι, προτρέπονταν νά φύγουν, γιὰ ν' ἀρχίσει ἡ λειτουργία τῶν πιστῶν.

Ἐρωτήσεις

1. Πῶς ἀρχίζει ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων καὶ γιατί ἀρχίζει ἔτσι;
2. Ποιά μέρη περιλαμβάνει ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων.
3. Τί μᾶς θυμίζει ὁ τρισάγιος ὕμνος; Πῶς θά γίνουμε καὶ ἐμεῖς ἅγιοι;

21. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Α'.

Ἀπὸ τὰ σπουδαῖα τῆς Λειτουργίας τῶν Κατηχουμένων, τοὺς ὕμνους καὶ τίς διδασκαλίες, προχωροῦμε στὰ σπουδαιότερα τῆς Λειτουργίας τῶν πιστῶν καὶ κυρίως στὴν ἀναίμακτη θυσία. Γι' αὐτὸ δὲν ἐπιτρέπεται νά φεύγει κανεὶς ὕστερα ἀπὸ τὸ Εὐαγγέλιο ἢ σὲ κάποιο ἄλλο σημεῖο. Ὅλοι πρέπει νά μένουν μέχρι τὸ τέλος. Ὁ ἱερέας ἀφοῦ ἀπλώσει στὴν Ἁγία Τράπεζα τὸ «Εἰλητό», γιὰ νά τελέσει ἐπάνω σ' αὐτὸ τὴ Θεία Εὐχαριστία, μᾶς προετοιμάζει με κατάλληλες προτροπές καὶ εὐχές νά παρακολουθήσουμε τὴ μεγάλη θυσία. Ἀμέσως μετὰ ἀκολουθεῖ:

α) Ἡ μεγάλη Εἴσοδος. Σ' αὐτὴ μεταφέρονται τὰ τίμια Δῶρα με

κάθε έπισημότητα και πομπή από την Άγία Πρόθεση στην Άγία Τράπεζα. Η πομπή αυτή συμβολίζει την πορεία του Κυρίου προς τό Γολγοθά. Λέγεται «μεγάλη είσοδος», γιατί έγγίζει πιά ή τέλεση του μεγάλου Μυστηρίου. Προτού άκόμη γίνει ή μεγάλη είσοδος, ψάλλεται ό Χερουβικός ύμνος: «οί τά Χερουβείμ μυστικώς εικονίζοντες...». Ό ύπέροχος αυτός ύμνος μάς θυμίζει ότι εκείνη την ώρα εικονίζουμε τά άγγελικά τάγματα, των Χερουβείμ. Στή συνέχεια μάς καλεϊ νά διώξουμε από τή σκέψη μας κάθε άλλη φροντίδα, γιατί θά ύποδεχτοϋμε τό Βασιλέα του σύμπαντος κόσμου. Κατά τήν περιφορά των τιμίων Δώρων ό ιερέας μνημονεύει τούς πιστούς, τόν Έπίσκοπο, τό στρατό κτλ. Έτσι τελειώνει ή μεγάλη είσοδος και τά τιμία Δώρα τοποθετούνται στην Άγία Τράπεζα.

β) Αιτήσεις και όμολογία τής πίστεως. Έστερα από τή μεγάλη είσοδο άκολουθοϋν «Οί Αιτήσεις». Μ' αυτές ό διάκονος μάς παρακινεί νά ζητήσουμε από τόν Κύριο ειρηνική και άναμάρτητη τήν ήμέρα μας, Άγγελο φύλακα από κάθε κακό και διάφορα άλλα πνευματικά αγαθά. Κατόπιν μάς προτρέπει ν' αγαπηθοϋμε μεταξύ μας, για νά όμολογήσουμε τήν πίστη μας στον Πατέρα, τόν Υίο και τό Άγιο Πνεϋμα, τήν όμοϋσια και άχώριστη Άγία Τριάδα. Στο σημείο αυτό άλλοτε οί πιστοί άσπάζονταν μεταξύ τους σέ ένδειξη αγάπης. Σήμερα αυτό γίνεται μόνο από τούς λειτουργούς. Πλησιάζει ή όμολογία τής πίστεως, δηλαδή ή άπαγγελία του «Πιστεϋω». Γι' αυτό άκολουθει τό παράγγελμα του διακόνου, «τάς θύρας, τάς θύρας! Έν σοφία πρόσχωμεν». Στά παλιά χρόνια οί θυρωροί έπρεπε νά προσέχουν τίς πόρτες, μήπως μπει στό ναό κάποιος κατηχόμενος ή άπιστος. Κατά τήν άπαγγελία του «Πιστεϋω» που άκολουθει, και που άλλοτε γινόταν από όλο τό Έκκλησίασμα, άποκαλύπτονται τά «τίμια Δώρα» και άνακινείται επάνω τους ό «Άέρας». Είναι και αυτό σύμβολο τής πνοής του Άγίου Πνεϋματος, που θά τά καθαγιάσει σέ λίγο.

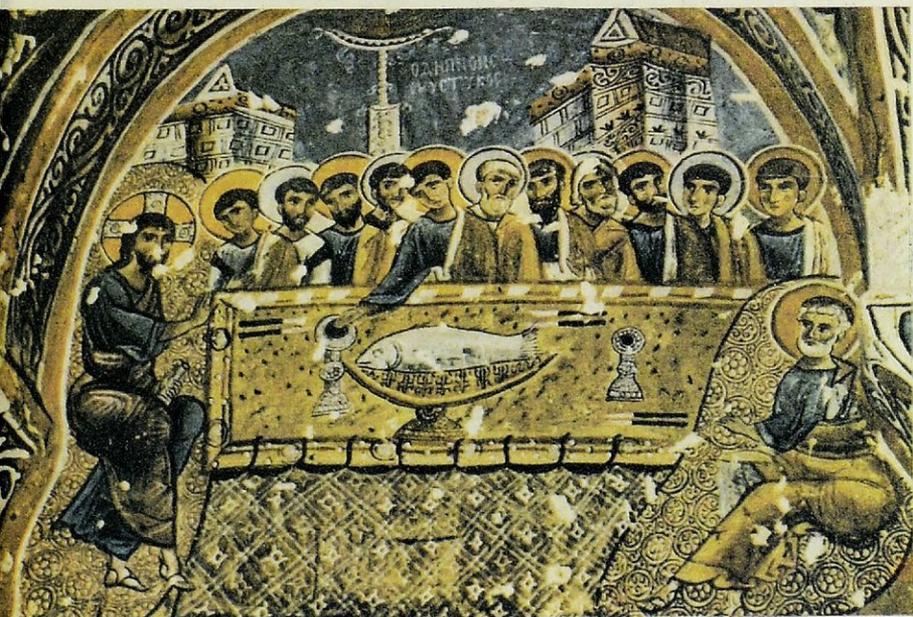
Έρωτήσεις:

1. Τί είναι ή Μεγάλη Είσοδος και γιατί λέγεται έτσι;
2. Γιατί δέν πρέπει νά φύγουν οί Χριστιανοί προτού τελειώσει ή Θεία Λειτουργία;
3. Τί σήμαινε άλλοτε τό παράγγελμα «τάς θύρας, τάς θύρας»;

22. Ἡ Λειτουργία τῶν Πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Β΄

α) Ἁγία ἀναφορά ἢ καθαγιασμός τῶν τιμίων Δώρων. Στήν κλίμακα τῆς Θείας Λειτουργίας τώρα ἀνεβαίνουμε ἀκόμη πῶ ψηλά. Τώρα θά προσφέρουμε στό Θεό τό μεγάλο Μυστήριο ὡς δεῖγμα λατρείας καί ἀφοσιώσεως. Γι' αὐτό καλούμαστε νά σταθοῦμε μέ εὐλάβεια καί σεβασμό: «*Στῶμεν καλῶς· στῶμεν μετά φόβου...*». Τό Πνεῦμα μας πρέπει νά βρίσκεται διαρκῶς στό Θεό. «*Ἄνω σχῶμεν τās καρδίας*» μᾶς συμβουλεύει ὁ λειτουργός. Ἡ τέλεση τοῦ Μυστηρίου πλησιάζει. Ὁ ἱερέας ἀπαγγέλλει τή μεγάλη εὐχή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων. Μ' αὐτή εὐχαριστεῖ τό Θεό γιά ὅσα μᾶς ἔχει δώσει καί ἰδίως γιατί μᾶς ἀπέστειλε τό μονογενή Του Υἱό, πού μᾶς παρέδωσε τό μεγάλο Μυστήριο. Στό σημεῖο αὐτό ἐκφωνεῖ τά λόγια, μέ τά ὅποια ὁ Κύριος συνέστησε τό Μυστήριο κατά τή διάρκεια τοῦ μυστικοῦ Δείπνου. «*Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστί τό Σῶμα, τό ὑπέρ ὑμῶν κλῶμενον εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν*». Δηλαδή πάρετε ἀπό τόν ἄρτο αὐτό καί φάγετε, γιατί δέν εἶναι πιά κοινός ἄρτος, ἀλλά τό ἴδιο τό σῶμα μου πού θυσιάζεται γιά σᾶς. Ὁ λειτουργός συνεχίζει μέ τά λόγια τοῦ Κυρίου: «*πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστί τό Αἷμα μου, τό τῆς Καινῆς Διαθήκης, τό ὑπέρ ὑμῶν καί πολλῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεισιν ἁμαρτιῶν*». Δηλαδή πίετε ἀπ' αὐτό ὅλοι, γιατί δέν εἶναι πιά κοινός οἶνος, ἀλλ' εἶναι τό ἴδιο τό αἷμα μου πού χύνεται γιά σᾶς. Καί καταλήγει ὁ λειτουργός: «*τά σά ἐκ τῶν σῶν σσί προσφέρωμεν κατά πάντα καί διά πάντα*». Δηλαδή τά δικά σου αὐτά Δῶρα σου προσφέρουμε καί πάλι ὡς θυσία γιά τίς ὑπείρες δωρεές σου. Τήν ἱερή ἐκείνη στιγμή, πού ἀποτελεῖ τό κέντρο τῆς λατρείας μας, ὁ λαός συμμετέχει μέ κατάνυξη καί ἀναπέμπει στό Θεό μέ τούς ψάλτες, τόν ὕμνο: «*Σέ ὕμνοῦμεν. Σέ εὐλογοῦμεν...*». Ὁ ἱερέας γονατιστός μπροστά στήν ἁγία Τράπεζα παρακαλεῖ τό Θεό νά στείλει τό Ἅγιο Πνεῦμα στά τίμια Δῶρα καί νά τά μεταβάλει σέ Σῶμα καί Αἷμα Χριστοῦ. Ἔτσι γίνεται τό θαῦμα τῆς μεταβολῆς τῶν τιμίων Δώρων σ' αὐτό τό ἄχραντο σῶμα καί αὐτό τό τίμιο αἷμα τοῦ Κυρίου. Πόσο μεγάλη εἶναι ἡ τιμή, πού μᾶς κάνει ὁ Θεός νά παραβρισκόμαστε στό μεγάλο αὐτό θαῦμα! Μετά τόν καθαγιασμό τῶν τιμίων Δώρων μνημονεύονται οἱ ἅγιοι καί εἰδικά ἡ ὑπεραγία Θεοτόκος. Μνημονεύονται ἐπίσης οἱ Χριστιανοί, ἐκφωνεῖται τό ὄνομα τοῦ ἀρχιεπισκόπου καί ἀκολουθεῖ ἡ εὐλογία τοῦ ἱερέα.

β) **Θεία Κοινωνία καί ἀπόλυση.** Ἡ Θεία Λειτουργία κοντεῖται νά τελειώσει. Ὁ ἱερέας εὐχεται νά τόν ἀξιώσει ὁ Θεός καθώς καί τό λαό

Μυστικός Δείπνος. Βυζαντινή τοιχογραφία Μ. Ἀσίας

νά μεταλάβουν τά ἄχραντα μυστήρια. Τότε ἐπακολουθεῖ ἡ ἀπαγγελία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς: «Πάτερ ἡμῶν...». Στή συνέχεια ὁ ἱερέας μέ μεγάλη εὐλάβεια κομματιάζει τόν Ἅγιο Ἄρτο καί ρίχνει στό ἅγιο ποτήριο ἓνα μέρος μαζί μέ λίγο ζεστό νερό ἀπό τό ζέο. Ἐτσι θά μοιάζει μέ ζωντανό αἷμα. Ἐνῶ ψάλλεται τό κοινωνικό: «Αἰνεῖτε τόν Κύριον...», κοινωνοῦν οἱ λειτουργοί ἀπό τίς ὑπόλοιπες ἅγιες μερίδες καί ἀπό τό ἅγιο ποτήριο χωριστά. Μετά ἀνοίγει ἡ ὠραία πύλη, πού ἔχει κλειστῆ λίγο πῖό πρῖν, καί καλοῦνται οἱ πιστοί νά μεταλάβουν «μετά φόβον Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης...». Ὅσοι εἶναι ἔτοιμοι θά προσέλθουν στό Μυστήριο τῆς ζωῆς. Βρισκόμαστε πιά στό τέλος τῆς Θείας Λειτουργίας. Μέ τό τροπᾶριο τῆς Πεντηκοστῆς: «Εἶδομεν τό φῶς τό ἀληθινόν...» ὑμνοῦμε τό Ἅγιο Πνεῦμα καί ὁμολογοῦμε τήν πίστη μας στήν Ἁγία Τριάδα. Ὁ ἱερέας μπροστά στήν ὠραία Πύλη στρέφεται στήν εἰκόνα τοῦ Χριστοῦ καί ἀπαγγέλλει τήν ὀπισθάμβωνο εὐχή, πού ἄλλοτε λεγόταν πίσω ἀπό τόν ἄμβωνα: «Ὁ εὐλογῶν τοὺς

εὐλογοῦντας Σε Κύριε...». Ὁ λαός γεμάτος ἀπό εὐγνωμοσύνη στὸν Κύριο γιὰ τὴ Θεία Κοινωνία καὶ γιὰ τὶς πλούσιες εὐλογίες ψάλλει τὸν ὕμνο τοῦ Ἰώβ, ποῦ εἶναι ὁ τελευταῖος ὕμνος τῆς Θείας Λειτουργίας: «Εἶη τὸ ὄνομα Κυρίου εὐλογημένον...». Ἡ Θεία Λειτουργία τελειώνει μέ τὸ «Δι' ἐγκρίων τῶν ἁγίων Πατέρων ἡμῶν». Οἱ πιστοί, ἀφοῦ πάρουν σάν τελευταία εὐλογία τὸ ἀντίδωρο, φεύγουν μέ εἰρήνη στὴν καρδιά καὶ χαρὰ γιὰ τὶς πλούσιες εὐλογίες καὶ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ.

Κείμενο

«Κατὰ τὴ Θεία Λειτουργία ὁ Χριστὸς βρίσκεται ἐκεῖ, ὁ ἐπουράνιος Πατέρας δέχεται ὅσα τελοῦνται καὶ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα παρέχει τὴν ἀγαλλίαση. Εἶδατε μέ πόση ὠφέλεια γεμίζουν οἱ παρόντες καὶ τί χάνουν οἱ ἀπόντες;» (Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος).

Ἐρωτήσεις-Ἐργασίες.

1. Ποιὸ εἶναι τὸ σπουδαιότερο σημεῖο τῆς Θείας Λειτουργίας καὶ γιατί;
2. Πότε ψάλλονται οἱ ὕμνοι: «Χερουβικός» «Σέ ὑμνοῦμεν» «Κοινωνικό» «εἶδομεν τὸ φῶς»; φροντίστε νὰ τοὺς μάθετε καὶ νὰ τοὺς ψάλλετε.
3. Ἀπὸ τὸ βράδυ τοῦ Σαββάτου διαβάστε τὴν εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Κυριακῆς.

«Ἐγὼ εἰμί ἢ ἄμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα» (Ἰωάν. ΙΕ' 5)

23. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία

Οί ιερές Ἀκολουθίες τῆς Ἐκκλησίας μας, καθώς διαμορφώθηκαν, γίνονται πιά μέ ὁμοίμορφο τρόπο. Σ' αὐτό συμβάλλουν καί τά λειτουργικά βιβλία, στά ὁποῖα περιέχονται οἱ ὕμνοι, τά τροπάρια, οἱ εὐχές καί ὅσα ἄλλα ἀκοῦμε στίς ἐκκλησιαστικές τελετές. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία εἶναι:

α) Τό Εὐαγγέλιο. Περιέχει τίς περικοπές ἀπό τά τέσσερα Εὐαγγέλια, πού διαβάζονται στίς διάφορες Ἀκολουθίες. Συμβολίζει τόν ἴδιο τό Χριστό καί εἶναι συνήθως δεμένο μέ πολύτιμο μέταλλο.

β) Ὁ Ἀπόστολος. Περιέχει περικοπές ἀπό τίς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων, οἱ ὁποῖες διαβάζονται ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Πεντηκοστή καί περικοπές ἀπό τίς Ἐπιστολές γιά ὅλο τόν ἄλλο χρόνο.

γ) Τό Ψαλτήριο. Περιέχει τούς ψαλμούς τοῦ Δαβίδ, πού πλουτίζουν τίς ἱερές Ἀκολουθίες, γιά νά μᾶς ὠφελοῦν καί νά μᾶς διδάσκουν.

δ) Ἡ Θεία Λειτουργία. Εἶναι τό βιβλίο μέ τίς Θεῖες Λειτουργίες τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, τῶν Προηγιασμένων Δώρων καί τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου. Περιέχει ἐπίσης τίς Ἀκολουθίες τοῦ ἑσπερινοῦ, τοῦ ἁγιασμοῦ κ.ἄ.

ε) Εὐχολόγιο τό μέγα. Περιέχει τίς θεῖες Λειτουργίες, τίς ἄλλες ἱερές Ἀκολουθίες καθώς καί τίς εὐχές τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν τελετῶν. Ἐνα μέρος ἀπ' αὐτό ἀποτελεῖ τό μικρό εὐχολόγιο ἢ Ἀγιασματάριο, πού περιέχει κυρίως ὅσα χρειάζονται στό λειτουργό γιά καθημερινή χρήση.

στ) Τά Μηνιαῖα. Εἶναι δώδεκα, ἓνα γιά κάθε μήνα. Περιέχουν τίς Ἀκολουθίες, πού τελοῦνται στίς ἀκίνητες γιορτές, καθώς καί τό βίο τῶν ἁγίων κάθε γιορτῆς.

ζ) Τό Τριώδιο. Περιέχει τίς Ἀκολουθίες πού τελοῦνται στίς κινήτες γιορτές πρὶν ἀπό τό Πάσχα. Τό Τριώδιο περιεῖχε ἄλλοτε τρεῖς ὠδές. Ἀρχίζει τήν Κυριακή τοῦ Τελώνη καί τοῦ Φαρισαίου καί τελιώνει τό Μεγάλο Σάββατο καί ἀποβλέπει νά μᾶς προετοιμάσει γιά τό Πάσχα.

η) **Τό Πεντηκοστάριο.** Συνεχίζει τις Ἀκολουθίες πού τελοῦνται στίς κινητές γιορτές ἀπό τό Πάσχα μέχρι τήν Κυριακή τῶν ἁγίων Πάντων.

θ) **Τό Τυπικό.** Ἔχει ξεχωριστή σημασία, γιατί περιέχει ὁδηγίες σύμφωνα μέ τίς ὁποῖες πρέπει νά τελοῦνται οἱ διάφορες ἱερές Ἀκολουθίες.

ι) **Παρακλητική ἢ Ὁκτώηχος.** Περιέχει διάφορα τροπάρια καί ὕμνους, πού ψάλλονται σύμφωνα μέ τούς ὀκτώ ἤχους. Τό μεγαλύτερο μέρος του ἀποδίδεται στόν ἅγιο Ἰωάννη τό Δαμασκηνό.

ια) **Τό Ὁρολόγιο.** Περιέχει τίς ὥρες, τό μεσονυκτικό, τόν ὄρθρο, τόν Ἑσπερινό καί ἄλλες Ἀκολουθίες.

Ἐρωτήσεις:

1. «Πάντα εὐσημῶνως καί κατὰ τάξιν γινέσθω» (Α΄ Κορ. 1δ', 40). Ὅλα πρέπει νά γίνονται μέ εὐπρέπεια καί τάξη, μᾶς συμβουλεύει ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Πῶς μᾶς βοηθοῦν σ' αὐτό τά λειτουργικά βιβλία;
2. Τί εἶναι τό τριώδιο καί τί σκοπό ἔχει;
3. Ποιά βιβλία μᾶς εἶναι ἀπαραίτητα γιά τίς καθημερινές μας προσευχές.

ΙΕΡΗ ΚΑΤΗΧΗΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ

Έννοια τής Κατηχήσεως

Ἡ Ἐκκλησία μας ἀφότου ἰδρύθηκε, καθιέρωσε νά διδάσκονται οἱ χριστιανικές ἀλήθειες σ' ὅσους ἤθελαν νά δεχτοῦν τό ἅγιο Βάπτισμα. Ἐτσι οἱ Χριστιανοί θά γίνονταν ἄξια μέλη της.

Κατήχηση ὅταν λέμε, ἐννοοῦμε τή συστηματική διδασκαλία τῶν χριστιανικῶν ἀληθειῶν.

Καί ὅσοι προπαρασκευάζονταν μέ τήν Κατήχηση, ἄνθρωποι κάθε ἡλικίας, λέγονταν κατηχούμενοι. Τό σπουδαῖο αὐτό ἔργο τῆς κατηχήσεως, ὕστερα ἀπό τούς Ἀποστόλους, τό συνέχισαν οἱ κληρικοί καί ἄλλοι εὐσεβεῖς λαϊκοί Χριστιανοί. Αὐτοί λέγονταν κατηχητές. Ἰδρύθηκαν μάλιστα καί σχολές, γιά νά προετοιμάζουν τούς κατηχητές. Ἀνάμεσα σ' αὐτές διακρίνονταν οἱ κατηχητικές σχολές τῆς Ἀντιόχειας στή Συρία, τῆς Ἀλεξάνδρειας στήν Αἴγυπτο, τῆς Καρχηδόνας στή Β. Ἀφρική κ.ἄ. Σ' αὐτές τίς σχολές πού μέ τόν καιρό ἀναδείχθηκαν σέ σπουδαῖα θεολογικά κέντρα, δίδαξαν μεγάλοι θεολόγοι σάν τόν Ὁριγένη, τόν Κλήμεντα, τόν Τερτυλλιανό κ.ἄ.

Διαίρεση τῆς Κατηχήσεως

Ἡ ἱερή Κατήχηση, καθῶς διαμορφώθηκε σιγά σιγά, χωρίστηκε σέ δύο μέρη: στό δογματικό καί στό ἠθικό.

α) Δογματικό. Στό μέρος αὐτό διδασκόμαστε τά δόγματα τῆς θρησκείας μας, δηλαδή τίς ἀλήθειες ἐκεῖνες πού πρέπει νά πιστεῦσουμε. Τίς ἀλήθειες αὐτές τίς δεχόμαστε μόνο μέ τήν πίστη, ἐπειδή ξεπερνᾶνε τή δύναμη τοῦ μυαλοῦ μας.

β) Ἠθικό. Στό μέρος αὐτό μιλάμε γιά τίς ἀλήθειες πού πρέπει νά εφαρμόζουμε στή ζωή μας, γιά νά γίνουμε τέλειοι Χριστιανοί.

Σημερινή κατηχητική κίνηση

Ἡ Ἐκκλησία μας καί μετά τήν ἐπικράτηση τοῦ νηριοβαπτισμοῦ, συνέχισε νά διδάσκει τούς πιστούς καί ἰδιαίτερα τά παιδιά. Αὐτά τά περιέβαλλε πάντοτε μέ ξεχωριστή στοργή. Τό ἴδιο κάνει καί σήμερα μέ τά κατηχητικά σχολεῖα: Κατώτερα, Μέσα καί Ἀνώτερα. Ἐκατοντάδες χιλιάδες μαθητές φοιτοῦν στά Κατηχητικά Σχολεῖα, ὅπου διδάσκονται τίς χριστιανικές ἀλήθειες καί παρακινοῦνται στή χριστιανική ζωή. Τά παιδιά αὐτά ἅμα μεγαλώσουν θά γίνουν καλοί Χριστιανοί καί ἀξιοί πολίτες τῆς Πατρίδας μας.

1. Χριστιανισμός, ἡ μόνη ἀληθινή Θρησκεία

Τί εἶναι ἡ Θρησκεία

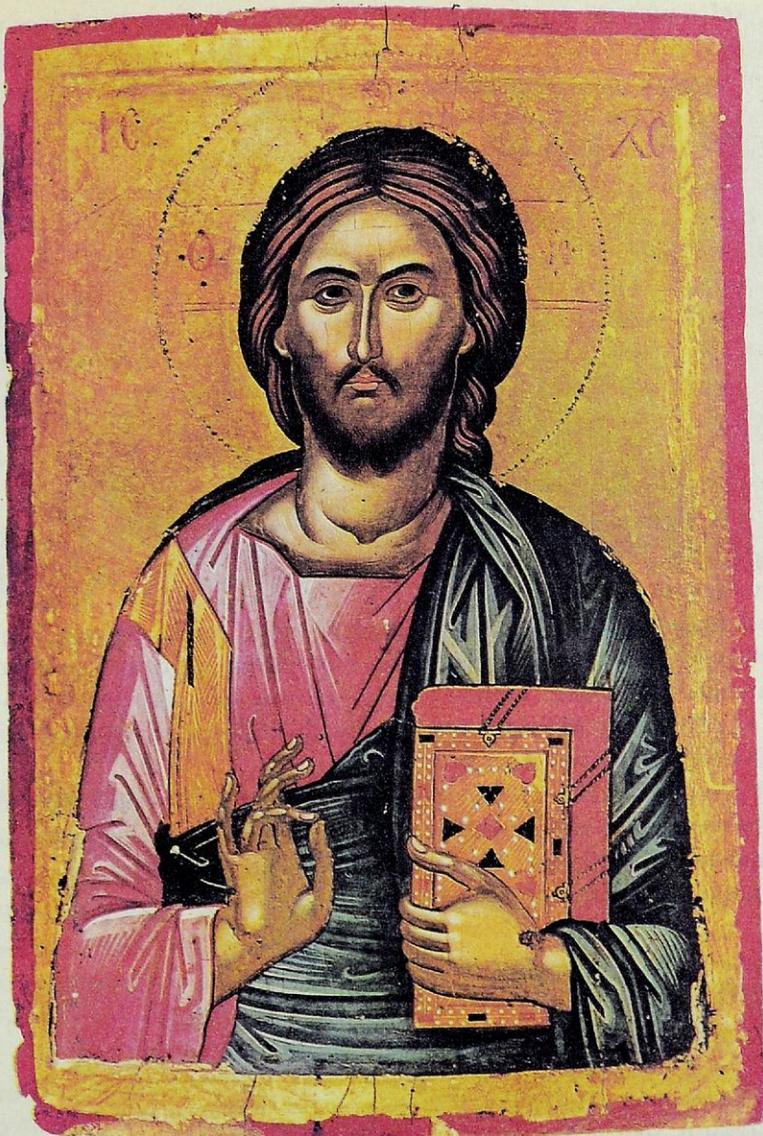
Ὁ ἄνθρωπος μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα ζωντανά δημιουργήματα ἔχει τή ζωηρή δίψα ν' ἀναζητεῖ καί νά λατρεύει τό Θεό. Τότε βρίσκει ἀνάπαυση καί ἡσυχία.

Θρησκεία ὀνομάζουμε τή ζωντανή αὐτή ἐπικοινωνία τοῦ ἀνθρώπου μέ τό Θεό.

Ὁ ἴδιος ὁ Θεός ἔβαλε στόν ἄνθρωπο αὐτή τή θρησκευτικότητα. Γι' αὐτό ἡ Θρησκεία εἶναι γνώρισμα κάθε φυσιολογικοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας μᾶς βεβαιώνει ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξε ἀνθρώπινη φυλή, πού νά ἔζησε χωρίς θρησκεία. Ὁ φιλόσοφος Σπράγκερ εἶπε ὅτι ἡ Θρησκεία δίνει νόημα, συγκλονίζει καί ἐπιδρά βαθύτατα στή ζωή κάθε ἀνθρώπου. Αὐτό ἀκριβῶς ἔκαμε ἡ μόνη ἀληθινή θρησκεία, ὁ Χριστιανισμός.

Ὁ Χριστιανισμός

Ὁ ἀληθινός Θεός φανέρωσε τίς ἀλήθειες Του στούς Ἰσραηλίτες, ὅσο αὐτοί μπορούσαν νά τίς ἐνόησουν. Ὄταν ὁμως ἦρθε στόν κόσμο ὁ Σωτήρας μας Ἰησοῦς Χριστός, φανέρωσε δλόκληρη τήν ἀλήθεια. Ὁ Κύριος μέ τήν ἀναμάρτητη ζωή Του, τά θαύματά Του, τή διδασκαλία

Χριστός, ἡ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας. Φορητὴ εἰκόνα 16ου αἰώνα.
Γ.Μ. Σταυρονικήτα ἀγ. Ὅρους

Του και κυρίως με τή σταυρική Θυσία και τήν ανάστασή Του έφερε τή σωτηρία στους ανθρώπους και ίδρυσε τή χριστιανική Θρησκεία. Αυτή τή Θεόσταλη Θρησκεία, τήν καθαρή και άνοθευτη από ανθρώπινες πλάνες, τή διέδωσαν κατόπιν οί άγιοι Άπόστολοι. Έτσι μέσα από τό σκοτάδι του προχριστιανικού κόσμου άνέτειλε σαν ήλιος ό χριστιανισμός, ήλιος μοναδικός και εξάίρετος. Ό Χριστιανισμός ξεχωρίζει από κάθε άλλη Θρησκεία. Στέκεται ψηλότερα από τ' ανθρώπινα έργα, που είναι οί άλλες θρησκείες και αποτελεί τήν τέλεια προσφορά στή θρησκευτική δίψα του ανθρώπου. Ό Χριστιανισμός δέν είναι άπλως μία θρησκεία, άλλ' είναι ή μοναδική και άληθινή θρησκεία, είναι ή άλήθεια και ή ζωή. Γι' αυτό διαδόθηκε σαν άστραπή, παρόλα τά σκληρά έμπόδια που συνάντησε. Γι' αυτό μαγνητίζει τους ανθρώπους κάθε εποχής.

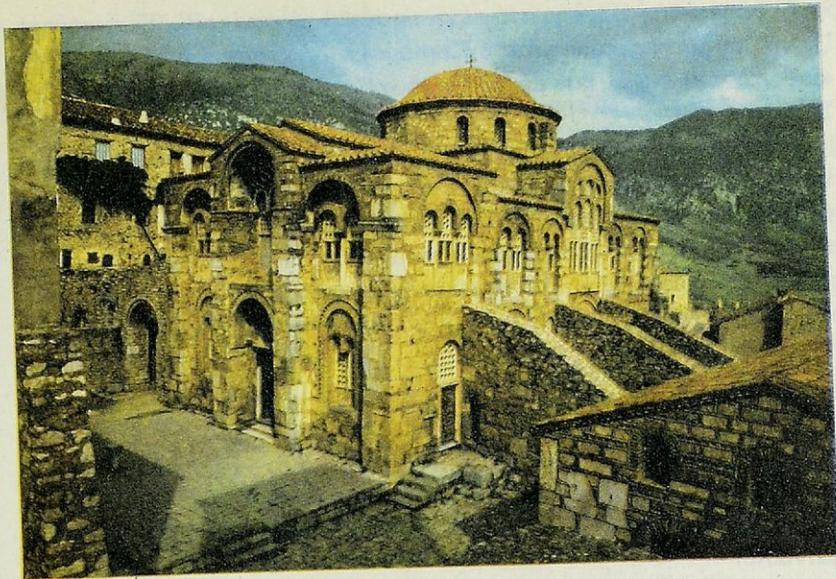
Προσφορά του Χριστιανισμού

Ό Χριστιανισμός έπέφερε θαυμαστά αποτελέσματα στήν ανθρωπότητα. Πρώτα πρώτα φάνερωσε στον άνθρωπο τον άληθινό Θεό, ίκανοποιώντας έτσι τήν πιό μεγάλη ανάγκη του ανθρώπου. Λύτρωσε τους ανθρώπους από τό ζυγό τής άμαρτίας και συνεχίζει νά τους οδηγεί στήν άγιότητα. Δίδαξε τήν άξία του ανθρώπου, μέ αποτέλεσμα νά καταργηθεί ή δουλεία. Τίμησε τή γυναίκα στο πρόσωπο τής Θεοτόκου, τής Παναγίας Μητέρας του Κυρίου και έδωσε άξία στο παιδί μέ τήν ένανθρώπηση του Κυρίου.

Γενικά κάθε καλό του σύγχρονου πολιτισμού έχει τή ρίζα του στο Χριστιανισμό. Τήν άπέραντη όμως άξία του Χριστιανισμού μπορεί νά τή νοιώσει, μόνο όποιος τον γνωρίζει σε βάθος και κυρίως όποιος εφαρμόζει τίς θεϊκές του διδασκαλίες.

Έρωτήσεις:

1. Ό Θεός «πάντας ανθρώπους θέλει σωθῆναι και εις επίγνωσιν άληθείας έλθειν» Α' Τιμοθ. Β' 4, δηλαδή θέλει όλοι οί άνθρωποι νά σωθούν και νά γνωρίσουν τήν άλήθεια. Πώς μπορούμε νά συμβάλλουμε σ' αυτό;
2. Γιατί ό Χριστιανισμός είναι ή μόνη άληθινή θρησκεία;
3. Τι πρόσφερε στήν ανθρωπότητα;

1. Μονή ὁσίου Λουκᾶ Βοιωτίας. Ἐνας μεγαλοπρεπῆς βυζαντινὸς ναὸς μὲ τροῦλο σὲ ὀκταγωνικὴ βάση

2. Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία

Ἐννοια τῆς Ἐκκλησίας

Ὁ Κύριος μὲ τὸ ἐπίγειο ἔργο του θεμελίωσε τὴ Χριστιανικὴ Ἐκκλησία, ἀνοίγοντας ἔτσι ἓνα νέο παράδεισο γιὰ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Ἐκκλησία ἰδρύθηκε ἐπίσημα τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς μὲ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Ἐκκλησία λέμε τὸ σύνολο τῶν πιστῶν πού ἀναγνωρίζουν τὸ Θεάνθρωπο Χριστό ὡς Σωτῆρα καὶ Ἀντρωτὴ τους καὶ συμμετέχουν στὰ ἴδια μυστήρια.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει τὴν Ἐκκλησία «*Σῶμα Χριστοῦ*», τοῦ ὁποῦ μὲλη εἴμαστε ὅλοι οἱ πιστοί, κλῆρος καὶ λαός, καὶ κεφάλι ὁ ἴδιος ὁ Χριστός. Αὐτός εἶναι ὁ Ἀρχηγός καὶ ὁ κυβερνήτης τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστός εἶναι τὸ Κεφαλᾶρι ἀπὸ τὸ ὁποῖο πηγάζει ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ἐκκλησία μὲ τοὺς κληρικούς ἢ πνευματικούς μας Ποιμένες τελεῖ τὴ Θεία λατρεία καὶ διδάσκει τὸ Θεῖο λόγο. Δη-

λαδή ὁδηγεῖ τὰ μέλη της στήν ἀγιότητα καί τή σωτηρία. Ἔτσι συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου. Γι' αὐτὸ παρομοιάζεται μέ τὴν «κιβωτὸ τοῦ Νῶε» καί μέ τὸ Πανδοχεῖο τῆς παραβολῆς τοῦ καλοῦ Σαμαρείτη.

Ἡ Ἐκκλησία ὀνομάζεται στρατευομένη καί θριαμβεύουσα. Ἡ στρατευομένη περιλαμβάνει τοὺς ζῶντες πιστοὺς, πού ἀγωνίζονται κατὰ τοῦ κακοῦ. Ἐνῶ ἡ θριαμβεύουσα περιλαμβάνει ὄσους ἔφυγαν ἀπ' αὐτὸν τὸν κόσμον καί μπῆκαν στό θρίαμβο τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Δέν πρέπει νὰ ξεχνᾶμε ὅτι τὴν ὀρθή δόξα ἢ γνώμη τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας συνεχίζει νὰ ἔχει ἡ δική μας Ἐκκλησία, ἡ Ὁρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.

Ἰδιότητες τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Ἐκκλησία, καθὼς θὰ δοῦμε καί στό Σύμβολο τῆς Πίστεως, εἶναι «Μία, Ἁγία, Καθολικὴ καί Ἀποστολική». Ἀναλυτικὰ οἱ ἰδιότητες αὐτές πού ἀποδίδονται στήν ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία σημαίνουν:

α) Μία. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι μία γιατί ἓνας εἶναι ὁ Κύριος, μία ἡ πίστη μας σ' Αὐτόν καί ἓνα τὸ ἅγιο Βάπτισμα. Μία εἶναι ἡ λατρεία μᾶς καί μία ἡ διοίκηση τῆς Ἐκκλησίας.

β) Ἁγία. Ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἁγία, γιατί ἅγιος εἶναι καί ὁ Ἀρχηγός της, ὁ Χριστός. Ἀλλά καί γιατί μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἁγιάζει τοὺς πιστοὺς, ἐφόσον φυσικά τὸ ἐπιδιώκουν καί οἱ ἴδιοι.

γ) Καθολικὴ. Ἡ Ἐκκλησία μας λέγεται καθολικὴ, γιατί ἔχει σκοπὸ ν' ἀγκαλιᾶσει ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, χωρὶς καμιὰ διάκριση. Ἀκόμη γιατί τηρεῖ ὀλόκληρη τὴν πίστη, τὴ λατρεία καί τὴ διοίκηση τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

δ) Ἀποστολικὴ. Ἡ Ἐκκλησία μας, τέλος, λέγεται ἀποστολικὴ γιατί ἰδρύθηκε ἀπὸ τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους καί διατηρεῖ ἀπαράλλαχτη τὴν ἀποστολικὴ διδασκαλία. Ἡ ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία διαφύλαξε ἐπὶ τόσους αἰῶνες τίς ἰδιότητες αὐτές καθαρὲς καί ἀνόθευτες. Ἀντίθετα μέ πολλές ἄλλες Ἐκκλησίες πού ἀποσπάστηκαν ἀπὸ τὸν κορμὸ τῆς «Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας». Μέ ἀποτέλεσμα νὰ περιπέσουν πολὺ ἢ λίγο σὲ πλάνες καί

αίρέσεις. Τίς Ἐκκλησίες αὐτές τίς λέμε «ετερόδοξες». Δική μας ὁμως ὑποχρέωση εἶναι νά προσευχόμαστε γιά τήν ἐπιστροφή τους.

Σημερινή κατάσταση τῆς ὀρθόδοξης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας

Σήμερα ἡ ὀρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία περιλαμβάνει τά τέσσερα ἀρχαῖα Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιόχειας καί τῶν Ἱεροσολύμων καθῶς καί τά νεώτερα Πατριαρχεῖα τῆς Ρωσίας, τῆς Ρουμανίας, καί τῆς Βουλγαρίας. Περιλαμβάνει ἐπίσης καί τίς αὐτοκέφαλες Ἐκκλησίες τῆς Κύπρου, τῆς Ἑλλάδας, τῆς Πολωνίας καί τῆς Ἀλβανίας καθῶς καί τίς αὐτόνομες Ἐκκλησίες τῆς Γεωργίας, τῆς Τσεχοσλοβακίας καί τῆς Φιλανδίας.

Ἡ Ὄρθόδοξη Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας διοικεῖται ἀπό τήν «Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας» καί ἀπό τή «Διαρκῆ Ἱερά Σύνοδο» μέ Πρόεδρο πάντα τόν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν. Τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως ἔχει τό τιμητικό προβάδισμα καί ὀνομάζεται «Οἰκουμενικό». Αὐτό διευθύνει τό διάλογο μέ τίς Ἐτερόδοξες Ἐκκλησίες. Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία ἰδιαίτερα γιά τό ἔθνος μας ἀναδείχτηκε ἡ φιλόστοργη μητέρα. Αὐτή τό ἀνακούφιζε πάντοτε στίς δύσκολες περιστάσεις καί τό βοηθοῦσε νά μεγαλουργεῖ.

Κείμενο.

«Εὐκολότερον τόν ἥλιον σβεσθῆναι ἢ τήν Ἐκκλησίαν ἀφανισθῆναι» γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Δηλαδή πιό εὐκολο εἶναι νά σβηστεῖ ὁ ἥλιος, παρά νά ἐξαφανιστεῖ ἡ Ἐκκλησία.

Ἐρωτήσεις:

1. Πῶς παρομοιάζεται ἡ Ἐκκλησία καί γιατί;
2. Ποιό εἶναι τό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας;
3. Ποιές ὑποχρεώσεις ἔχουμε σάν μέλη τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας;
4. Ποιός εἶναι ὁ σημερινός ρόλος τῆς ὀρθόδοξης Ἐκκλησίας;

3. Ἑτερόδοξες Ἐκκλησίες. Α' Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία

Ἡ κρίση στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας

Ἡ Χριστιανική Ἐκκλησία μέχρι τόν ἑνατο αἰῶνα χαιρόταν τήν ἐνότητά της. Μόνο μικρές ομάδες αἵρετικῶν χωρίζονταν ἀπ' αὐτή. Ἀκόμη γιά λόγους διοικητικούς καί γεωγραφικούς χωρίζονταν σέ Ἀνατολική καί Δυτική. Ἀπό τόν ἑνατο αἰῶνα ὅμως ἄρχισε τό πρῶτο σχίσμα ἀνάμεσα στή Δυτική καί τήν Ἀνατολική Ἐκκλησία, πού ἔγινε ὀριστικό τόν ἐνδέκατο αἰῶνα. Ἔτσι ἔγινε ἡ κακή ἀρχή τῆς μεγάλης κρίσεως στήν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, τήν ὁποία ὀνομάζουμε καί ρωμαϊκή, λατινική ἢ παπική, δέν ἀκολούθησε πιά τήν ἀποστολική παράδοση, ἀλλά δημιούργησε δική της παράδοση. Μέ πνεῦμα ὅμως ἀγάπης, σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καί μάλιστα σ' αὐτοὺς πού δέν παύουν νά εἶναι χριστιανοί ἀδελφοί μας, θά γνωρίσουμε τίς κυριότερες διαφορές τῆς Ἐκκλησίας αὐτῆς ἀπό τῆς δικῆς μας.

Οἱ κυριότερες διαφορές ἀπό τήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

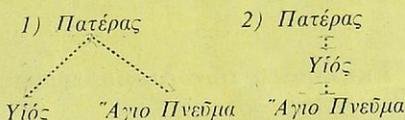
α) **Τό παπικό Πρωτεῖο.** Ἔτσι ὀνομάζεται ἡ ἀπαίτηση τοῦ Ἐπισκόπου Ρώμης ἢ Πάπα νά ἐξουσιάζει σ' ὀλόκληρη τή Χριστιανική Οἰκουμένη. Ὁ Πάπας ἤθελε νά εἶναι ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Χριστοῦ ἐπί τῆς γῆς, ἀνώτερος καί ἀπ' αὐτές ἀκόμη τίς Οἰκουμενικές Συνόδους. Ἄλλ' ἐμεῖς ξέρουμε ὅτι θεμέλιο τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μόνο ὁ Θεάνθρωπος Λυτρωτής καί ὅτι πάντοτε ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία διοικεῖτο μέ δημοκρατικό τρόπο.

β) **Τό ἀλάθητο τοῦ Πάπα.** Ἡ ἀπαίτηση τοῦ Πάπα νά χαρακτηρίζεται ὡς ἀλάθητος ἐπισημοποιήθηκε στή Δυτική Ἐκκλησία μέ σύνοδο μόλις τό 1870. Ἔτσι πιά ὁ πάπας θεωρεῖται ἀλάθητος καί οἱ ἀποφάσεις του ὑποχρεωτικές γιά ὅλους. Δηλαδή φτάνουν στό σημεῖο νά παρουσιάζουν τόν Πάπα σάν ὑπερφυσικό καί θεῖο πρόσωπο, ἐνῶ δέν παύει νά εἶναι ἀτελής ἀνθρώπος. Τό ἀλάθητο ἀνήκει μόνο στό Θεό καί ἐκφράζεται ἀπό τήν Ἐκκλησία μέ τίς Οἰκουμενικές Συνόδους.

γ) **Ἡ διδασκαλία γιά τό Ἅγιο Πνεῦμα.** Ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία ἔφερε μεταβολές καί στή δογματική διδασκαλία τῆς ἀρχαίας

Ἐκκλησίας. Ἡ πιό σπουδαία ἀπ' αὐτές εἶναι ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται, δηλαδή πηγάζει, «καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ». Τή φράση μάλιστα αὐτή τήν πρόσθεσαν καί στό σχετικό ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Ἀντίθετα μ' αὐτά ὁ Κύριος δίδαξε ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα «παρά τοῦ Πατρός ἐκπορεύεται». (Ἰωάν. ΙΕ' 26).

Ὁρθόδοξες Παραστάσεις

Ρωμαιοκαθολική παράσταση

δ) **Ἄξιομισθίες τῶν ἁγίων, «καθατήριο πῦρ».** Διδάσκουν ὅτι οἱ ἅγιοι εἶχαν κάνει πολλές ἀγαθές πράξεις καί ὅτι μπορεῖ ὁ Πάπας νά δίνει τά πλεονάσματα σ' ὅσους ὑστέρησαν σέ ἀγαθά ἔργα. Διδάσκουν ἀκόμη ὅτι οἱ ψυχές ὅσων πέθαναν ἀμετανόητοι, βασανίζονται στό «καθατήριο πῦρ», ἀπ' ὅπου σώζονται μέ τίς προσευχές τῆς Ἐκκλησίας. Μ' αὐτά ὁμως μειώνουν τήν ἀξία τῆς μετάνοιας σ' αὐτήν ἐδώ τῆ ζωῆ.

ε) **Ἄλλες διαφορές.** Ἡ Δυτική Ἐκκλησία μέ τόν καιρό δημιούργησε καί πολλές ἄλλες διαφορές. Εἰδικά γιά τήν Ὑπεραγία Θεοτόκο δέχεται δύο δόγματα ἄγνωστα στήν ἀρχαία Ἐκκλησία. Διδάσκει ὅτι ἡ Θεοτόκος γεννήθηκε χωρίς τό βάρος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί ὅτι ἐγινε ὁλόσωμη ἡ μετάστασή της στόν οὐρανό. Μέ τόν ἴδιο τρόπο, ἡ Δυτική Ἐκκλησία, ἔχει μεταβάλλει καί τά ἱερά Μυστήρια. Κάνει τό Βάπτισμα μέ ραντισμό καί τό χρίσμα στό 12ο ἢ σέ ἀνάγκη στό 7ο ἔτος, χωρίς νά κοινωνεῖ τά παιδιά μέχρι τότε. Κοινωνεῖ τούς πιστούς μόνο ἀπό τό Ἅγιο Σῶμα τοῦ Κυρίου, χρησιμοποιεῖ στή Θεία Εὐχαριστία ἄζυμο ἄρτο κτλ. Τόν τελευταῖο καιρό ὁ Πάπας καί ὁ Οἰκουμενικός Πατριάρχης ἀντάλλαξαν φιλικές ἐπισκέψεις καί ἔσβησαν τά παλιά ἀναθέματα, πού βάραιναν τίς σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν. Ἦταν μιά καλή ἀρχή. Τό ἔργο ὁμως αὐτό δηλητηριάζεται ἀπό τόν Οὐνιτισμό, πού εἶναι ἕνα παρακλάδι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Οἱ Οὐνίτες παραδέχονται τόν πάπα καί τίς δοξασίες τῶν Δυτικῶν, ἀλλά μιμοῦνται ὀρθόδοξους ρυθμούς, δηλαδή ἐξωτερικές ἐκδηλώσεις τῶν

ὀρθοδόξων. Γι' αὐτό στήν Ἑλλάδα αὐτονομάζονται «Ἑλληνόρρυθμοι».

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί τό Παπικό Προτεῖο δέ συμβιβάζεται μέ τό Εὐαγγέλιο καί τό πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας;
2. Γιατί ὁ Οὐνιτισμός δυσχεραίνει τό πλησίασμα τῶν δύο Ἐκκλησιῶν;
3. Τί πρέπει νά αἰσθανόμαστε γιά τήν Ὁρθοδοξία μας;

4. Ἐτερόδοξες Ἐκκλησίες. Β' Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων

Ἕνα νέο σχίσμα

Στίς ἀρχές τοῦ 16ου αἰῶνα ἡ ἀναγέννηση τῶν γραμμάτων, ἡ πολιτική κατάσταση τῆς Εὐρώπης καί κυρίως οἱ καταχρήσεις καί οἱ ὑπερβολές τοῦ Παπισμοῦ ὀδήγησαν τή Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία σέ νέο σχίσμα. Τήν ἀρχή τήν ἔκαμε ὁ Γερμανός καθηγητής τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Βιττεμβέργης καί μοναχός Μαρτίνος Λούθηρος. Τό παράδειγμά του ἀκολούθησαν κατόπιν ὁ Σβίγγλιος, ὁ Καλβίνος κ.ἄ. Ἔτσι μέ τό νέο σχίσμα διασπάστηκε ἡ ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία καί δημιουργήθηκαν οἱ διάφορες Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων ἢ Προτεσταντῶν. Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Προτεσταντῶν, ἐπειδή ἀρνοῦνται τήν ἱερή Παράδοση τῆς «Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καί Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας», συνεχῶς διαιροῦνται σέ ἄλλες μικρο-ἐκκλησίες ἢ ὁμολογίες. Μόνο στήν Ἀμερική ὑπάρχουν γύρω στίς 250 τέτοιες ὁμολογίες.

Οἱ κυριότερες διαφορές ἀπό τήν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία

α) Πηγές τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως. Σάν μοναδική πηγή τῆς Θείας Ἀποκαλύψεως, ἀφοῦ ἀρνοῦνται τήν ἱερή Παράδοση, δέχονται μόνο τήν Ἁγία Γραφή. Καί αὐτή ὅμως χωρίς τό ὀδηγό τῆς ἱερῆς Παραδόσεως τήν ἐρμηνεύουν, ὅπως θέλουν. Ἄγνοοῦν ὅτι ἡ ἱερή Παράδοση εἶναι ὁ πιστός φύλακας καί ὁ γνήσιος ἐρμηνευτής τῆς Ἁγίας Γραφῆς.

β) Ἡ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ Προτεστάντες διδάσκουν ὅτι ἡ

Ὁ Καλὸς Ποιμένας. «Καὶ γενήσεται μία Ποίμνη, εἰς Ποιμὴν» (Ἰωάν. 10,16).
Μωσαϊκὸ 5ου αἰώνα, Ραβέννα

σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου προέρχεται μόνο ἀπὸ τὴ Θεία Χάρη. Καὶ ὅτι ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο χρειάζεται μόνο ἡ πίστη. Ἄρνούνται ἔτσι ὀλωσδιόλου τὰ ἀγαθὰ ἔργα. Ἄγνοοῦν ὅτι, καθὼς διδάσκει ἡ Ἁγία Γραφή «Πίστις χωρὶς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν» (Ἰακ. Β' 20). Δηλαδή ὅτι ἡ πίστη χωρὶς τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς εἶναι νεκρή καὶ ἀνώφελη. Γι' αὐτὸ ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἐκτός ἀπὸ τὴ Θεία Χάρη, χρειάζεται καὶ ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο πίστη, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὰ ἔργα. Πίστη πού νά ἐκδηλώνεται μὲ τὰ ἔργα τῆς ζωντανῆς ἀγάπης.

γ) Ἄλλες διαφορές. Στὰ ἱερά Μυστήρια οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔχουν πολλές διαφορές μὲ τὴν ὀρθόδοξη Ἐκκλησία. Πολλοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἀπορρίπτουν ὅλα τὰ ἱερά Μυστήρια. Ἄλλοι, Ἀγγλικανοὶ καὶ πολλές λουθηρανικὲς Ἐκκλησίες, δέχονται μόνο τὸ Βάπτισμα καὶ τὴ Θεία Εὐχαριστία. Καὶ αὐτὰ ὅμως ὄχι σάν Μυστήρια μὲ τὴν ὀρθόδοξη ἔννοια, ἀλλὰ σάν ἀπλὲς συμβολικὲς τελετές. Ἀκόμη ἀπορρίπτουν τὴν ὀφειλόμενη τιμὴ στὴν Ὑπεραγία Θεοτόκο, τὴν τιμὴ στοὺς ἁγίους, τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων κτλ.

Νοσταλγία τῆς ὀρθοδοξίας. Στὴν ἐποχὴ μας πολλοὶ προτεστάντες φανερόνουν μὲ διάφορους τρόπους τὸ θαυμασμὸ τους στὴν ὀρθοδοξία καὶ νοσταλγοῦν τὴν ἐπιστροφή τους σ' αὐτή.

Θαυμάζουν τὴν ὀρθόδοξη λατρεία καὶ ποθοῦν τὴ μυστηριακὴ ζωὴ

της Ἐκκλησίας μας. Αὐτό μᾶς ἐπιβάλλει νά μένουμε πιστοί στό θησαυρό τῆς ὀρθοδοξίας μας. Μᾶς ὑποχρεώνει ἀκόμη νά προσευχόμεστε γιά τήν ἐπιστροφή τῶν ἑτεροδόξων χριστιανῶν ἀδελφῶν μας στή «Μία, Ἁγία, Καθολική καί Ἀποστολική Ἐκκλησία».

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί οἱ ἐκκλησίες τῶν Προτεσταντῶν διαίρονται διαρκῶς σέ ἄλλες μικρότερες;
2. Γιατί εἶναι ἀπαραίτητα τά ἀγαθά ἔργα γιά τή σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου;
3. «Ἐπέρ... τῆς τῶν πάντων ἐνώσεως, τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», εὐχεται ἡ Ἐκκλησία μας στή Θεία Λειτουργία. Ποιά ὑποχρέωση μᾶς θυμίζει αὐτό;

5. Ἄλλες γνωστές θρησκείες

Οἱ Θρησκείες γενικά

Οἱ ἄνθρωποι ἔχουν τό ἐξαιρετικό προνόμιο ν' ἀναζητοῦν καί νά λατρεύουν τό Θεό. Ἀφότου ἀπομακρύνθηκαν ἀπό τόν ἀληθινό Θεό θέλησαν νά ἱκανοποιήσουν τή θρησκευτική τους δίψα μέ διάφορες θρησκείες. Σάν τό διψασμένο πού προσπαθεῖ νά σβήσει τή δίψα του στά θολά νερά. Ἡ ἱστορία ὁμως διδάσκει ὅτι οἱ πῖο γόνιμες καί δημιουργικές ἐποχές ἦταν ἐκεῖνες, κατά τίς ὁποῖες οἱ ἄνθρωποι βρῖσκονταν πῖο κοντά στόν ἀληθινό Θεό. Οἱ θρησκείες χωρίζονται σέ πολυθεϊστικές καί μονοθεϊστικές.

Α) Πολυθεϊστικές ἢ εἰδωλοατρικές (νεκρές καί ζῶσες)

Πολυθεϊστικές λέγονται οἱ θρησκείες, πού παραδέχονται πολλούς θεούς. Οἱ Θρησκείες αὐτές εἶναι ἀνθρώπινα δημιουργήματα. Ἀνάμεσα στους θεούς τῶν πολυθεϊστικῶν θρησκειῶν συγκαταλέγονταν τά στοιχεῖα τῆς φύσεως ἥλιος, σελήνη, ἀστέρια ποτάμια... ἀκόμη καί ζῶα ἢ καί διάφορα φανταστικά πλάσματα Ζεὺς, Ἀθηνά κτλ.

Εἰδωλοατρικές λέγονται ὅλες οἱ πολυθεϊστικές θρησκείες, γιατί οἱ ἄνθρωποι κατασκεύαζαν καί λάτρευαν τά εἰδωλα, δηλαδή ὁμοιώματα τῶν ψεύτικων θεῶν τους. Γι' αὐτό λέγονταν καί εἰδωλοάτρες.

Νεκρές λέγονται ὅσες πολυθεϊστικές θρησκείες ἔπαψαν πιά νά ἔχουν ὁπαδούς. Τέτοιες εἶναι οἱ θρησκείες τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, τῶν Ρωμαίων, τῶν Αἰγυπτίων κ.ἄ.

Ζώσες ή σύγχρονες λέγονται οί θρησκείες, πού έχουν και σήμερα όπαδούς. Οί κυριότερες από τίς σύγχρονες θρησκείες είναι οί θρησκείες τών 'Ασιατών μέ άρχαιότερη μορφή τόν *'Ινδοϊσμό*, πού χωρίζεται στό *Βεδδισμό*, στό *Βραχμανισμό* και στό *Βουδδισμό*. Άλλες σύγχρονες ή ζώσες θρησκείες είναι ό *Κομφουκιανισμός* και ό *Ταοϊσμός* τών Κινέζων, ό *Σιντοϊσμός* τών 'Ιαπώνων κι ό *Ζωροαστρισμός* τών Περσών. Και πολλοί άλλοι λαοί ιδίως στην 'Αφρική πιστεύουν ακόμη σέ διάφορες πρωτόγονες και πολυθεϊστικές θρησκείες. Τώρα τελευταία όμως γίνονται άξιέπαινες προσπάθειες για να διαδοθεϊ τό Χριστιανικό φώς στην 'Ασία, στην 'Αφρική και όπου άλλου δέν τό έχουν ακόμη χαρεϊ οί άνθρωποι. 'Η ιεραποστολική αυτή προσπάθεια άποτελεϊ ύποχρέωση και τιμή για τήν όρθόδοξη 'Εκκλησία μας.

Β) Μονοθεϊστικές Θρησκείες

'Ετσι λέγονται όσες θρησκείες παραδέχονται 'Ενα Θεό. Σ' αυτές ανήκουν ό 'Ιουδαϊσμός, ό Μωαμεθανισμός και ό Χριστιανισμός για τόν όποιο έχουμε μιλήσει. 'Ο 'Ιουδαϊσμός και ό Χριστιανισμός λέγονται και Θρησκείες «έξ άποκαλύψεως», γιατί ό ίδιος ό άληθινός Θεός φανέρωσε τίς άλήθειες τους.

α) 'Ιουδαϊσμός. Πρώτη ή άρχαία αυτή θρησκεία κήρυξε τόν 'Ενα και άληθινό Θεό. 'Ο ίδιος ό Θεός φανέρωσε, στόν 'Αβραάμ και στους άλλους Πατριάρχες τών 'Εβραίων, στό Μωυσή και στους άλλους Προφήτες ότι θά έρχόταν ό Μεσσίας. 'Ετσι θέλησε ό Θεός μέ τούς 'Εβραίους να προπαρασκευάσει όλόκληρη τήν ανθρωπότητα, για να δεχτεί τό Μεσσία Χριστό. Γι' αυτό και ό μωσαϊκός νόμος όνομάζεται «*Παιδαγωγός εις Χριστόν*» (Γαλ. Γ' 24). Οί 'Εβραίοι μέ τόν καιρό παρανόησαν τόν προορισμό του Μεσσία και τόν περίμεναν σάν κοσμικό βασιλιά. Αυτό είχε ως άποτέλεσμα να μήν τόν δεχτούν και να τόν σταυρώσουν. 'Ο 'Ιουδαϊσμός έχει ως πηγή τήν Παλαιά Διαθήκη. Αυτήν όμως παραδέχεται και τιμά πολύ και ό Χριστιανισμός, γιατί περιέχει τήν πρώτη 'Αποκάλυψη του θείου θελήματος.

β) Μωαμεθανισμός. 'Η θρησκεία αυτή ιδρύθηκε από τό Μωάμεθ, πού γεννήθηκε στη Μέκκα της 'Αραβίας τό 571 μ.Χ. 'Ο Μωάμεθ άνέμειξε χριστιανικές και ιουδαϊκές διδασκαλίες μέ άραβικές θρησκευτικές παραδόσεις και έδωσε έτσι στους συμπατριώτες του τή νέα αυτή

Θρησκεία. Ὁ Μουσουλμανισμός ἢ ἰσλαμισμός, καθὼς λέγεται ἐπίσης, παραδέχεται τὸν Ἕνα Ἀληθινὸ Θεὸ καὶ τὸ Μωάμεθ ὡς τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τοὺς προφήτες. Τὸ ἱερό τους βιβλίον εἶναι τὸ Κοράνιο. Ὁ Μωαμεθανισμός τελικὰ ἐπικράτησε μὲ τὴ φωτιά καὶ τὸ σίδηρο.

Καὶ αὐτὴ ἡ Θρησκεία σὰν ἀνθρώπινο ἔργο δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθινή, δὲν μπορεῖ ν' ἀνταποκριθεῖ στὴ θρησκευτικότητα τῶν ἀνθρώπων.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί οἱ πολυθεϊστικές θρησκείες ἀνακλήρυσαν συνέχεια νέες θεότητες;
2. Πῶς χαρακτηρίζεται ὁ μωσαϊκὸς νόμος καὶ γιατί;
3. Πῶς διαδόθηκε ὁ Μωαμεθανισμός καὶ τί δείχνει αὐτό;

6. Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Α' Ἁγία Γραφή

Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ

Οἱ ἀλήθειες τοῦ θείου νόμου εἶναι τὸ ἄσβηστο φῶς, πού φωτίζει τὸ δρόμο τῆς ζωῆς μας. Οἱ ἀλήθειες αὐτές, πού θὰ τίς διδαχτοῦμε συστηματικά στὴν ἱερὴ κατῆχηση, περιέχονται στὶς δύο πηγές τῆς χριστιανικῆς θρησκείας στὴν Ἁγία Γραφή καὶ στὴν ἱερά Παράδοση.

Ἁγία Γραφή ὀνομάζουμε τὸ σύνολο τῶν ἱερῶν βιβλίων τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης, πού γράφτηκαν μὲ τὴν καθοδήγηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Γι' αὐτὸ τὰ λέμε βιβλία «Θεόπνευστα». Ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι τὸ μεγαλύτερο δῶρο, πού ἔκαμε ὁ Θεὸς στὸν ἄνθρωπο. Γι' αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖα γιὰ τὴν πνευματικὴ μας πρόοδο. «Τροφή τῆς Ψυχῆς» τὴν ὀνομάζει ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.

Α) Παλαιὰ Διαθήκη

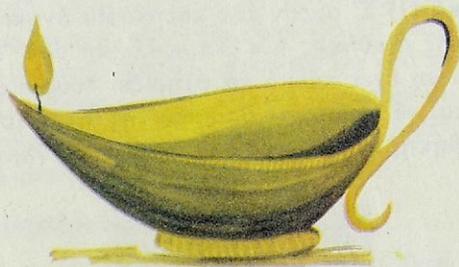
Ἡ παλαιὰ Διαθήκη περιέχει 49 βιβλία. Στὴν ἀρχὴ κάνει λόγο γιὰ τὴ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Στὴ συνέχεια μᾶς διηγεῖται, πῶς ὁ Θεὸς φανέρωσε τὸ θέλημά Του στοὺς Ἑβραίους καὶ πῶς μ' αὐτοὺς προετοίμασε τὸν κόσμο γιὰ νὰ δεχτεῖ τὸ Μεσσία. Τὰ Θεόπνευστα βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης γράφτηκαν στὴν ἑβραϊκὴ γλῶσσα, ἐκτός ἀπὸ πολὺ λίγα πού γράφτηκαν στὴν ἑλληνικὴ. Μεταφράστηκαν ὁμως καὶ τὰ πρῶτα στὴν ἑλληνικὴ τὸν 3ο αἰῶνα π.Χ. ἀπὸ

72 ἔρμηνευτές. Αὐτή εἶναι ἡ ἐπίσημη καί ἀναγνωρισμένη μετάφραση τῶν «Ἑβδομήκοντα». Τά βιβλία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀνάλογα μέ τό περιεχόμενό τους τά χωρίζουμε σέ ἱστορικά, προφητικά, καί Ποιητικά ἢ διδακτικά.

α) Ἱστορικά. Ἔτσι λέγονται τά 23 πρῶτα, γιατί μᾶς διηγοῦνται τή δημιουργία τοῦ κόσμου, τήν πλάση τοῦ ἀνθρώπου καί τήν ἱστορία τῶν Ἑβραίων ὡς τό 2ο αἶώνα π.Χ. Ἀρχίζουν μέ τήν *Πεντάτευχο* τοῦ Μωυσῆ.

β) Προφητικά. Εἶναι 19 καί περικυβάνουν τά 7 βιβλία τῶν Μεγάλων Προφητῶν (*Ἡσαΐα, Ἰερεμία, Ἰεζεκιήλ, Δανιήλ*) καί τά 12 βιβλία τῶν Μικρῶν. Οἱ προφήτες μέ τά φλογερά τους κηρύγματα διδασκαν τοὺς Ἑβραίους καί τοὺς ἔλεγχαν, ὅταν ἀπομακρύνονταν ἀπό τό θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἰδιαίτερα μᾶς συγκινοῦν οἱ Προφητεῖες, πού ἀναφέρονται στό Μεσσία.

γ) Ποιητικά ἢ διδακτικά. Αὐτά εἶναι 7: *Ψαλμοί τοῦ Δαβίδ*, τά 3 βιβλία τοῦ *Σολομώντα*, ἡ *Σοφία Σολομώντα* καί ἡ *Σοφία Σειράχ*. Λέγονται ἔτσι, γιατί γράφτηκαν σέ ποιητικό λόγο καί γιατί μᾶς διδάσκουν μέ τίς θεόπνευστες διδασκαλίες τους.

«*Λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου καί φῶς ταῖς τρίβοις μου*».
Ψαλμός 118, 105 (τρίβος = ὁδός)

B) Καινή Διαθήκη

Ἡ Καινή Διαθήκη ἀποτελεῖται ἀπό 27 θεόπνευστα βιβλία καί περιέχει τή νέα συμφωνία μεταξύ Θεοῦ καί ἀνθρώπων. Μόνο μ' αὐτή καταλαβαίνουμε τήν Παλαιά Διαθήκη. Μέσα στήν Καινή Διαθήκη περιέχεται τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς λυτρώσεως τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτό λέγεται καί Ἱερό Εὐαγγέλιο. Ἡ Καινή Διαθήκη εἶναι τό μονα-

δικό βιβλίο στον κόσμο, πού περιέχει ολόκληρη την αλήθεια. «Μοναδικό Διδασκαλεῖο» τήν ὀνομάζει ὁ Μέγας Βασίλειος. Τά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης χωρίζονται σέ ἱστορικά, διδακτικά καί προφητικά.

α) Ἱστορικά (5). Ἔτσι λέγονται τά τέσσερα ἱερά Εὐαγγέλια *Ματθαίου, Μάρκου, Λουκᾶ* καί *Ἰωάννη* καί οἱ *Πράξεις τῶν Ἀποστόλων*. Τά ἱερά Εὐαγγέλια μᾶς διηγοῦνται τήν ἅγια ζωή καί τά ἔργα τοῦ Κυρίου καί μᾶς διασώζουν τίς διδασκαλίες Του. Οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων εἶναι ἔργο τοῦ Εὐαγγελιστῆ Λουκᾶ καί ἀναφέρονται στήν ἵδρυση τῆς Ἐκκλησίας καί στήν ἐπέκτασή της στήν τότε Οἰκουμένη.

β) Διδακτικά (21). Περιέχουν πολύτιμες διδασκαλίες καί ἀπευθύνονται σέ διάφορες Ἐκκλησίες ἢ πρόσωπα μέ μορφή Ἐπιστολῶν. Ἄπ' αὐτές οἱ 14 εἶναι τοῦ ἀποστόλου Παύλου (Πρός Ρωμαίους, Πρός Κορινθίους, πρὸς Γαλάτας, πρὸς Ἐφεσίους, πρὸς Φιλιππησίους, πρὸς Κολασσαεῖς, πρὸς Θεσσαλονικεῖς 2, πρὸς Τιμόθεο 2, πρὸς Τίτο, πρὸς Φιλήμονα καί πρὸς Ἑβραίους). Οἱ ὑπόλοιπες 7 (Ἰακώβου, Πέτρου 2, Ἰωάννη 3 καί Ἰούδα) λέγονται *καθολικές*, γιατί ἀπευθύνονται σ' ὅλους τοὺς Χριστιανούς.

γ) Προφητικά (1) Σ' αὐτὴν τὴν κατηγορία ἀνήκει τὸ τελευταῖο βιβλίο τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ «*Ἀποκάλυψη τοῦ Ἰωάννη*».

Ἡ Ἀποκάλυψη ἔχει σκοπὸ νά στηρίξει τοὺς πιστοὺς σέ περιόδους θλίψεων καί νά τονίσει τὸ θρίαμβο τῆς Ἐκκλησίας. Τά βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης γράφτηκαν στήν ἑλληνικὴ γλῶσσα.

Ἡ Ἁγία Γραφή

Ἑρωτήσεις - Ἀσκήσεις

1. Γιατί ὀνόμασαν τὴν Ἁγία Γραφή «ἀλέτρι τῆς εἰρήνης»;
2. Πῶς εἶδαμε ὅτι χαρακτηρίζουν τὴν Ἁγία Γραφή ὁ Μέγας Ἀθανάσιος καὶ ὁ Μέγας Βασίλειος; δικαιολόγησε τοὺς χαρακτηρισμοὺς αὐτοῦς.
3. Πῶς πρέπει ν' ἀκοῦμε ἢ νὰ μελετᾶμε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ γιατί;

7. Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Ὁρησκείας. Β' Ἱερά Παράδοση

Ἔννοια τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως

Ἡ διδασκαλία τοῦ Κυρίου γιὰ ἓνα διάστημα παραδιδόταν ἀπὸ τοὺς Ἀποστόλους προφορικά. Αὐτὴ ἀποτελέσασκε τὴν πρώτη μορφή τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως. Ὅταν ὅμως γράφτηκαν τὰ βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, καθὼς μᾶς βεβαιώνει ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης (Ἰωάν. ΚΑ' 25), συμπεριέλαβαν ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴν Ἱερά Παράδοση, δηλαδὴ ἀπὸ τὴν προφορικὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ τῶν Ἀποστόλων. Τὸ ὑπόλοιπο μέρος αὐτῆς παραδόθηκε προφορικά στὴν πρώτη Ἐκκλησία καὶ καταγράφηκε ἀργότερα κατὰ τὸ μεγαλύτερο μέρος.

Ἐνας ἀρχαῖος ὀρισμὸς τῆς Ἱερᾶς παραδόσεως μᾶς λέει ὅτι «σ' αὐτὴν ἀνήκει ὅ,τι ἐγινε πιστευτὸ πάντοτε, πανταχοῦ καὶ ὑπὸ πάντων». Μ' ἄλλα λόγια ἡ Ἱερά Παράδοση, καθὼς τελικὰ διαμορφώθηκε, εἶναι ἡ δευτέρη πηγή τῆς θείας Ἀποκαλύψεως, ἡ δευτέρη βρῦση πού γεμίζει τὴ δεξαμενὴ τῆς πίστεώς μας.

Σχέση Ἱερᾶς Παραδόσεως καὶ Ἁγίας Γραφῆς

Ἀνάμεσα στὴν Ἱερά Παράδοση καὶ τὴν Ἁγία Γραφή ὑπάρχει ἀπόλυτη συμφωνία. Δέν εἶναι δυνατό νὰ ἐννοήσουμε τὴ μία δίχως τὴν ἄλλη. Ἡ Ἱερά Παράδοση συμπληρώνει τὴν Ἁγία Γραφή. Πολλές χριστιανικὲς διδασκαλίες πού περιγράφονται ἀμυδρά στὴν Ἁγία Γραφή, ἀναπτύσσονται ἐκτενέστερα στὴν Ἱερά Παράδοση. Ἀκόμη μὲ τὴ βοήθεια τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως ἐρμηνεύουμε τὴν Ἁγία Γραφή καὶ βρῖσκουμε τὸ βαθύτερο νόημά της. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία διαφύλαξε τὴν Ἱερά παράδοση καθαρὴ καὶ ἀνόθευτη. Ἀντίθετα μὲ τὴ Ρωμαιοκαθολικὴ Ἐκκλησία πού τὴν τροποποίησε καὶ μὲ τίς προτεσταντικὲς Ἐκκλησίες πού τὴν ἀπέρριψαν τελείως.

Γραφτά μνημεία τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως

Οἱ πῖο πολλές ἀπό τίς ἀλήθειες τῆς Ἱερᾶς Παραδόσεως μέ τόν καιρό καταγράφηκαν:

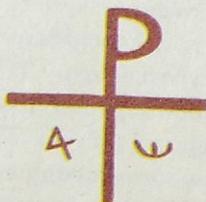
- α) Στίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων καί τῶν τοπικῶν πού ἐπικυρώθηκαν ἀπό Οἰκουμενικές.
- β) Στά συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας, ἐφόσον συμφωνοῦν σέ θέματα πίστεως, διοικήσεως καί λατρείας.
- γ) Στίς πηγές τῆς Θείας λατρείας καί
- δ) σέ ὀρισμένες «ὁμολογίες καί κείμενα» πού γράφηκαν γιά νά ξεκαθαρίσουν τήν ὀρθόδοξη διδασκαλία ἀπό τίς διδασκαλίες τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καί τῶν Προτεστάντων κτλ.

Κείμενα:

1. Καθώς τό χωράφι, πού τό περιποιοῦνται γεωργικά χέρια εἶναι γεμάτο μέ ἄνθη καί καρποφόρα δένδρα ἔτσι καί ἡ ψυχή, ὅταν ποτίζεται μέ τά θεῖα λόγια τῆς Ἁγίας Γραφῆς εἶναι ἀνθηρή καί φορτωμένη μέ τοὺς καρπούς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. (Ἱερός Χρυσόστομος).
2. « Ἀδελφοί, στήκετε καί κρατεῖτε τάς παραδόσεις » (Β' Θεσ. β' 15). Δηλαδή ἀδελφοί μείνετε ἀμετακίνητοι στίς παραδόσεις καί διατηρήστε αὐτές ἀνόθευτες.

Ἑρωτήσεις

1. Πῶς ἐξηγεῖται ἡ συμφωνία ἀνάμεσα στήν Ἁγία Γραφή καί τήν Ἱερά Παράδοση;
2. Γιατί ἡ Ἱερά Παράδοση εἶναι ἰσόκυρη καί ἰσότημη μέ τήν Ἁγία Γραφή;
3. Πῶς διαφύλαξε ἡ Ἐκκλησία μας τήν Ἱερά Παράδοση;

Ἐγώ εἰμί τό Α καί τό Ω (Ἀποκ. Α' 8)

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

8. Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως

Οἱ ἀλήθειες τῆς πίστεως

Γνωρίσαμε ὅτι στό δογματικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως θά ἐξετάσουμε τά δόγματα τῆς Θρησκείας μας. Δηλαδή τίς ἀλήθειες αὐτές πού βρίσκονται ἐπάνω ἀπό τήν ἀνθρώπινη λογική καί τίς ὁποῖες φτάνουμε μόνο μέ τά φτερά τῆς πίστεως. Γνωρίσαμε ἀκόμη ὅτι οἱ ἀλήθειες αὐτές βρίσκονται ἀποθησαυρισμένες στίς δύο πηγές τῆς θρησκείας μας τήν Ἁγία Γραφή καί τήν ἱερά Παράδοση. Οἱ ἀλήθειες αὐτές διατυπώθηκαν στίς Οἰκουμενικές Συνόδους καί διδάσκονται ἀπό τήν Ἐκκλησία μας.

Σύμβολο τῆς πίστεως, μιά περιληπτική ὁμολογία

Ἡ Ἐκκλησία μας φρόντισε στίς δύο πρῶτες Οἰκουμενικές Συνόδους νά μᾶς δώσει μιά περιληπτική ὁμολογία τῶν δογματικῶν ἀληθειῶν μέ τό «Σύμβολο τῆς Πίστεως». Εἶναι τό γνωστό μας «Πιστεύω», πού ἀποτελεῖται ἀπό δώδεκα σύντομες προτάσεις ἢ ἄρθρα. Καθώς μάθαμε στήν Ἐκκλησιαστική ἱστορία τά ἐπτά πρῶτα ἄρθρα ἔγιναν στήν Α' Οἰκουμενική Σύνοδο, τῆς Νίκαιας τό 325 μ.Χ., ἐπί Μ. Κωνσταντίνου. Τήν ἀφορμή εἶχε δώσει ὁ αἰρετικός Ἄρειος, πού ἀρνιόταν τή θεότητα τοῦ Κυρίου. Τά ὑπόλοιπα πέντε ἄρθρα ἔγιναν στή Β' Οἰκουμενική Σύνοδο τῆς Κωνσταντινουπόλεως τό 381 μ.Χ. ἐπί Μ. Θεοδοσίου. Τήν ἀφορμή εἶχε δώσει τότε ἄλλος αἰρετικός ὁ Μακεδόنيος, πού ἀρνιόταν τή θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἔτσι συμπληρώθηκε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως μέ τίς δογματικές του ἀλήθειες. Σ' αὐτό κάθε ὀρθόδοξος Χριστιανός βρίσκει τό μυστικό θησαυρό μέ τίς χριστιανικές ἀλήθειες. Τίς ἀλήθειες αὐτές τίς ὁποῖες πρέπει νά ὁμολογεῖ καί νά ὑπερασπίζει ἀπό κάθε αἰρετικό, γιά νά εἶναι πραγματικά ὀρθόδοξος.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

1. Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν Οὐρανοῦ καὶ γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.
2. Καὶ εἰς ἕνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων· Φῶς ἐκ Φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ, δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν Οὐρανῶν καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς Γραφάς.
6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.
7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.
8. Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, τὸ κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.
9. Εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.
10. Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.
11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν.
12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν.

Ἑρωτήσεις - Ἐργασίες

1. Πῶς ἐγινε τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως καὶ τί περιέχει;
2. Γιατί κατὰ τὴν βάπτισμα ζητοῦν ἀπὸ τὸν ἀνάδοχο ν' ἀπαγγεῖλει τὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως;
3. Γράψε καὶ ἀποστήθισε τὸ Σύμβολο τῆς πίστεως.

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΘΕΟΣ

Άρθρο 1ο. «Πιστεύω εἰς ἕνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητήν Οὐρανοῦ καί γῆς, ὁρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων».

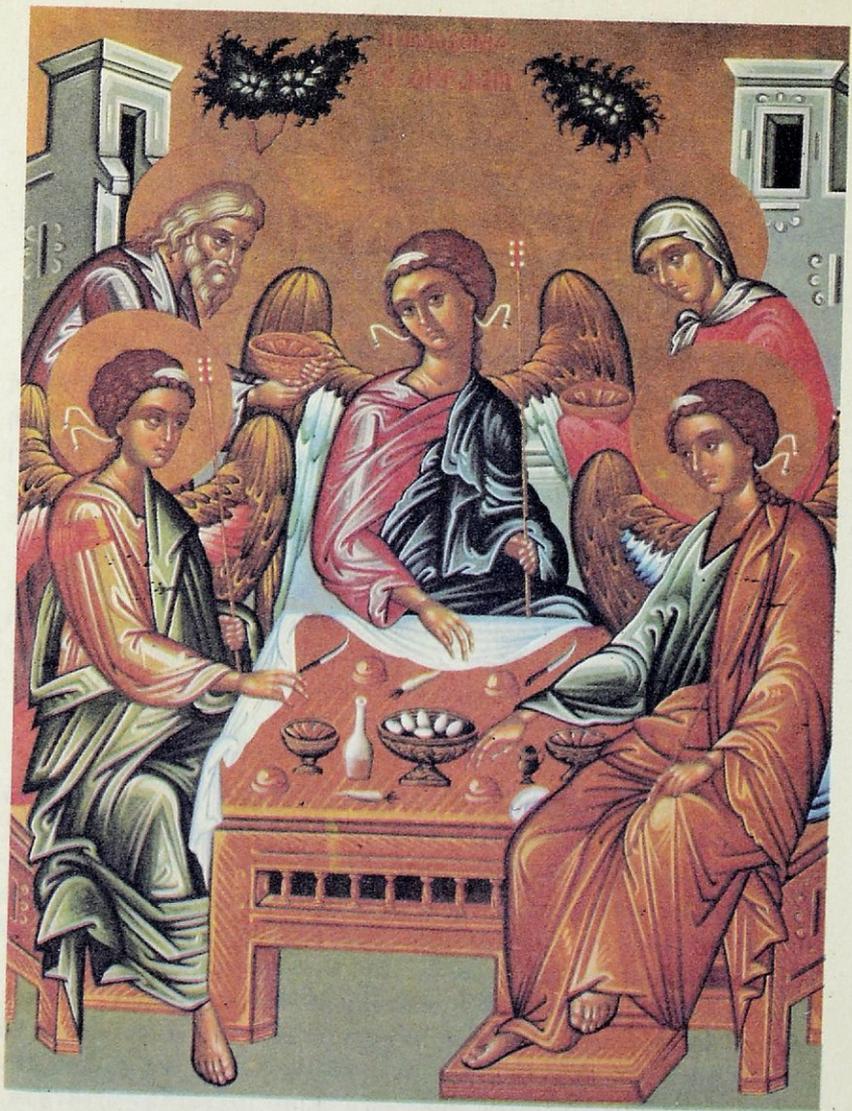
9. Οὐσία καί ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἁγία Τριάδα

Οὐσία τοῦ Θεοῦ

Στό πρῶτο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως διδασκόμαστε τή μεγάλη ἀλήθεια τῆς πίστεως στόν Ἕνα καί ἀληθινό Θεό. Ἄλλ' ἐνώ ἡ πίστη μας στόν Ἕνα Θεό εἶναι ὁ πολυτιμότερος θησαυρός μας, ἡ γνώση μας γιά τό Θεό εἶναι ἀτελής καί περιορισμένη. Γιατί κανεῖς ποτέ δέν εἶδε τό Θεό. Τόν ἴδιο τό Θεό οὔτε καί αὐτές οἱ ἀγγελικές δυνάμεις δέ γνωρίζουν τέλεια, γράφει ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός. Μόνο ὁ Κύριος Ἰησοῦς Χριστός μᾶς ἐξήγησε ὅτι ὁ Θεός εἶναι «Πνεῦμα» ἀόρατο καί τέλειο, ὅτι εἶναι δημιουργός τοῦ κόσμου καί πατέρας τῶν ἀνθρώπων. Μέ τήν πίστη καί τό φωτισμό τοῦ Ἁγίου Πνεύματος μπορούμε νά γνωρίσουμε κάπως τά σχετικά μέ τό Θεό.

Ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ

Ἀπό τή σχέση τοῦ Θεοῦ μέ τόν κόσμο σχηματίζουμε μιά ἰδέα γιά τά γνωρίσματα ἢ τίς ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεός βρίσκεται παντοῦ, ὅτι εἶναι «πανταχοῦ παρών καί τά πάντα πληρῶν...» καθώς λέμε στήν προσευχή μας. Ὅτι εἶναι Παντοδύναμος, ἀλλά συγχρόνως Αἰώνιος καί ἀναλλοίωτος, δηλαδή χωρίς ἀρχή καί τέλος. Γνωρίζουμε ἀκόμη ὅτι εἶναι Παντογνώστης καί πάνσοφος. Ὅλα τά γνωρίζει. Ὅλα τά δημιούργησε μέ σοφία καί τάξη. Ὁ Θεός πάντοτε μᾶς παρακολουθεῖ μέ ἀγάπη. Αὐτό ἄλλωστε σημαίνει καί τό μεγάλο μάτι, πού ζωγραφίζεται σέ πολλούς ναούς ἐπάνω ἀπό τήν Ὠραία Πύλη. Εἶναι ὁ πατέρας μας πού διακρίνεται γιά τήν ἀγιότητα, τή δικαιοσύνη καί τήν ἀπέραντη ἀγάπη Του σέ μᾶς τοὺς ἀνθρώπους, ἀφοῦ γιά χάρη μας ἔστειλε τό μονογενή Του Υἱό. Ὁ Θεός πάντοτε μᾶς προστατεύει σάν φιλόστοργος Πατέρας καί μᾶς ὁδηγεῖ στή σωτηρία.

*Ἡ φιλοξενία τοῦ Ἀβραάμ. Ὁρθόδοξη παράσταση τῆς Ἁγίας Τριάδας.
Φορητὴ εἰκόνα ἀπὸ τῆς Καρνές τοῦ Ἁγ. Ὁρους*

Ὁ Τριαδικός Θεός

Ὁ Χριστιανισμός διδάσκει ὅτι ἕνας εἶναι ὁ Θεός στήν οὐσία, ἀλλά τριαδικός στίς ὑποστάσεις: Πατέρας, Υἱός καί Ἅγιο Πνεῦμα. Εἶναι λοιπόν ὁ Θεός μας Τριάδα ὁμοούσια κι ἀχώριστη. Καθένα ἀπό τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας εἶναι τέλειος Θεός, χωρίς νά ἔχουμε τρεῖς Θεούς, ἀλλά καί χωρίς τά τρία πρόσωπα νά συγχέονται μεταξύ τους. Ἡ ἀλήθεια αὐτή τῆς Τριαδικότητος τοῦ Θεοῦ ἀποτελεῖ ἕνα ἀπό τά μεγαλύτερα δόγματα τῆς Θρησκείας μας. Γι' αὐτό δέν μπορούμε νά τήν καταλάβουμε μέ τό μικρό μας μυαλό. Εἶναι μιά μυστηριώδης ἀλήθεια, πού τήν ἀποδεχόμαστε μέ τήν πίστη. Τό μυστήριο τῆς Ἁγίας Τριάδας εἰκονίζαν οἱ τρεῖς ἄγγελοι, τοὺς ὁποίους φιλοξένησε ὁ Ἀβραάμ. Πιό καθαρά ἡ Τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ φάνηκε στήν Καινή Διαθήκη μέ τή Βάπτισις τοῦ Κυρίου κ.ἄ. Καί τά τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδας ἀποτελοῦν τόν ἕνα καί τρισυπόστατο Θεό μας.

Ἑρωτήσεις

1. Πότε θά γνωρίσουμε πιό πολύ τό Θεό;
2. Πῶς ἐκδηλώνεται στόν ἄνθρωπο ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ;
3. Γιατί στή λατρεία τῆς Ἐκκλησίας μας ἀναφέρεται πολύ συχνά ἡ Τριαδικότητα τοῦ Θεοῦ; Τί μᾶς θυμίζει αὐτό;

10. Ὁ Θεός Δημιουργός τοῦ κόσμου

Ἡ ἀρχή τοῦ κόσμου

Στό Πρῶτο ἄρθρο τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι δημιουργός ὁλόκληρου τοῦ σύμπαντος, «Οὐρανοῦ καί γῆς, ὄρατῶν τε πάντων καί ἀοράτων». Δηλαδή ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός εἶναι ὁ δημιουργός τοῦ πνευματικοῦ καί τοῦ ὕλικου κόσμου. Τοῦτο μᾶς διηγεῖται μέ μεγαλειώδη τρόπο ἡ Ἁγία Γραφή στό πρῶτο τῆς Βιβλίου, στή Γένεση. Ἐτσι φωτίζεται τό μυστήριο τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου, πού ἀπασχόλησε πάντοτε τόν ἄνθρωπο. Ὁ Θεός δημιούργησε τόν κόσμο ἀπό τό μηδέν, γιατί ὡς παντοδύναμος δέν εἶχε ἀνάγκη ἀπό ὕλικά. «Αὐτός εἶπε καί ἐγενήθησαν, αὐτός ἐνετείλατο καί ἐκτίσθησαν», Ψαλμ. 32,

9. Δηλαδή με μόνο τό λόγο του Θεού όλα έγιναν και με μόνη τήν έντολή του Θεού όλα κτίστηκαν.

‘Ο Πνευ, ιτικός κόσμος

Τόν Πνευματικό ή άόρατο κόσμο τόν αποτελοῦν οί άσώματοι άγγελιοι. Οί άγγελοι ως πνεύματα είναι άόρατοι. Δημιουργήθηκαν και αυτοί από τό Θεό, προτού νά δημιουργηθεϊ ό υλικός κόσμος. ‘Ο Θεός τούς προίκισε με πνευματικά χαρίσματα και άρετές. «Άγγελέ μου» άποκαλεϊ συνήθως ή μάνα τό καλό της παιδί. Οί άγγελοι λοιπόν δέν έχουν τίς δικές μας άτέλειες, είναι όμως άσυγκρίτως κατώτεροι από τό Θεό. Είναι διαρκώς άφοσιωμένοι στό Θεό και έκτελοῦν πρόθυμα τίς έντολές Του. Αυτόν ύμνουν αυθόρμητα κατάπληκτοι από τό μεγαλειό Του. Τά άναριθμητα πλήθη τών άγγέλων χωρίζονται σε έννιά τάγματα: “Άγγελοι, άρχάγγελοι, άρχές-έξουσίες, δυνάμεις, κυριότητες-Θρόνοι, Χερουβεϊμ και Σεραφεϊμ. Οί άγγελοι μάς βοηθοῦν με τρυφερότητα και καλοσύνη. ‘Ιδιαίτερα μάλιστα χαιρείται ό φύλακας “Άγγελός μας, όταν κάνουμε τό καλό. ‘Υπήρξαν όμως και μερικοί άγγελοι, πού από άλαζονεία έφυγαν μακριά από τό Θεό. Αυτόι έγιναν τά πονηρά πνεύματα, με σκοπό νά μάς παρασέρνουν στό κακό. Με τή δύναμη όμως του Θεού τούς νικᾶμε και γινόμαστε φίλοι με τούς αγαθούς άγγέλους.

‘Ο υλικός κόσμος και ό άνθρωπος

‘Ο Θεός τά δημιούργησε όλα με σκοπιμότητα και τάξη. Τό θαῦμα τής δημιουργίας άρχισε από τά πιό απλά και έφτασε στα πιό τέλεια. ‘Η σειρά ήταν: άμορφη ύλη, φώς, οὐράνιο στερέωμα, ξηρά και θάλασσες, φυτικό βασίλειο, άστέρια του οὐρανού και ζωικό βασίλειο. ‘Υστερα άπ’ όλα αυτά ό Θεός έπλασε με ξεχωριστή φροντίδα τό πιό τέλειο δημιούργημά Του, τόν άνθρωπο. ‘Ο Θεός έκαμε τόν άνθρωπο – τόν ‘Αδάμ και τήν Εῦα – με φθαρτό και υλικό σῶμα, με τό όποιο συγγενεύει με τόν υπόλοιπο υλικό κόσμο. Τόν προίκισε όμως και με τήν άθάνατη και αυλή ψυχή, με τήν όποία συμμετέχει στον πνευματικό κόσμο. Τό σῶμα του ανθρώπου έχει άξια, γιατί σ’ αυτό κατοικεί ή ψυχή. ‘Απεραντη όμως άξια έχει ή ίδια ή ψυχή. Γιατί αυτήν στόλισε ό Θεός με λογικό, έλευθερία και άλλα πνευματικά χαρίσματα. ‘Ακόμη έδωσε ό Θεός στον άνθρωπο τή δυνατότητα νά φτάσει στην τελειό-

Ἡ σύναξη τῶν ἁγίων Ἀρχαγγέλων. Φορητὴ εἰκόνα ἀπὸ τῆς Καρφῆς τοῦ Ἁγ. Ὁρους

τητα και να μοιάσει μαζί Του. Ἀλήθεια πόσο μεγάλο προορισμό ἔχει ὁ ἄνθρωπος!

Ἐρωτήσεις:

1. Πῶς φάνηκε ἡ Παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ στή δημιουργία τοῦ κόσμου;
2. Πῶς θά κρατήσουμε κοντά μας τό φύλακα ἄγγελό μας;
3. Γιατί ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἀπέραντη ἀξία;

II. Παρακοή τῶν Πρωτοπλάστων. Θεία Πρόνοια

Ἡ πτώση στήν ἁμαρτία

Οἱ πρωτόπλαστοι, καθώς εἶδαμε, προικίστηκαν ἀπό τό Θεό μέ πολλά χαρίσματα. Ἡ ζωή τους ἦταν χαρούμενη καί δημιουργική. Ἀκόμη καί τό σῶμα τους ἦταν ἄρμονικό καί γερό. Καί ἄν ἔμεναν μακριά ἀπό τήν ἁμαρτία, δε θά δοκίμαζαν οὔτε πόνο οὔτε θάνατο. Γνωρίζουμε ὅτι ὁ Θεός γιά νά τούς κάμει νά φτάσουν στήν τελειότητα καί νά γίνουν ὅμοιοι μ' Αὐτόν, τούς ἔδωσε τή μοναδική ἐντολή: νά μή φᾶνε ἀπό τούς καρπούς ἐνός δένδρου, γιά νά μήν πεθάνουν. Πόσο εὐκολο ἦταν γι' αὐτούς νά ὑπακούσουν στήν ἀπλή αὐτή ἐντολή τοῦ Θεοῦ! Νά ὅμως ὅτι μέ τή θέλησή τους παράκουσαν τήν ἐντολή τοῦ Θεοῦ καί καταπάτησαν τό νόμο Του.

Οἱ συνέπειες τῆς πτώσεως

Μέ τήν πτώση τους στήν ἁμαρτία οἱ Πρωτόπλαστοι φάνηκαν ἀχάριστοι στό Θεό. Καί τ' ἀποτελέσματα δέν ἄργησαν νά φανοῦν. Ἐφυγαν ἀπ' αὐτούς ἡ ἀγαθότητα καί ἡ μακαριότητα καί ἦρθαν ἡ ντροπή, ὁ φόβος, ἡ δικαιολογία, ὁ πόνος καί ἀργότερα ὁ πνευματικός καί σωματικός θάνατος. Τό λογικό τους σκοτίστηκε καί τό κακό ἦρθε μόνιμα στήν ψυχή τους. Ὁ δίκαιος Θεός τούς ἔδιωξε ἀπό τόν Παράδεισο. Δέν εἶχαν πιά θέση κοντά Του. Ἀπό δῶ καί πέρα θά ἔτρωγαν τό ψωμί τους ἀνακατεμένο μέ τόν ἰδρώτα τοῦ προσώπου τους. Ἡ πτώση αὐτή τῶν πρωτοπλάστων ὀνομάστηκε «προπατορικό ἁμάρτημα» καί μεταδίδεται κληρονομικῶς σέ κάθε ἄνθρωπο.

Ἡ ἐλπίδα τῆς λυτρώσεως

Ἡ πατρική ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ ἦρθε καί πάλι νά δώσει στους

πρωτόπλαστους μιά γλυκειά έλπίδα. Ήταν ή υπόσχεση ότι κάποτε θα έρχόταν στον κόσμο ό Σωτήρας Χριστός, για να λυτρώσει τούς ανθρώπους. Αυτή ήταν ή πρώτη φωτεινή άκτίνα μέσα στό ζοφερό σκοτάδι, πού δημιούργησε ό άνθρωπος μέ τήν παρακοή του. Ή πρώτη αυτή ευχάριστη είδηση ονομάστηκε «Πρωτευαγγέλιο». Ή υπόσχεση αυτή του Θεού ότι θα έστελνε τό Λυτρωτή στον κόσμο, ανανεώθηκε πολλές φορές αργότερα. Καί αποτέλεσε έτσι τή μόνη κρυφή έλπίδα για τό ανθρώπινο γένος.

Ή Θεία Πρόνοια

Ή παρακοή των Πρωτοπλάστων είχε καί άλλα αποτελέσματα. Κλόνισε τήν άρμονία του κόσμου καί μείωσε τήν ωραιότητά του. 'Αλλ' ό πανάγαθος Θεός δέν έπαψε να δείχνει τή στοργική του φροντίδα για τόν κόσμο καί ιδιαίτερα για τόν άνθρωπο.

Θεία πρόνοια λέμε τή φροντίδα του Θεού για τή συντήρηση καί τήν κυβέρνηση του κόσμου.

Ό Θεός για χάρη του ανθρώπου συντηρεί τό φυτικό καί ζωικό βασίλειο καί όλόκληρη τήν πλάση. 'Αφού ό Θεός φροντίζει για τά λουλούδια του άγρου καί τά πουλιά του ουρανού, πώς είναι δυνατό να μή φροντίζει για τόν άνθρωπο; Για χάρη του ανθρώπου ό Θεός συνεχίζει να κυβερνά τόν κόσμο καί να τόν οδηγεί στον προορισμό του. Για τόν άνθρωπο ακόμη ό Θεός έστειλε στον κόσμο τό μονογενή Του Υίο. Γι' αυτό καί ό άνθρωπος αφού κάνει ό,τι του είναι δυνατό, πρέπει να έμπιστεύεται τόν εαυτό του στην Πρόνοια του Πανάγαθου Θεού.

Κείμενα:

1. *Τριάδα τήν σεπτήν καί άμέριστον φύσιν, προσώποις έν τρισί, τεμονόμηνι άτμήτως, καί μένουσαν άμέριστον κατ' ούσίαν. Θεότητος, προσκυνήσωμεν, ως Ποιητήν καί Δεσπότην, Θεόν υπεράγαθον. (Τριαδικός Ύμνος από τό μεσουκτικόν τή Κυριακής).*
2. *Κύριος ποιμαίνει με, καί ουδέν με ύστερήσει. (Ψαλμ. 22, 1).*

Άπόδοση:

1. Τήν Τριάδα τή σεβαστή καί άδιαίρετη, πού διακρίνεται όμως κατά μυστηριώδη τρόπο σε τρία πρόσωπα χωρίς να διασπάται ή ουσία τής Μιάς Θεότητας, ως προσκυνήσουμε ως Θεό Δημιουργό, Κύριο καί Πανάγαθο.
2. Ό Κύριος σαν καλός ποιμένας φροντίζει για μένα καί τίποτε δε θα μου λείψει.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιές ἦταν οἱ συνέπειες τῆς πτώσεως τῶν Πρωτοπλάστων;
2. Τί ἦταν τό «Πρωτεναγγέλιο»;
3. Ἡ πίστη στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ μήπως καταργεῖ τήν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου;
4. Ποῦ καί πῶς φαίνεται ἡ Θεία Πρόνοια στή ζωή μας;

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

12. Ἡ Θεότητα καί ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου

Ἡ Θεότητα τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 2ο *Πιστεύω «Καί εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τόν Υἱόν τοῦ Θεοῦ τόν μονογενῆ, τόν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρό πάντων τῶν αἰώνων· φῶς ἐκ φωτός, Θεόν ἀληθινόν, ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρί, δι' οὗ τά πάντα ἐγένετο».*

Στό ἄρθρο αὐτό ἡ Ἐκκλησία μας περιέλαβε τή διδασκαλία της γιά τή θεότητα τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ.

Τή Θεότητα τοῦ Κυρίου τή διδάσκουν καί οἱ δύο πηγές τοῦ Χριστιανισμοῦ, Ἁγία Γραφή καί ἱερά Παράδοση. Αὐτή βεβαιώνουν ἀκόμη ἡ Ἁγία ζωὴ Του, ἡ μοναδική στήν ἱστορία τῆς ἀνθρωπότητας διδασκαλία Του, τά θαύματά Του καί κυρίως ἡ ἔνδοξη Αὐτοῦ ἀνάσταση. Στό ἄρθρο αὐτό ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ὀνομάζεται:

α) Κύριος, γιατί εἶναι ὁ κυρίαρχος ὄλου τοῦ κόσμου καί ὁ ἐξουσιαστής τῆς φύσεως. Εἶναι ὁ Κύριός μας καί ὁ Θεός μας.

β) Ἰησοῦς, δηλαδή σωτήρας. Ὄνομάζεται ἔτσι, γιατί εἶναι ὁ λυτρωτής καί ὁ Σωτήρας τῶν ἀνθρώπων.

γ) Χριστός. Οἱ ἄρχιερεῖς, οἱ προφῆτες καί οἱ βασιλεῖς τῶν Ἑβραίων γιά νά πάρουν τήν ἐξουσία τους αὐτὴ χρίονταν, δηλαδή ἀλείφονταν, μέ ἁγιασμένο λάδι. Ὁ Κύριος ὁμως χρίστηκε μέ τό Ἅγιο

Πνεῦμα, γι' αὐτό ὀνομάστηκε «Χριστός». Ἔτσι ἐγινε Ἄρχιερέας, Προφήτης καί Βασιλιάς μέγας καί μοναδικός. Στή συνέχεια τοῦ ἄρθρου διδασκόμαστε ὅτι ὁ Κύριος εἶναι ὁ Υἱός τοῦ Θεοῦ ὁ μονογενής. Ὅτι προϋπήρχε πάντοτε μαζί μέ τόν Πατέρα, χωρίς ἀρχή ἀλλά καί χωρίς τέλος. Ἄκομη ὅτι ὁ Κύριος εἶναι τό φῶς τό ἀληθινό, πού γεννιέται ἀπό τόν Πατέρα καί ὅτι εἶναι «ὁμοούσιος» δηλαδή ἴδιας οὐσίας μέ τόν Πατέρα. Τέλος διδασκόμαστε ὅτι ὅλα ἐγιναν ἀπό τόν Πατέρα διά τοῦ Υἱοῦ.

Ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 3ο. *«Τόν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν Οὐρανῶν καί σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου καί Ἐνανθρωπήσαντα».*

Ὁ Πανάγαθος Θεός διάλεξε τόν ἐβραϊκό λαό, γιά νά προετοιμάσει μ' αὐτόν καί τοὺς ἄλλους λαούς νά δεχτοῦν τό Σωτήρα Χριστό. Γι' αὐτό ἔστειλε στοὺς Ἑβραίους τοὺς Προφῆτες πού, ἂν καί ἔζησαν αἰῶνες πρίν, προέλεγαν μέ κάθε λεπτομέρεια τή ζωή τοῦ Μεσσία. Ἔτσι προφήτεψαν ὁ Ἡσαΐας τή Γέννηση τοῦ Κυρίου ἀπό τήν Παρθένο Μαρία, ὁ Μιχαΐας τήν καταγωγή του ἀπό τή Βηθλεέμ, ὁ Ὡσηέ τήν τριήμερη Ἀνάσταση Τοῦ Κυρίου κ.λ.π. Ἐπηρεασμένοι λοιπόν καί οἱ ἄλλοι λαοί ἀπό τοὺς Ἑβραίους καί τήν ἐλληνική φιλοσοφία περίμεναν μέ ἀγωνία κάποιον νά τοὺς σώσει. Ὑστερα ἀπ' αὐτή τήν προετοιμασία τῶν ἀνθρώπων πραγματοποιήθηκε τό μυστήριο τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Κυρίου, πού δέ χωράει στό ἀνθρώπινο μυαλό. Τό Ἅγιο Πνεῦμα ἀξίωσε τήν Παρθένο Μαρία νά γεννήσει τό Θεάνθρωπο Κύριο Ἰησοῦ Χριστό. Γι' αὐτό ὀνομάζουμε τήν Παναγία «Θεοτόκο» καί «Ἀειπάρθενον». Στό πρόσωπο τοῦ Κυρίου κατά μυστηριώδη τρόπο ἐνώθηκαν δύο φύσεις ἡ Θεία καί ἡ ἀνθρώπινη, χωρίς νά πάθουν μεταβολή καί ἀλλοίωση. Τέλεια Θεός ὑπῆρξε ὁ Κύριος ἀλλά καί τέλειος ἀνθρώπος. Ὡς ἀνθρώπος ὁμοῦς ὁ Κύριος διέφερε ἀπό τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, στό ὅτι δέν ἔφερε οὔτε τό προπατορικό ἁμάρτημα, οὔτε εἶχε σχέση μέ καμιά ἀπολύτως ἁμαρτία.

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί ὁ Θεός ἔστειλε τόν Υἱό Του στόν κόσμον;
2. Πῶς φανερώθηκε ἡ Θεότητα τοῦ Κυρίου;

Ἡ Ὑπεραγία Θεοτόκος Ἰ. Μονή Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὁρους.

3. Πῶς προετοίμασε ὁ Θεός τοὺς ἀνθρώπους, γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸ Σωτήρα Χριστό;
4. Τί φανερόνει ἡ πραγματοποίηση τῶν Προφητειῶν, πού ἀφοροῦν τὸ Μεσσία;

13. Τά πάθη καί ἡ Ἐνάσταση τοῦ Κυρίου

Ἡ σταύρωση καί ἡ ταφή τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 4ο. «Σταυρωθέντα τε ὑπέρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καί παθόντα καί ταφέντα».

Στό ἄρθρο αὐτό τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Κύριος σταυρώθηκε γιά μᾶς. Καθώς μᾶς λέει ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὁ Κύριος μέ τό σταυρικό Του θάνατο μᾶς χάρισε ὅλες τίς ἁμαρτίες καί ἐξαφάνισε ὀλότελα τό καταδικαστικό γραμματίο τῆς ἐνοχῆς μας. (Κολασ. Β' 13-14). Ὁ Κύριός μας «Ἐπί Ποντίου Πιλάτου» ὀδηγήθηκε στό μαρτύριο σάν τό ἄκακο ἄρνι στή σφαγή. Ἐτσι ἡ ἀνθρώπινη φύση Του ὑπέμεινε τά πάνσεπτα πάθη μέ φρικτούς πόνους, ἀφοῦ μάλιστα τό ἅγιο Σῶμα Του ἦταν ἀσυνήθιστο στούς πόνους. Ὁ Κύριος πέθανε πάνω στό σταυρό καί τάφηκε ὡς ἄνθρωπος, γιατί ἡ Θεία φύση ὡς ἀπαθῆς δέν ἦταν δυνατό νά πάθει κάτι. Ἀποτέλεσμα αὐτῆς τῆς σταυρικής θυσίας τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ ἦταν νά συμφλιωθεῖ ὁ Θεός μέ τόν ἄνθρωπο καί ν' ἀνοίξουν γι' αὐτόν οἱ πύλες τοῦ Παραδείσου.

Ἡ Ἐνάσταση τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 5ο. «Καί ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τάς Γραφάς».

Στό διάστημα τῆς τριήμερης ταφῆς τοῦ Πανάχραντου Σώματος τοῦ Κυρίου ἡ θεότητα Αὐτοῦ, μαζί μέ τήν ἀνθρώπινη ψυχή, κατέβηκε στόν Ἄδη καί κήρυξε στούς νεκρούς. Ἐτσι συμπλήρωσε τό σωτήριο ἔργο Του καί ἀναστήθηκε, καταπατώντας τό θάνατο. Πῶς ἦταν δυνατό νά μείνει στόν Τάφο ὁ Ἀρχηγός τῆς Ζωῆς, πού χάρισε τή ζωή σέ τόσους ἄλλους; Πῶς ἦταν δυνατό νά νικηθεῖ ἀπό τό θάνατο ὁ αἰώνιος νικητής, πού δέ νικήθηκε ποτέ;

Μέ τή θριαμβευτική Ἐνάσταση ἐκπληρώθηκαν οἱ προφητεῖες πού τήν προέβλεπαν, ἀλλά καί ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ὅτι μετά τρεῖς ἡμέρες θ' ἀνασταίνόταν. (Ματθ. ΚΖ' 63). Ὁ Κύριος μέ τήν ἐνδοξη Ἐνάστασή του καταπάτησε τό θάνατο καί μᾶς ξανάφερε στήν πατρική ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ Πατέρα. Γι' αὐτό ἡ Ἐνάσταση πανηγυρίζεται μέ λαμπρότητα ἀπό τήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία μας καί τιμᾶται πύ πολύ ἀπ' ὄλα τά γεγονότα τῆς ἐπίγειας ζωῆς Του. Αὐτή μᾶς θυμίζει

Ἡ Σταύρωση. Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὄρους, 16ος αἰώνας.

διαρκῶς ἡ Ἐκκλησία καί μ' αὐτή μᾶς ἐμψυχώνει σέ κάθε εὐγενική μας προσπάθεια.

Ἐρωτήσεις:

1. Τί πρέπει νά μᾶς θυμίζει τό σημεῖο τοῦ Σταυροῦ;
2. Σέ ποιές θυσίες μᾶς καλεῖ τώρα ὁ Κύριος;
3. Γιατί τιμᾶται τόσο ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου;
4. Τί ἐννοεῖ μ' αὐτά τά λόγια ὁ ἐθνικός μας ποιητής Διονύσιος Σολωμός:
«Χριστός Ἀνέστη: Νέοι, γέροι καί κόρες, ὅλοι μικροί μεγάλοι ἔτοιμα-
στήτε. Πέστε Χριστός Ἀνέστη ἐχθροί καί φίλοι».

14. Ἀνάληψη καί Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου

Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 6ο. «Καί ἀνελθόντα εἰς τοὺς Οὐρανοὺς καί καθεζόμενον ἐξ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς».

Ὁ Κύριος, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἐνδοξη Αὐτοῦ Ἀνάσταση, σαράντα ἡμέρες ἐμφανιζόταν στοὺς μαθητές Του μέ τό ἄφθαρτο πιά σῶμα Του. Ἔτσι τοὺς βοηθοῦσε νά συνειδητοποιοῦν τό γεγονός τῆς Ἀναστάσεως καί νά ζοῦν τὴν καινούργια ἐποχὴ πού ἐγκαινιάζοταν μ' αὐτὴν. Τὴν τεσσαρακοστή ἡμέρα, ὁ Κύριος, παρουσιάστηκε γιὰ τελευταία φορά στοὺς μαθητές Του ἔξω ἀπὸ τὴ Βηθανία. Τότε τοὺς ἔδωσε τὴν ἐντολὴ νά μεταφέρουν σ' ὄλο τὸν κόσμο τό χαρμόσυνο μήνυμα τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, δηλαδή νά κηρύττουν τό Εὐαγγέλιο καί νά βαπτίζουν τοὺς πιστοὺς. Τοὺς ξαναεῖπε ἀκόμη ὅτι σύντομα θά ἔρθει σ' αὐτοὺς τό Ἅγιο Πνεῦμα, τό ὁποῖο θά τοὺς κάμει ἄξιους γιὰ τό κοσμοσωτήριο ἔργο τους. Τέλος ἀφοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι ἀοράτως πιά θά ἦταν μαζί τους, ἀλλά καί μαζί μας, ἀναλήφθηκε στοὺς Οὐρανοὺς. Ἔτσι ὀλοκλήρωσε τό ἐπίγειο ἔργο Του καί κάθισε στὰ δεξιὰ τοῦ Πατέρα, μέ τὴ δόξα πού εἶχε προτοῦ νά ἔρθει στὸν κόσμο.

Ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου

Ἄρθρο 7ο. «Καί πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καί νεκρούς οὐ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος».

Σ' αὐτὸ τό ἄρθρο διδασκόμαστε ὅτι ὁ Κύριος θά ξαναἔρθει, γιὰ νά

κρίνει τούς ανθρώπους. Ἐκείνη θά εἶναι ἡ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου. Τότε ὁμως δέν θά ἔρθει σάν ἀπλός καί ταπεινός Διδάσκαλος καθώς τήν πρώτη φορά, ἀλλά θά ἔρθει μέ ὄλη τή δόξα Του καί θά συνοδεύεται ἀπό τ' ἀναρίθμητα πλήθη τῶν Ἀγγέλων. Θά ἔρθει ὡς δίκαιος κριτής, γιά νά κρίνει ὄλους «ζώντας καί νεκρούς». Τότε θ' ἀποδώσει στόν καθένα τήν τελική κρίση, πού θά εἶναι ἀνάλογη μέ τά ἔργα του, μᾶς βεβαιώνει ἡ Ἁγία Γραφή: «*Ἀποδώσει ἐκάστῳ κατά τά ἔργα αὐτοῦ*». (Ρωμ. Β' 6).

Ὁ χρόνος τῆς δευτέρας παρουσίας τοῦ Κυρίου μᾶς εἶναι τελείως ἄγνωστος. Μέ σοφία ὁ Θεός δέ μᾶς φανερώνει τό χρόνο τῆς δευτέρας Παρουσίας, οὔτε καί τό χρόνο τοῦ θανάτου μας γιά νά μὴν καταλαμβανόμεστε ἀπό φόβο, ἀλλά νά εἴμαστε διαρκῶς ἕτοιμοι. Δική μας ὑποχρέωση εἶναι νά ἐμπιστευόμαστε τῇ ζωῇ μας στόν Πανάγαθο Θεό καί νά στολιζόμε τήν ψυχή μας μέ καλές πράξεις. Αὐτό μᾶς παραγγέλλει ὁ Θεός: «*Γρηγορεῖτε οὖν, ὅτι οὐκ οἴδατε ποία ὥρα ὁ Κύριος ὑμῶν ἔρχεται*» (Ματθ. ΚΔ' 42).

Κείμενα

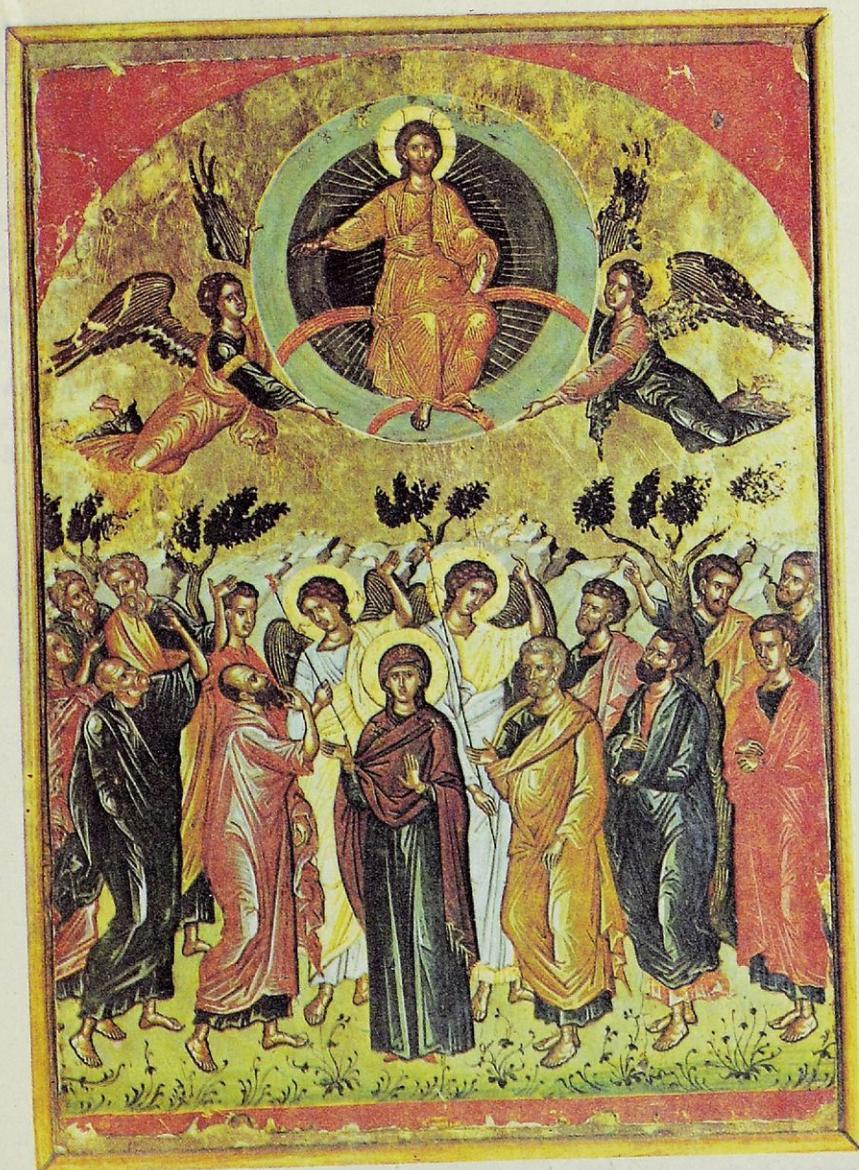
Ἀπό τήν ὕμνολογία τῆς Ἀναλήψεως. «*Τὴν φύσιν τῶν ἀνθρώπων, Χριστέ, φθορᾷ πεσοῦσαν ἐξανέστησας καί τῇ ἀνόδῳ σου ὑψώσας καί σωτῶ ἡμᾶς ἐδόξασας*».

Ἀπόδοση:

Χριστέ μας μέ τήν Ἀνάστασή Σου ἀνέστησες τήν ἀνθρώπινη φύση πού εἶχε πέσει στή φθορά καί μέ τήν Ἀνάληψή Σου τήν ὑψώσες στούς Οὐρανοὺς καί τῇ δόξασες μέ τή δική Σου δόξα.

Ἐρωτήσεις:

1. Τί πρέπει νά μᾶς δίνει ἡ ὑπόσχεση τοῦ Κυρίου ὅτι ἀοράτως πιά θά εἶναι πάντοτε μαζί μας;
2. Πότε θά γίνει ἡ δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου;
3. Γιατί δέν τό γνωρίζουμε;
4. Πῶς πρέπει ν' ἀναμένουμε τῇ δευτέρᾳ Παρουσίᾳ τοῦ Κυρίου;

Ἡ Ἀνάληψη τοῦ Κυρίου. Φορητὴ εἰκόνα Ἱ. Μονῆς Σταυρονικήτα Ἀγ. Ὁρους,
16ος αἰώνας.

15. Ἅγιο Πνεῦμα καί Ἐκκλησία

Τό Ἅγιο Πνεῦμα

Ἄρθρο 8ο. «Καί εἰς τό Πνεῦμα τό ἅγιον, τό Κύριον, τό ζωοποιόν, τό ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τό σύν Πατρί καί Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καί συνδοξαζόμενον, τό λαλήσαν διά τῶν Προφητῶν».

Σ' αὐτό τό ἄρθρο ἐκφράζουμε τήν πίστη μας στό Ἅγιο Πνεῦμα, τό τρίτο πρόσωπο τῆς Ἁγίας Τριάδας. Τό Ἅγιο Πνεῦμα τό ὀνομάζουμε:

α) Ἅγιο, γιατί ὡς τέλειος Θεός εἶναι ἀναμάρτητο καί μᾶς ὀδηγεῖ στόν ἁγιασμό.

β) Κύριο, γιατί ἔχει τήν ἴδια κυριότητα καί ἐξουσία μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό.

γ) Ζωοποιό, γιατί δίνει ὄχι μόνο τή φυσική ζωή ἀλλά καί τήν πνευματική ζωή στούς πιστούς. Τό Ἅγιο Πνεῦμα ὁμολογοῦμε ὅτι ἐκπορεύεται, δηλαδή πηγάζει, διαρκῶς ἀπό τόν Πατέρα. Ἀντίθετα ἡ Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία, καθῶς μάθαμε, διδάσκει ὅτι τό Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καί ἐκ τοῦ Υἱοῦ.

Ἀκόμη ἐκφράζουμε τήν ἀφοσίωσή μας στό Ἅγιο Πνεῦμα, τό προσκυνοῦμε καί τό δοξάζουμε μαζί μέ τόν Πατέρα καί τόν Υἱό. Τέλος παραδεχόμαστε ὅτι Αὐτό κατά τήν περίοδο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης φώτισε τοὺς προφῆτες καί φανέρωσαν τίς ἀλήθειες τοῦ Θεοῦ. Αὐτό ἁγίασε, ἐνίσχυσε καί φώτισε τοὺς μαθητές τοῦ Κυρίου, κάνοντάς τους ἄξιους νά κηρύττουν τό θεῖο λόγο καί νά μεταδίδουν τή θεία Χάρη. Αὐτό φώτισε τοὺς Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, γιά νά ἐκφράσουν σωστά τίς χριστιανικές ἀλήθειες. Τό Ἅγιο Πνεῦμα παραμένει μόνιμα πιά στήν Ἐκκλησία. Αὐτό ἀγιάζει τοὺς πιστούς καί τοὺς μεταδίδει τὰ πλούσια χαρίσματά του. Μερικά ἀπ' αὐτά εἶναι «ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ εἰρήνη, ἡ μακροθυμία, ἡ χρηστότητα, ἡ ἀγαθοσύνη, ἡ πίστη, ἡ πραότητα καί ἡ ἐγκράτεια», (Γαλ. Ε' 22, 23).

Μέ τίς προσευχές μας πρέπει νά παρακαλοῦμε τό Ἅγιο Πνεῦμα, νά μᾶς ἐνισχύει στή Χριστιανική ζωή καί νά μᾶς ὀδηγεῖ στήν πνευματική ἀναγέννηση.

Ἡ Ἐκκλησία

Ἄρθρο 9ο. «Εἰς Μίαν, Ἁγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν».

Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο διατυπώθηκε τὸ δόγμα γιὰ τὴ χριστιανικὴ Ἐκκλησία. Εἶναι λοιπὸν φυσικό, ἀφοῦ πρόκειται γιὰ δόγμα, ὁ ἄνθρωπος μὲ τὸ μικρὸ του μυαλὸ νὰ μὴν μπορεῖ νὰ καταλάβει ἐπακριβῶς τὴν οὐσία καὶ τὸν ὀρισμὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πιὸ πολὺ ἢ Ἐκκλησία εἶναι μιά κατάσταση, πού τὴ ζοῦμε καθημερινά. Εἶναι ὁ ὀργανικός μας σύνδεσμος μὲ τὸ Χριστό.

Στὸ κεφάλαιο ὅμως πού κάναμε λόγο γιὰ τὴν ὀρθόδοξη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία ἀναπτύξαμε τὸ ἄρθρο αὐτὸ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως καὶ γνωρίσαμε τὰ σχετικὰ μὲ τὴν ἔννοια καὶ τὸ ἔργο τῆς Μίας, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐρωτήσεις - Ἐργασίες:

1. Πῶς θὰ προσελκύουμε τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος;
2. Ποιοὶ χαρακτηρισμοὶ ἀποδίδονται στοῦ Ἁγίου Πνεύματος μὲ τὴν προσευχή:
Βασιλεῦ Οὐράνιε...
3. Ποιὰ σχέση ἔχει ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸ Ἁγιο Πνεῦμα;
4. Μάθε ἀπ' ἔξω τὸ «Βασιλεῦ Οὐράνιε».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

16. Τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως

Τὰ μέσα τοῦ ἁγιασμοῦ

Ἄρθρο 10ο. «Ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Γνωρίσαμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει τὸ ἀπολυτρωτικὸ ἔργο τοῦ Κυρίου καὶ ὀδηγεῖ τοὺς πιστοὺς στὴν πατρικὴ ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ-Πατέρα. Τοῦτο τὸ κατορθώνει ἡ Ἐκκλησία μὲ τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, μὲ τὴ φροντίδα τῆς γιὰ τοὺς πιστοὺς καὶ μὲ τὴ θεία λατρεία. Μ' αὐτὴ κυρίως καὶ μάλιστα μὲ τὰ ἱερά μυστήρια μᾶς μεταδίδει τὴ Θεία Χάρη.

Σ' αὐτὸ τὸ ἄρθρο ὀμολογοῦμε ὅτι μὲ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος

τος ἐπιτυγχάνεται τό σβήσιμο τῶν ἁμαρτιῶν. Τό Βάπτισμα εἶναι τό «λουτρόν τῆς παλιγενεσίας» (Τίτ. Γ' 5), δηλαδή τό λουτρό τῆς πνευματικῆς μας ἀναγεννήσεως. Μ' αὐτό γινόμαστε μέλη τῆς Ἐκκλησίας καί μποροῦμε πιά νά μετέχουμε καί στ' ἄλλα μυστήρια. Αὐτό μᾶς κάνει παιδιά τῆς Οἰκογένειας τοῦ Θεοῦ.

Ἡ μέλλουσα ζωή

α) Μερική κρίση

Ἄρθρο 11ο. «Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν»

Εἶδαμε ὅτι μιὰ ἀπό τίς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος ἦταν ὁ θάνατος. Ἡ χριστιανική διδασκαλία ρίχνει πολύ φῶς στό μυστήριο τοῦ θανάτου. Διδάσκει ὅτι μ' αὐτόν προσωρινά χωρίζεται ἡ ψυχή ἀπό τό σῶμα. Καί ἐνῶ τό σῶμα ἐπιστρέφει στή γῆ, ἀντίθετα ἡ ψυχή μένει ἀθάνατη. Ἐλεύθερη πιά ἀπό τό σῶμα παρουσιάζεται μπροστά στό δικαιοκρίτη Θεό. Τότε γίνεται ἡ «μερική κρίση», ἡ πρώτη δηλαδή κρίση τοῦ ἀνθρώπου ἀπό τό Θεό. Καί ἂν ὁ ἄνθρωπος στή ζωή του ἔζησε δίκαια καί σωστά περικυκλώνεται ἀπό τούς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ καί ζεῖ κοντά στό Θεό, τή ζωή τῆς μακαριότητος καί τῆς χαρᾶς. Ἀντίθετα ἂν ἔζησε ἁμαρτωλή ζωή ἀποδιώχεται μακριά ἀπό τό Θεό καί στενάζει στόν Ἄδη. Ἡ κατάσταση αὐτή θά διατηρηθεῖ, ὥσπου νά γίνει ἡ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου.

β) Τελική κρίση

Ἄρθρο 12ο. «Καί ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Ἀμήν».

Τῆ δευτέρα παρουσία τοῦ Κυρίου, ἐκτός τῶν ἄλλων, θά τῆ συνοδεύουν ἡ ἀνάσταση τῶν νεκρῶν καί ἡ τελική κρίση. Σύμφωνα μέ τή χριστιανική διδασκαλία οἱ νεκροί θ' ἀναστηθοῦν καί θά ἐνωθοῦν οἱ ψυχές τους μέ τά σώματα. Μέ τή διαφορά ὅτι τά σώματα αὐτά θά εἶναι ἄβλα καί ἄφθαρτα. Τό σῶμα καθενός τότε θά εἶναι κατά τήν ἔκφραση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου «τό αὐτό καί οὐκ αὐτό». Δηλαδή θά ἔχει τήν ἴδια ἐξωτερική μορφή, χωρίς ὅμως ὑλική ὑπόσταση καί οὐσία. Τήν καινούργια αὐτή μορφή θά πάρουν καί τά σώματα ἐκεῖνων, πού θά ζοῦν τότε. Ὑστερα ἀπό τήν ἀνάσταση τῶν νεκρῶν θ' ἀκολουθήσει ἡ τελική κρίση. Ἡ κρίση αὐτή σύμφωνα μέ τό Εὐαγγέλιο (Ματθ. ΚΕ' 31-46) θά γίνει μέ κριτήριο τόν ἠθικό νόμο καί μάλιστα τήν ἀγάπη στόν πλησίον. Μετά ἀπ' αὐτή τήν κρίση ὅσοι δικαιοθοῦν θά ἀμείβονται μέ

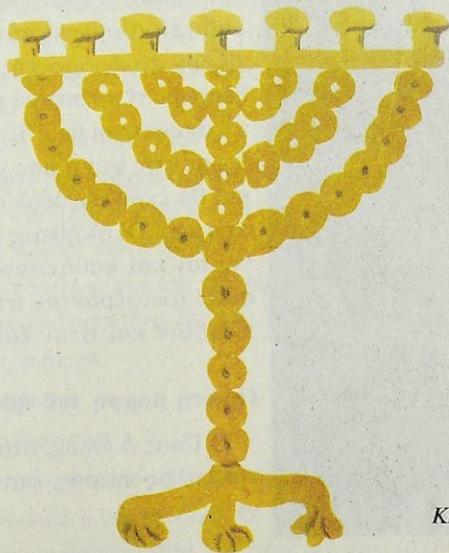
δωρεές και χαρίσματα, τὰ ὅποια ποτέ δέν εἶδε ἀνθρώπινο μάτι, οὔτε ἄκουσε ἀνθρώπινο αὐτί, οὔτε ἔχει φανταστεῖ ἀνθρώπινο μυαλό. (Α΄ Κορ. Β΄ 9). Ἐνῶ ὅσοι κατακριθοῦν δέ θά ἔχουν θέση κοντά στό Θεό, ἀλλά θά πᾶνε στήν αἰώνια κόλαση. Ἡ μέλλουσα αὐτῆ ζωῆ θά εἶναι αἰώνια κι ἀμετάβλητη. Θά εἶναι μιὰ ζωῆ σ' ἓνα καινούργιο κόσμος, στόν ὁποῖο θά λάμπει ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης καί τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Στό ἠθικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως θά μάθουμε, τί πρέπει νά κάνουμε γιά νά κληρονομήσουμε κοντά στό Θεό τήν αἰώνια ζωῆ τῆς μακαριότητος καί τῆς χαρᾶς.

Ρητό

«Καί ἀπελεύσονται οὗτοι εἰς κόλασιν αἰώνιον, οἱ δέ δίκαιοι εἰς ζωὴν αἰώνιον». Ματθ. ΚΕ΄ 46 (Καί θά πᾶνε – ὅσοι πέθαναν ἀμετανόητοι – στήν αἰώνια κόλαση, ἐνῶ οἱ δίκαιοι στήν αἰώνια ζωῆ μαζί μέ τό Θεό).

Ἐρωτήσεις – Ἐφαρμογές

1. Τί ἐπακολουθεῖ ὕστερα ἀπό τό θάνατο;
2. Γιατί τότε δέν εἶναι δυνατή ἡ μετάνοια;
3. Τί θά χαρακτηρίζει τήν αἰώνια ζωῆ τῶν δικαίων κοντά στό Θεό;
4. Γράψε καί ἀποστήθισε τό Σύμβολο τῆς Πίστεως.

Κηροπήγιο ἢ μανουάλι

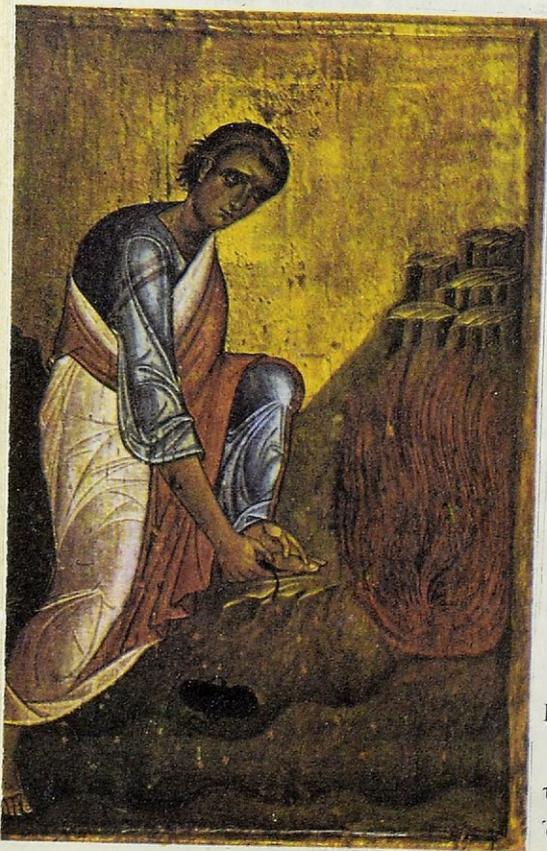
ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΗΘΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ Η ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ

17. Ὁ ἠθικός νόμος καί ὁ Δεκάλογος

Ὁ ἠθικός νόμος

Στό δογματικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως διδαχτήκαμε τίς ἀλήθειες πού πρέπει νά πιστεύουμε. Μάθαμε ὅμως ὅτι γιά τή σωτηρία μας εἶναι ἀναγκαῖα καί τ' ἀγαθά ἔργα. Γι' αὐτό στό ἠθικό μέρος τῆς ἱερῆς Κατηχήσεως θά διδαχτοῦμε τόν ἠθικό νόμο. Θά μάθουμε δηλαδή τίς ἀλήθειες αὐτές, πού ἂν φωτίζουν τό δρόμο τῆς ζωῆς μας θά ξέρουμε τί πρέπει νά κάνουμε καί τί ν' ἀποφεύγουμε. Ἐτσι θά στολίζουμε τήν ψυχή μας μέ ἀγαθά ἔργα καί θά ἐκδηλώνουμε σωστά τήν πίστη μας. Οἱ ἀλήθειες αὐτές, πού λέγονται καί καθήκοντα ἢ ὑποχρεώσεις, ἀναφέρονται στό Θεό, στόν πλησίον καί στόν ἑαυτό μας.

Πρώτη μορφή τοῦ ἠθικοῦ νόμου

Ὁ ἴδιος ὁ Θεός, ὅταν ἦρθε ὁ κατάλληλος καιρός, φανέρωσε στούς Ὁ Μωϋσῆς καί ἡ καιόμενη βάτος

άνθρώπους τόν ήθικό νόμο. Ἡ πρώτη μορφή τοῦ ήθικοῦ νόμου περιλαμβάνεται στήν Παλαιά Διαθήκη. Σ' αὐτή βρίσκουμε σέ πρῶτο στάδιο τό θέλημα τοῦ Θεοῦ, καθώς τό φανέρωσε ὁ Θεός στό Μωυσῆ καί στούς ἄλλους ἱερούς συγγραφεῖς. Ἐνῶ στήν Καινή Διαθήκη βρίσκουμε καθαρά καί ὀλοκληρωτικά τό θεῖο θέλημα, καθώς φανερώθηκε ἀπό τό Σωτήρα Χριστό καί τούς Ἀποστόλους. Θαυμάσια περίληψη τοῦ ήθικοῦ νόμου τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἀποτελοῦν οἱ Δέκα Ἐντολές ἢ Δεκάλογος. Τίς Δέκα Ἐντολές τίς παρέλαβε ὁ Μωυσῆς ἀπό τό Θεό πάνω στό Θεοβάδιστο ὄρος Σινά. Ἀπ' αὐτές οἱ τέσσερις πρῶτες μᾶς διδάσκουν τά καθήκοντά μας πρός τό Θεό. Ἐνῶ οἱ ὑπόλοιπες ἔξι μᾶς διδάσκουν τά καθήκοντά μας πρός τόν πλησίον. Τό Δεκάλογο τόν ἐπικύρωσε καί τόν συμπλήρωσε ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός. Δέν εἶναι δυνατό νά ἐφαρμόσει κανεῖς τίς ὑψηλότερες ἀλήθειες τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἅμα προηγουμένως δέ γνωρίζει καί δέν ἐφαρμόζει τίς στοιχειώδεις ἐντολές τοῦ Δεκάλογου.

ΟΙ ΔΕΚΑ ΕΝΤΟΛΕΣ

1. «Ἐγώ εἰμι Κύριος ὁ Θεός σου... οὐκ ἔσονται σοι Θεοί ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ...».
2. «Οὐ ποιήσεις σεαντῶ εἰδωλον, οὐδέ παντός ὁμοίωμα, ὅσα ἐν τῷ Οὐρανῷ ἄνω καί ὅσα ἐν τῇ γῆ κάτω καί ὅσα ἐν τοῖς ὕδασι ὑποκάτω τῆς γῆς. Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδέ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς...».
3. «Οὐ λήψει τό ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου ἐπί ματαίῳ...».
4. «Μνήσθητι τήν ἡμέραν τῶν σαββάτων ἀγιάζων αὐτήν. Ἐξ ἡμέρας ἑργᾶ καί ποιήσεις πάντα τά ἔργα σου· τῇ δέ ἡμέρᾳ τῇ ἑβδόμῃ σάββατα Κυρίῳ τῷ Θεῷ σου...».
5. «Τίμα τόν πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται, καί ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπί τῆς γῆς...».
6. «Οὐ μοιχεύσεις».
7. «Οὐ κλέψεις».
8. «Οὐ φονεύσεις».
9. «Οὐ ψευδομαρτυρήσεις κατά τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ».
10. «Οὐκ ἐπιθυμήσεις... ὅσα τῷ πλησίον σου ἔστι».

Ἐρωτήσεις:

1. Τί εἶναι τὰ καθήκοντα καί πῶς τά διαιροῦμε;
2. Εἶπαν ὅτι ὀλόκληρη ἡ ζωή μας ἀποτελεῖται ἀπό μιά σειρά ἀπό καθήκοντα. Ποιά εἶναι τώρα τά δικά σου καθήκοντα;
3. Γιατί ἦταν ἀναγκαῖα ἡ πρώτη μορφή τοῦ ἠθικοῦ νόμου;
4. Πῶς χωρίζουμε τίς Δέκα Ἐντολές;

18. Τά καθήκοντά μας πρὸς τὸ Θεό

α) Ἡ πίστη πρὸς τὸ Θεό

Ἐντολή πρώτη: «Ἐγὼ εἰμί Κύριος ὁ Θεός σου... οὐκ ἔσονται σοι Θεοὶ ἕτεροι πλὴν ἐμοῦ...».

Ἡ πρώτη ἐντολή μᾶς λέει ὅτι πρέπει νά πιστεύουμε στὸν Ἕνα καὶ ἀληθινὸ Θεό. Μᾶς λέει νά ἐμπιστευόμαστε τὸν ἑαυτό μας στὴν ὑπαρξη καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ. Τῆ βασικὴ αὐτὴ ἐντολή τῆς πίστεως τὴν ἔδωκε ὁ Θεός, γιὰ νά προφυλάξει τοὺς Ἑβραίους ἀπὸ τὴν πολυθεῖα τῶν ἄλλων λαῶν. Χωρὶς τὴν πίστη δέν μπορεῖ νά ζήσει ὁ ἄνθρωπος. Ἄμα ὁμως δέν πιστεύει στὸν ἀληθινὸ Θεό, θά πιστέψει κάπου ἄλλοῦ: στά εἰδῶλα, στὶς προλήψεις ἢ σέ κάτι ἄλλο. Μοιάζει τότε μέ τὸ διψασμένο πού σβῆνει τὴ δίψα του στά θολά νερά, ἐνῶ ὑπάρχει δίπλα του τὸ καθαρὸ καὶ γάργαρα νερό. Ἡ πίστη μας στὸ Θεό πρέπει νά εἶναι *στηθερὴ καὶ μόνιμη*. Νά εἶναι *καθολικὴ*, δηλαδή νά ἐπεκτείνεται σέ ὅλα ὅσα διδάσκει ἡ Θρησκεία μας. Νά εἶναι ἀκόμη *ἐμπρακτὴ*, δηλαδή νά ἐκδηλώνεται μέ τὰ ἔργα τῆς ἀρετῆς. Τέλος ἡ πίστη μας πρέπει νά εἶναι *λογικὴ*, δηλαδή νά εἶναι ἀπαλλαγμένη ἀπὸ παράλογες καὶ ἀνόητες ἰδέες λ.χ. μαγεῖες, προλήψεις κ.ἄ. Μιά τέτοια πίστη ἅμα ζεσταίνει τὴν ψυχὴ μας, μᾶς δίνει φτερά. Μᾶς δίνει ψυχικὴ γαλήνη καὶ μᾶς ἐμψυχώνει γιὰ ἔργα ἥρωικά καὶ γενναῖα.

β) Ἡ ἀγάπη καὶ ἡ λατρεία πρὸς τὸ Θεό

Ἐντολή Δεύτερη: «Οὐ ποιήσεις σεαυτῷ εἰδῶλον... Οὐ προσκυνήσεις αὐτοῖς, οὐδὲ μὴ λατρεύσεις αὐτοῖς».

Ἡ ἐντολή αὐτὴ συμπληρώνει τὴν προηγούμενη. Παραγγέλλει στοὺς Ἰσραηλίτες, ἀλλὰ καὶ σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους νά μὴν πι-

στεύουν, ούτε να λατρεύουν ψεύτικους Θεούς. Νά μήν κάνουν δηλαδή ό,τι έκαναν οί ειδωλολάτρες, πού λάτρευαν τά δημιουργήματα και όχι τό Δημιουργό. Μέ τήν πίστη μας και τή λατρεία μας οφείλουμε νά περιβάλλουμε μόνο τόν άληθινό Θεό. Μ' αυτήν τήν πνευματική λατρεία στόν Τριαδικό Θεό δέν είναι άσυμβίβαστη ή προσκύνηση τών άγιων εικόνων. Γιατί άμα προσκυνούμε τίς άγιες εικόνες τιμάμε τά πρόσωπα πού εικονίζουν, ένώ λατρεύουμε μόνο τόν άληθινό Θεό.

γ) Ο σεβασμός πρός τό Θεό

Έντολή τρίτη: «Ου λήψει τό όνομα Κυρίου του Θεου σου επί ματαίω...».

Η τρίτη αυτή έντολή μάς λέει νά μή χρησιμοποιούμε τό άγιο όνομα του Θεου χωρίς λόγο. Άλλ' αντίθετα νά τό αναφέρουμε μέ άπέραντο σεβασμό και μεγάλη εύλάβεια. Είναι λυπηρό νά υπάρχουν άνθρωποι πού όχι μόνο δέ σέβονται τό όνομα του Θεου, άλλ' αντίθετα τό βρίζουν και τό βλαστημοϋν. Και άλλοι ν' άστεϊεύονται μέ τό όνομα του Θεου, ή νά όρκίζονται ψέματα. Σκεφτήκανε άραγε ποτέ, πόσο άμαρτάνουν; Τί άλλο πιό ίερό ύπάρχει από τό άγιο όνομα του Θεου; Λένε ότι ο Νεϋτνας ένας από τούς πιό μεγάλους άστρονόμους του κόσμου, όταν άκουγε τό όνομα του Θεου, σηκωνόταν όρθιος άν καθόταν και έβγαζε τό καπέλο του άν τό φορούσε.

δ) Η άργία του Σαββάτου

Έντολή τέταρτη: «Μνήσθητι τήν ήμέραν του Σαββάτου αγιάζειν αυτήν. Έξ ήμέρας έργά και ποιήσεις πάντα τά έργα σου τή δε ήμέρα τή έβδόμη Σάββατα Κυρίω τω Θεω σου...».

Μ' αυτήν τήν έντολή καθορίζεται τό Σάββατο ως ήμέρα άργίας. Μάς λέει ότι άρκοϋν οί άλλες έξι ήμέρες τής εβδομάδας για τά έργα μας, τήν έβδομη μέρα νά τήν αφιερώσουμε στό Θεό. Οί Έβραίοι έφάρμοζαν μέ αυστηρότητα τήν άργία του Σαββάτου. Εΐχαν φτάσει μάάλιστα ν' άπαγορεύουν άκόμη και τά καλά έργα! Γι' αυτό κατηγορούσαν τόν Κύριο, όταν θαυματοουργούσε εκείνη τήν ήμέρα. Έμείς οί Χριστιανοί ως ήμέρα γιορτής και άργίας έχουμε τήν Κυριακή, γιατί τότε άναστήθηκε ο Κύριος. Τήν Κυριακή μέ τήν άνάπαυση από τίς δουλειές μας κάνουμε καλό στην υγεία μας και μάς δίνεται ή ευκαιρία ν' αφιερωθούμε πιό πολύ στό Θεό. Γι' αυτό τήν Κυριακή πρέπει:

α) Νά επιδιώκουμε τόν άγιασμό μας μέ Ἐκκλησιασμό, προσευχή, μελέτη τοῦ Θεοῦ λόγου, φοίτηση στά Ἐκκλησιαστικά Κατηχητικά σχολεῖα κτλ.

β) Νά κάνουμε κάθε καλό πιά πολύ ἀπό κάθε ἄλλη μέρα. Νά κάνουμε ἐλεημοσύνες, νά ἐπισκεπτόμαστε ἀσθενεῖς καί νά βοηθοῦμε ὅσους ἔχουν ἀνάγκη. Ἔτσι θά μιμούμαστε τόν Κύριο, πού πέρασε τήν ἐπίγεια ζωή Του κάνοντας τό καλό σέ ὄλους. Ἔτσι θά ἔχουμε τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

Ἑρωτήσεις:

1. Ποιά χαρακτηριστικά γνωρίσματα πρέπει νά ἔχει ἡ πίστη μας πρός τό Θεό;
2. Τί πρέπει νά κάνουμε, ὅταν βλέπουμε ἄλλους νά μή σέβονται τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ;
3. Πῶς πρέπει νά περνᾶμε τήν ἡμέρα τοῦ Κυρίου, τήν Κυριακή;

19. Τά καθήκοντά μας πρός τόν πλησίον

α) Ὁ σεβασμός στους γονεῖς

Ἐντολή Πέμπτη: *«Τίμα τόν Πατέρα σου καί τήν μητέρα σου, ἵνα εὖ σοι γένηται καί ἵνα μακροχρόνιος γένη ἐπί τῆς γῆς...».*

Τά πρῶτα καθήκοντα πού ἔχουμε μετά τό Θεό, εἶναι τά καθήκοντα πρός τούς γονεῖς. Νά τιμᾶς τούς γονεῖς σου, τόν πατέρα σου καί τή μητέρα σου, γιά νά εὐτυχήσεις καί νά ζήσεις πολλά χρόνια, μᾶς λέει ἡ Πέμπτη ἐντολή. Τούς γονεῖς χρησιμοποίησε ὁ Θεός, γιά νά μᾶς δώσει τή ζωή. Αὐτοί φροντίζουν μέ πολλούς κόπους καί μόχθους νά μᾶς μεγαλώσουν καί νά μᾶς μορφώσουν. Αὐτοί γνωρίζουν πιά πολλά ἀπό μᾶς, ἔχουν πείρα τῆς ζωῆς καί μᾶς ἀγαποῦν εἰλικρινά. Γι' αὐτό ἀξίζει νά τούς φερόμαστε μέ τιμή καί σεβασμό, νά τούς βοηθοῦμε ὅσο μποροῦμε καί νά μήν τούς λυποῦμε ποτέ. Μεγάλη εἶναι ἡ ὑποχρέωσή μας νά τούς φροντίζουμε, ἅμα γεράσουν ἢ ἅμα εἶναι ἀνήμποροι. Ἀκόμη πρέπει νά προσευχόμαστε γι' αὐτούς, νά φροντίζουμε νά ἔχουν χριστιανικό τέλος καί νά τιμᾶμε τή μνήμη τους.

Ἄς θυμόμαστε πάντοτε τά ὄραϊα παραδείγματα τοῦ Ἰωσήφ, τοῦ

Τωβία καί ὄσων ἄλλων φρόντισαν γιά τούς ἀνήμπορους γονεῖς τους. Μά πίο πολύ ἄς θυμόμαστε τό παράδειγμα τοῦ Κυρίου, πού ὑπάκουε στούς γονεῖς Του σέ ὄλα καί ἀπό τό ὕψος τοῦ σταυροῦ προνόησε γιά τήν Παναγία Μητέρα Του.

β) Ὁ σεβασμός στήν τιμή

Ἐντολή ἕκτη: «Οὐ μοιχεύσεις».

Ἡ ἐντολή αὐτή ὀρίζει ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν πρέπει νά βλάπτει τήν τιμή, δηλαδή τήν ἠθική ὑπόληψη τοῦ πλησίον του. Ἡ μοιχεία, δηλαδή ἡ ἀνήθικη πράξη πού μπορεῖ νά κάμει ἓνας ἄντρας καί μιά γυναίκα ἔξω ἀπό τό γάμο προσβάλλει τήν οἰκογενειακή τιμή τοῦ πλησίον μας πού ἔχει μεγαλύτερη ἀξία καί ἀπό τόν πολύ πλοῦτο. (Παροιμ. 22, 1). Γι' αὐτό εἶναι βαρῦ ἁμάρτημα. Ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ μᾶς προστάζει ν' ἀποφεύγουμε κάθε κακή συναναστροφή καί κακή πράξη. Μᾶς ὀρίζει ἀκόμη νά μελετᾶμε τό θεῖο λόγο καί νά διατηροῦμε τό σῶμα μας, πού εἶναι «ναός τοῦ Θεοῦ», (Α' Κορινθ. Γ', 16), ἄγνό καί καθαρό ἀπό κάθε ἁμαρτία.

γ) Ὁ σεβασμός στήν περιουσία

Ἐντολή ἕβδομη: «Οὐ κλέψεις».

Ἡ ἐντολή αὐτή μᾶς ἀπαγορεῦει νά ζημιώνουμε, ὅσα ἀπόχτησε καί κατέχει ὁ πλησίον μας μέ νόμιμο τρόπο γιά νά ζεῖ αὐτός καί ἡ οἰκογενεῖά του. Τά ὑλικά αὐτά ἀγαθά κινητά ἢ ἀκίνητα ἀποτελοῦν τήν περιουσία καθενός καί τοῦ ἀνήκουν. Ἡ κλοπή, μέ τήν ὁποία κάποιος ἀφαιρεῖ κάτι μεγάλο ἢ μικρό πού ἀνήκει στούς ἄλλους, εἶναι μεγάλη ἁμαρτία. Γι' αὐτό τιμωρεῖται ὄχι μόνο ἀπό τούς νόμους τῆς Πολιτείας, ἀλλά καί ἀπό τό νόμο τοῦ Θεοῦ. Ἀλλά καί κάθε ἀδικία σέ βάρος τῶν ἄλλων ἀποτελεῖ κλοπή. Ἀκόμη καί ἄν βροῦμε χρήματα ἢ κάτι ἄλλο καί τά κρατήσουμε, ἀποτελεῖ κλοπή. Μόνο ἄν εἴμαστε ἔντιμοι ἄνθρωποι καί ἐργατικοί, θά ἔχουμε τήν ἐκτίμηση τῶν συνανθρώπων μας καί τήν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

δ) Ὁ σεβασμός στή ζωή

Ἐντολή ὄγδοη: «Οὐ φονεύσεις».

Κανείς δέν ἔχει δικαίωμα ν' ἀφαιρεῖ τή ζωή τοῦ πλησίον ἢ τή

δική του. Ἡ ζωὴ εἶναι πολύτιμο ἀγαθὸ, πού μᾶς δίνεται γιὰ τὴ δόξα τοῦ Θεοῦ, τὴν ἐξυπηρέτηση τοῦ πλησίον καὶ τὴν ἠθικὴ μας τελειοποίηση. Γι' αὐτὸ ὁ φόνος ἦταν πάντοτε καὶ εἶναι μιὰ φοβερὴ καὶ ἀνόσια πράξη. Ὁ ἐγκληματίας εἶναι ἄξιος κάθε τιμωρίας ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν πολιτεία, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τὸ Θεό. Ἀλλὰ καὶ ἡ αὐτοκτονία ἀποτελεῖ μεγάλη ἁμαρτία, πού προσβάλλει τὸ Θεό. Σ' ἐξαιρετικὲς ὁμως περιπτώσεις καλεῖται ὁ ἄνθρωπος νὰ θυσιάζει θεληματικά τὸν ἑαυτό του. Τὸ ἱερό καθήκον τῆς αὐτοθυσίας ὠθεῖ κάθε ἄνθρωπο νὰ ὑπερασπίζε τὴν ἠθικὴ του ὑπόσταση, τὴ ζωὴ προσφιλῶν του προσώπων καὶ ἰδίως τὴν πατρίδα του ἅμα βρίσκεται σὲ κίνδυνο. Τὸ ἴδιο καὶ ὅποιος βρίσκεται σὲ ἄμυνα ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἀμύνεται. Ὁ Χριστιανὸς εἶναι εἰρηνικός σὲ ὅλους, δείχνει ἀγάπη σὲ ὅλους καὶ προσεύχεται γιὰ ὅλους. Ἀλλ' ἅμα τὸν καλεῖ ἡ Πατρίδα του ἔχει ἱερὴ ὑποχρέωση νὰ τὴν ὑπερασπίζε. Ἡ τιμὴ καὶ ἡ δόξα στεφανώνουν ὄσους θυσιάζονται γιὰ τὴν πίστη, τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν Πατρίδα.

ε) Ὁ σεβασμὸς στὴν ἀλήθεια

Ἐντολὴ ἕνατη: *«Ὁὺ ψευδομαρτυρήσεις κατὰ τοῦ πλησίον σου μαρτυρίαν ψευδῆ».*

Μὲ τὴν ψευδομαρτυρία, δηλαδή τὴν ψευδὴ κατάθεση στό δικαστήριο, βλάπτει κανεὶς τὴν τιμὴ καὶ τὴν ὑπόληψη τοῦ πλησίον καὶ μπορεῖ νὰ γίνεῖ αἰτία νὰ καταδικαστεῖ κάποιος ἀθῶος. Γι' αὐτὸ ἡ ἐνοχὴ τῶν ψευδομαρτύρων εἶναι πολὺ μεγάλη ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι ἔχουν τὴν κακὴ συνήθεια νὰ λένε ψέματα, ἀσεβοῦν στό Θεό καὶ μιμοῦνται τὸ σατανά, τὸν ἐφευρέτη τοῦ ψέματος. Ξεχνοῦν ὅτι μὲ τὰ ψέματά τους λυποῦν τοὺς ἄλλους καὶ καταστρέφουν τὴ δική τους ὑπόληψη. Κανεὶς πιά δέν τοὺς πιστεύει καὶ ἂν ἀκόμη λένε τὴν ἀλήθεια. Ἀντίθετα ὅσοι λένε παντοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀλήθεια, καὶ ἂν μάλιστα πρόκειται ἀπ' αὐτὴ νὰ κριθεῖ ὁ πλησίον, ἐξασφαλίζουν τὴν ὑπόληψή τους καὶ ἔχουν τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ.

στ) Ὁ σεβασμὸς στὰ ἀγαθὰ τοῦ πλησίον μας

Ἐντολὴ δέκατη: *«Ὁὺκ ἐπιθυμήσεις... ὅσα τῷ πλησίον σου ἐστίν».*

Ἡ τελευταία αὐτῆ ἐντολὴ ἀνακεφαλαιώνει ὅσες ἀναφέρονται στίς σχέσεις μας μὲ τοὺς ἄλλους. Ὅχι μόνο δέν πρέπει νὰ βλάπτουμε τὴ ζωὴ, τὴν τιμὴ καὶ τὴν περιουσία τῶν ἄλλων, ἀλλ' οὔτε κἂν νὰ ἐπιθυμοῦμε ὅσα ἀνήκουν στοὺς ἄλλους. Ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ ἀντὶ νὰ

ἐπιθυμῆι τὰ ξένα πράγματα, ἐργάζεται με τιμιότητα, γιὰ ν' ἀδείξει τὰ δικά του καὶ ἀρκεῖται σ' ὅσα τοῦ δίνει ὁ ἀγαθὸς Θεός.

Ρητό. «Φυλάσσεσθε τὰς ἐντολάς Κυρίου τοῦ Θεοῦ ὑμῶν» (Λευτ. Δ' 2).

Ερωτήσεις:

1. Ποιά καθήκοντα ἔχουμε πρὸς τὸν πλησίον;
2. Τί ὀφείλουμε στοὺς γονεῖς μας;
3. Πῶς πρέπει νὰ φερόμαστε σ' αὐτούς;
4. Πῶς θὰ διαφυλάξουμε τὸν ἑαυτό μας μακριὰ ἀπὸ κάθε ἠθικό κίνδυνο;

ὁ Ἀρχάγγελος Μιχαήλ. (ἔργο τοῦ ἀγιογράφου Π. Βαμπούλη)

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΤΟΝ
ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ΝΟΜΟ

20. Εὐαγγελικός νόμος καὶ Δεκάλογος

Ἄ νόμος τῆς δικαιοσύνης

Ἄ ἠθικός νόμος τῶν Δέκα Ἐντολῶν ἦταν ὁ νόμος τῆς δικαιοσύνης. Ἄ ἐπιβλητικός ἐκεῖνος νόμος, καθὼς διατυπώθηκε ἀπὸ τὸ Μωυσῆ καὶ τοὺς προφῆτες κατόπιν, ἦταν γεμάτος μὲ ἀπαγορεύσεις καὶ ποινές. Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο ἔπρεπε νὰ διαπαιδαγωγηθεῖ ἕνας δύσκολος λαός. Γι' αὐτὸ ἦταν ἀνάλογος μὲ τίς πνευματικές δυνάμεις καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἀνθρώπων ἐκείνων. Εἶχε ὁμως σπουδαῖο σκοπὸ. ἤθελε νὰ προπαρασκευάσει ψυχικῶς τοὺς Ἑβραίους καὶ μ' αὐτοὺς τοὺς ἄλλους λαοὺς γιὰ νὰ δεχτοῦν τὸν τέλειο εὐαγγελικὸ νόμο καὶ ὁλόκληρη τὴν ἀλήθεια.

Ἄ νόμος τῆς «Χάριτος»

Ἄ Ἄ νόμος διὰ Μωυσέως ἐδόθη, ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Ἰωάν. Α' 17).

Ἄταν δόθηκε ὁ Δεκάλογος στὸ Μωυσῆ, ὁ Θεὸς ἦταν ἀόρατος καὶ ἀκουγόταν μέσα ἀπὸ ἀστραπές καὶ βροντές. Ἐνῶ ὅταν δόθηκε ὁ νόμος τῆς «χάριτος» στοὺς πρόποδες κάποιου ὄρους τῆς Γαλιλαίας, ὁ Θεὸς ἦταν ὀρατός ὡς ἄνθρωπος, ὡς μοναδικὸς Διδάσκαλος καὶ Νομοθέτης. Ἐκεῖ στὴν ὑπαιθρο κάτω ἀπὸ τὸ θόλο τ' οὐρανοῦ μὲ ἀπλότητα καὶ θεϊκὴ χάρη δόθηκε ὁ τέλειος ἠθικός νόμος τοῦ Εὐαγγελίου, ἡ ἐπὶ τοῦ ὄρους Ὁμιλία τοῦ Κυρίου. Ἡ ὀμιλία αὐτὴ ὀνομάστηκε ἠθικός κώδικας τοῦ Χριστιανισμοῦ, γιατί περιέχει τίς πιὸ βασικές ἀλήθειες τῆς θρησκείας μας. Μὲ τὴν ὀμιλία αὐτὴ συμπληρώνεται ὁ μωσαϊκὸς νόμος καὶ φανεράνεται ὁ τέλειος ἠθικός νόμος τοῦ Εὐαγγελίου.

Σχέση Εὐαγγελικοῦ καὶ Μωσαϊκοῦ νόμου

Ἄ Κύριος διαβεβαίωσε τοὺς Ἑβραίους ὅτι δέν ἤρθε γιὰ νὰ καταργήσῃ τὸ μωσαϊκὸ νόμο ἢ τὴν ἠθικὴ διδασκαλία τῶν Προφητῶν. Ἄντίθετα ἤρθε νὰ τὰ συμπληρώσῃ καὶ νὰ τὰ τελειοποιήσῃ. Αὐτὸ

ἄλλωστε ἔκανε καί μέ τό θεϊκό Του παράδειγμα, ἐφαρμόζοντας ὅλες τίς διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Ἔτσι ἤθελε νά μᾶς διδάξει ὅτι δέν μπορεῖ κανείς νά ἐφαρμόσει τόν τέλειο χριστιανικό νόμο, ἅμα προηγουμένως δέν ἐκτελεῖ τίς ἠθικές διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ νόμου. Αὐτές ἀποτελοῦν κατά ἕναν τρόπο μιά προπαίδεια γιά τό Χριστιανό. Ἐάν δέ σεβαστεῖ κανείς πρῶτα τίς ἀπαγορεύσεις τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου «οὐ κλέψεις ... οὐ ψευδομαρτυρήσεις...» κτλ., δέν εἶναι δυνατό νά κάνει τό ἀγαθό, καθῶς τό ὀρίζει ὁ Χριστιανικός νόμος.

Ὁ νέος νόμος τῆς ἀγάπης

Στούς Ἑβραίους ἐπιτρεπόταν ν' ἀνταποδίδει κανείς στόν ἄλλο τό ἴδιο κακό, πού τοῦ εἶχε κάνει καί ἐκεῖνος. Ἔτσι θ' ἀπέφυγε νά τοῦ ἔκανε πιο μεγάλο κακό, καθῶς συνηθίζοταν σ' ἄλλους λαούς. Τώρα ὅμως ὁ Εὐαγγελικός νόμος ἀπαγορεύει τήν ἀνταπόδοση τοῦ κακοῦ καί ζητεῖ ἀπό τούς πιστούς νά δείχνουν ἀνεξικακία σέ ὅσους τούς βλάπτουν. Δηλαδή νά τούς συγχωροῦν. Ἔτσι θ' ἀφοπλίζουν τούς ἄλλους καί θά τούς βοηθοῦν νά διορθῶνται. Χωρίς αὐτό νά σημαίνει ὅτι καί ὁ πιστός δέν ἔχει τό δικαίωμα τῆς ἀπολογίας. Ἄλλωστε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος διαμαρτυρήθηκε μέ πραότητα, ὅταν μπροστά στόν ἀρχιερέα τόσο ἄδικα τόν χτύπησε κάποιος ὑπηρέτης.

Ἀλλά στήν κορφή τοῦ νέου νόμου βρίσκεται ἡ ἀγάπη. Αὐτή ἀποτελεῖ τήν τέλεια ἔκφραση τοῦ Εὐαγγελικοῦ νόμου. Ὑστερα ἀπό τήν ἀπέραντη ἀγάπη στό Θεό καλοῦμαστε νά δείχνουμε ἀγάπη σ' ὅλους τούς συνανθρώπους μας καί μάλιστα στούς ἐχθρούς μας. «*Ἀγαπᾶτε τούς ἐχθρούς ὑμῶν...*» (Ματθ. Ε' 44), εἶναι ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου. Μέ τό φάρμακο τῆς ἀγάπης θεραπεύεται τό μίσος καί στή θέση του ἔρχονται ἡ εἰρήνη καί ἡ χαρά. Μέ τήν ἀγάπη σέ ὅλους, χωρίς νά ἔχουμε στενές σχέσεις μέ κακοῦς καί ἀμετανόητους ἀνθρώπους, θά ὀδηγούμαστε στήν τελειότητα καί θά γινόμαστε αἰτία νά δοξάζεται ὁ Θεός.

Κείμενο

«Καθῶς ὁ Θεός συγχωρεῖ σένα τόν ἁμαρτωλό καί σοῦ δείχνει τέλεια ἀγάπη, τό ἴδιο καί ἐσύ ἅμα συγχωρεῖς τό συνάνθρωπό σου καί τοῦ φέρεσαι μέ τέλεια ἀγάπη, τότε ὁμοιώνεσαι μέ τό Θεό» (Μέγας Βασίλειος).

Ἐρωτήσεις:

1. Ὁ ἅγιος Διονύσιος, τοῦ ὁποίου τό ἱερό λείψανο φυλάγεται στή Ζάκυνθο,

συγχώρησε και ἔσωσε τό φονιά τοῦ ἀδελφοῦ του. Πῶς ἔφτασε στό ὕψος αὐτό τῆς ἀνεξικακίας;

2. Τί πρέπει νά κάνουμε γιά ὅσους μένουν ἀδιόρθωτοι καί ἀμετανόητοι; Τί ἔκανε ὁ Κύριος γιά τοὺς σταυρωτές του ἐπάνω ἀπό τό Σταυρό;
3. Σύμφωνα μέ τό νέο νόμο τῆς ἀγάπης πῶς πρέπει νά φέρεται κάθε παιδί μέσα στήν οἰκογένειά του, στό σχολεῖο, στήν κοινωνία;

21. Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία (Περιληπτικά). Μαθ. Ε', ΣΤ', Ζ'.

Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία ἀποτελεῖ περίληψη δλόκληρης τῆς ἠθικῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου. Ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς θείας σοφίας καί ἀγιότητος. Μ' αὐτήν ὁ Κύριος ρυθμίζει τίς σχέσεις πού πρέπει νά ἔχουμε μέ τό Θεό καί τοὺς συνανθρώπους μας, γιά νά μπούμε στή βασιλεία τῶν οὐρανῶν. Ἡ ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία περιλαμβάνει τοὺς μακαρισμούς, τίς συστάσεις τοῦ Κυρίου στοὺς πιστοὺς καί τή συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου.

α) Μακαρισμοί. Οἱ μακαρισμοὶ ἀποτελοῦν τό ἔλκυστικό προοίμιο δλόκληρου τοῦ ἠθικοῦ νόμου. Λέγονται ἔτσι, γιατί κάθε μιὰ ἀπό τίς ἐννιά προτάσεις τῶν μακαρισμῶν ἀρχίζει μέ τή λέξη μακάριος, δηλαδή εὐτυχησμένος. Ὁ Κύριος στή χρυσή ἀλυσίδα τῶν μακαρισμῶν, ἀντίθετα μέ ὅτι νομίζει ὁ κόσμος, ἄλλους θεωρεῖ καλότυχους καί εὐτυχησμένους. Μακάριους χαρακτηρίζει τοὺς ταπεινοὺς καί ὄσους λυποῦνται γιά τίς ἁμαρτίες τους. Ὅσους ἔχουν τή γλυκιά ἀρετὴ τῆς πραότητος καί ὄσους ἐπιθυμοῦν νά ἐπικρατήσῃ στόν κόσμο τό Θεῖο θέλημα, καθώς ἐπιθυμεῖ ὁ πεινασμένος τήν τροφή καί ὁ διψασμένος τό νερό. Μακάριους ὀνομάζει, ὄσους ἐλεοῦν τοὺς ἄλλους, ὄσους ἔχουν καθαρὴ καρδιά καί ὄσους ζοῦν εἰρηνικά. Τέλος μακαρίζει ὄσους διώκονται καί βρίζονται γιά τήν πίστη καί τή γνήσια χριστιανική ζωὴ τους. Αὐτοὶ πρέπει νά χαίρουν ἰδιαιτέρως, γιατί μεγάλη θά εἶναι ἡ ἀμοιβή τους στόν οὐρανό. Ἀλλά ἡ χαρὰ καί ἡ ἀγυλλίωση περιμένουν καθένα πού ἐφαρμόζει τίς ἀρετὲς τῶν μακαρισμῶν.

β) Συστάσεις τοῦ Κυρίου στοὺς πιστοὺς. Ὑστερα ἀπό τοὺς μακαρισμούς, ὁ Κύριος, τονίζει τή μεγάλη ἀποστολή πού ἔχουν οἱ πιστοὶ στόν κόσμο. Τονίζει τήν εὐθύνη πού ἔχουν νά ἐξαγνίσουν τήν κοινωνία. Γι' αὐτό τοὺς παρομοιάζει μέ τό ἄλατι καί τό φῶς.

«Ὑμεῖς ἐστε τό ἄλας τῆς γῆς». (Μαθ. Ε' 13). Οἱ μαθητές τοῦ

Κυρίου και γενικά οι πιστοί που στολίζονται με τις ἀρετές τῶν μακαρισμῶν, παρομοιάζονται με ἀλάτι. Καθώς αὐτό εἶναι ἀναγκαῖο, γιατί συντηρεῖ καί νοστιμίζει τίς τροφές, ἔτσι καί οι πιστοί. Συντηροῦν καί ὁμορφαίνουν τήν κοινωνία με τήν ἐνάρετη ζωὴ τους.

«Ὑμεῖς ἐστε τό φῶς τοῦ κόσμου...» (Ματθ.Ε' 14). Σεῖς εἴστε, λέει ὁ Κύριος, τό φῶς τοῦ κόσμου. Τό φῶς κυρίως φωτίζει, θερμαίνει καί ζωογονεῖ τή φύση. Τό ἴδιο κάνουν καί οι πιστοί. Με τό φωτεινό τους παράδειγμα φωτίζουν τόν κόσμο. Με τήν ἀγάπη τους ζεσταίνουν τίς παγωμένες ἀπό τήν ἁμαρτία καρδιές τῶν ἀνθρώπων καί με τά καλά τους ἔργα ζωογονοῦν τήν κοινωνία.

γ) Συμπλήρωση τοῦ Μωσαϊκοῦ νόμου. Στό μέρος αὐτό τῆς ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλίας Του ὁ Κύριος ἀρχικά ὀρίζει ὅτι ὅποιος περιφρονεῖ ἔστω καί μία ἐντολή τοῦ Θεοῦ δέ θά ἔχει καμιά θέση στή βασιλεία τῶν Οὐρανῶν. Συμπληρώνοντας τό μωσαϊκό νόμο ἐπάνω στό «οὐ φονεύσεις» καταδικάζει ὄχι μόνο τό φόνο, ἀλλά τήν ὀργή, καί τό θυμό σάν κύριες αἰτίες αὐτοῦ. Τόν ὄρκο ἀντίθετα με τήν Ἰουδαϊκή Παράδοση τόν ἀπαγορεύει τελείως καί βάζει στή θέση του τήν ἀπόλυτη εἰλικρίνεια. Κατόπιν διδάσκει τήν ἀνεξικακία καί τή συγχωρητικότητα. Συνιστᾷ τήν ἐλεημοσύνη καί τή νηστεία, ὁμιλεῖ γιά τήν προσευχή καί ἀποτρέπει τούς πιστούς ἀπό τήν πλεονεξία καί τήν προσκόλληση στ' ἀγαθά τοῦ κόσμου τούτου.

Σάν συμπέρασμα τῆς ὁμιλίας του ὁ Κύριος βάζει τό «Χρυσό Κανόνα».

«Πάντα οὖν ὅσα ἄν θέλητε ἵνα ποιῶσιν ὑμῖν οἱ ἄνθρωποι, οὕτω καί ἡμεῖς ποιεῖτε αὐτοῖς...». (Ματθ. Ζ' 12).

Δηλαδή ὅσα θέλετε νά κάνουν σέ σᾶς οἱ ἄλλοι ἄνθρωποι, ἴδια νά κάνετε καί ἐσεῖς σ' αὐτούς. Μ' αὐτήν τήν ἐντολή πού τήν ὀνόμασαν «Χρυσό Κανόνα» ἀνακεφαλαιώνονται ὅλοι οἱ νόμοι, τούς ὁποίους τηροῦν οἱ ἐνάρετοι ἄνθρωποι. Ἐμα ἐφαρμόζουμε τό Χρυσό κανόνα καί τήν ἐπί τοῦ ὄρους ὁμιλία γενικά, θά μοιάζουμε, σύμφωνα με τά λόγια τοῦ Κυρίου, με τό γνωστικό ἐκεῖνο ἄνθρωπο πού χτίζει τό σπίτι του ἐπάνω σέ γερά θεμέλια. Με ἐκεῖνο πού θεμελιώνει τή ζωὴ του στό Χριστό.

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί ὁ Ἰησοῦς παρομοιάζει τούς πιστούς με τό ἀλάτι τῆς γῆς καί τό φῶς;

τοῦ κόσμου;

2. Γιατί δέν πρέπει νά ζητᾶμε ἐπίγειους θησαυρούς;
3. Σωστά νηστεύουμε, ὅταν ἀπέχουμε ὄχι μόνο ἀπό κάποιες τροφές ἀλλά καί ἀπό τίς ἁμαρτίες, γράφει ὁ Ἱερός Χρυσόστομος. Πῶς θά ἐφαρμόζουμε αὐτό;

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΧΑΡΗ

22. Έννοια τῶν μυστηρίων

Τά μυστήρια γενικά

Μάθαμε ὅτι ἔργο τῆς Ἐκκλησίας μας εἶναι νά διδάσκει, νά ποιμαίνει τούς πιστούς καί νά τούς μεταδίδει τή Θεία Χάρη κυρίως μέ τά μυστήρια. Μυστήρια βέβαια λέμε καί τίς μεγάλες δογματικές ἀλήθειες τῆς Θρησκείας μας, τίς ὁποῖες δέν μπορούμε νά προσεγγίσουμε δίχως τήν πίστη. Μερικές ἀπ' αὐτές τίς μυστηριώδεις ἀλήθειες εἶναι τό δόγμα τῆς ἁγίας Τριάδας, τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Υἱοῦ καί Λόγου τοῦ Θεοῦ, τῆς μέλλουσας ζωῆς κ.ἄ.

Μυστήρια ὅμως λέμε καί τίς ἱερές τελετές, μέ τίς ὁποῖες ἡ Ἐκκλησία μᾶς μεταδίδει τή θεία Χάρη καί μᾶς ἐνώνει μέ τό Χριστό.

Τά μυστήρια εἶναι οἱ βρύσες ἀπό τίς ὁποῖες παίρνουμε τή Θεία Χάρη, πού μᾶς ἀγιάζει καί μᾶς σώζει. Τά μυστήρια ἐκτός ἀπό τήν τελετουργική του πλευρά, τήν ὁποία γνωρίσαμε στή Λειτουργική, ἔχουν καί τή δογματική τήν ὁποία θά γνωρίσουμε μέ εὐλάβεια ἐδῶ.

Στοιχεῖα τῶν μυστηρίων

Σέ κάθε μυστήριο ὑπάρχουν τά ὁρατά ἢ αἰσθητά στοιχεῖα, μέ τά ὁποῖα μεταδίδεται ἡ ἀόρατη χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τά στοιχεῖα αὐτά (π.χ. νερό, λάδι, λόγια τοῦ ἱερέα κ.ἄ.) ἀποτελοῦν τήν ἐξωτερική ἢ φυσική πλευρά τῶν Μυστηρίων. Τήν ἄλλη πλευρά κάθε μυστηρίου τήν ἐσωτερική ἢ ὑπερφυσική, δηλαδή τή θεία χάρη πού μεταδίδουν, μόνο μέ τήν πίστη μπορούμε νά τήν ἐννοήσουμε. Τά μυστήρια ἀντλοῦν τήν ἁγιαστική τους δύναμη ἀπό τόν ἴδιο τόν Κύριο. Τά λέμε Θεοσούστατα, γιατί πρωτοέγιναν ἀπό τόν Κύριο ἢ τούς Ἀποστόλους μέ θεϊκή ἐντολή. Τά Μυστήρια γιά νά μεταδίδουν τή θεία Χάρη καί νά ἔχουν σωτήρια ἐπίδραση στούς πιστούς, πρέπει νά γίνονται ἀπό κανονικό ἱερέα καί καθὼς ὀρίζει ἡ Ἐκκλησιαστική τάξη. Ἀκόμη πρέπει καί ὁποῖος μετέχει σ' αὐτά, νά μετέχει μέ πίστη καί ἀνάλογη προπαρασκευή.

Ἀριθμός καί διαίρεση τῶν Μυστηρίων

Τά Μυστήρια εἶναι ἑπτά: Τό Βάπτισμα, τό Χρίσμα, ἡ Θεία Εὐχα-

ριστία, ἡ Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις, ἢ Ἱεροσύνῃ, ὁ Γάμος καί τό Εὐχέλαιο. Τά χωρίζουμε:

α) Σέ ὑποχρεωτικά: Βάπτισμα, Χρίσμα, Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις καί Θεία Εὐχαριστία. Τά λέμε ἔτσι, γιατί ὑποχρεωτικά πρέπει νά μετέχουν σ' αὐτά ὅσοι θέλουν νά εἶναι Χριστιανοί.

β) Σέ Προαιρετικά: Ἱεροσύνῃ, Γάμος καί Εὐχέλαιο. Σ' αὐτά δέν εἶναι ὑποχρεωμένοι νά μετέχουν ὅλοι οἱ πιστοί, ἀλλά προαιρετικῶς ὅσοι θέλουν. Μ' ἄλλο τρόπο τά χωρίζουμε: α) *Σέ ἐπαναλαμβανόμενα:* Θεία Εὐχαριστία, Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις, Εὐχέλαιο καί Γάμος (μέχρι τρεῖς φορές). Αὐτά τά λέμε ἔτσι, γιατί εἶναι δυνατό νά ἐπαναλαμβάνονται στό ἴδιο πρόσωπο. β) *Σέ μὴ ἐπαναλαμβανόμενα.* Βάπτισμα, Χρίσμα καί Ἱεροσύνῃ. Αὐτά δέν ἐπιτρέπεται νά ἐπαναληφθοῦν στό ἴδιο πρόσωπο.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι τά μυστήρια καί πῶς σκοποῦν ἔχουν;
2. Πότε ἔχουν γιά τόν πιστό σωτήρια ἀποτελέσματα;
3. Ποιά εἶναι συγχρόνως ὑποχρεωτικά καί ἐπαναλαμβανόμενα καί γιατί;

23. Τό Μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος

Ἔννοια τοῦ μυστηρίου

Τό Ἅγιο Βάπτισμα εἶναι μυστήριο ὑποχρεωτικό, γιατί μ' αὐτό γινόμαστε Χριστιανοί καί πολῖτες τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τό μυστήριο δέν ἐπαναλαμβάνεται στό ἴδιο πρόσωπο. Εἶναι Θεοσύστατο, γιατί τό ἴδρυσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἔδωσε στούς μαθητές του τήν ἐντολή νά βαπτίζουν τούς πιστούς «εἰς τό ὄνομα τοῦ Πατρὸς καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος». (Ματθ. ΚΗ' 19). Στά πρῶτα χριστιανικά χρόνια οἱ ὑποψήφιοι Χριστιανοί ἢ κατηχούμενοι βαπτίζονταν σέ μεγάλη ἡλικία. Ἀπό τόν 3ο αἰῶνα ὁμως ἡ Ἐκκλησία μας δέχτηκε τό νηπιοβαπτισμό, τή συνήθεια δηλαδή νά βαπτίζονται οἱ ἄνθρωποι σέ ὅσο τό δυνατό μικρότερη ἡλικία. Ὁ λόγος ἦταν γιά νά μήν πεθαίνουν ἀβάπτιστοι μέ τό βάρος τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος. Τό ἔργο τῆς κατηχήσεως ἀναλαμβάνει πιά ἐπίσημα ὁ ἀνάδοχος ἢ νουνός. Αὐτός ὡς ὀρθόδοξος Χριστιανός πρέπει νά γνωρίζει ὅτι παίρνει ἐπάνω του

μεγάλες ευθύνες. Ἐναλαμβάνει νά ὀδηγεῖ τόν ἀναδεκτό ἢ ἀναδεξιμιοῦ του στό Θεῖο θέλημα. Τίς χριστιανικές ἀλήθειες διδάσκουν ἀκόμη στό νέο Χριστιανό οἱ γονεῖς, ἡ Ἐκκλησία καί ἡ Πολιτεία.

Ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου

Μέ τό μυστήριο τοῦ Βαπτίσματος ὁ ἄνθρωπος καθαρίζεται ἀπό τό μολυσμό τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καί ἀπό τίς δικές του ἁμαρτίες στήν περίπτωση πού βαπτίζεται μέγας. Ἐπίσης παίρνει τή Θεία Χάρη καί ἀναγεννιέται πνευματικῶς.

Γι' αὐτό ἄλλωστε μέ τίς τρεῖς καταδύσεις στό νερό τῆς κολυμπήθρας θάβεται ὁ παλιός ἄνθρωπος τῆς ἁμαρτίας, μάθαμε στή Λειτουργική. Καί ἐνῶ γίνεται ἡ ἐπίκληση τῆς Ἁγίας Τριάδας συγχρόνως μέ τίς τρεῖς ἀντίστοιχες ἀναδύσεις ἀπό τό νερό τῆς κολυμπήθρας ἀναδύεται ὁ νέος ἄνθρωπος «ὁ κατά Χριστόν». Ἡ τριπλή αὐτή κατάδυση καί ἀνάδυση συμβολίζει τήν τριήμερη ταφή καί Ἀνάσταση τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Ὑστερα ἀπό τό Βάπτισμα ὁ ἄνθρωπος ὡς κανονικό μέλος τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ πιά νά σωθεῖ: «ὁ πιστεύσας καί βαπτισθεῖς σωθήσεται» (Μάρκ. ΙΣΤ' 16), δίδαξε ὁ Κύριος.

Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης

Τό Βάπτισμα γιά νά εἶναι ἔγκυρο πρέπει νά γίνει ἀπό κανονικό ἐπίσκοπο ἢ ἱερέα. Σέ περίπτωση ὅμως πού ἕνα ἀβάπτιστο νήπιο κινδυνεύει νά πεθάνει, εἶναι δυνατό νά γίνει τό Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης ἢ ἀεροβάπτισμα. Αὐτό γίνεται ἀπό διάκονο ἢ καί ἀπό λαϊκό ὀρθόδοξο χριστιανό. Ἄρκει νά σηκώσει τό νήπιο στόν ἄερα τρεῖς φορές καί νά πει «βαπτίζεται ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ... εἰς τό ὄνομα τοῦ πατρός καί τοῦ Υἱοῦ καί τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀμήν». Καί ἂν ζήσει τό νήπιο, συμπληρώνονται οἱ εὐχές ἀπό τόν ἱερέα.

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί τό Βάπτισμα εἶναι ὑποχρεωτικό μυστήριο;
2. Γιατί τό Βάπτισμα χαρακτηρίστηκε ὡς νεκρανάσταση τοῦ ἀνθρώπου;
3. Τί εἶναι τό Βάπτισμα τῆς ἀνάγκης;

24. Τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος

Ἔννοια τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος γίνεται ἀμέσως μετά τό Βάπτισμα. Ὁ νεοφώτιστος Χριστιανός ἔχει ἀνάγκη ἀπό τή ζωογόνο παρουσία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Αὐτήν τοῦ ἐξασφαλίζει τό Μυστήριο τοῦ Χρίσματος. Λέγεται «Χρίσμα» γιατί ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ ἱερέας πού τό τελεῖ χρίει, δηλαδή ἀλείφει τό νήπιο μέ τό ἅγιο μύρο. Ἔτσι ὁ νεοφώτιστος παίρνει τίς πλούσιες δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καί ἐνισχύεται στή χριστιανική ζωή, στήν ὁποία μπήκε μέ τό ἅγιο Βάπτισμα. Τό μυστήριο τοῦ Χρίσματος τό τελοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι βάζοντας τά χέρια τους ἐπάνω στό κεφάλι τοῦ νέου Χριστιανοῦ. Ἐπειδή ὁμως οἱ πιστοί πληθύνονταν συνεχῶς, δέν ἦταν εὐκόλο οἱ Ἀπόστολοι νά παραβρίσκονται παντοῦ, γιά νά μεταδίδουν τό Ἅγιο Πνεῦμα. Ἡ πράξη αὐτή νωρίς ἀντικαταστάθηκε μέ τό Ἅγιο Μύρο.

Τό Ἅγιο Μύρο

Ἀρχικά γινόταν ἀπό ἁγιασμένο λάδι. Ἀργότερα ἐπικράτησε ἡ συνήθεια μαζί μέ τό λάδι ν' ἀναμιγνύονται πάνω ἀπό 40 ἀρώματώδεις οὐσίες. Αὐτές συμβολίζουν τό πλῆθος τῶν δωρεῶν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Τό Ἅγιο Μύρο εἶναι δυνατό νά τό ἐτοιμάζει κάθε αὐτοκέφαλη ἢ ἀνεξάρτητη Ἐκκλησία. Ἡ Ὁρθόδοξη ὁμως Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας ἀπό σεβασμό καί τιμή στό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως παίρνει ἀπ' αὐτό ἕτοιμο τό Ἅγιο Μύρο. Ἐκεῖ ἐτοιμάζεται κατὰ τή Μεγάλη Τετάρτη καί καθαγιάζεται στή Θεία Λειτουργία τῆς Μεγάλης Πέμπτης.

Οἱ Δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος

Κατά τήν τέλεση τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος ὁ νέος Χριστιανός χρίεται, δηλαδή ἀλείφεται, σταυρωτά μέ τό Ἅγιο Μύρο στά διάφορα μέλη τοῦ σώματος. Συγχρόνως λέγεται ἡ εὐχή:» *Σφραγίς δωρεῶς Πνεύματος Ἁγίου, Ἀμήν*». Εἰδικότερα χρίεται στό στήθος γιά θεραπεία «ψυχῆς καί σώματος». Χρίεται στό στόμα γιά νά λείει πάντα καλά λόγια. Στ' αὐτιά γιά ν' ἀκούει πρόθυμα τό καλό. Στά πόδια γιά νά τόν ὀδηγοῦν στό δρόμο τῆς ἀρετῆς καί στά χέρια γιά νά κάνει πάντα τό καλό. Κάθε Χριστιανός ἔχει μεγάλη ὑποχρέωση νά διατηρεῖ καί νά

ἐπαυξάνει τὰ χαρίσματα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὰ ὁποῖα πῆρε μέ τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος.

Ἐρωτήσεις:

1. Ποιά εἶναι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου τοῦ Χρίσματος;
2. Γιατί τό μυστήριον τοῦ Χρίσματος γίνεται ἀμέσως μετά τό Βάπτισμα;
3. Πῶς θ' αὐξήσουμε τίς δωρεές τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, πού πήραμε μέ τό Μυστήριον τοῦ Χρίσματος;

25. Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις

Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ Μυστηρίου

Ὁ ἄνθρωπος στόν ἀγώνα του κατά τῆς ἁμαρτίας πολλές φορές νικιέται. Ἀλλά σάν τόν ὀρειβάτη πού πέφτει καί ξανασηκώνεται, ὥσπου νά φτάσει στήν κορφή τοῦ βουνοῦ, ἔτσι καί ὁ Χριστιανός. Νικιέται ἀπό τήν ἁμαρτία, ἀλλά μετανοεῖ καί ἀγωνίζεται γιά νά φτάσει στίς κορφές τῆς ἀρετῆς. Ὁ Πανάγαθος Θεός, γιά νά ξαναποχτήσουμε τή λευκότητα τοῦ χιτώνα τῆς ψυχῆς πού φορέσαμε μέ τό Βάπτισμα μιᾶς καί αὐτό δέν ἐπαναλαμβάνεται, μᾶς ἔδωσε ἕνα ἄλλο μέσο. Εἶναι τό ἀναντικατάστατο καί ἀναγκαῖο Μυστήριον τῆς Μετάνοιας ἢ Ἐξομολογήσεως.

Σύστασις τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριον τοῦτο παρέδωσε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος στούς Ἀποστόλους μετά τήν Ἀνάστασή Του, ὅταν τοὺς εἶπε: «ἄν τινων ἀφήτε τὰς ἁμαρτίας, ἀφίενται αὐτοῖς, ἄν τινων κρατῆτε, κεκράτηνται». (Ἰωάν. Κ' 23). Δηλαδή σ' ὅσους ἀνθρώπους ἀφοῦ μετανοήσουν συγχωρήσετε τίς ἁμαρτίες, συγχωροῦνται καί ἀπό τό Θεό. Ἀντίθετα σ' ὅσους ἀμετανόητους δέν τίς συγχωρέσετε, θά μένουν πιά ἀσυγχώρητες καί ἀπό τό Θεό. Τῆ Θεόδοτη αὐτῆ ἐξουσία τοὺς οἱ Ἀπόστολοι τή μεταβίβασαν στούς ἐπίσκοπους. Ἐκεῖνοι μέ τή σειρά τοὺς τήν παραχωροῦν καί σέ μερικούς ἱερεῖς, τοὺς ἐξομολόγους ἢ Πνευματικούς. Κάθε Χριστιανός, ὅταν πέφτει σέ ἁμαρτίες, πρέπει σάν τό Ζακχαῖο νά συναισθάνεται τήν ἁμαρτωλότητά του. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο βῆμα. Ἀμέσως μετά πρέπει νά παίρνει τήν ἀπόφασις τῆς διορθώσεως καί νά πηγαίνει στόν Πνευματικό. Σ' αὐτόν νά ἐξομολογεῖται ὅλες τίς ἁμαρτίες του μία πρός

μία. Σάν εκείνο πού θά πιεί κατά λάθος δηλητήριο καί πρέπει νά τό αποβάλλει τό συντομότερο, έτσι καί ὁ Χριστιανός. Τό συντομότερο πρέπει νά αποβάλλει ἀπό πάνω του τό δηλητήριο τῆς ἁμαρτίας. Πολλές φορές ὁ Πνευματικός μέ πατρική στοργή καί γιά νά βοηθήσει τόν πιστό στήν ἄσκηση τῆς ἀρετῆς ἐπιβάλλει τά ἐπιτίμια. Αὐτά εἶναι πνευματικές κυρίως ἀσκήσεις: ἐλεημοσύνες, νηστείες, πό συχνές προσευχές κ.ἄ.

Ἀποτελέσματα τοῦ Μυστηρίου

Μέ τήν εἰλικρινή μετάνοια καί ἐξομολόγηση ὁ πιστός παίρνει τή συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν του. Καί ὁ Θεός θά ἐπικυρώσει στούς οὐρανούς ὅσα κάμουν ἐδῶ κάτω στή γῆ οἱ ἱερεῖς Του. Καθώς ὁ κύριος ἐπικυρώνει τήν ἀπόφαση τῶν δούλων του πού ἐνεργοῦν μέ δική του ἐντολή, λέει ὁ ἱερός Χρυσόστομος. Ὁ πιστός φεύγει πιά μέ ψυχική γαλήνη καί χαρά. Φεύγει ἀκόμη μέ ἀπόφαση νά ἐπανορθώσει ὅσα ἀδικήματα ἔκαμε καί προσέχει νά μήν ξαναπέσει στίς ἴδιες ἢ σ' ἄλλες ἁμαρτίες. Καί ὅσες ἄλλες φορές συμβεῖ νά λυπεῖ ξανά τό Θεό μέ τή διαγωγή του, πάλι θά ἐξομολογεῖται τίς ἁμαρτίες του. Γιατί μόνο μέ τή μετάνοια καί τήν ἐξομολόγηση ξαναγυρίζουμε στήν κανονική Πνευματική ζωή, πού ἀποχτήσαμε μέ τό Βάπτισμα. Μόνο μέ τό Μυστήριο τοῦτο προετοιμαζόμαστε νά δεχτοῦμε τόν ἴδιο τόν Κύριο μέ τή Θεία Εὐχαριστία.

Ἐρωτήσεις:

1. Γιατί τό Μυστήριο τῆς Μετάνοιας ἢ Ἐξομολόγησεως εἶναι ἀναγκαῖο γιά κάθε Χριστιανό;
2. Γιατί δέν πρέπει ν' ἀναβάλλουμε γι' ἀργότερα τήν ἱερή Ἐξομολόγηση;
3. Περιγράψτε τί νοιώσατε ὕστερα ἀπό τήν ἱερή ἐξομολόγηση;

26. Τό Μυστήριο τῆς Θείας Εὐχαριστίας

Τό μέγα Μυστήριο

Ὁ Κύριος, καθώς εἶδαμε στήν ἐρμηνεία τῆς Θείας Λειτουργίας, παρέδωσε τό μέγα τοῦτο Μυστήριο κατά τή διάρκεια τοῦ Μυστικοῦ Δείπνου. Ἀφοῦ πρῶτα εὐχαρίστησε τόν Πατέρα Του ἐκφώνησε τά ἰδρυτικά λόγια τοῦ Μυστηρίου: «*Λάβετε, φάγετε...*» καί «*πίετε ἐξ αὐτοῦ*

Ἡ Μετάληψη τῶν Ἀγ. Ἀποστόλων ἀπό τόν Κύριο. Ἡ Μονή Μεταμορφώσεως Μετεώρων.

πάντες...» καθώς και τήν ἐντολή νά τό ἐπαναλαμβάνουμε, γιά νά θυμόμαστε πάντα τή σωτήρια θυσία Του. Ἐπειδή λοιπόν τό Μυστήριο τό σύστησε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος εὐχαριστώντας τόν Οὐράνιο Πατέρα Του, τό λέμε «Θεία Εὐχαριστία». Τό λέμε ἀκόμη και Ἁγία Κοινωνία ἢ Θεία Μετάληψη, γιατί κοινωνοῦμε και μεταλαμβάνουμε, δηλαδή παίρνουμε μέσα μας τό Ἅγιο Σῶμα και τό τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου. Μέ ἀποτέλεσμα καθώς λέει ἕνας μέγας ἅγιος τῆς Ἐκκλησίας μας, Συμεῶν ὁ Θεσσαλονίκης, νά γίνεται τότε «ἡ ἔνωση τοῦ Θεοῦ μαζί μας και νά ἐπιτυγχάνεται ὁ ἁγιασμός μας». Ἡ ἅγια μας Ἐκκλησία συνεχίζει νά τελεῖ χωρίς διακοπή τήν ἀναίμακτη αὐτή θυσία τοῦ Κυρίου. Προσφέρει ἔτσι στούς πιστοῦς ὁ,τι πῖο πολῦτιμο ἔχει. Προσφέρει τά ἀχραντα μυστήρια «εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν και ζωὴν αἰώνιον», δηλαδή γιά συγχώρηση τῶν ἁμαρτιῶν τους και ἐφόδιο γιά τήν ἄλλη ζωή. Τά αἰσθητά στοιχεῖα τοῦ Μυστηρίου εἶναι ὁ ἄρτος και ὁ οἶνος καθώς και ἡ εὐχή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων. Ἡ Ἐκκλησία μας διδάσκει ὅτι, κατά τή μεγάλη και ἱερή στιγμή τοῦ καθαγιασμοῦ τῶν τιμίων Δώρων μέ τή δύναμη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὁ ἄρτος και ὁ οἶνος μεταβάλλονται μέ μυστηριώδη τρόπο σ' αὐτό τό ἅγιο Σῶμα και τό τίμιο Αἷμα τοῦ Κυρίου.

Ἡ συμμετοχή μας στό Μυστήριο

Καθώς εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει κανείς χωρίς ὕλική τροφή, τό ἴδιο εἶναι ἀδύνατο νά ζήσει καί ὁ πιστός χριστιανική ζωή χωρίς τή Θεία Κοινωνία. Οἱ πρῶτοι Χριστιανοί αἰσθάνονταν τόση ἀγάπη στόν Κύριο, ὥστε κοινωνοῦσαν πάρα πολύ συχνά. Ἡ προετοιμασία τους ἦταν κυρίως Πνευματική καί ψυχική. Αὐτό ἄλλωστε ἦταν σύμφωνο μέ τά λόγια τοῦ ἀποστόλου Παύλου, πού μᾶς παραγγέλλει πρῶτα νά προετοιμαζόμαστε κατάλληλα καί ὕστερα νά προσερχόμαστε στή Θεία Εὐχαριστία. Γι' αὐτό, προτοῦ νά πλησιάσουμε στό μέγιστο τοῦτο Μυστήριο, πρέπει νά ἐξομολογούμεστε εἰλικρινά καί νά συμφιλιωνόμαστε μέ ὄλους. Ἀκόμη στή νηστεία τῆς Τετάρτης καί τῆς Παρασκευῆς θά προσθέσουμε καί ἄλλη, ἀνάλογα μέ τήν ἀντοχή μας καί τήν ὑπόδειξη τοῦ Πνευματικοῦ μας. Καί τότε θά προσερχόμαστε καθὼς λέει ἡ Ἐκκλησία μας, «μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης». Καί ὅταν ἔρθει ἡ μεγάλη ἐκείνη στιγμή τῆς Θείας Κοινωνίας, θά πλησιάζουμε στό Ἅγιο Ποτήριο χωρίς βία. Μέ ὑπομονή θά περιμένουμε στή σειρά μας, ὥσπου μέ ἱεροπρέπεια καί ἀπέραντο σεβασμό πάρουμε τόν Ἅρτο τῆς ζωῆς, καί τό «Φάρμακο Αὐτό τῆς ἀθανασίας», τή Θεία Εὐχαριστία.

Ἑρωτήσεις:

1. Γιατί ἡ Θεία Εὐχαριστία εἶναι ὁ «Ἅρτος τῆς ζωῆς» καί τό «φάρμακο τῆς ἀθανασίας»;
2. Πῶς πρέπει νά προετοιμαζόμαστε γι' αὐτή;
3. Ποιά συναισθήματα πλημυρίζουν τήν ψυχή μας, ἅμα προσερχόμαστε καθὼς πρέπει στή Θεία Εὐχαριστία;

27. Τό Μυστήριο τῆς Ἱεροσύνης

Τό νόημα τοῦ Μυστηρίου

Τό Μυστήριο τῆς Ἱεροσύνης τό σύστησε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν ἀπέστειλε τοὺς μαθητές Του στόν κόσμο γιά νά συνεχίσουν τό ἔργο Του. Οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι μέ τή σειρά τους μεταβίβασαν τή χάρη τῆς ἱεροσύνης στοὺς ἐπίσκοπους καί ἐκεῖνοι στοὺς διαδόχους τους κτλ. Ἡ ἀδιάκοπη αὐτή διαδοχή, συνεχίζεται μέχρι σήμερα καί ὀνομάζεται «ἀποστολική διαδοχή». Ἡ Θεία Χάρη ἀναδεικνύει τόν κληρικό, ὅταν

ὁ ἐπίσκοπος βάζει τὰ χέρια του ἐπάνω σ' αὐτόν καί ἀπαγγέλλει τήν εἰδική εὐχή. Ἡ Θεία Χάρη συμπληρώνει τίς ἀνθρώπινες ἀδυναμίες καί τόν ἐνισχύει στό δύσκολο ἔργο του. Αὐτή κάνει τόν κληρικό ἱκανό νά τελεῖ τὰ μυστήρια καί τίς ἄλλες ἱερές Ἀκολουθίες, νά ποιμαίνει τούς πιστούς καί νά κηρύττει τό θεῖο λόγο. Μ' ἄλλα λόγια τόν κάνει ἱκανό νά συνεχίζει τό ἔργο τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἄσχετα μέ τή δική του ἀγιότητα. Καθώς τό ἠλεκτρικό ρεῦμα, πού μᾶς φέρνει τόσα καλά, περνάει ἀπό τὰ σύρματα ἄσχετα ἂν αὐτά εἶναι καθαρά ἢ ὄχι. Οἱ κληρικοί λέγονται ἔτσι, γιατί ἔχουν τήν τιμή ἢ τόν κλῆρο ν' ἀσκοῦν τό μεγάλο λειτουργήμα τῆς Ἱεροσύνης. Λέγονται καί ποιμένες, γιατί φροντίζουν γιά τήν πνευματική μας πρόοδο. Κυρίως ὁμως εἶναι οἱ «οἰκονόμοι» τῶν Μυστηρίων τοῦ Θεοῦ καί οἱ πνευματικοί μας πατέρες.

Οἱ βαθμοὶ τῆς ἱεροσύνης

Οἱ κληρικοὶ ἀπό τὰ ἀποστολικά ἀκόμη χρόνια διακρίνονταν σέ διακόνους, πρεσβυτέρους καί ἐπισκόπους μέ ξεχωριστά καθήκοντα.

α) Οἱ διάκονοι διακονοῦν, δηλαδή βοηθοῦν τούς ἄλλους κληρικούς στήν τέλεση τῆς Θείας λατρείας. Χωρίς νά τελοῦν μόνοι τους κανένα Μυστήριο καί καμιὰ ἱερή Ἀκολουθία.

β) Οἱ πρεσβύτεροι ἢ ἱερεῖς ἔχουν κυρίως ἁγιαστικά καί διδακτικά καθήκοντα. Δηλαδή τελοῦν τὰ Μυστήρια ἐκτός ἀπό τήν ἱεροσύνη. Τελοῦν ἀκόμη καί ὅλες τίς ἱερές Ἀκολουθίες ἐκτός ἀπό τόν ἁγιασμό τοῦ Μύρου καί τὰ ἐγκαίνια τῶν ναῶν. Τέλος ποιμαίνουν τό λαό τοῦ Κυρίου καί κηρύττουν τό θεῖο λόγο.

γ) Οἱ ἐπίσκοποι ἢ ἀρχιερεῖς κατέχουν τή χάρη τῆς ἱεροσύνης σέ ἀνώτατο βαθμό. Γιά νά χειροτονηθοῦν χρειάζονται πάνω ἀπό δύο ἄλλοι ἀρχιερεῖς. Οἱ ἐπίσκοποι τελοῦν ὅλα τὰ Μυστήρια καί ὅλες τίς ἱερές Ἀκολουθίες. Κηρύττουν τίς Χριστιανικές ἀλήθειες καί κυβερνοῦν τήν Ἐκκλησία. Αὐτοὶ εἶναι «τό στόμα τῆς Ἐκκλησίας».

Σέ κάθε βαθμό τῆς ἱεροσύνης ὑπάρχουν ὀρισμένοι τιμητικοὶ τίτλοι, οἱ ὁποῖοι δέν ἀποτελοῦν ξεχωριστούς βαθμούς. Ἐτσι στό βαθμό τοῦ ἐπισκόπου ὑπάρχουν οἱ τίτλοι Πατριάρχης, ἀρχιεπίσκοπος κ.ἄ. ἢ στό βαθμό τοῦ πρεσβυτέρου ἀρχιμανδρίτης, πρωτοπρεσβύτερος κτλ. Ὁ γάμος ἐπιτρέπεται στοὺς διακόνους καί στοὺς πρεσβυτέρους, ἀλλά προτοῦ νά χειροτονηθοῦν. Ἡ ἱεροσύνη ἀποτελεῖ σπουδαῖο λειτουργήμα καί μεγάλη ἀποστολή. Τήν πνευματική ἐξουσία τῶν κληρικῶν

δέν τήν ἔχουν οὔτε καί αὐτοί οἱ ἄγγελοι, λένε οἱ Ἅγιοι Πατέρες. Γι' αὐτό τούς ἀνήκει ἡ ἐκτίμηση καί ὁ σεβασμός μας.

Ἑρωτήσεις:

1. Τί εἶναι ἡ «ἀποστολική διαδοχή»;
2. Ποιές εἶναι οἱ ὑποχρεώσεις τῶν κληρικῶν κάθε βαθμοῦ;
3. Πῶς πρέπει νά φερόμαστε στούς κληρικούς καί γιατί;

28. Τά ἄλλα Μυστήρια

α) Ὁ Γάμος. Ὁ Θεός ἔπλασε τή γυναίκα ἀπό τήν πλευρά τοῦ Ἀδάμ. Αὐτό δείχνει τή στενή σχέση, πού ὑπάρχει ἀνάμεσα στόν ἄνδρα καί τή γυναίκα. Ἡ εὐλογία τοῦ Θεοῦ στούς πρωτόπλαστους ἦταν νά ζήσουν μέ ἀγάπη καί κατανόηση. Ἦταν ἀκόμη νά ἐκπληρώσουν τήν ἐντολή τῆς τεκνογονίας μέσα στό στοργικό οἰκογενειακό περιβάλλον. Τόν ἱερό αὐτό θεσμό τοῦ γάμου εὐλόγησε καί ὁ Κύριός μας Ἰησοῦς Χριστός μέ τήν παρουσία του στό γάμο τῆς Κανᾶ, κάνοντας ἐκεῖ τό πρῶτο Του θαῦμα. Ὁ ἱερός δεσμός τοῦ γάμου, τό «μέγα» αὐτό Μυστήριο κατὰ τόν ἀπόστολο Παῦλο, παρομοιάζεται μέ τό δεσμό τοῦ Χριστοῦ καί τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ Χριστός ἀγάπησε τήν Ἐκκλησία καί θυσιάστηκε γι' αὐτή. Ἔτσι καί οἱ σύζυγοι μέ τή χάρη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πού ἀγιάζει τό σύνδεσμό τους, ἐνισχύονται γιά νά δείχνουν μεταξύ τους ἀγάπη καί αὐτοθυσία. Ἀκόμη οἱ σύζυγοι μέ τίς εὐχές τῆς Ἐκκλησίας, τῶν γονέων τους καί τῶν συγγενῶν τους ἀναλαμβάνουν τήν ὑποχρέωση νά δημιουργήσουν μιᾶ Χριστιανική οἰκογένεια. Ἀναλαμβάνουν ν' ἀναδείξουν ἕνα φυτώριο ἁγίων, μεγαλώνοντας τά παιδιά τους «ἐν παιδείᾳ καί νοουθεσίᾳ Κυρίου», Ἐφεσ. ΣΤ' 4, δηλαδή σύμφωνα μέ τό θέλημα τοῦ Κυρίου. Ὁ ἱερός δεσμός τοῦ γάμου, καθώς ὀρίζει ἡ ἐντολή τοῦ Κυρίου, πρέπει νά εἶναι ἀδιάλυτος καί ἰσόβιος. Ἄλλ' ὅταν περιφρονεῖται ὁ ἱερός αὐτός δεσμός μέ τή μοιχεία ἢ σ' ἄλλες σοβαρές περιστάσεις, ὁ γάμος διαλύεται. Θεωρεῖται ἐπίσης ὅτι διαλύθηκε, ὅταν ὁ ἕνας ἀπό τούς δύο συζύγους πεθάνει. Τότε μπορεῖ νά ἐπαναληφθεῖ γιά δευτέρα ἢ καί τρίτη φορά.

β) Τό Εὐχέλαιο. Τίς πρῶτες πληροφορίες γιά τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου τίς βρίσκουμε στήν Ἁγία Γραφή. Μάλιστα ὁ ἀδελφός Θεός Ἰάκωβος στήν Ἐπιστολή του μᾶς συμβουλεύει σχετικά. Ἄν κάποιος

είναι ἄρρωστος, ἄς καλέσει τούς πρεσβυτέρους τῆς Ἐκκλησίας νά προσευχηθοῦν γι' αὐτόν. Καί ἀφοῦ τόν ἀλείψουν μέ ἁγιασμένο λάδι, ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς πού γίνεται μέ πίστη, θά σώσει τόν ἄρρωστο καί θά τόν σηκώσει ἀπό τό κρεβάτι ὁ Θεός (Ἰάκ. Ε' 14-15). Τό Μυστήριο τοῦ Εὐχελαίου παρηγορεῖ καί τονώνει ὄσους ὑποφέρουν ἀπό σωματικές ἢ ψυχικές ἀρρώστιες. Ἐνῶ ὁ ἱερέας τούς ἀλείφει μέ ἁγιασμένο λάδι παρακαλεῖ τό Θεό νά τούς χαρίσει τή θεραπεία τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς. Τό Μυστήριο ἐνισχύει καί ὄσους χαίρονται τήν ὑγεία τους. Τό Εὐχέλαιο μέ τίς κατανυκτικές του εὐχές καί τήν ὄραία του Ἀκολουθία μᾶς φέρνει τήν Ἰαματική χάρη τοῦ Θεοῦ. Αὐτή μᾶς ἀνακουφίζει κυρίως ἀπό τίς σωματικές ἀρρώστιες, ἐφόσον ἀπό τίς ἁμαρτίες μᾶς ἀπαλλάσσει μόνο ἡ μετάνοια καί ἡ ἐξομολόγηση. Κάθε Μεγάλη Τετάρτη στούς ναούς γίνεται τό Εὐχέλαιο γιά ὄλους τούς Χριστιανούς. Εἰδικά γιά ὄσους ἐτοιμάζονται νά μεταλάβουν ἀποτελεῖ μιά ἀκόμη προπαρασκευή. Μέ τό συγκινητικό αὐτό Μυστήριο, τό Ἅγιο Εὐχέλαιο, ἡ Ἐκκλησία μας δείχνει τή συμπάθειά της στούς πιστούς πού βρίσκονται σέ κατάσταση ἀνάγκης καί θλίψεως.

Κείμενα:

- α) «... ἔδωκεν ... ποιμένας καί διδασκάλους, πρὸς καταρτισμόν τῶν ἁγίων». Ἐφεσ. Δ' 11-12. Ἀπόδοση: Ὁ Χριστός ἔδωσε στήν Ἐκκλησία ποιμένες καί διδασκάλους, γιά νά μᾶς καθοδηγοῦν στή Χριστιανική ζωή.
- β) Γενικά γιά τά Μυστήρια ὁ ἅγιος Συμεὼν ὁ Θεσσαλονίκης γράφει:
- Τό Βάπτισμα· μᾶς ἀναγεννᾷ πνευματικῶς.
 - Τό Χρίσμα μᾶς δίνει τήν πρώτη σφραγίδα, πού χάσαμε μέ τήν παρακοή.
 - Ἡ μετάνοια μᾶς ἀνορθώνει ἀπό τήν ἁμαρτία.
 - Ἡ Θεία Κοινωνία μᾶς ἐνόνει μέ τό Χριστό.
 - Ἡ ἱεροσύνη δίνει στόν ἄνθρωπο τήν ἐξουσία τοῦ Θεοῦ.
 - Ὁ γάμος ἀποτελεῖ θεῖο δῶρο γιά τή γέννηση παιδιῶν.
 - Τό Εὐχέλαιο μᾶς χορηγεῖ τό θεῖο ἔλεος.

Ἐρωτήσεις:

1. Μέ ποιόν τρόπο ὁ Κύριος ἐλόγησε τό μυστήριο τοῦ γάμου;
2. Τί γράφει γιά τό γάμο ὁ ἀπόστολος Παῦλος;
3. Ποιός εἶναι ὁ σκοπός τοῦ Εὐχελαίου;
4. Πῶς ἐπιτυγχάνεται κυρίως ἡ ψυχική θεραπεία ἀπό τίς ἁμαρτίες;

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

29. Ἐννοια τῆς προσευχῆς

Τί εἶναι Προσευχή

Ὁ ἄνθρωπος ἔχει τό μεγάλο προνόμιο νά πιστεύει, νά ἐλπίζει καί ν' ἀγαπᾷ τό Θεό. Τήν εὐσέβεια αὐτή πού πλημμυρίζει τήν ψυχή του ἔχει ἀνάγκη ὁ ἄνθρωπος νά τήν ἐκδηλώνει μέ τό ἱερότατο καθήκον τῆς προσευχῆς.

Προσευχή λοιπόν ὀνομάζουμε τήν ἀνύψωση τῆς Ψυχῆς μας στό Θεό.

Μ' αὐτήν ὁ ἀδύναμος ἄνθρωπος συνομιλεῖ μέ τόν Παντοδύναμο Θεό. Μ' αὐτήν ὁ πιστός ἐκδηλώνει τό σεβασμό του στόν ἄπειρο Θεό, τό δημιουργό καί κυβερνήτη τοῦ σύμπαντος. Εἶπαν ὅτι ἡ προσευχή εἶναι ἡ ἀναπνοή τῆς Ψυχῆς. Πολλοί σοφοί χαρακτήρισαν τή δύναμή της μοναδική. Ἐνας ἀπ' αὐτούς ἦταν καί ὁ ἐπινοητής τοῦ ἀσύρματου τηλέγραφου ὁ Μαρκόνι, πού εἶπε «πιστεύω στή μοναδική δύναμη τῆς προσευχῆς ὅχι μόνο σάν Χριστιανός, ἀλλά καί σάν ἐπιστήμονας».

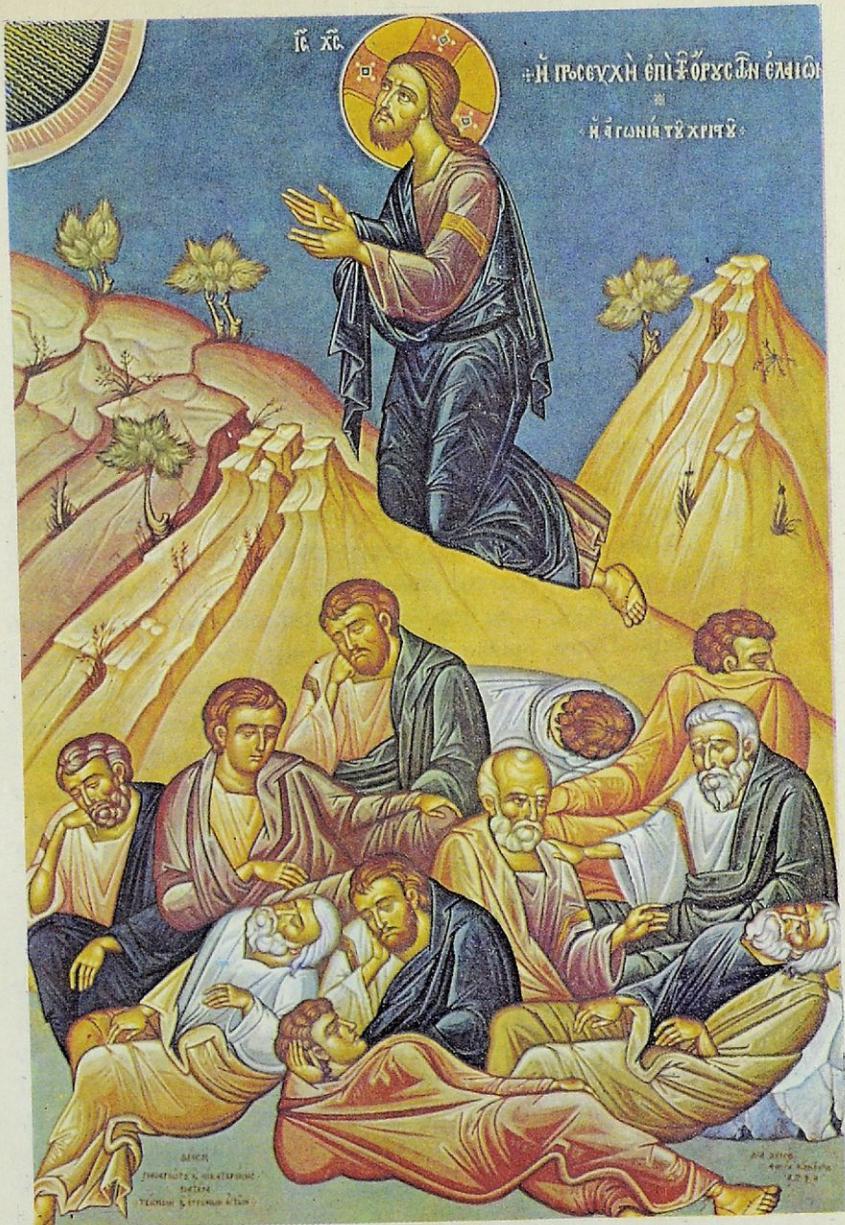
Περιεχόμενο τῆς Προσευχῆς

Στήν προσευχή ὁ ἄνθρωπος λέει καί ὁ Θεός ἀκούει. Αὐτός πού φύτεψε στό κεφάλι μας τό αὐτί εἶναι δυνατό νά μή μᾶς ἀκούει; Αὐτός πού ἔπλασε τό μάτι μας εἶναι δυνατό νά μή μᾶς βλέπει; ρωτᾷει ὁ ψαλμωδός Δαβίδ (Ψαλμ. 93,9). Μᾶς ἀκούει λοιπόν καί μᾶς βλέπει ὁ Θεός. Δέχεται τίς προσευχές μας καί μᾶς δίνει ὅσα μᾶς ὠφελοῦν πραγματικά. Μέ τίς προσευχές μας συνήθως δοξολογοῦμε καί εὐχαριστοῦμε τό Θεό, ἐνῶ συγχρόνως Τόν παρακαλοῦμε, γιά τίς τόσες μας ἀνάγκες. Οἱ προσευχές μας λοιπόν περιέχουν:

α) **Δοξολογία.** Μ' αὐτή δοξάζουμε τό Θεό. Ἐκφράζουμε δηλαδή τό θαυμασμό μας μπροστά στό ἄπειρο μεγαλεῖο Του.

β) **Εὐχαριστία.** Μ' αὐτή εὐχαριστοῦμε τό Θεό, γιατί μᾶς φάνερωσε τίς Χριστιανικές ἀλήθειες καί μᾶς ἔσωσε μέ τό Μονογενή του Υἱό. Τόν εὐχαριστοῦμε ἀκόμη γιά τά τόσα ἀγαθά, πού μᾶς δίνει συνεχῶς.

γ) **Δέηση.** Στίς προσευχές μας παρακαλοῦμε τό Θεό γιά τίς πνευ-

Ὁ Κύριος Προσευχόμενος. Φ. Κόντογλου.

ματικές και τις ύλικές μας ανάγκες. Τοῦ ἐκφράζουμε τὴ μετάνοιά μας καὶ Τοῦ ζητᾶμε νὰ μᾶς λυτρώσει ἀπὸ τὶς παγίδες τοῦ πονηροῦ. Τέλος ζητᾶμε νὰ μᾶς δώσει τ' ἀναγκαῖα γιὰ τὴ συντήρησή μας.

Ὁ τρόπος τῆς προσευχῆς

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος μᾶς συμβουλεύει νὰ προσευχόμεστε συνεχῶς. Νὰ προσευχόμεστε μὲ τὴν *ἀτομικὴ* ἢ *ιδιωτικὴ* προσευχὴ μόνοι μας στὸ σπίτι ἢ ὅπου ἄλλοῦ βρεθοῦμε. Νὰ προσευχόμεστε καὶ μὲ τὴν *κοινὴ* προσευχὴ μαζί μὲ ἄλλους στὸ σπίτι, στὸ σχολεῖο κ.ἄ. Ἀκόμη νὰ συμμετέχουμε στὴ *λατρεία*, δηλαδή στὴ δημόσια προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας μας. Σὲ κάθε περίπτωση ὅμως ἡ προσευχὴ μας πρέπει νὰ γίνεται μὲ ταπείνωση σάν ἐκείνη τοῦ Τελώνη καὶ μὲ βαθύ σεβασμό στὸν ἄπειρο Θεό. Στούς σεβαστοὺς μας γονεῖς, τοὺς διδασκάλους μας ἢ ἄλλα ἀνώτερα πρόσωπα πρέπει πάντα νὰ μιλάμε μὲ προσοχὴ καὶ σεβασμό. Ἀσυγκρίτως ἀνώτερος πρέπει νὰ εἶναι ὁ σεβασμὸς μας, ὅταν συνομιλοῦμε μὲ τὸν Παντοδύναμο Θεό. Ἀκόμη καὶ ἡ στάση μας κατὰ τὴν προσευχὴ πρέπει νὰ δείχνει εὐλάβεια καὶ προσοχή. Ὁ Κύριος στὴν ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὀμιλία Του, μᾶς δίδαξε τὸν τρόπο τῆς προσευχῆς. Ἄμα προσευχόμεστε, εἶπε ὁ Κύριος, πρέπει νὰ συγκεντρῶνουμε τὸ νοῦ μας στὸ Θεό καὶ χωρὶς πολυλογίες νὰ ζητᾶμε κυρίως ὅσα θὰ μᾶς ὠφελήσουν ψυχικῶς. Βεβαίως ὁ Παντογνώστης Θεὸς γνωρίζει τὶς ἀνάγκες μας. Ἀλλὰ καὶ ἐμεῖς μὲ τὴν ἐπίμονη προσευχὴ μας δείχνουμε τὴν ταπείνωση καὶ τὴν ἐξάρτησή μας ἀπὸ τὸ Θεό, γράφει ὁ ἱερός Χρυσόστομος.

Ἐρωτήσεις:

1. Τί ὀνομάζουμε προσευχή;
2. Τί πρέπει νὰ περιλαμβάνουν οἱ προσευχές μας;
3. Πῶς πρέπει νὰ προσευχόμεστε;
4. Πῶς ἐννοεῖτε τὰ λόγια τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσσης ὅτι «μὲ τὴν Προσευχὴ διορθωνόμεστε ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, προκόβουμε στὴν ἀρετὴ καὶ μιμούμαστε τοὺς ἀγγέλους»;

30. Ἡ Κυριακή Προσευχή

Ἡ Θεοδίδακτη Προσευχή

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς Οὐρανοῖς· ἀγιασθήτω τό ὄνομά σου· ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου· γενηθήτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γῆς· τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον· καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καί μή εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλά ρῦσαι ἡμᾶς ἀπό τοῦ πονηροῦ». (Ματθ. Στ' 9-13).

Τῆ θαυμάσια αὐτή προσευχή τή λέμε «Κυριακή Προσευχή», γιατί εἶναι Θεοδίδακτη. Τή δίδαξε ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὅταν κάποιοι ἀπό τούς μαθητές Του τόν παρακάλεσε νά τούς δώσει ἕνα ὑπόδειγμα Προσευχῆς. Ἀπό τότε οἱ μαθητές τήν παρέδωσαν στήν Ἐκκλησία, ἡ ὁποία τή διαφύλαξε σάν ἱερή κληρονομιά. Τήν ὠραία αὐτή προσευχή μαθαίνουν οἱ μητέρες στά μικρά τους παιδιά, τούς μικρούς αὐτούς ἀγγέλους τῆς οἰκογένειας. Καί αὐτά τήν ἀπαγγέλλουν μέ ἀγνότητα καί ἀθωότητα κάτω ἀπό τό ἀμυδρό φῶς τοῦ καντηλιοῦ στό οἰκογενειακό εἰκονοστάσι.

Μέ τό ἄρμονικό σύνολο τῆς Κυριακῆς προσευχῆς δοξολογοῦμε καί εὐχαριστοῦμε τόν Οὐράνιο Πατέρα. Συγχρόνως ζητάμε τά ἀπαραίτητα πνευματικά καί ὕλικά ἀγαθά. Μποροῦμε νά διακρίνουμε σ' αὐτή πρόλογο, κύριο μέρος κι ἐπίλογο.

Ἑρμηνεία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς

Ἄ Ο Πρόλογος

«Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς». Ὁ Κύριος μέ τίς πρώτες λέξεις αὐτῆς τῆς ἐξαιρετικῆς Προσευχῆς μᾶς δίνει τό δικαίωμα νά ὀνομάζουμε τό Θεό «Πατέρα» μας. Ἔτσι κλείνει ἡ περίοδος τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού φοβόνταν οἱ Ἑβραῖοι νά προφέρουν τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Τώρα πιά μᾶς ἀνοίγεται ἡ πατρική ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ-Πατέρα, γιατί εἴμαστε παιδιά Του. Αὐτός μᾶς δημιούργησε καί μᾶς ἀναδημιούργησε μέ τήν ἐνανθρώπηση καί τή σταυρική θυσία τοῦ Σωτήρα Χριστοῦ. Καί ἀφοῦ ἔχουμε τόν ἴδιο Πατέρα, ἀσφαλῶς εἴμαστε καί ἀδέλφια μεταξύ μας. Ὁ κοινός μας Πατέρας, ὁ Θεός, εἶναι «ἐν τοῖς Οὐρανοῖς». Δηλαδή ἐνῶ βρίσκεται παντοῦ, ξεχωρίζει ἀπό τά γήινα καί φθαρτά καί ἀνυψώ-

νεται σέ οὐράνιες σφαῖρες ἠθικῆς καθαρότητος καί ἀγνότητος. Σ' αὐτήν τήν Οὐράνια Πατρίδα τῆς μακαριότητος καί τῆς χαρᾶς προορίζομαστε καί πάλι νά ἐπιστρέψουμε καί ἐμεῖς.

Τό κύριο μέρος

Σ' αὐτό περιλαμβάνονται τά αἰτήματα, δηλαδή ὅσα ζητᾶμε γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ καί τά αἰτήματα γιά τόν ἄνθρωπο.

α) Αἰτήματα γιά τή δόξα τοῦ Θεοῦ

«*Ἁγιασθήτω τό ὄνομά σου*». Μ' αὐτές τίς λέξεις εὐχόμαστε νά γίνει γνωστό τό ὄνομα τοῦ Θεοῦ σέ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτό θά γίνει ἅμα προσπαθοῦμε ὅλοι μας μέ τά ἔργα μας καί τά λόγια μας νά δοξάζεται τό ἅγιο ὄνομα τοῦ Θεοῦ.

«*Ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου*». Ὁ Θεός ὡς δημιουργός κυριαρχεῖ στή φύση. Αὐτό εὐχόμαστε νά ἐπεκταθεῖ καί στίς ψυχές τῶν ἀνθρώπων. Εὐχόμαστε ὅλοι οἱ λαοί νά πιστέψουν στόν Κύριο καί ὅλοι οἱ πιστοί νά ζοῦν βίο Χριστιανικό.

«*Γενηθῆτω τό θέλημά σου, ὡς ἐν Οὐρανῷ καί ἐπί τῆς γῆς*». Ἄλλά γιά ν' ἀποκατασταθεῖ σ' ὄλον τόν κόσμο ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ, πρέπει νά ἐφαρμόζεται ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους τό ἅγιο θέλημα τοῦ Θεοῦ. Καθώς ἐφαρμόζεται μέ προθυμία καί χαρά ἀπό τοὺς Ἀγγέλους καί τοὺς δικαίους πού βρίσκονται στόν οὐρανό, τό ἴδιο νά γίνεται καί ἐδῶ στή γῆ.

β) Αἰτήματα γιά τόν ἄνθρωπο καί τίς ἀνάγκες του

«*Τόν ἄρτον ἡμῶν τόν ἐπιούσιον δός ἡμῖν σήμερον*». Μέ τόν ἄρτο, δηλαδή τό ψωμί, ζητᾶμε νά μᾶς δώσει ὁ Θεός ὅσα μᾶς εἶναι ἀναγκαῖα γιά τό σῶμα καί τήν ψυχή. Ζητᾶμε τά ἀναγκαῖα χωρίς σπατάλες καί ὑπερβολές μόνο γιά σήμερα. Γιά τό μέλλον πρέπει νά ἐλπίζουμε στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ, ἀφοῦ καί ἐμεῖς κάνουμε ὅ,τι μπορούμε. Ἄρτος μας ὅμως ἀναγκαῖος εἶναι καί ὅ,τι συντηρεῖ τήν ψυχή. Εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ καί μάλιστα «ὁ Ἄρτος τῆς ζωῆς», ἡ «Θεία Κοινωνία», πού μᾶς ζωογονεῖ καί μᾶς μεταδίδει τό Χριστό.

«*Καί ἄφες ἡμῖν τά ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καί ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν*». Ὁ Κύριος ἤξερε ὅτι ἦταν δυνατό καί ὕστερα ἀπό τό Βάπτισμα νά ξαναπέσουμε στήν ἁμαρτία. Γι' αὐτό μᾶς δίδαξε νά ζητᾶμε διαρκῶς ἀπό τό Θεό νά μᾶς συγχωρήσει «τά ὀφειλήματα», δηλαδή τά

χρέη πού ἔχουμε πρὸς Αὐτόν κάνοντας τὴν ἁμαρτία. Συγχρόνως ὁμως ὅταν ἀπαγγέλλουμε τὴ φράση αὐτὴ, δίνουμε τὴν ὑπόσχεση στὸ Θεό ὅτι ἔχουμε καὶ ἐμεῖς συγχωρήσει ὅσους μᾶς ἔβλαψαν. Ἔτσι μόνο θ' ἀκολουθοῦμε τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου, πού συγχώρεσε τοὺς σταυρωτὲς Του ἐπάνω ἀπὸ τὸ Σταυρό.

«Καὶ μὴ εἰσενέγκης ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ρῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ». Τέλος ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεό νά μὴν ἐπιτρέψει νά βρεθοῦμε σέ πειρασμό, δηλαδή στὶς περιστάσεις ἐκεῖνες πού μᾶς ἐκθέτουν στὸν κίνδυνο τῆς ἁμαρτίας. Καθὼς ζητᾶμε τὴ βοήθεια τῶν γονέων μας πού εἶναι κοντά μας, ἅμα βρεθοῦμε σέ κάποιο κίνδυνο, ἔτσι καὶ ἐδῶ. Ζητᾶμε ἀπὸ τὸ Θεό νά μᾶς προφυλάξει ἀπὸ τίς κακοποιῆς ἐνέργειες τῶν πονηρῶν πνευμάτων.

Ἔπιλογος

«Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας, Ἀμήν».

Μ' αὐτὲς τίς λέξεις τοῦ ἐπιλόγου ὁμολογοῦμε ὅτι ὁ Θεός μπορεῖ νά μᾶς δώσει ὅσα τοῦ ζητήσαμε προηγουμένως. Γιατί εἶναι ὁ αἰώνιος βασιλιάς καὶ ὁ Παντοδύναμος Θεός μας, πού μᾶς προστατεύει καὶ μᾶς ἀγαπᾶ. Γι' αὐτό Τοῦ ἀνήκει κάθε δόξα καὶ τιμὴ στοὺς αἰῶνες τῶν αἰῶνων. Μὲ τὸ «Ἀμήν» ἐπιβεβαιώνουμε ὅλα ὅσα εἶπαμε μέχρι τώρα καὶ ἐμπιστευόμαστε τὸν ἑαυτό μας στὸν Πανάγαθο Θεό.

Ἐρωτήσεις – Ἐφαρμογές:

1. Ποιὰ ξεχωριστὴ σημασία ἔχει τὸ δικαίωμα πού μᾶς δίνεται ἀπὸ τὸ Θεό, νά τὸν ἀποκαλοῦμε «Πατέρα μας»;
2. Ἀναπτύξτε σὴν ἐκθεση τὰ μεγάλα νοήματα τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς.
3. Μάθετε ν' ἀπαγγέλλετε σωστά τὴν Κυριακὴ Προσευχή.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΠΡΟΣΕΥΧΕΣ

1) Προσευχή στό Ἅγιο Πνεῦμα

Βασιλεῦ Οὐράνιε, Παράκλητε τό Πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὁ πανταχοῦ Παρών καί τά πάντα πληρῶν, ὁ θησαυρός τῶν ἀγαθῶν καί ζωῆς χορηγός, ἐλθέ καί σκήνωσον ἐν ἡμῖν καί καθάρισον ἡμᾶς ἀπό πάσης κηλίδος καί σῶσον, Ἄγαθέ, τά ψυχάς ἡμῶν.

2) Προσευχές στήν ὑπεραγία Θεοτόκο

α) Δέσποινα, πρόσδεξαι τάς δεήσεις τῶν δούλων σου καί λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπό πάσης ἀνάγκης καί θλίψεως.

β) Διάσωσον ἀπό κινδύνων τούς δούλους σου, Θεοτόκε, ὅτι πάντες μετά Θεόν εἰς σέ καταφεύγομεν ὡς ἄρρηκτον τεῖχος καί Προστασίαν. (Ἀπό τούς Παρακλητικούς Κανόνες).

3) Εὐχή ἀπό τήν Ἀκολουθία τῆς Γ' Ὠρας

Κύριε, ὁ τό Πανάγιόν Σου Πνεῦμα ἐν τῇ τρίτῃ ὥρᾳ τοῖς Ἀποστόλοις Σου καταπέμψας, τοῦτο, ἀγαθέ, μή ἀντανέλης ἀφ' ἡμῶν, ἀλλ' ἐγκαίνισον ἡμῖν τοῖς δεομένοις Σου.

4) Προσευχή πρό τοῦ γεύματος

Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, εὐλόγησον τήν βρῶσιν καί τήν πόσιν τῶν δούλων σου, ὅτι Ἅγιος εἶ πάντοτε, νῦν καί ἀεὶ καί εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

5) Προσευχή μετὰ τό γεῦμα

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ ὁ Θεός ἡμῶν, ὅτι καί τῇ παρουσίᾳ ἡμέρᾳ ἐνέπλησας ἡμᾶς τῶν ἐπιγειῶν σου ἀγαθῶν· μή στερήσης ἡμᾶς καί τῆς ἐπουρανίου βασιλείας, ἀλλ' ὡς ἐν μέσῳ τῶν μαθητῶν σου παρεγένου, Σωτήρ, τήν εἰρήνην διδούς αὐτοῖς, ἐλθέ καί μεθ' ἡμῶν καί σῶσον ἡμᾶς.

6) Βραδινή Παιδική Προσευχή

Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ, ὁ προσδεξάμενος τά παιδιά ἐλθόντα πρὸς σέ, πρόσδεξαι καί ἐκ τῶν χειλέων ἐμοῦ τοῦ παιδός σου τήν ἐσπερινήν ταύτην δέησιν. Σκέπασόν με ἐν τῇ σκέπῃ τῶν πτερύγων σου, ἵνα ἐν εἰρήνῃ κοιμηθῆσωμαι καί ὑπνώσω· καί διέγειρόν με ἐν καιρῷ εὐθέτω πρὸς σὴν δοξολογίαν, ὡς ὁ μόνος ἀγαθὸς καί φιλόνητος.

7) Προσευχή Πρωινή

Ἐξεγερθέντες τοῦ ὕπνου προσπίπτομέν σοι, Ἀγαθέ, καί τῶν Ἀγγέλων τόν ὕμνον βοῶμεν σοι, Δυνατέ· Ἅγιος, Ἅγιος, Ἅγιος εἶ ὁ Θεός. Διὰ τῆς Θεοτόκου ἐλέησον ἡμᾶς.

8) Προσευχή πρό τῆς Θείας Μεταλήψεως

Πιστεῦω, Κύριε, καί ὁμολογῶ ὅτι σύ εἶ ἀληθῶς ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ὁ ἐλθὼν εἰς τόν κόσμον ἁμαρτωλοὺς σῶσαι, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Ἔτι πιστεῦω ὅτι τοῦτο αὐτό ἐστὶ τό ἄχραντον Σῶμα

σου καί τοῦτο αὐτό ἔστι τό τίμιον Αἷμα σου. Δέομαι, ὄν σου· Ἐλέησον με καί συγχώρησόν μοι τά παραπτώματά μου, τά ἐκούσια καί τά ἀκούσια, τά ἐν λόγῳ τά ἐν ἔργῳ τά ἐν γνώσει καί ἀγνοίᾳ· καί ἀξιώσόν με ἀκατακρίτως μετασχεῖν τῶν ἀχράντων σου Μυστηρίων, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καί εἰς ζώην τήν αἰώνιον. Ἄμήν. (Ἱεροῦ Χρυσοστόμου).

ὁ ἀγαπᾶσόν

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σελίδα

Έννοια τῆς Θείας Λατρείας	5
Περιεχόμενο καί χρησιμότητα τῆς Λειτουργικῆς	5

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΤΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

1. Ὁ χριστιανικός ναός καί τά μέρη του	7
2. Οἱ ρυθμοί τῶν ναῶν	13
3. Τά ἱερά Σκευῆ	17
4. Ὁ ἱερός διάκοσμος τοῦ ναοῦ	21
5. Τά ἱερά Ἄμφια	23

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

6. Οἱ χριστιανικές Γιορτές	28
7. Ἀκίνητες Δεσποτικές Γιορτές	30
8. Οἱ πρό τοῦ Πάσχα κινητές Δεσποτικές Γιορτές	33
9. Ἡ Ἁγία καί Μεγάλη Ἑβδομάδα	36
10. Τό Πάσχα καί οἱ μετὰ αὐτό κινητές Δεσποτικές Γιορτές	38
11. Οἱ Θεομητορικές Γιορτές	41
12. Γιορτές τῶν Ἁγίων	43

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Ο ΤΡΟΠΟΣ ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΛΑΤΡΕΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟ. ΙΕΡΕΣ ΑΚΟΛΟΥΘΙΕΣ
(ΕΚΤΟΣ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ)

13. Οἱ ἱερές Ἀκολουθίες (Τακτικές – Ἐκτακτες)	47
14. Ἐκτακτες ἱερές Ἀκολουθίες. Ἱερά Μυστήρια (ἐκτός τῆς Θ. Εὐχαριστίας)	49
15. Ἄλλες ἔκτακτες Ἱερές Ἀκολουθίες	51
16. Ἡ Δοξολογία (Εἰσαγωγή-Κείμενο)	53
17. Σύντομη ἐρμηνεία τῆς Δοξολογίας	55

ΤΜΗΜΑ ΔΕΥΤΕΡΟ. Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

18. Ἡ Θεία Λειτουργία Γενικά	59
19. Ἡ Προσκομιδή	60
20. Ἡ Λειτουργία τῶν Κατηχουμένων	62
21. Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν. ΜΕΡΟΣ Α'	64
22. Ἡ Λειτουργία τῶν πιστῶν ΜΕΡΟΣ Β'	66

ΤΜΗΜΑ ΤΡΙΤΟ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

23. Τά κυριότερα λειτουργικά βιβλία	69
---	----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ι Ε Ρ Η Κ Α Τ Η Χ Η Σ Η

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ Η ΚΑΤΗΧΗΣΗ

1. Χριστιανισμός, ἡ μόνη ἀληθινή Θρησκεία	72
2. Ὁρθόδοξη Χριστιανική Ἐκκλησία	75
3. Ἐτερόδοξες Ἐκκλησίες. Α' Ρωμαιοκαθολική Ἐκκλησία	78
4. Ἐτερόδοξες Ἐκκλησίες Β' Ἐκκλησίες τῶν Διαμαρτυρομένων ...	80
5. Ἄλλες γνωστές Θρησκείες	82
6. Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Α' Ἁγία Γραφή	84
7. Πηγές τῆς Χριστιανικῆς Θρησκείας. Β' Ἱερά Παράδοση	87

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΔΟΓΜΑΤΙΚΟ

8. Τό Σύμβολο τῆς Πίστεως	89
---------------------------------	----

ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΟΥ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Ο ΘΕΟΣ

9. Οὐσία καί ἰδιότητες τοῦ Θεοῦ. Ἁγία Τριάδα	91
10. Ὁ Θεός Δημιουργός τοῦ κόσμου	93
11. Παρακοή τῶν Πρωτοπλάστων. Θεία Πρόνοια	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Ο ΘΕΑΝΘΡΩΠΟΣ ΛΥΤΡΩΤΗΣ

12. Ἡ Θεότητα καί ἡ ἐνανθρώπηση τοῦ Κυρίου	98
13. Τά πάθη καί ἡ Ἀνάσταση τοῦ Κυρίου	101

14. Ἀνάληψη καὶ Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου	103
---	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

15. Ἅγιο Πνεῦμα καὶ Ἐκκλησία	106
------------------------------------	-----

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

16. Τὰ ἄλλα ἄρθρα τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως	107
--	-----

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΗΘΙΚΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΑΥΤΟΥ

17. Ὁ ἠθικός νόμος καὶ ὁ Δεκάλογος	110
18. Τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸ Θεό	112
19. Τὰ καθήκοντά μας πρὸς τὸν πλησίον	114

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΗ ΤΟΥ ΔΕΚΑΛΟΓΟΥ ΜΕ ΤΟΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΚΟ ΝΟΜΟ

20. Εὐαγγελικός νόμος καὶ Δεκάλογος	118
21. Ἡ ἐπί τοῦ Ὁρους ὁμιλία (περιληπτικά)	120

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ Η ΘΕΙΑ ΧΑΡΗ

22. Ἐννοια τῶν Μυστηρίων	123
23. Τὸ Μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος	124
24. Τὸ Μυστήριον τοῦ Χρίσματος	126
25. Μετάνοια ἢ Ἐξομολόγησις	127
26. Τὸ Μυστήριον τῆς Θείας Εὐχαριστίας	128
27. Τὸ Μυστήριον τῆς Ἱεροσύνης	130
28. Τὰ ἄλλα Μυστήρια	132

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ

29. Ἐννοια τῆς προσευχῆς	134
30. Ἡ Κυριακὴ Προσευχή	137

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Προσευχές	140
ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ	147

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΕΣ

1. Βασιλείου Εισοδικόν
2. Γρατσέα Γ. Τά θεμελιώδη άρθρα τῆς Πίστεως
3. Γρηγορίου Ἡ Λειτουργία τῆς Εὐχαριστίας τοῦ Θεοῦ
4. Θεοδώρου Ε. Ἡ μορφωτική ἀξία τοῦ ἰσχύοντος τριωδίου
5. Ἰωαννίδου Β. Τό Εὐαγγέλιον καί τό κοινωνικόν πρόβλημα
6. Καλλινίκου Κ. Ὁ χριστιανικός ναός καί τά τελούμενα ἐν αὐτῷ
7. Τοῦ ἰδίου Ἡ Προσευχή
8. Καλοκύρη Κ. Χριστιανική καί Βυζαντινή ἀρχαιολογία
9. Καρμίρη Ἰ. Συμβολική
10. Τοῦ ἰδίου Ἡθική
11. Καρούσου Κ. Ὁ ναός στή ζωή μας
12. Μαστρογιαννοπούλου Ἡλ. Ἡ Λειτουργία μας
13. Μπιλάλη Σπ. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βιβλίων
14. Μωραΐτου Δ. Ἐπίτομος Λειτουργική
15. Παναγιωτίδη Ἰω. Γιατί πιστεύω
16. Παπακώστα Σερ. Ἡ ἐπί τοῦ ὄρουσ Ὁμιλία
17. Τρεμπέλα Π. Αἱ τρεῖς Λειτουργίαι
18. Τοῦ ἰδίου Ἀπό τήν ὀρθόδοξη Λατρείαν μας
19. Τοῦ ἰδίου Λειτουργική
20. Τοῦ ἰδίου Δογματική (τόμοι 3)
21. Τοῦ ἰδίου Ἰησοῦς ὁ ἀπό Ναζαρέτ
22. Φιλιππίδου Λ. Ἱστορία Ὁρησκευμάτων
23. Φούσκα Κ. Ὅριακά σημεῖα Χριστιαν. Ἀνθρωπολογίας
24. Φυτράκη Α. Ὑμνολογία

Εἰκόνα ἐξωφύλλου: Ἡ Παναγία Γλυκοφιλούσα. Μ. Ζωοδόχου Πηγῆς.
(Ἀπό τό βιβλίον «Εἰκόνες τῆς Πάτμου» τοῦ Μανόλη Χατζηδάκη. Ἔκδοση
Ἑθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βασιλείου Παναγιώτης
2. Γαβριήλ Γ. Τσιγγάνης
3. Γαβριήλ Η. Αθανασίου
4. Γαβριήλ Β. Η. Αθανασίου
5. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
6. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
7. Κελεσιάνης Κ. Κωνσταντίνου
8. Κελεσιάνης Γ. Γεώργιος
9. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
10. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
11. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
12. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
13. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
14. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
15. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
16. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
17. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
18. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
19. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
20. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
21. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
22. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου
23. Κελεσιάνης Μ. Παναγιώτης
24. Κελεσιάνης Κ. Ο. Κωνσταντίνου

Έκδοση Γ' 1981 (III). Αντίτυπα: 190.000 Σύμβαση 3538/ 9-1-81

Έκτύπωση-Βιβλιοδεσία: Κ. Κοντογόνης, Α. Μαλικούτης Ο.Ε.

